UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro secundo Decretalium : In Quo Ordo Judiciarius, Et Qvæ Ad Judicia Pertinent, Secundùm Utrumque Jus, Canonicum, & Civile Methodicè Tractantur, & Exponuntur ; Additus Est, Præter Synopticum Et Methodicum, Alius Index Alphabeticus A Pluribus Desideratus

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1675

Index Generalis Synopticus, Et Methodicus Omnium Quæstionum, Quæ In Titulis Libri II. Decretalium Continentur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-98191

Visual Library

INDEX GENERALIS SYNOPTICUS, ET METHODICUS OMNIUM QUÆSTIONUM, QUÆ IN TITULIS LIBRI II. DECRETALIUM CONTINENTUR.

TITVLVS I.

DE JUDICIIS. paginâ 1.

SECTIO I. *De Judiciis in genere, & perſonis, quæ ſtare poſſunt in judicio. pag. 1.*

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Iudicium? pag. 1.*

ASSERTIO I. Judicium eſt legitima rei controverſæ apud Judicē inter litigantes diſceptatio. Ad quod tres principales perſonæ ordinariè requiruntur, Judex, Actor, & Reus. *n.* 1. & 2. his aliæ quædam minùs principales accedunt. *n.* 3. In quo differunt hi termini Judicium, inſtantia, lis, & cauſa. *n.* 4. Aſſ. 2. Judicium primò, aliud eſt Eccleſiaſticum, aliud ſeculare. *n.* 5. Secundò, petitorium, & poſſeſſorium. *n.* 6. Tertiò, plenarium, ſeu ordinarium, & ſummarium, ſeu extraordinarium. *n.* 7. Quartò, civile, criminale, & mixtum. *n.* 8. *& tribus ſeqq.* Quintò, aliud eſt Judicium univerſale, vel generale, vel commune, aliud ſimplex. *n.* 12.

§. II. *Quinam in Iudicio agere, vel conveniri poſſunt, vel non? pag. 4.*

Q. I. An pupillus, vel minor poſſint agere, vel conveniri in Iudicio? R. pupillus non poteſt ſine tutoris auctoritate: nec minor, niſi ei Curator ad litem datus ſit. *n.* 13. ponuntur tres exceptiones quoad minorem. *n.* 14. *& duobus ſeqq.* impubes ſuper juribus beneficij non poteſt, quod ex diſpenſatione habet, litigare ſine Curatore ad litem, *n.* 16. & 17. Q. II. An filiusfamilias poſſit agere, & conveniri in Judicio? R. non poteſt ſuo nomine, ſine patris conſenſu, niſi in certis caſibus, *n.* 18. in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, *n.* 19. Q. 3. An mulieres poſſint perſonaliter ſtare in Iudicio? R. poſſunt, ſi velint, ſed invitæ ad id cogi non poſſunt, *n.* 20. in cauſis criminalibus non poſſunt accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum injuriam proſequantur: interdum tamen etiam cogi poſſunt, ut perſonaliter compareant in Iudicio, *n.* 21. Moniales etiam volentes non poſſunt trahi extra Monaſterium ad Judicium, *n. eod. not.* 5. Sunt & alij, qui non poſſunt ſtare in Judicio, *n.* 23.

§. III. *An, & quâ ratione Prælatus Eccleſiaſticus, præſertim Regularis, vel Capitulum, ſeu Conventus, vel Religioſi ſinguli agere, aut conveniri in Iudicio poſſint? pag. 8.*

ASSERTIO I. Prælatus etiam Regularis per ſe ſolus, ſine conſenſu, aut conſilio Capituli, in Judicio agere, & conveniri poteſt, abſque conſenſu, aut conſilio Capituli, ſi agatur de rebus communiter pertinentibus ad Prælatum, & Capitulum, niſi ſit cauſa gravis, *n.* 24. Aſſ. II. Non tamen vice verſâ Capitulum Eccleſiæ, ſive ſecularis, ſive Regularis, in rebus communibus poteſt agere, ſine conſenſu Prælati, *n.* 25. bene autem in rebus proprijs Capituli, & ſeparatis à bonis pertinentibus ad menſam Prælati, *n.* 26. Quòd ſi adminiſtratio bonorum communiter pertineat ad Prælatum, & Capitulum, tunc neque hoc ſine Prælato, neque hic ſine illo agere, vel conveniri in Iudicio poteſt, *n.* 27. In cauſa tamen propria Capituli Prælatus non admittitur ad agendum, ſine mandato, vel conſenſu Capituli. *n. eod.* Poteſt tamen Prælatus ſententiam latam pro Capitulo agente in Judicio, ſine conſenſu Prælati, poſtea ratificare, *n.* 28. Aſſ. 3. Regulares utriuſque ſexûs non poſſunt regulariter per ſe, vel per alium ſtare in Iudicio, ſine licentia Prælati, *n.* 29. & 30. exceptis certis caſibus *n.* 31. *& duobus ſeqq.*

§. IV. *Vtrùm jus agendi in Iudicio pro Iuribus, & rebus Eccleſiæ inferioris, ſubjectæ Prælato ſuperiori, pertineat ad Superiorem, an ad inferiorem Rectorem, vel ad Vicarium perpetuum? pag. 11.*

ASSERTIO I. Si adminiſtratio bonorum actu ſit penes utrumque, tum, ſi Superior agere velit in Iudicio, is præferendus eſt inferiori: ſecus, ſi actu tantùm ſit penes inferiorem; penes ſuperiorem autem ſolùm in habitu; tunc præferendus eſt inferior, dummodo ſit adminiſtrator perpetuus, qui in cauſa amoveri non poſſit; non autem temporalis tantùm, *n.* 34. Aſſ. 2. Epiſcopus poteſt quidem agere in Iudicio, nomine Eccleſiæ Parochialis Diœceſis ſuæ: pro jure tamen decimarum, aliorúmque redituum Parochialium, potiùs Parochus, quàm Epiſcopus agere debet, *n.* 35. Aſſ. 3. Etiam Vicarius perpetuus agere, & reſpondere poteſt in Judicio pro juribus Vicariæ ſuæ, ſine mandato Rectoris principalis, *n.* 36.

§. V. *Vtrùm excommunicatus poſſit ſtare in Judicio? pag. 12.*

ASSERTIO I. Non poteſt agere in Judicio, niſi in cauſa ſuæ excommunicationis; conveniri tamen ut Reus poteſt, ſed per alium in Judicio reſpondere debet, *n.* 37. *& ſeq.* Excommunicatus conventus, ut Reus, non poteſt Actorem reconvenire, licèt contra eum poſſit excipere, *n.* 39. dummodo ſit Reus neceſſarius, citatus ad Judicium, & non merè voluntarius, *n.* 40. Excommunicatus poteſt pro ſe conſtituere procuratorem, qui eum defendat in Judicio, quamvis ad id cogi non poſſit, ſaltem, ſi cauſa ſit ardua, & nequeat habere idoneum procuratorem: tunc enim per ſe ipſum reſpondere poteſt, *n.* 41. Aſſ. 2. Si excommunicatus de facto in Judicio agat, & per oppoſitam exceptionem excommunicationis non repellatur, acta Judicij ſunt valida, *n.* 42.

§. VI. *An Iudex poſſit cogere partes ad perſonaliter comparendum in Iudicio, & an perſonæ principales per ſe ipſas, ea, quæ facti ſunt, proponere debeant in Iudicio? pag. 14.*

ASSERTIO I. Judex delegatus etiam Papæ non

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

poteſt cogere partes ad comparendum perſonaliter in Judicio, niſi in certis caſibus; neque etiam Judex ordinarius, *n.* 43. *& duobus ſeqq.* Aſſ. 2. Perſonæ principales ipſum factum, non per Advocatos, ſed per ſe ipſas proponere debent, niſi ſint perſonæ ſimplices, & indiſcretæ, *n.* 46. ea tamen, quæ ad jus ſpectant, poſſunt per Advocatum expediri, *n.* 47.

§. VII. *An, qui promiſit, ſe litigaturum coram Iudice, ſi poſtea non compareat, cenſendus ſit contumaciter abeſſe, & puniri poſſit? pag.* 16.

Si quis coram Judice promittat, ſe cum adverſario litigaturum, etiamſi lis nondum ſit conteſtata, non poteſt poſtea Judicem recuſare, niſi nova cauſa ſuperveniat, vel antiqua detegatur: & poteſt excommunicari, non tamen privari beneficio, & multò minùs Epiſcopatu, *n.* 48. *& duobus ſeqq.*

Sectio II. *De cauſis, quas cognoſcere poteſt Iudex ſecularis, vel Eccleſiaſticus. pag.* 17.

§. I. *An Iudex ſecularis cognoſcere poſſit cauſas Eccleſiaſticas? pag.* 17.

Assertio I. Non poteſt cauſas merè ſpirituales, nec auctoritate propriâ, nec ex delegatione, cognoſcere, niſi ex commiſſione Papæ, *n.* 51. neque de jure patronatûs cognoſcere poteſt, *n.* 52. principaliter, & per ſe, bene tamen acceſſoriè, *n.* 53. ſimiliter ſolus Judex Eccleſiaſticus, & non ſecularis cognoſcere poteſt de jure ſepulturæ, *n.* 54. Aſſ. 2. Negotia, & cauſas merè temporales Eccleſiarum, & Clericorum laici tractare poſſunt, ita tamen, ut nulla eis in ipſos Clericos conferatur poteſtas, *n.* 55. Aſſ. 3. Neque cauſas judiciales civiles inter Clericos, vel contra Clericos, aut Eccleſias, laicus cognoſcere poteſt tanquam Judex, niſi ex commiſſione Epiſcopi, *n.* 56. exceptis cauſis feudalibus, *n.* 57. *& ſeq.* Aſſ. 4. Multò minùs poteſt laicus cognoſcere cauſas criminales Clericorum auctoritate propriâ, *n.* 59. neque ex delegatione Prælati Eccleſiaſtici, *n.* 60. poteſt tamen laicus eſſe conſiliarius, vel aſſeſſor Principis Eccleſiaſtici, etiam in cauſis ſpiritualibus, *n.* 61. Aſſ. 5. Laici non poſſunt judicare de cauſis Eccleſiaſticis, licèt Prælati ſint negligentes in ijs cognoſcendis, *num.* 62. *& ſeq.*

§. II. *De cauſis, quas cognoſcere poteſt Iudex Eccleſiaſticus. pag.* 21.

Quær. I. An poſſit cognoſcere cauſas civiles, & temporales ad forum ſeculare pertinentes? Reſp. Directè, & ordinariè non poteſt, *n.* 64. poteſt tamen per viam denunciationis Evangelicæ, de quovis peccato mortali, etiam laici in ſpiritualibus ſibi ſubjecti, maximè de perjurio, & fractâ pace cognoſcere, eúmque corrigere per Cenſuras Eccleſiaſticas, *n.* 65. *& ſeq.* Et, licèt de controverſiis ortis circa feuda principum ſecularium non poſſit cognoſcere Judex Eccleſiaſticus, nec quidem Papa, ſaltem directè: poteſt tamen ratione peccati admonere ad pœnitentiam, & ſic indirectè etiam compellere ad ſatisfactionem, *n.* 67. *& ſeq.*

Quær. II. An Prælati Eccleſiaſtici, aut Clerici ex commiſſione Principis ſecularis cognoſcere poſſint cauſas ſeculares? Reſp. affirmativè, *n.* 69. Quær. III. ad quem Judicem pertineat cognoſcere de dote, & alimentis, Eccleſiaſticum, an ſecularem? Reſp. Si per ſe, ac principaliter agatur de his in judicio; tum ad ſolum Judicem ſecularem cognitio pertinet. Si verò principaliter agatur de divortio matrimonij, tum de dote, & alimentis incidenter, & acceſſoriè ad Judicem Eccleſiaſticum etiam ſpectat cognoſcere, *n.* 70.

§. III. *An aliquis poſſit eſſe Iudex in cauſa propria? pag.* 23.

Assertio I. Princeps, ſeu Judex ſupremus, ut Papa, Imperator &c. poteſt in cauſa propria, quæ vertitur inter ipſum, & ſubditos, eſſe Judex, *n.* 71. Unde etiam de dubiis ortis circa privilegia Sedis Apoſtolicæ, ſive ab eadem conceſſis, ſolus Papa cognoſcere poteſt, *n.* 72. *& ſeq.* Aſſ. 2. Judex inferior Papâ, vel Principe non poteſt in propria cauſa judicare, *n.* 74. proponuntur plures exceptiones, *n.* 75. *& tribus ſeqq.*

§. IV. *An Iudex, qui cognoſcit de poſſeſſione, ſemper, & neceſſariò cognoſcere debeat de proprietate? pag.* 26.

Quamvis regulariter, ſi fieri poſſit, cauſa poſſeſſionis, & proprietatis coram eodem Judice ordinario, vel delegato tractanda ſit, & terminanda, id tamen ſolùm procedit, quando Actor, & Reus ſunt eiuſdem fori, non diverſi: de qua re agitur, *num.* 79. *& tribus ſeqq.*

Sectio III. *De Actis Iudicii, modo procedendi, & aliis obſervandis in Iudicio, & quando finiatur Iudicium? pag.* 27.

§. I. *An Acta Iudicii per Iudicem exiſtimatum, qui verè Iudex non eſt, ſint valida? pag.* 27.

Assertio I. Si quis exiſtat in poſſeſſione Officij Judicis, etſi verè Judex non ſit, ob defectum occultum; attamen per publicum, ſeu communem errorem populi pro vero, & legitimo Judice habeatur, valent omnia eius acta, dummodo etiam titulum coloratum ſaltem, ſeu apparentem habeat datum à legitimo Superiore, *n.* 83. *& ſeq.* Aſſ. II. Si titulus coloratus deſit, & poſſeſſio, cum mala fide, accepta ſit, tum acta ab eo geſti ſunt irriti, non obſtante errore publico, ut ſi quis in Officium Judicis ſe intruſit, ſine auctoritate Superioris, *n.* 85. ex quo plura deducuntur corollaria, *n* 86. Aſſ. III. Valde probabile eſt, ſi quis ſine Superioris auctoritate; adeóque ſine legitimo titulo, bonâ tamen fide, ſit in poſſeſſione alicuius Officij, v. g. Judicis, vel Parochi, acta illius valida eſſe, dum defectus collationis à Superiore non factæ publicè ignoratur, *n.* 87.

§. II. *An acta in uno Iudicio valida ſint, & fidem faciant etiam in altero Iudicio? pag.* 29.

Assertio I. Acta coram Judice incompetente non valent, nec fidem faciunt coram Judice competente, *n.* 88. *& ſeq.* In adulterio, atque eo minoribus criminibus poteſt Epiſcopus cum Clericis diſpenſare: non tamen debet Clericum propter crimen depoſitum tradere Judici ſeculari. *n.* 90. *& tribus ſeqq.*

Aſſ. II. Acta unius Judicii coram Judice competente, v. g. ſeculari, probant etiam in altero Judicio coram Judice Eccleſiaſtico, dummodo inter eaſdem perſonas, & ad eundem finem, ſeu effectum producantur, *n.* 94. *& ſeq.* Aſſ. III. Acta unius Judicii non probant in altero, ſi hoc ad diverſum finem, ſeu effectum tendat, *n.* 96. *& ſeq.* Reſcriptum impetratum contra violentum poſſeſſorem produci etiam poteſt contra eum, qui in violentam poſſeſſionem ſcienter ſuccedit, *n.* 98. *& ſeq.*

§. III. D

§. III. *De ordine, ſeu modo procedendi ſummariè, & de plano in Iudicio. pag. 33.*

Quær. I. In quo conſiſtat proceſſus ſummarius, ſive, quid ſit procedere ſummariè? Reſp. in hoc proceſſu omittuntur pleræque ſolemnitates, quæ jure ſolùm poſitivo requiruntur, non autem, quæ jure naturali, aut gentium, *n.* 100. ſolet generatim inſtitui, ob duas cauſas; vel quia celerem expeditionem requirunt; vel quia ſunt cauſæ modicæ, in quibus de parvo præiudicio agitur, *n.* 101. Quær. II. In quibus cauſis de jure Canonico procedi poſſit ſummariè, & de plano? Reſp. in cauſis beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & uſurarum, & quæ eas contingunt, *n.* 102. *& tribus ſeqq.* alius caſus, in quo ſummariè procedi poteſt, & debet, habetur *n.* 106.

§. IV. *De modo procedendi iudicialiter contra Clericos criminoſos. pag. 35.*

Clericus convictus de furto, homicidio, periurio, vel alio crimine eſt deponendus: ſi verò incorrigibilis fuerit, excommunicari debet, & creſcente contumaciâ, anathemate feriendus: & tandem, ſi contumax perſeveret, tradendus eſt poteſtati ſeculari, *n.* 107. *& duob. ſeqq.* an prædictus modus procedendi contra Clericos criminoſos ſemper obſervari debeat, dicitur, *n.* 110. *& pluribus ſeqq.* Plures ſunt caſus, in quibus per Conſtitutiones Pontificias Clerici ſunt realiter degradandi, & tradendi ſeculari Magiſtratui, etiamſi incorrigibiles non fuerint, *n.* 115. Quær. II. An præſcriptus modus procedendi ſit obſervandus etiam in Religioſis criminoſis? Reſp. affirmativè, ſecundùm communem ſententiam, *n.* 116.

§. V. *De aliis quibuſdam obſervandis à Iudice, vel partibus litigantibus in Iudicio. pag. 38.*

Quær. I. Quando fieri poſſit à Judice citatio per edictum? Reſp. Siquis alio modo citari nequeat, *n.* 117. *& ſeq.* Quær. II. An in libello actionis nomen exprimi debeat. Reſp. negativè, *n.* 119. Quær. III. An Judex habens conſimilem cauſam cum cauſa ſibi commiſsâ recuſari poſſit tanquam ſuſpectus? Reſpond. affirmativè, *n.* 120. *& ſeq.* Quær. IV. An à Judicibus, qui de cauſa principali, & exceptionibus præiudicialibus ſimul cognoſcunt, vel ſuper cauſa principali, lite nondum conteſtatâ, teſtes recipiunt, licitè appelletur? Reſp. affirmativè, *n.* 122. *& ſeq.*

§. VI. *Quando finiatur Iudicium? pag.* 41.

Assert. I. Jure Civili inſtantia perit, ſi intra biennium in cauſa criminali, vel triennium in cauſa civili, lis non finiatur, *n.* 124. *& ſeq.* in pluribus tamen caſibus non perit lapſu biennij, vel triennij, *n.* 126. Aſſert. 2. De Jure Canonico inſtantia Judicij per lapſum temporis non exſpirat, nec in cauſis criminalibus, nec Civilibus, *n.* 127. *& ſeq.* & quid circa hoc jure novo Concil. Trident. ſit ſtatutum, *n.* 129. Aſſert. 3. Perimitur etiam inſtantia per abſolutionem ab obſervatione Judicij, *n.* 130. *& tribus ſeqq.* eſt & alius modus, quo perimitur inſtantia per abſolutionem ab obſervatione Judicij, *n.* 134. Quando Judicium reddatur omnino nullum, *n.* 135.

SERIES CAPITULORUM, QUÆ IN hoc Titulo continentur, & explicantur.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 48. *& duob. ſeqq.*
c. 2. *n.* 51.
c. 3. *n.* 52. *& ſeq.*
c. 4. *in princ. n.* 88. *& ſeq. & §. De adulteriis n.* 90. *& duobus ſeqq.*
c. 5. *n.* 57. *& ſeq.*
c. 6. *n.* 119.
c. 7. *n.* 37. *& pluribus ſeqq.*
c. 8. *n.* 59. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 25.
c. 10. *num.* 107. *& duobus ſeqq.*
c. 11. *n.* 98. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 72. *& ſeq.*
c. 13. *n.* 65. *& trib. ſeqq.*
c. 14. *n.* 46. *& ſeq.*
c. 15. *n.* 130. *& trib. ſeqq.*
c. 16. *n.* 32. *&* 33.
c. 17. *n.* 62. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 120. *& ſeq.*
c. 19. *n.* 122. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 127. *& ſeq.*
c. 21. *& ult. n.* 79. *& tribus ſeqq.*

In Sexto.

c. 1. *n.* 43 *& duob. ſeqq.*
c. 2. *n.* 20 *& duob. ſeqq.*
c. 3. *in princ. & §. Si verò, n.* 14. *& tribus ſeqq. & §. fin. n.* 19.

In Clementinis.

Clement. 1. *n.* 117. *& ſeq.*
Clement. 2. *n.* 102. *& tribus ſeqq.*
Extravag. unic. inter communes, n. 106.

TITULUS II.

DE FORO COMPETENTE.

pag. 44.

Sect. I. *De foro competente in genere, & variis modis, quibus conſtituitur forum competens. pag.* 44.

§. I. *Quis dicatur Iudex competens, & quod forum competens? pag.* 44.

Assertio I. Judex competens dicitur is, cuius juriſdictioni ſubijcitur Reus: forum verò competens tribunal Judicis, in quo Reus ab Actore conveniri debet, aut poteſt, *n.* 1. Aſſ. 2. Judex alius eſt ſimpliciter competens, ſive Judex ordinarius: alius per ſe incompetens, cuius tamen juriſdictio conſenſu partium prorogari, & ſic competens fieri poteſt: alij verò ſimpliciter incompetentes, ſive de Iure omnino prohibiti, ut Judices ſeculares reſpectu Clericorum, *n.* 2. ſententia lata à Judice ſimpliciter incompetente eſt ipſo jure irrita, *n.* 3. forum communiter diſtinguitur in forum externum, ſeu contentioſum, & internum, ſive forum pœnitentiæ, aut conſcientiæ, *num.* 4.

§. II. *De variis cauſis, ſeu modis, quibus conſtituitur forum competens.*

Assertio I. Quatuor ſunt modi ordinarij, ſeu ſpeciales, quibus aliquis forum ſortitur, ſeu juriſdictioni alterius ſubijcitur, videlicet ratione domicilij, contractûs, delicti, & rei ſitæ in alieno territorio, *n.* 5.

Aſſ. 2. Præter dictos, ſunt & alij modi extraordinarij, ſeu generales ſortiendi forum: nam poteſt advena, ſeu peregrinus in Curia Romana exiſtens ibi conveniri, etſi aliàs ibidem forum non ſortiatur, *n.* 6. *& duobus ſeqq.* Sunt & plures alij extraordinarij modi ſortiendi forum coram Judice aliàs non ſuo, quî ratione certæ cauſæ, vel modi fit competens, *n.* 9.

§. III. *Quomodo, & quando ſortiatur quis forum ratione domicilii, ſive originis, ſive habitationis?*

Quær. I. Quomodo, & quando ſortiatur quis forum ratione originis? Reſp. duplex eſt forum domicilij; videlicet originis, & habitationis. Illud contrahitur in eo loco, in quo parentes tempore nativitatis filij habitabant, & ſtabilem Sedem fixerant, licèt ipſe filius alibi natus ſit, extra locum domicilij parentum. Et non tantùm in loco originis propriæ, ſed etiam ratione originis paternæ ſortitur quis forum, ita, ut ibi conveniri poſſit, dummodo ibidem tunc exiſtat; vel etiam ratione originis avitæ, ſi nepos natus ſit, vivente avo, & in eius poteſtate: non autem filius

filius legitimus ſequitur originem matris, *n.* 10. neque per domicilium originis fit quis abſolutè ſubditus, ſicut per domicilium habitationis, ſed ſolùm ſecundùm quid, ut ibi conveniri poſſit, ſi præſens ſit. Ex conſuetudine tamen in multis locis per Conſtitutionem domicilij, extra locum originis, amittuntur jura originalia, ita, ut ibi civis eſſe deſinat, *num.* 11.

Quær. II. Quomodo ſortiatur quis forum ratione domicilij habitationis? Reſp. 1. in eo loco, in quo ſedem ſtabilem quis figit, animo perpetuò habitandi, niſi quid avocet, *n.* 12. Et poteſt quis in pluribus locis ſimul domicilium habere, ita, ut utrobique ſubditus eſſe cenſeatur, & conveniri poſſit, *n.* 13. Reſp. 2. per forum domicilij habitationis permanentis fit quis abſolutè ſubditus Magiſtratûs ſui, tam in cauſis civilibus, quàm in criminalibus; adeóque, ut ibi conveniri poſſit, non tantùm de contractibus, aut delictis in loco domicilij, ſed etiam alibi, celebratis, aut commiſſis, vel ratione rei alibi ſitæ, *n.* 14.

Quær. 3. Ubi vagi ſortiantur forum, ratione domicilij? Reſp. in eo loco, in quo pro tempore verſantur, & exiſtunt, etſi animum ibi permanendi non habeant, *n.* 15. Quær. 4. Ubi ſortiantur Clerici forum in cauſis Eccleſiaſticis? Reſp. in loco beneficii poſtulantis reſidentiam, *n.* 16. Religioſi verò cenſentur habere domicilium in loco Monaſterij, ſive habitationis, ubi degunt, *n.* 17. Quær. 5. An, & quâ ratione contrahatur forum ratione quaſi domicilij? Reſp. In loco, ubi habitant non ad breve tempus, ſed ultra medium annum, ſeu maiorem anni partem; licèt alibi domicilium fixum habeant, *n.* 18. vel ſiquis maiorem partem bonorum in alio loco habeat, & ſæpe ibi verſetur, *n.* 19. Quær. 6. Ubi heres conveniri debeat? Reſp. ſi conveniatur, *ut* perſona defuncti, tum ſequitur forum defuncti, ſaltem ſi Iudicium jam cœptum ſit per defunctum, *n.* 20.

§. IV. *Quando conſtituatur forum, ratione delicti? pag.* 50.

Assertio I. Ratione delicti ſortitur quis forum in loco, ubi deliquit, etiamſi Judici illius loci aliàs non ſit ſubiectus, *n.* 21. *& ſeq.* Aſſert. 2. Si delinquens deprehendatur in loco delicti, puniri poteſt à Judice eiuſdem loci, vel etiam à Iudice Eccleſiaſtico loci illius excommunicari. Si verò egreſſus ſit è territorio, in quo deliquit; tunc, ſi per citationem fuit præventus à Judice delicti, adhuc ab eo citari, & puniri poteſt: ſecus eſt, ſi non ſit præventus; tunc enim non poteſt quidquam in perſonam illius decerni, citari tamen poteſt à Judice delicti, ut, ſi non compareat, immiſſio fiat in poſſeſſionem bonorum, quæ Reus habet in loco delicti: vel in bona in alio territorio ſita, cum conſenſu Judicis eiuſdem loci, *n.* 23. Id verò extenditur Primò quo ad quodvis delictum. Secundò. Etiamſi delinquens ſit perſona in dignitate conſtituta. Tertiò. Etiam ad exemptos Regulares, & ſeculares, *n.* 24. Limitatur autem primò. Ut delinquens in alieno loco non ſortiatur forum, ſi peregrinus non ſervet leges, vel ſtatuta loci, in quo pro tempore verſatur, cùm ea tranſgrediendo non delinquat, *n.* 25. Secundò. In foro Sacramentalis Pœnitentiæ non ſubjicitur quis Ordinario, in cuius Diœceſi, aut Parochiâ deliquit, *n.* 26. Tertiò. Ob delicta alibi commiſſa non poteſt extraneus puniri, *n.* 27. *& duobus ſeqq.* An Reus fugiens cum re furtiva ad alium locum, poſſit puniri in illo loco, an verò remitti debeat ad locum delicti, *cit. num.* 27. Aſſert. 3. Si delictum inchoatum ſit in uno loco, in alio autem conſummatum, probabilius eſt, quòd Judex utriuſque loci poſſit Reum citare, ac punire, ita, ut locus ſit præventioni: quamvis probabile etiam ſit, quòd ſolus Judex loci, in quo perfectum eſt delictum, ſit Judex competens, *n.* 28. Quòd ſi quis mandet, delictum fieri in alio territorio, mandans non in loco mandati, ſed in loco delicti commiſſi, ſortitur forum, niſi pœna ſit delicto impoſita propter ſolum mandatum, ſeu conatum, etſi effectus non ſit ſecutus: tum enim, tam mandans, quàm mandatarius, qui in loco mandati illud acceptavit, ibidem puniri poſſunt, *cit. num.* 28. Siquis verò vulneravit hominem in uno loco, iſque in alio territorio moriatur, is puniri debet à Judice loci, ubi vulnus inflictum eſt, non ubi mortuus eſt, *cit. n.* 28. Aſſert. 4. Si Reus ex loco delicti fugiat ad aliud territorium, tum vel utrumque territorium eſt ſub eodem Principe, v. g. Imperatore, & Judex loci, ad quem Reus fugit, requiſitus à Judice delicti, vel domicilii Reum capere, & remittere debet, de Jure communi: ſi verò territorium, ad quod Reus fugit, ſit ſub alio Principe, non debet Reus remitti, neque Judex, ubi moratur Reus, cogi poteſt ad eum remittendum, *n.* 29. *& ſeq.* Hodie verò ex conſuetudine communiter recepta non fit remiſſio Rei ad Judicem delicti, ſed Reus punitur, ubi capitur, *n.* 30. neque etiam neceſſariò fit remiſſio in delictis levibus, neque in vagabundis, quamvis aliqui probabiliter contrarium teneant, *cit. n.* 31. Porrò, ſi Clericus crimen committat in una Diœceſi, ob quod puniendus eſt, etiam ſecundùm Jus commune, fugiat ad aliam, tum Epiſcopus loci, in quo reperitur, citare, & capere, non tamen punire eum poteſt, ſed remittere debet ad Epiſcopum loci, in quo deliquit, vel ubi domicilium, aut beneficium habet, niſi alia ſit conſuetudo loci, *n.* 32. Aſſert. 5. Si miniſtri Judicis loci delicti perſequantur Reum fugientem, deſiſtere debent à perſecutione, poſtquam Reus exceſſit fines territorii Iudicis delicti: niſi Rei fugitivi ſint prædones, vel latrones; vel Religioſi, aut milites, *n.* 33. Aſſert. 6. Si advena, ſeu extraneus in territorio alieno delinquat, & factum in utroque loco, vel Iure communi ſit prohibitum, puniendus eſt Reus ſecundùm ſtatuta, & conſuetudines loci, ubi deliquit, & pœnis ibi decretis: ſecus eſt, ſi factum tantùm ſit prohibitum per ſtatutum particulare loci, in quo deliquit: niſi ſint leges propriæ loci, quæ ſpecialiter ſpectant ad utilitatem, & tranquilitatem alicuius Communitatis, *n.* 34.

§. V. *Quomodo, & quando conſtituatur forum, ratione contractûs? pag.* 54.

Aſſert. 1. In loco, ubi contraxit, *n.* 35. modò ibi moram trahat, vel negotium tractare cœperit, aut tabernam, vel officinam conduxerit ad vendendum, vel ſi natura contractûs, vel conſuetudo loci poſtulare videatur, ut emptori v. g. oblato pretio pro merce ſtatim ea tradatur, vel pecunia ſolvatur, *n.* 36. Etſi verò debitor reſpondere debeat in loco contractûs, poteſt tamen creditor eum convenire etiam in loco domicilij, ſi velit, *n.* 37. Aſſert. 2. Sortitur quis forum in loco, ubi contraxit, ſi ibi etiam exiſtat; q[illegible]

ſi ex loco illo diſceſſit, non poteſt ad comparendum perſonaliter à Judice contractûs compelli, ſi tamen citatus contumaciter non compareat, fieri poteſt immiſſio in bona illius, ſi qua in loco contractûs habet, alioquin requiretur Judex ordinarius alterius territorij, ut is decernat immiſſionem in bona, quæ in eodem loco habet, *num.* 38. Requiritur auautem, ut immiſſio fieri poſſit in bona rei ſitæ in loco contractûs, ut is citatus contumaciter, vel malitiosè ſe occultet, ne citatio ad ipſum pervenire poſſit, *num.* 39. Porrò in contractibus regulariter non eſt locus remiſſioni ad Judicem loci, in quo contractus eſt initus, niſi in quibuſdam caſibus, *num.* 40. Aſſert. III. Sortitur quis forum etiam ratione quaſi contractûs, *num.* 41. Aſſert. IV. Si implementum contractûs, & ſolutio deſtinata ſit in alium locum: tunc debitor, non in loco contractûs, ſed deſtinatæ ſolutionis ſortitur forum, ut ibi conveniri poſſit, vel in loco domicilij, *num.* 42. *& ſeq.* Idque extenditur, ut non obſtante privilegio, quod alicui conceſſum eſt, ut non teneatur reſpondere, vel ſolvere, niſi in certo loco: ſi tamen promittat, ſe in alio loco reſponſurum, vel ſoluturum, ibi conveniri poſſit, *num.* 44. *& tribus ſeqq.*

§. VI. *Quomodo, & quando conſtituatur forum, ratione rei ſitæ in alieno territorio? pag.* 58.

Assertio I. Si lis ſit de re potiſſimùm immobili, quæ ſub alieno Iudice ſita eſt, rei poſſeſſor actione reali conventus, ſortitur forum, ita, ut coram Iudice, ubi res ſita eſt, reſpondere teneatur: aliud eſt in actione perſonali, per quam Reus conveniri non poteſt in loco, ubi res ſita eſt, *num.* 48. Et hinc, ſi duo Epiſcopi diverſarum provinciarum, ſeu Diœceſium controverſiam de aliqua Parochia habeant, ipſe Metropolitanus debet cauſam cognoſcere, aliàs delegare Iudices debet, qui de illa cognoſcant, *num.* 49. *& ſeq.* Eſt autem in electione Actoris, num in loco domicilij Rei, an verò ubi res ſita eſt, agere velit, *cit. num.* 49. *& ſeq.* Aſſert. II. Etiam ratione rei mobilis ſortitur quis forum in territorio alieno, ſi realis actio intentetur, *num.* 51.

§. VII. *An, & quâ ratione præventus à Iudice competente, non obſtante poſtea mutatione fori, adhuc coram illo in Iudicio reſpondere teneatur? pag.* 59.

Assertio I. Si quis à Judice competente legitimè citatus; adeóque in cauſa præventus fuit, etiamſi poſtea forum mutaverit, tenetur nihilominus coram priore Iudice reſpondere, & cauſam proſequi, *num.* 52. Idque explicatur, *num.* 53. *& tribus ſeqq.* Proponitur, & reſolvitur caſus ſpecialis *num.* 57. Aſſert. II. Etiam per ſententiam à Judice latam cenſetur quis præventus, ita, ut per mutationem domicilij poſtea factam non tollatur, nec exſpiret juriſdictio prioris Judicis prævenientis, ſed eidem quoad illam cauſam ſubiectus maneat, *num.* 58.

Sectio II. *An, & quando Iudex competens Iuriſdictionem ſuam extendere, aut Ius dicere poſſit, extra territorium proprium? pag.* 61.

§. I. *An ſtatutum reddens perſonam habilem, vel inhabilem ad contractus, vel teſtamenta, extendatur etiam ad bona extra territorium ſita? pag.* 61.

Assertio. I. Si ſtatutum particulare loci directè diſponat circa formam contractûs, vel teſtamenti, v. g. ut non plures teſtes requirantur, quàm duo; tum valet contractus, vel teſtamentum, ita confectum in eo loco, ſive ab incola, ſive à peregrino, qui pro tempore ibi verſatur, & quidem etiam quoad bona ſita extra territorium ſtatuentium, *num.* 59. Aſſert. II. Si ſtatutum reddat habiles perſonas ad contrahendum, vel teſtandum, quæ jure communi ſunt inhabiles; vel reddat inhabiles perſonas, quæ jure communi ſunt habiles; probabile eſt, utroque caſu ſtatutum extendi ad bona etiam alibi extra territorium ſtatuentis ſita, ſive ſtatutum ſit favorabile, ſive odioſum, *num.* 60. Aſſertio III. Si ſtatutum, vel conſuetudo habilitet perſonas ad contrahendum, vel teſtandum, quæ jure communi ſunt inhabiles; adeóque ſit ſtatutum favorabile, etiam peregrini, & advenæ eo privilegio frui poſſunt. Aliud eſt, ſi ſtatutum ſit inhabilitans perſonas jure communi habiles ad contrahendum, vel teſtandum; adeóque odioſum ſit, *n.* 61. Ex quo plura deducuntur corollaria, *num.* 62. *& duobus ſeqq.*

§. II. *An ſententia Iudicis condemnantis ad pœnam, vel infligentis pœnam confiſcationis bonorum, ſe extendere poſſit, extra territorium Iudicis pœnam infligentis? pag.* 63.

Assertio I. Poteſt Iudex ordinariè ſententiam pœnalem extendere extra, vel ultra territorium ſuum, *num.* 65. Proponuntur plures exceptiones, *num.* 66. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Si alicui bona ob crimen confiſcata ſint, qui in diverſis territorijs bona poſſidet, quæ tamen eidem Principi, ſeu domino, quoad juriſdictionem immediatè ſunt ſubiecta; tunc omnia bona ipſi domino utriuſque loci, ſeu territorij, ſive ipſius fiſco applicabuntur. Si autem bona Rei ſita ſint in diverſis territoriis, quæ diverſos Principes, aut dominos habent; tunc, ſi pœna confiſcationis imponatur Reo, ex diſpoſitione Iuris communis, vel legis, quæ utriuſque territorio communis eſt, dominus, ſeu Magiſtratus loci, in quo Reus condemnatur, confiſcabit, ſibique applicabit bona tum mobilia Rei, etſi ſint extra territorium illius, tum etiam bona immobilia, quæ Reus poſſidet in territorio confiſcantis. Alter verò dominus, ſeu Magiſtratus confiſcabit alia bona immobilia in ſuo territorio ſita, dummodo poteſtatem confiſcandi habeat. Si verò pœna confiſcationis inferatur Reo ex ſpeciali lege, ſeu ſtatuto, non confiſcabuntur bona ſita extra territorium confiſcantis, in quo viget illa lex, vel ſtatutum particulare, etiamſi idem ſit dominus utriuſque territorii; adeóque idem fiſcus, *num.* 69. *& ſeq.*

Sectio III. *De foro competente Clericorum. pag.* 65.

§. I. *Quis ſit Iudex competens Clericorum? pag.* 65.

Assertio I. Clerici conveniri non poſſunt, niſi coram Judice Eccleſiaſtico, videlicet Epiſcopo proprio, qui eſt ordinarius Judex totius Diœceſis, *n.* 71. *& ſeq.* Aſſer. II. Epiſcopus eſt ordinarius Judex Clericorum ſuæ Diœceſis in prima inſtantia, ita, ut etiam

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clerici, qui ſunt in ſervitio Capituli Cathedralis, aut aliorum Clericorum eiuſdem Diœceſis apud Epiſcopum, ſi delinquant, conveniri debeant: niſi Capitulum Cathedrale, vel ij, in quorum ſervitio Clerici delinquentes exiſtunt, per privilegium Papæ, vel conſuetudinem præſcriptam in eos juriſdictionem acquiſiverint, *num.* 73. *& duobus ſeqq.* Aſſ. III. Præter Epiſcopum, ſunt etiam alij Prælati inferiores Epiſcopo Judices ordinarij, ut Archidiaconus, Abbas, ſeu Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ ſecularis, vel Regularis, & ſimiles, *num.* 76. *& duobus ſeqq.*

Porrò, Epiſcopus, ſeu Ordinarius non poteſt exercere juriſdictionem contentioſam in aliena Diœceſi, niſi ſit expulſus ex ſua Diœceſi, *num.* 79. *& ſeq.*

§. II. *In quibus caſibus in ſpecie Clerici coram Iudice ſeculari conveniri non poſſint, & in quibus poſſint? pag.* 69.

Assertio I. Nullus Judex ſecularis, generatim loquendo, poteſt per ſe iudicare, vel condemnare Clericos, ſeu perſonas Eccleſiaſticas, *num.* 81. *& ſeq.* Idque extenditur primò. Tametſi coram Judicibus ſecularibus contra Clericos propria eorum confeſſio, Inſtrumenta, aliæque probationes liquidæ ſint productæ, *num.* 83. *& ſeq.* Extenditur ſecundò. Per nullam conſuetudinem etiam immemorialem poteſt induci, ut Clerici coram Judice ſeculari conveniantur, *num.* 85. Aſſert. II. Clerici non ſolùm in actionibus perſonalibus non poſſunt conveniri coram Iudice ſeculari, ſed neque in realibus, *num.* 86. *& ſeq.* Secundò. Neque heres Clericus, qui ſucceſſit in bona laici, poteſt ratione illorum conveniri coram Iudice ſeculari, *num.* 88. Tertiò. Neque Clericus in cauſa communi cum laico poteſt conveniri coram Iudice ſeculari; ſed tunc laicus conveniendus eſt coram Iudice Eccleſiaſtico, ſi cauſa communis ſit individua, *num.* 89.

Quartò. Neque in petitorio, neque in poſſeſſorio Iudicio, ſi inſtituatur inter duos Clericos, vel inter Actorem laicum, & Clericum Reum, poteſt conveniri Clericus coram Iudice laico, *num.* 90.

Aſſert. III. Sunt tamen plures caſus, in quibus etiam Clerici conveniri poſſunt coram Judice ſeculari, qui referuntur, *num.* 91.

§. III. *Quinam in ſpecie gaudeant privilegio fori Eccleſiaſtici? pag.* 72.

Assertio I. Omnes Clerici, etiam in minoribus Ordinibus conſtituti, & primâ tantùm tonſurâ initiati gaudent privilegio fori, & à ſeculari poteſtate ſunt exempti, *num.* 92. Quid circa privilegium fori quoad eos, qui minoribus Ordinibus, vel primâ tonſurâ ſunt initiati, jure novo Concilij Tridentini ſit ſtatutum? *num.* 93. Aſſert. II. Hoc privilegio fori gaudent etiam Clerici coniugati, qui cum unicâ, eâque virgine matrimonio juncti ſunt, modò Clericalem habitum, & tonſuram deferant, *num.* 94. An hoc privilegium fori extendatur etiam ad uxores, vel concubinas eorum, vel ad familiam Clericorum, vel denique etiam ad ruſticos, & colonos Eccleſiæ? *num.* 95. *& ſeq.* Aſſert. III. Non tantùm Clerici, ſed etiam Monachi, & Regulares omnes utriuſque ſexûs, etiam laici Converſi, & Novitij eorum gaudent privilegio fori Eccleſiaſtici, *n.* [illegible]

§. IV. *Quando, & in quibus caſibus Clerici non gaudeant privilegio fori Eccleſiaſtici? pag.* 75.

Quær. I. Quando Clerici amittunt privilegium fori? Reſp. Plures ſunt caſus, in quibus Clerici non gaudent hoc privilegio, quorum præcipui referuntur, *num.* 98. *& duobus ſeqq.* Quær. II. An laicus, qui factus eſt Clericus, vel Religioſus, poſſit adhuc puniri à Judice ſeculari propter delicta ante Clericatum, vel Religionis ingreſſum commiſſa.

Reſp. Si talis poſt commiſſum delictum aſſumpſit habitum Clericalem, vel Religioſum in fraudem, animo declinandi forum ſeculare; tum nihilominus poteſt puniri à Judice ſeculari, non quidem pœnâ corporali, ſed pecuniariâ, vel confiſcatione bonorum; ſi verò ſine fraude mutavit ſtatum; tum neque in pecunia, & bonis puniri poteſt, *num.* 101. *& duobus ſeqq.* Quær. III. An, & quibus caſibus Clerici capi poſſint à Iudice ſeculari? Reſp. Plures ſunt caſus, de quibus *n.* 105. *& ſeq.*

§. V. *Quo Iure Clerici, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ à Iuriſdictione, ac poteſtate ſeculari, num poſitivo tantùm, ſeu humano, an etiam Divino, & naturali? pag.* 78.

Duplex eſt ſententia: una, eſſe exemptos jure naturali, ac Divino, cuius fundamenta afferuntur *num.* 107. *& ſeq.* Altera, in cauſis ſpiritualibus, & merè Eccleſiaſticis eſſe exemptos jure Divino, in rebus tamen temporalibus ſolo jure humano, Canonico, & Civili, *num.* 109. *& ſeq.* Ad utriuſque fundamenta reſponſiones afferuntur *num.* 111. *&* [illegible] & concluditur in fine, priorem ſententiam eſſe [illegible] Canonico conformiorem, & probabiliorem.

§. VI. *An, & quando Archiepiſcopus ſit Iudex competens inter ſubditos Clericos, vel laicos ſuorum Suffraganeorum, vel non ſit? pag.* 81.

Assert. I. Non poteſt Archiepiſcopus, vel eius Officialis de cauſa principali Clericorum ſubditorum Suffraganei ſui cognoſcere, niſi priùs de appellatione cognoſcatur, an ea ſit legitima, & non niſi cum conſenſu, ac licentiâ ipſorum Suffraganeorum Diœceſanorum, *n.* 113. *& ſeq.* Aſſ. II. Archiepiſcopus non poteſt cogere ſubditos Suffraganei, ut delegationem alicuius cauſæ ſuſcipiant, vel præcepta ſua, aut ſententias exequantur, neque ut in cauſis ad ipſum per appellationem devolutis teſtimonium perhibeant, niſi aliud conſuetudo loci obtineat, *n.* 115. Aſſert. III. Sed neq; Archiepiſcopus poteſt ſubditos Suffraganeorum cogere coram ſe reſpondere ad querelas pro [illegible] Advocatorum, & procuratorum propoſitas, niſi con[illegible] ſuetudo ſit in contrarium, *n.* 116. Aſſert. IV. Non poteſt etiam Archiepiſcopus mittere ſuos Clericos [illegible] Diœceſin Suffraganeorum, ut auctoritatem [illegible] contractibus ineundis, vel cognoſcendis, nec [illegible] caſione aliquem ſubditum Suffraganei ad ſuum Tribunal citare poteſt; nec Cenſuram infligere, ſi [illegible] ab ipſo aliquis Officialis, aut ſubditus, ut coram [illegible] querelam adverſarij reſpondeat, accedere re[illegible] *n.* 117.

Sect. IV. *De foro competente laicorum conveniendorum* [illegible] *Clericis, & quando laicus conveniri poſſit apud Iudicem Eccleſiaſticum? pag.* 82.

§. I.

§. I. *Ubi, ſive coram quo Iudice, Eccleſiaſtico, an ſeculari, Clericus convenire poſſit, vel debeat laicum? pag.* 82.

Aſſertio 1. Si Clericus contra laicum agat, & petat ſibi reſtitui rem, quam poſſidet, eò quòd ad Eccleſiam ſuam, vel ad ſe pertineat, & laicus probabiliter id neget; tum convenire eum debet Clericus apud proprium eius Iudicem, nempe ſecularem, *num.* 118. *& duobus ſeqq.* Aſſertio 2. Laicus conveniri poteſt coram Iudice Eccleſiaſtico, ſi cauſæ principali inſit qualitas fundans juriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici, ſive ob quam ad forum Eccleſiaſticum pertinere poſſit; cuiuſmodi eſt qualitas ſacrilegij, ut ſi Clericus conveniat laicum, eò quòd rem ad Eccleſiam pertinentem ſurripuerit, *n.* 122. *& ſeq.*

§. II. *In quibus præterea caſibus laicus à laico, vel etiam à Clerico conveniri poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico, ſive à Clericis, ſive à laicis. pag.* 84.

Aſſertio 1. Quamvis regulariter laicus à laico, vel etiam à Clerico in cauſa civili coram Judice Eccleſiaſtico conveniri non poſſit; quia Actor forum Rei ſequi debet: ſi tamen conſtet, quòd Judex ſecularis deſit officio ſuo in adminiſtranda iuſtitia Actori, ſive Clerico, ſive laico, poteſt is Reum laicum etiam in cauſa civili convenire coram Judice Eccleſiaſtico, *num.* 124. *& ſeq.* Et hinc etſi cauſæ viduarum coram Judice ſeculari tractari debeant, ſi tamen cauſa ſit Eccleſiaſtica, vel in defectum Judicis ſecularis, etiam laicus coram Iudice Eccleſiaſtico conveniri poteſt, *num.* 126. *& ſeq.*

Aſſertio 2. Viduæ, pupilli, & orphani, aliæque perſonæ miſerabiles vi oppreſſæ, vel ſpoliatæ, poſſunt coram Iudice Eccleſiaſtico agere, & convenire etiam laicum, *n.* 128. *& duobus ſeqq.* An viduæ, & pupilli numerentur inter perſonas miſerabiles quoad protectionem Eccleſiæ, etiamſi non ſint pauperes: & quod ſit inter perſonas miſerabiles, & quando hæ ſimul ſunt pauperes, & inter alias perſonas ſeculares non miſerabiles diſcrimen? *num.* 131. Aſſertio tertia. Propter iuramentum contractui appoſitum, poteſt etiam laicus ad illud ſervandum coram Judice Eccleſiaſtico conveniri, *num.* 132. *& ſeq.*

§. III. *Coram quo Iudice conveniri poſſint raptores, & invaſores rerum Eccleſiaſticarum? pag.* 87.

Aſſertio prima. Malefactores, qui Eccleſias bonis, aut juribus ſuis ſpoliant, tanquam ſacrilegi conveniri poſſunt coram Iudice Eccleſiaſtico, vel ſeculari; ideóque crimen mixti fori eſt, *num.* 136. *& ſeq.* Aſſertio ſecunda. Etiam laici uſurpantes jura Eccleſiæ, ſive qui poſſeſſionem bonorum, aut jurium Eccleſiæ invadunt, & perturbant, etiamſi eam non auferant, vel ex illa dejiciant, per Cenſuram Eccleſiaſticam compelli poſſunt, ut à violentia deſiſtant, & plenè ſatisfaciant, *num.* 138. *& duobus ſeqq.*

§. IV. *De cauſis, aut criminibus mixtis, quorum cognitio ad utrumque forum Eccleſiaſticum, & ſeculare pertinet. pag.* 89.

Aſſertio prima. Crimina alia ſunt merè Eccleſiaſtica, alia merè civilia, alia mixta, *num.* 141. quænam in ſpecie ſint crimina mixti fori? *num.* 142.

Aſſertio ſecunda. Si in criminibus mixti fori, Reus abſolutus fuit ab uno Iudice, qui alterum prævenit, v. g. à Judice Eccleſiaſtico, poteſt nihilominus, ſi poſtea nocens repertus fuerit, iterum condemnari, & puniri ab altero Iudice, nempe ſeculari, *num.* 144. Aſſertio tertia. Judex Eccleſiaſticus in crimine mixti fori, non tantùm poteſt contra Reum laicum procedere ad Cenſuras, ſed etiam eundem capere, incarcerare, & pecuniâ mulctare, aliíſque pœnis debitis afficere, *num.* 145.

§. V. *Utrùm, ſi Clericus litiget cum laico coram Iudice ſeculari, lis decidenda ſit ſecundùm leges, & conſuetudines fori ſecularis, an Canonici? pag.* 91.

Aſſertio prima. Clericus conveniens laicum coram Iudice ſeculari, in ijs, quæ pertinent ad modum, & Ordinem procedendi, ſervare debet leges, ſtatuta, & conſuetudines eiuſdem fori ſecularis, in quo litigatur, *num.* 146. Aſſertio ſecunda. Idem dicendum de ijs, quæ pertinent ad deciſionem cauſæ, ſi Clericus agat contra laicum in foro ſeculari, *num.* 147. Porrò, ſi Clerici contra alios Clericos, vel hi contra illos, etiam in cauſis civilibus, ſeu pecuniariis, controverſiam habent, ea in foro Eccleſiaſtico ſecundùm Ius Canonicum decidatur, *n.* 148.

Sect. V. *De Iudice competente tum laicorum, tum Clericorum in cauſis feudalibus. pag.* 92.

§. I. *Quis cognoſcere poſſit de feudo, ſive pertineat ad vaſallos laicos, ſive Clericos? pag.* 92.

Aſſertio prima. Si quæſtio oriatur ſuper feudo inter convaſallos laicos, tum de ea cognoſcere debet dominus directus feudi, *num.* 149. Quòd ſi extraneus non vaſallus litem habeat cum vaſallo, & contra illum agat ſuper re feudali, tum ad Judicem ordinarium Rei, ſive vaſalli (ſi is diverſus ſit à directo domino feudi) recurrendum eſt, *n.* 150. Si denique quæſtio ſit ſuper feudo inter dominum directum feudi, & vaſallum, ea per Pares Curiæ cognoſci, & decîdi debet, *n.* 151. Quinam dicantur Pares Curiæ? *n.* 152.

Aſſert. 2. Non ſolùm vaſallus laicus, ſed etiam Clericus, ſi à laico feudum habeat, coram domino feudi conveniri poteſt, ac debet in cauſa pertinente ad feudum: ſicut vice verſâ, ſi vaſallus laicus ab Eccleſia feudum obtineat; coram domino feudi Eccleſiaſtico conveniendus eſt, ita, ut in cauſa feudali Iudex competens ſit dominus directus feudi, ſive ſit Clericus, ſive laicus, *n.* 153. Porrò, dominus directus feudi, ſive ſit Eccleſiaſticus, ſive ſecularis, habet juriſdictionem ordinariam in vaſallos; ideóque hi coram ipſo in cauſa ad feudum pertinente conveniri poſſunt, ac debent, ſive ſint laici, ſive Clerici; quia penes dominum feudi manet dominium directum, ſive proprietas ipſius feudi, & in vaſallum ſolùm dominium utile transfertur, *num.* 155. *& ſeq.* Si oriatur quæſtio de feudo, ad primum conferentem pertinet cognitio, verbi gratiâ, Imperatorem, etiamſi hic alicui laico feudum immediatè conceſſerit, qui poſtea Eccleſiæ illud conceſſit, & in dubio, an feudum aliquod ſit Eccleſiaſticum,

an ſeculare; adeóque, an eius cognitio pertineat ad Judicem Eccleſiaſticum, vel ſecularem, attendendum eſt, quis ſit eius dominus immediatus, *num.* 157.

§. II. *In quibus præterea caſibus dominus feudi cognoſcere poſſit cauſas feudales inter vaſallos laicos, vel Clericos, & in quibus non poſſit? pag. 95.*

Aſſertio 1. Dominus directus feudi eſt Judex competens inter vaſallos, ſive laicos, ſive Clericos, non ſolùm, ſi agatur in Judicio petitorio, ſive de proprietate feudi, ſed etiam poſſeſſorio de ſola feudi poſſeſſione inter vaſallos, *n.* 158. Præterea vaſalli, ſive Clerici ſint, ſive laici, non poſſunt, ſine conſenſu domini feudi ſe ſubjicere quoad cauſam feudalem jurisdictioni Iudicis alieni, *num.* 159. Aſſertio 2. Interdum tamen dominus feudi non eſt Iudex competens in cauſa feudali inter vaſallos, ut, ſi iuſtitia apud dominum feudi obtineri nequeat, ſive ob contumaciam vaſalli, ſive ptopter negligentiam, aut malitiam ipſius domini; tunc enim ordinarius Judex ipſius Rei adiri poterit; *num.* 160. Ad quem, ſi dominus feudi ſit negligens in adminiſtranda iuſtitia, ſpectet ſupplere defectus, ſi feudum ſit originaliter ſeculare, & ad quem, ſi ſit merè Eccleſiaſticum, dicitur *n.* 161. Aſſ. 3. Per privilegium, vel conſuetudinem legitimè præſcriptam conſtitui, vel induci poteſt, ut quæſtiones feudales, non per dominum feudi, ſed ab alijs inter vaſallos cognoſci, & decidi debeant, v. g. per Iudices, ſeu Arbitros communi conſenſu partium electos, *num.* 162.

§. III. *Quis ſit Iudex competens Capituli Cathedralis, Sede vacante, ſi lis oriatur ſuper feudo, & quis, ſi lis ſit ſuper Iure emphyteutico? pag. 96.*

Quærit. I. An, ſicut Epiſcopus, ita & Capitulum Cathedrale, Sede vacante, in cauſa feudali coram domino feudi conveniri poſſit? Reſpond. affirmativè, *num.* 163. Quær. 2. An, ſicut controverſia feudalis ad dominum feudi, ita & controverſia ſuper emphyteuſi ad dominum directum deferri debeat? Reſpond. negativè, niſi idem ſit dominus emphyteuſis, & Iudex Ordinarius ſaltem immediatus, *num.* 164.

§. IV. *An cognitio de crimine vaſalli Eccleſiaſtici, ob quod feudo privari meretur, pertineat ad dominum feudi ſecularem, & ad quem appellandum ſit in cauſis feudalibus? pag. 97.*

Aſſertio prima. Si agatur contra Clericum vaſallum de crimine, ob quod feudo privandus eſt; tum, ſi ſit feudum conceſſum à ſeculari Principe, vel domino, Eccleſiæ, vel Clerico, non poteſt de eo cognoſcere dominus feudi ſecularis, ſed eius cognitio ad Iudicem Eccleſiaſticum Ordinarium Rei pertinet; quia de crimine Clericorum, nec directè, nec indirectè poteſt cognoſcere Iudex ſecularis, *n.* 165. quamvis hæc ſententia in praxi non obſervetur, *num.* 166. & diſcrimen eſt quoad hoc inter teſtem, & vaſallum, *num.* 167. Aſſertio ſecunda. Siquis habens Principatum, vel Caſtrum, cui annexa eſt juriſdictio, in feudum, ſententiam ferat inter ſubditos Comitatûs, vel Caſtri; ab hoc vaſallo ad Superiorem dominum, qui conceſſit feudum, eſt appellandum, etiamſi vaſallus, à quo appellatur, ſit Clericus, & Superior dominus feudi ſit laicus. Si verò non ſit ibi Superior, ſeu dominus immediatus feudi; tunc appellatio fieri debet ad ordinarium Iudicem loci, cui res ſubiecta eſt, eúmque, vel Eccleſiaſticum, ſi dominus directus feudi ſit perſona Eccleſiaſtica; vel ſecularem, ſi ſit ſecularis, *n.* 168. Porrò, ſi bona aliqua in feudum francum, ſeu liberum ſint conceſſa Eccleſiæ; tunc à ſententia Prælati feudatarij non appellabitur ad dominum directum feudi, ſed ad Ordinarium Iudicem Eccleſiaſticum, quaſi Superiorem ipſius Prælati: quòd ſi Prælati Eccleſiaſtici in feudum obtineant ab Imperatore, v. g. temporalem, ſeu civilem juriſdictionem, quam exercent per laicos; tum non ad Superiorem Eccleſiaſticum appellandum eſt, ſed ad dominum Superiorem feudi, penes quem eſt ſuprema juriſdictio: aliud eſt, ſi agatur de controverſia non feudali; tunc enim ab Epiſcopo exercente temporalem juriſdictionem ad Archiepiſcopum appellandum eſt, niſi ex privilegio, vel alio jure ſpeciali ad alium ſit appellandum, *num.* 169.

Sect. VI. *De renunciatione fori competentis, prorogatione Iuriſdictionis, & recuſatione Iudicis competentis. pag. 98.*

§. I. *De renunciatione Iurium, vel favorum in genere. pag. 98.*

Aſſertio 1. Iuri naturali renunciari non poteſt, *n.* 170. Aſſertio 2. Iuri Divino præcipienti, vel prohibenti aliquid nemo renunciare poteſt. Iuri humano, ſive Civili, ſive Eccleſiaſtico, interdum renunciari poteſt, interdum non poteſt, *num.* 171. & *duobus ſeqq.* poteſt quiſque renunciare juri pro ſe tantùm introducto, *num.* 174. ubi ponuntur tres limitationes.

§. II. *De renunciatione privilegii fori Eccleſiaſtici, quod competit Clericis. pag. 100.*

Quærit. I. An Clerici renunciare poſſint privilegio fori Eccleſiaſtici? Reſpond. non poſſunt, nec inviti, nec volentes, conſentiendo in laicum Iudicem, etiamſi iuraverint, ſe coram illo reſponſuros *n.* 175. & *tribus ſeqq.* Quær. 2. Quæ ſint pœnæ Clericorum renunciantium privilegio fori Eccleſiaſtici? Reſpond. eæ ſunt expreſſæ *num.* 179. & *duobus ſeqq.*

§. III. *De prorogatione Iuriſdictionis in Iudicem non ſuum, ſeu alienum. pag. 102.*

Quærit. I. Quid ſit prorogatio juriſdictionis, & quot modis fiat? Reſp. prorogare juriſdictionem eſt voluntariè ſe ſubjicere alicui Iudici, cui quis aliàs in illa cauſa non eſt ſubiectus. Fit autem hæc prorogatio quatuor modis, de perſona ad perſonam, de re ad rem, ſeu de cauſa ad cauſam, de tempore ad tempus, de loco ad locum, *num.* 182. Quær. 2. quænam requirantur ad prorogationem Iudicis? Reſpond. plura requiſita enumerantur *n.* 183. & *quatuor ſeqq.* Quær. 3. Quibus caſibus etiam laicus non poteſt prorogare juriſdictionem in Judicem alienum? Reſpond. non poteſt vaſallus expreſsè, vel tacitè prorogare Iuriſdictionem in cauſa feudali, in

to domino feudi. Secundò, non admittitur prorogatio, quando ſuper crimine proceditur, non per viam accuſationis, ſed ex mero officio Judicis per inquiſitionem. Tertiò, nec in cauſa appellationis. Quartò. Laici non poſſunt in cauſis Eccleſiaſticis prorogare juriſdictionem, *n.* 188. neque etiam in foro Sacramenti Pœnitentiæ locum habet prorogatio, *n.* 189. pactum de proroganda juriſdictione, re adhuc integrá, revocari poteſt, *n.* 190.

§. IV. *An, & qualiter Clerici prorogare poſſint juriſdictionem alieni Iudicis? pag.* 104.

Assertio I. Non poſſunt Clerici ſe ſubijcere alieno Judici, ſine conſenſu ſui Ordinarij, ſeu proprij Epiſcopi, & quidem non niſi tali, qui ſit Eccleſiaſticus, *n.* 191. *& duobus ſeqq.* Aſſ. II. Clerici ne quidem cum conſenſu Epiſcopi ſui prorogare poſſunt juriſdictionem Judicis ſecularis, ſéque illi ſubijcere, *n.* 194. plures ſunt differentiæ inter prorogationem juriſdictionis, & eiuſdem delegationem, *n.* 195. Aſſ. III. Clerici, & Religioſi exempti à juriſdictione Epiſcopi, non poſſunt ſe ſubiicere Epiſcopo Diœceſis, ſine conſenſu Papæ: probabile tamen eſt, quòd Clerici poſſunt in foro Pœnitentiæ Sacramentalis, & in actibus voluntariæ juriſdictionis ſe ſubiicere Epiſcopo Diœceſano, etiam ſine conſenſu Papæ, ſi Prælatus Ordinis talem poteſtatem diſpenſandi non habeat: quæ ſententia ſaltem æquior eſt, *n.* 196. *& duobus ſeqq.*

§. V. *An, & quas ob cauſas, ac quando Iudex alioquin competens recuſari poſſit? pag.* 107.

Assertio I. Judex ordinarius non poteſt de Jure Civili recuſari, ita, ut omnino removeatur, tametſi delegatus poſſit, *n.* 200. At verò de Jure Canonico etiam ordinarius Judex recuſari poteſt, *num.* 201. Aſſ. II. Cauſa recuſandi Judicem, ſive delegatum, ſive ordinarium, in genere eſt probabilis ſuſpicio, ſive ob minùs rectam affectionem, ſive ob imperitiam &c. in ſpecie autem aliquæ cauſæ recuſantes in jure expreſſæ habentur, quæ ad tres cauſas principaliores revocari poſſunt; ſcilicet ob gravem inimicitiam, quam habet Judex cum una parte litigante; vel ob magnam affectionem, aut familiaritatem cum illa; vel quia ſimilem cauſam cum altero in alio Tribunali habet, *n.* 202. poteſt tamen Judex etiam ex alia juſta cauſa recuſari, etſi ea in jure expreſſa non ſit, *num.* 203. Aſſ. III. Recuſatio Judicis tanquam ſuſpecti, ante litis conteſtationem eſt proponenda, niſi nova cauſa ſuſpicionis poſtea emergat, *n.* 204. poſſunt autem quicunque Judices inferiores recuſari; non autem Princeps ſupremus, *n.* 205. tota Communitas, vel Collegium etiam recuſari poteſt, *n.* 206. etiam Parochus proprius in foro Sacramentali Pœnitentiæ, ſi ſuſpectus ſit, *n.* 207.

§. VI. *Quis, & qualiter de cauſa recuſationis allegata cognoſcere poſſit, ac debeat, & quis ſit effectus recuſationis? pag.* 109.

Assertio I. Si Judex ordinarius ut ſuſpectus recuſetur, & cauſa ſuſpicionis non ſit certa, tum Judex, ad quem cauſa principalis delata fuit, non poteſt cognoſcere, num juſta cauſa appellandi ſubſit, niſi cauſa appellationis manifeſtè frivola afferatur; tum enim Judex recuſatus eam reiicere, & in cauſa principali procedere poteſt, *n.* 208. Porrò, ſi Judex ordinarius ut ſuſpectus recuſetur; poteſt cauſam controverſam committere perſonæ neutri parti ſuſpectæ; vel deputare aliquem, qui partes compellat communi conſenſu Judices, ſeu Arbitros eligere, *n.* 209. *& ſeq.* Aſſ. II. Effectus recuſationis eſt, quòd per illam ſuſpendatur interim juriſdictio Judicis ſuſpecti, *num.* 211.

Sectio VII. *De citatione ad forum, ſeu tribunal competens. pag.* 110.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit citatio, & quænam ad illius ſubſtantiam requirantur? pag.* 110.

Assertio I. Citatio eſt eſt actus Judicialis, ſeu Iudicii præparatorius, quo is, quem in Iudicio ſiſti opus eſt, Judicis mandato legitimè vocatur in Judicium, juris experiendi causâ. Eſt ita neceſſaria, ut ſine illa regulariter Judicium ſit ipſo jure nullum, *n.* 212. Aſſ. II. Citatio alia eſt publica, alia privata, eaque verbalis, & realis, *n.* 213. *& ſeq.* rurſum alia eſt ſimplex, ſeu dilatoria, alia peremptoria, *n.* 215. Aſſ. III. Ad citationem validam plura requiruntur, quæ recenſentur, *n.* 216. *& quinque ſeqq.*

§. II. *Quot, & quæ ſint partes citationis? pag.* 112.

Assertio I. Ad citationem legitimam requiritur inprimis mandatum, ſeu commiſſio Judicis de citatione facienda, *num.* 222. *& ſeq.* Aſſ. II. Poſt commiſſionem citationis à Judice factam, debet is eam exequi, *n.* 224. Aſſ. III. Poſt factam executionem, nuncius facere debet relationem Judici, quæ à Notario in acta referri debet, n. 225.

§. III. *A quo Iudice citatio fieri debeat, & quis ſit citationis finis, & effectus? pag.* 113.

Assertio I. Omnis Judex competens, ſive ſit ordinarius, ſive delegatus, citare poteſt, *num.* 226. Aſſ. II. Omnes citari debent, quorum intereſt, quorúmque cauſa agitur, ſive, qui ex actu aliquo, qui fit in judicio, lædi poteſt. Sunt tamen plures caſus, in quibus citatio non eſt neceſſaria, *n.* 227. Aſſ. III. Finis citationis reſpectu Actoris eſt, ut Reus ad inſtantiam ipſius compareat: reſpectu Rei, ut interim ad defenſionem ſe parare poſſit: effectus autem ſunt varij, qui enumerantur *n.* 228.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 71. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 81. *& ſeq.*
c 3. *n.* 49. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 209. *& ſeq.*
c. 5. *n.* 118. *& tribus ſeqq.*
c. 6. *n.* 153. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 155. *& duob. ſeqq.*
c. 8. *n.* 136 *& ſeq.*
c. 9. *n.* 148.
c. 10. *n.* 124. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 126. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 175. *& duob. ſeqq.*
c. 13. *n.* 73. *& duob. ſeqq.*
c. 14. *n.* 21. *& ſeq.*
c. 15. *n.* 128. *& tribus ſeqq.*
c. 16. *n.* 138. *& duob. ſeqq.*
c. 17. *n.* 44. *& duob. ſeqq.*
c. 18. *n.* 191. *& duob. ſeqq.*
c. 19. *n.* 52. *& tribus ſeqq.*
c. 20. *& ult. n.* 6. *& duobus ſeqq.*

In Sexto.

c. 1. *in princ. n.* 113. *& ſeq.*
§. *contrahentes. n.* 35. *& duobus ſeqq.*
§. *neque Suffraganeorum. n.* 115.
§. *nec etiam. n.* 116.
§. *nec Clericos. n.* 117.
c. 2. *n.* 83. *& ſeq.*
c. 3. *& ult. n.* 132. *& tribus ſeqq.*

Clement. Unic.

n. 79. *& ſeq.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TITULUS III.

DE LIBELLI OBLATIONE.

pag. 114.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit libellus, & an neceſſariò, cuive offerendus ſit? pag. 115.*

ASSERTIO I. Libellus eſt ſcriptura brevis, clara, & ordinata; continens, ac demonſtrans Judici, & parti, ſive Reo intentionem Actoris, vel accuſatoris: debet offerri in ſcriptis, *n.* 1. debet etiam eſſe brevis, & clarus, non obſcurus, aut incertus, ratione nimiæ generalitatis, vel alternativæ petitionis, quamvis interdum alternativus libellus admittatur, *n.* 2. Eſt autem libellus primò, ac principaliter offerendus Judici, & ab hoc copia datur Reo, vel ab Actore, vel etiam poteſt libellus tranſmitti Reo, cum citatione, vel illius tenor inſeri citationi, *n.* 3. Aſſ. II. Duplex eſt libellus; conventionalis, qui in civilibus cauſis offertur; & accuſationis, qui in cauſis criminalibus porrigitur, *n.* 4. Aſſ. III. Jure hodierno libellus in Judicio ordinario neceſſariò eſt offerendus, ſive coram Arbitro agatur, ſive civiliter, ſive criminaliter, *n.* 5. In Judicio verò, ſeu proceſſu ſummario, & cauſis brevioribus non eſt neceſſarium offerre libellum in ſcripto, *n.* 6.

§. II. *Quomodo formandus ſit libellus, ſive, quæ in eo contineri debeant? pag. 116.*

Libellus conventialis tres partes continere debet, cauſam petendi, ſeu medium concludendi, narrationem facti, & concluſionem, ſeu petitionem, *n.* 7. cauſa petendi, quæ in libello exprimenda eſt, alia eſt remota, alia proxima. Hæc in cauſa reali eſt dominium, vel quaſi dominium, ac jus in re: cauſa remota eſt factum, ſeu titulus, ex quo oritur, & acquiritur dominium, vel jus in re. In actione autem perſonali cauſa remota eſt contractus, vel quaſi; delictum, vel quaſi: proxima verò eſt jus inde competens, & obligatio ei correſpondens, ex qua deinde oritur actio, *n.* 8. QUÆR. nunc I. quænam cauſa petendi exprimenda ſit in actione reali? Reſp. ſufficit exprimere cauſam proximam, videlicet, ſe dominum, vel quaſi dominum rei eſſe, *n.* 9. non ſufficit tamen rem generaliter petere, ſed debet res in libello ſpecificè deſignari, *n.* 10. item, ſi de quantitate agatur, numerus, menſura, & pondus exprimi debent, & quænam præterea exprimenda ſint, vel non? *n.* 11. QUÆR. II. quæ cauſa petendi exprimenda ſit in actione perſonali? Reſp. exprimi debet cauſa remota petendi, ſive titulus, ex quo naſcitur obligatio, v. g. ex mutuo, venditione &c. *n.* 12. *& ſeq.* QUÆR. III. quæ exprimenda ſint in petitione, ſeu judicio univerſali, v. g. petitione hereditatis, vel generali. Reſp. non eſt neceſſe, ut in libello deſignentur res ſingulæ, ſed ſufficit petitio generalis, *n.* 14. QUÆR. IV. quæ præterea exprimenda ſunt in libello? Reſp. circumſtantiæ comprehenſæ vulgato verſu: quis, quid coram quo, quo jure petatur, & à quo, *n* 15. QUÆR. V. quæ exprimi debeant in libello accuſationis, ſeu criminali? *n.* 16.

§. III. *De mutatione, & emendatione libelli, eiúſque effectu. pag. 119.*

Quid interſit inter mutationem, & emendationem libelli, *n.* 17. Aſſ. I. Actor porrectum libellum in cauſis civilibus, & criminalibus mutare licitè poteſt, ante litis conteſtationem, non autem poſt illam, *n.* 18. Aſſ. II. Emendare tamen, ſeu corrigere libellum, ſeu mutare accidentaliter licitum eſt etiam poſt litis conteſtationem uſque ad concluſionem in cauſa, *n.* 19. Aſſ. III. Effectus libelli oblationis eſt, quòd ſecundùm petitionem in eo factam ferenda eſt ſententia, *n.* 20.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. *& duobus ſeqq.* c. 2. *n.* 10. *& ſeq.* c. 3. *& ult. n.* 12. *& ſeq.*

TITULUS IV.

DE MUTUIS PETITIONIBUS.

pag. 120.

§. I. *Quæ ſint, & dicantur mutuæ petitiones, & inter quas perſonas locum habeant? pag. 120.*

ASSERTIO I. Mutua petitio eſt conventio ex parte Actoris, & reconventio ex parte Rei, *num.* 1. Aſſ. II. Solus Reus conventus reconvenire poteſt Actorem: neque enim Actor poteſt Reum iterum reconvenire coram eodem Judice: requiritur tamen, ut is, qui reconvenire alium vult, habeat legitimam perſonam ſtandi in Judicio, *n.* 2.

§. II. *Coram quo Iudice fieri poſſit reconventio? pag. 121.*

ASSERTIO I. Reus Actorem reconvenire poteſt, non ſolùm coram Judice ordinario, apud quem ipſe conventus eſt ab Actore, ſed etiam coram Judice delegato, *n.* 3. cui enim commiſſa eſt cauſa conventionis, is cognoſcere etiam poteſt de cauſa reconventionis, quæ eſt acceſſoria, & connexa cum cauſa conventionis, *n.* 4. Aſſert. II. Reconventio etiam fieri poteſt coram Judice prorogato, quando ſcilicet Actor convenit Reum coram Judice non ſuo, id eſt, qui non eſt Judex aliàs competens Actoris: tum enim prorogat eius juriſdictionem, illíque ſe viciſſim ſubmittit, ita, ut viciſſim ipſe à Reo reconveniri poſſit coram eodem Judice: & quomódo hoc intelligendum? *n.* 5. ſolvitur obiectio, *n.* 6.

§. III. *An laicus conventus à Clerico coram ſuo Iudice ſeculari, viciſſim reconvenire poſſit Clericum coram eodem Iudice? pag. 123.*

ASSERTIO I. Clericus, vel etiam laicus non poteſt reconveniri coram Judice ſeculari in cauſa ſpirituali, vel ei annexa, *n.* 7. Aſſert. II. Clericus non poteſt reconveniri coram Judice ſeculari in cauſa criminali, ſive agatur criminaliter ad pœnam corporalem, vel vindictam publicam, ſive civiliter ad pœnam pecuniariam, *n.* 8. Aſſert. III. Verius eſt de Jure communi, Clericum, in cauſa etiam civili, & temporali, non poſſe reconveniri coram Judice ſeculari, *n.* 9. *& ſeq.* niſi contra Clericum, qui convenit laicum in cauſa profana coram Judice ſeculari, à Reo laico opponatur aliquid per modum exceptionis, vel acceſſorij, *n.* 11. Solvuntur obiectiones, *n.* 12. oppoſita tamen ſententia in praxi damnari non poteſt, *num.* 13.

§. IV. *In quibus cauſis habeat locum reconventio, vel non? pag. 125.*

ASSERTIO I. Regulariter reconventio habet locum in omnibus cauſis, in quibus non reperitur expreſsè prohibita, *num.* 14. Aſſert. II. Reconventio non habet locum in criminalibus; ubi tamen di[illegible]

diſtinguendum eſt, *n.* 15. Secundò, nec in cauſa appellationis, nec in aliis quibuſdam, quæ excipiuntur, *num.* 16.

§. V. *Quando proponi debeat reconventio, & quomodo in illa procedendum ſit? pag.* 126.

Assertio I. Reconventio proponi debet in exordio litis ſtatim, id eſt, ante litis conteſtationem, vel immediatè poſt illam, *n.* 17. Aſſert. II. Si Reus conventus ab Actore eundem reconveniat coram eodem Judice, poteſt Judex etiam delegatus compellere Actorem ad reſpondendum, & utramque cauſam conventionis, & reconventionis ſimul; unam tamen incontinenti poſt alteram, cognoſcere, & unâ ſententiâ terminare debet, *n.* 18. *& ſeq.* Aſſert. III. Modus procedendi, qui obſervatur in cauſa conventionis, eſt etiam obſervandus in cauſa, reconventionis, *n.* 20. *& ſeq.* quæ ſit pœna Actoris, ſi nolit reſpondere ad libellum reconventionis porrectum à Reo? *num.* 22.

SERIES CAPITVLORVM.

In Antiquis. c. 1. *n.* 18. *& ſeq.* c. 2. *num.* 20. *& duobus ſeqq.*

TITVLVS V.

DE LITIS CONTESTATIONE.

pag. 128.

§. I. *Quid ſit litis conteſtatio, & quo pacto inducatur, & an ſit neceſſaria ad Iudicii ſubſtantiam? pag.* 128.

Assertio I. Litis conteſtatio eſt fundamentum Judicii per petitionem (Actoris) in jure propoſitam, & congruam Rei reſponſionem ſecutam, animo conteſtandi litem, ſeu animo litigandi factam, *n.* 1. declaratur, *n.* 2. *& pluribus ſeqq.* Aſſert. II. Litis conteſtatio requiritur ad ſubſtantiam Judicii ordinarij, ita, ut eâ omiſsâ, totus proceſſus ſit irritus, *n.* 8. *& ſeq.* in certis tamen caſibus etiam ſine illa Judicium ſubſiſtit, *n.* 10.

§. II. *De poſitionibus, & articulis, ac reſponſionibus, & quomodo à litis conteſtatione differant? pag.* 131.

Quær. I. Quid ſint poſitiones, & quomodo à litis conteſtatione differant? Reſp. poſitiones ſunt breves quædam narrationes, ſeu aſſertiones alicuius facti ad cauſam controverſam pertinentes, ſuper quo petitur ab adverſario, ut reſpondeat, *n.* 11. differunt tum à libello, tum à litis conteſtatione; quia poſitiones nullam continent petitionem, ſicut libellus, & litis conteſtatio, ſed ſimpliciter narrationem factorum, *n.* 12. Articuli differunt à poſitionibus; quia illi ſunt eæ poſitiones, ſeu aſſertiones, quas Reus conventus negat; ideóque ponens articulos, eos probare debet per teſtes, vel inſtrumenta, & poſitiones præcedere debent, articuli ſequi, *n.* 13. differunt poſitiones etiam ab interrogationibus; quia illæ aſſertivè à parte litigante fiunt; hæ interrogativè, & à Iudice, *n.* 14. Tam poſitiones, quàm articuli continere debent ea, quæ ſunt facti, non autem, quæ ſunt juris: & poſitiones, ac reſponſiones in jadicijs ordinarijs in ſcriptis ſunt offerendæ in Judicio: item poſitiones, & articuli probatoriales circa cauſam principalem regulariter poſt litis conteſtationem fieri debent, *n.* 15. In Iudicijs ordinarijs Iudex aliquando ante litis conteſtationem facere debet quaſdam interrogationes præparatorias, ad quas Reus reſpondere debet, *n.* 16. Quær. II. Quomodo reſpondendum ſit ad poſitiones, & articulos Actoris? Reſp. eæ debent eſſe ſimplices, ſeu abſolutæ, ſine conditione, ad rem pertinentes, & claræ, *n.* 17.

§. III. *An, & quando per oppoſitam exceptionem inducatur, vel impediatur litis conteſtatio? pag.* 132.

Quær. I. An per oppoſitionem exceptionis, ſive dilatoriæ, ſive peremptoriæ, inducatur litis conteſtatio? Reſp. 1. per oppoſitam exceptionem fori declinatoriam, ſeu dilatoriam non fit litis conteſtatio, *n.* 18. Reſp. 2. neque per oppoſitionem exceptionis peremptoriæ, *n.* 19. quando per oppoſitam exceptionem cenſetur litis conteſtatio facta? *n.* 20. Quær. II. An, & per quas exceptiones impediatur litis conteſtatio, & quæ ante, vel poſt illam opponendæ ſint? Reſp. 1. omnes exceptiones dilatoriæ, quæ tendunt ad impediendum proceſſum judiciarium, ante litis conteſtationem, & cauſæ principalis cognitionem opponi debent, *n.* 21. ponuntur plures limitationes, *n.* 22. Reſp. 2. exceptiones peremptoriæ obiectæ ante litis conteſtationem, eam non impediunt, *n.* 23. *& ſeq.* ponuntur plures limitationes, *n.* 25. exceptiones peremptoriæ ſunt triplicis generis, *n.* 26.

§. IV. *De effectibus litis conteſtationis. pag.* 134.

Plures enumerantur, *n.* 27.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	In Sexto.
Cap. unic. num. 8.	c. 1. *num.* 23. *& ſeq.*
	c. 2. *num.* 19. *& ſeq.*

TITULUS VI.

UT LITE NON CONTESTATA, NON procedatur ad teſtium receptionem, vel ad ſententiam definitivam.

pag. 135.

Ponitur Regula generalis, quòd ante litis conteſtationem teſtes recipi non poſſint, nec debeant, neque ſententia definitiva ferri, *n.* 1.

§. I. *De nonnullis caſibus in ſpecie, & jure expreſſis, in quibus, lite non conteſtatâ, teſtes recipi non debent, nec ſententia definitiva ferri.*

pag. 136.

Assertio I. Si agatur de crimine adulterij ad ſeparationem tori, vel reſtitutionem dotis, tum ante litis conteſtationem, etſi Reus ſit contumax, non poteſt procedi ad teſtium receptionem, nec ad ſententiam definitivam, *n.* 2. *& ſeq.* Aſſert. II. Etiam in cauſa reſtitutionis contra contumacem, ſi litis conteſtatio non præceſſit, ſententia definitiva proferri non poteſt, *num.* 4. *& duobus ſeqq.* Aſſert. III. Si Reus, lite non conteſtatâ, contumaciter ſe abſentet, Actor in poſſeſſionem rei mittendus eſt cuſtodiæ causâ: ſi verò mitti non poſſit, Reus contumax excommunicetur, *num.* 7. *& duobus ſeqq.* Aſſ. IV. Si in causâ matrimoniali teſtes recipiantur, ante litis conteſtationem, vel poſt appellationem, abſque contumacia Rei conventi, receptio teſtium, & acta omnia ſunt irrita, *num.* 10. *& ſeq.*

§. II. *De*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. II. *De pluribus caſibus exceptis, quibus, lite non conteſtatâ, teſtes recipi poſſunt, vel etiam interdum ad ſententiam definitivam procedi poteſt.* *pag.* 139.

Assertio I. Etſi regulariter, lite non conteſtatâ, teſtes recipi non poſſunt, ſi tamen civiliter agatur, & periculum in mora ſit; quia teſtes ſunt ſenes, & valetudinarij, vel ex alia cauſa ipſis mors timetur; vel, quia diu abſfuturi ſunt, etiam lite non conteſtatâ, admittendi ſunt, & eorum atteſtationes recipiendæ. Quòd ſi actor non convenerit adverſarium intra annum, vel depoſitiones teſtium ad illum non tranſmiſerit, atteſtationes ſic receptæ non valent, *num.* 12. *& ſeq.* Ut autem teſtes, lite non conteſtatâ, recipi poſſint, plura requiruntur, de quibus *num.* 14. *& duobus ſeqq.* poſſunt etiam teſtes recipi, lite non conteſtatâ, ſi periculum ſit, ne obliviſcantur rei geſtæ, *num.* 17. in cauſa tamen civili, non criminali, *num.* 18. Aſſert. II. Sunt tamen ſpeciales caſus, in quibus ob contumaciam Rei abſentis, lite non conteſtatâ, ad teſtium receptionem, & ſententiam definitivam procedi poteſt, de quibus *num.* 19. *& duobus ſeqq.* Aſſert. III. Sunt & alij præterea caſus huiuſmodi, de quibus *num.* 22.

§. III. *De modo procedendi contra Reum abſentem per contumaciam, ſi conveniatur actione reali, vel perſonali.* *pag.* 142.

Quomodo, ſi Reus actione reali ob contumaciam conveniatur, Actor mittendus ſit in poſſeſſionem rei petitæ, cuſtodiæ causâ; & quomodo, ſi actione perſonali conveniatur? *num.* 23. *& pluribus ſeqq.* Reſolvitur alia quæſtio *num.* 29.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	*num.* 12. *& pluribus ſeqq.*
Cap. 1. *n.* 2. *&* 3.	§. *Porrò. n.* 19. *& duobus ſeqq.*
c. 2. *n.* 4. *& duobus ſeqq.*	§. *Sunt & alij. n.* 22.
c. 3. *n.* 7. *& duobus ſeqq.*	§. *In aliis; fin. num.* 23. *& quinque ſeqq.*
c. 4. *n.* 10. *& ſeq.*	
c. 5. *& ult. in princ.*	

TITULUS VII.
DE JURAMENTO CALUMNIÆ.
pag. 145.

§. I. *Quid ſit Iuramentum calumniæ, & quid continere debeat, & quomodo differat à juramento veritatis, vel malitiæ, & an ſit neceſſariò præſtandum?* *pag.* 145.

Assertio I. Juramentum hoc fit, cùm Actor jurat, non calumniandi animo litem ſe movere, ſed exiſtimando, bonam cauſam ſe habere: & viciſſim Reus jurat, ſe reſiſtere Actori, quia exiſtimat ſe jus habere, *n.* 1. Aſſertio II. Juramentum calumniæ plura capita continet, de quibus *n.* 2. Aſſert. III. Juramentum calumniæ in pluribus differt à juramento de veritate dicenda, *n.* 3. differt etiam in pluribus à juramento malitiæ, *n.* 4. in quibus caſibus præſtandum ſit juramentum de malitia? *n. eod.* Aſſert. IV. Juramentum calumniæ, ſi ab alterutra parte litigantium exactum fuerit, neceſſariò præſtandum eſt; aliàs vitiatur totus proceſſus, *n.* 5. Non poteſt per conſuetudinem induci, ut partes de calumnia vitanda juramentum non præſtent, etiamſi à Judice ad inſtantiam partis, vel ex officio Judicis exigatur, *n.* 6. non valet etiam conſuetudo, ut hoc juramentum differatur uſque ad ſententiam, & in fine primùm juretur, *num.* 7.

§. II. *Quinam præſtare debeant Iuramentum calumniæ? vel non?* *pag.* 147.

Assertio I. Regulariter ipſæ partes principales in Iudicio litigantes, tam Actor, quàm Reus, priùs autem ille, *n.* 8. non ſolùm ipſæ partes litigantes, ſed etiam eorum heredes jurare debent de calumnia, *n.* 9. etiam Clerici, ſi coram Judice ſuo litigent, *n.* 10. ſi verò agunt, vel defendunt ſe coram Iudice Eccleſiaſtico alieno, non poſſunt jurare de calumnia, ſine ſpeciali licentia Epiſcopi ſui: multò magis verò non poſſunt jurare Clerici de calumnia, coram Judice ſeculari perſonaliter, ſine licentia Epiſcopi ſui, *n.* 11. Idem dicendum de Religioſis, *num. eod.* etiam Epiſcopus, ſi per ſe litiget, debet perſonaliter jurare de calumnia, *n.* 12. magis tamen decens eſt, ut Epiſcopus, vel etiam Sacerdos per Syndicum agat in Iudicio, & juret, *n.* 13. Eſt autem hoc juramentum regulariter præſtandum, tactis Evangeliis; Epiſcopꝰ verò, ſi per ſe litiget, propoſitis tantùm Evangeliis jurare debet, *n.* 14. Aſſ. II. Præter partes litigantes, etiam Syndici, ſeu Oeconomi, aut Adminiſtratores generales jurare de calumnia in propriam animam debent, *n.* 15. *& ſeq.* quando Oeconomus, vel Adminiſtrator generalis ad juramentum de calumnia admitti non debet, ſed potiùs ipſe principalis, *n.* 17. Univerſitas, ſive Eccleſiaſtica, ſive ſecularis, non poteſt cogi ad præſtandum juramentum calumniæ, modò habeat Syndicum idoneum generalem conſtitutum ad cauſas, *n.* 18. procuratores, ſeu Syndici Univerſitatis poſſunt jurare de calumnia, modò ex mandato conſtet, illis generalem, & liberam poteſtatem in Iudicio agendi eſſe datam, num. 19. Aſſert. III. Etiam procurator particularis admitti debet ad præſtandum juramentum calumniæ, ſi ſpeciale ad hoc mandatum habeat, *n.* 20. debet tamen talis procurator duplex juramentum calumniæ edere, unum in animam domini, ex mandato eius, alterum in propriam animam: aliquando tamen ad jurandum in animam propriam compelli non poteſt, *n.* 21. Porrò, quamvis partes litigantes de calumnia jurârint adhuc tamen procuratores poſtea ab eis conſtituti, juramentum hoc præſtare tenentur, *n.* 22. etiam procurator fiſci, *n. eod.* An ſufficiat mandatum generale, & indeterminatum jurandi de calumnia procuratori datum ad omnes cauſas, tam præſentes, quàm futuras; an verò requiratur mandatum ſpeciale ad jurandum de calumnia in cauſa nominatim expreſſa? *n.* 22. præterea etiam patroni cauſarum, ſeu Advocati de calumnia jurare debent, *n.* 23. parentibus, & patronis, ſi in caſibus permiſſis litigent in judicio cum liberis, vel libertis, remittitur juramentum calumniæ, *n.* 24.

§. III. *In quibus cauſis, quando, & quomodo præſtandum ſit juramentum calumniæ?* *pag.* 151.

Assertio I. In omnibus cauſis, in quibus probatio eſt neceſſaria, præſtandum eſt hoc juramentum, ſive cauſæ ſint civiles, ſive criminales: olim tamen in cauſis ſpiritualibus de Jure Canonico hoc juramentum nec deferri, nec recipi ſolebat, *n.* 26. Præterea quamvis in cauſa principali, & primâ inſtantia

de ca-

de calumnia, aut veritate juratum fuerit, iterum tamen in ſecunda inſtantia, ſeu cauſa appellationis, utrumque juramentum repeti debet, *num.* 27. Aſſert. II. Juramentum calumniæ, ſicut & veritatis, ſtatim poſt litis conteſtationem, præſtandum eſt; non tamen ideo totus proceſſus eſt irritus, etiamſi non ſtatim pòſt fuerit præſtitum, *num.* 28. Juramentum verò malitiæ in omnibus cauſis, tam ante, quàm poſt litem conteſtatam exigi poteſt à partibus, non ſemel tantùm, ſed quoties Iudici viſum fuerit, *num.* 29.

Aſſert. III. Juramentum calumniæ præſtari debet, tactis SS. Evangelijs: hodie tamen ſufficit apud acta jurari, *num.* 30.

§. IV. *De pœna recuſantis præſtare Iuramentum calumniæ, & huius effectu. pag.* 153.

Quær. I. Quæ ſit pœna nolentis jurare de calumnia? Reſp. Si Actor, ab inſtituta actione cadit; ſi Reus, pro confeſſo habetur, *n.* 31. Poteſt tamen Actor, vel Reus recuſans jurare, hanc pœnam evitare, ſi ſe poſtea offerat ad jurandum, ante ſententiam Iudicis declaratoriam incurſæ pœnæ, vel condemnatoriam ad pœnam, *num.* 32. Hæc pœna non habet locum in recuſante jurare de malitia, *num.* 33. Quær. II. An contumacia procuratoris, vel alterius adminiſtratoris recuſantis jurare de calumnia noceat domino ad incurrendam prædictam Juris pœnam? Reſp. Non nocere, *num.* 34. Quær. III. Quis ſit effectus huius juramenti? Reſp. Ut jurans excuſetur ab omni calumniandi ſuſpicione, *num.* 35.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	In Sexto.
c. 1. *n.* 10. & *ſeq.*	c. 1. *in princ. n.* 28.
c. 2. *n.* 25,	§. *Propter n.* 5.
c. 3. & 4. *n.* 15. & *trib. ſeqq.*	§. *Quamvis ult. n.* 26.
c. 5. *n.* 6. & *ſeq.*	c. 2. *in princ. n.* 25.
c. 6. *n.* 19.	§. *Procuratores. n.* 22. &
c. 7. & *ult. n.* 12. & *duob. ſeqq.* & §. *Pœna verò; fin. eod. n.* 31.	§. *In omnibus ult. n.* 29.
	c. 3. & *ult. n.* 20. & *ſeq.*

TITULUS VIII.

DE DILATIONIBUS. pag. 154.

Quid ſit dilatio extraiudicialis, & quid dilatio judicialis in genere? *num.* 1. Dilationes aliæ ſunt legales, ſeu à lege conceſſæ, aliæ conventionales, quæ ex partium conſenſu dantur; aliæ judiciales, quæ à Judice in Iudicio dantur, *num.* 2. Rurſum aliæ dilationes in exordio litis, ante litis conteſtationem, dantur; aliæ, quæ dantur poſt litis conteſtationem; aliæ denique in fine, *num.* 3.

§. I. *De dilationibus, quæ ante litis conteſtationem conceduntur. pag.* 155.

Assertio I. Dilationes citatoriæ ſunt, quæ Reo abſenti citato dantur ad comparendum, & reſpondendum in Iudicio, & hæ datæ, cum termino peremptorio, non debent eſſe nimis breves, niſi neceſſitas aliud exigat, *n.* 4. & *duob. ſeqq.* Porrò, ſiquis citatus ſit peremptoriè ex loco valde remoto in cauſa ardua, ita, ut ſufficiens tempus non habuerit ad parandum ſe ad Iudicium, ſed poſtea iterum citetur, ob publicam utilitatem, tum non ſtatim ibi reſpondere cogitur in privata ſua cauſa, ſed nova dilatio ei dari debet, *n.* 7. & *ſeq.* Aſſert. II. Dilationes deliberatoriæ ſunt, quæ Reo poſt oblatum libellum, dantur, ut deliberare poſſit, an litigare velit, vel non, *n.* 9. Hæ verò dilationes etiam Reo quandoque denegandæ ſunt, ſi per litteras citatorias plenè in cauſa inſtrui potuit, *n.* 10. & *ſeq.* Eſt & alius caſus, in quo Reo nova dilatio deliberatoria dari non debet, *num.* 12. & *ſeq.*

Aſſert. III. Dilationes recuſatoriæ, ſeu declinatoriæ dicuntur, quæ ante litis conteſtationē ad omnes exceptiones dilatorias, ſeu declinatorias opponendas dantur, *n.* 14. Alia dilatio trium menſium datur, quando peremptoriè citantur fabricantes falſos florenos, *n.* 15.

§. II. *De dilationibus, quæ poſt litis conteſtationem, vel ante ſententiam definitivam, vel poſt illam conceduntur, & de prorogatione, atque effectibus dilationum. pag.* 158.

Assertio I. Poſt litis conteſtationem, conceduntur dilationes probatoriæ, & allegatoriæ: illæ dantur Actori, vel Reo, ad probandam ſuam intentionem, vel exceptionem, & ſemel tantùm, ſive unâ vice dandæ ſunt, *n.* 16. Quod tamen limitatur, niſi iuſtum impedimentum probetur, ob quod plures dilationes dari poſſunt; item in cauſis criminalibus, *n.* 17. Et plerumque non conceduntur à Iudice, niſi ad inſtantiam partis litigantis, quamvis etiam ex mero officio Judicis dari poſſint, *n.* 18. Sunt autem tempora dilationum moderanda pro diſtantia locorum, & perſonarum qualitate, *n.* 19. Dilationes allegatoriæ ſunt, quæ dantur partibus, ut ante ſententiam definitivam proponere poſſint, ſi quid adhuc habeant proponendum, & allegandum, & dantur tres ſucceſſivè, *n.* 20. Aſſert. II. Sunt & aliæ dilationes definitivæ, quæ dantur ad cauſam definiendam, & non tantùm una, ſed etiam ſecunda, & tertia dari debet, niſi dentur cum termino peremptorio. Aliæ ſunt dilationes executoriæ, quæ dantur Reo per ſententiam condemnato ad ſatisfaciendum, vel ſolutionem faciendam, *n.* 21. Aſſert. III. Prorogatio dilationum eſt dilationis labentis, nondum lapſæ extenſio, *n.* 22. Aſſert. IV. Præcipuus effectus dilationis eſt, quòd eâ pendente officium Judicis conquieſcat, *n.* 23.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

c. 1. *n.* 4. & *duobus ſeqq.*	c. 4. & *ult. n.* 7. & *ſeq.*
c. 2. *n.* 10. & *ſeq.*	*Extravag. unic. inter communes, n.* 15.
c. 3. *n.* 12. & *ſeq.*	

TITVLVS IX.

DE FERIIS. pag. 160.

§. I. *De variis feriarum generibus, & earum computatione. pag.* 160.

Assert. I. Feriæ hîc generatim dicuntur dies, ſeu tempora, quibus jus non dicitur, ſive ab actibus judicialibus ceſſatur, & vacatur: aliæ ſunt feriæ ſolennes, ſeu ordinariæ, quæ legibus, & SS. Canonibus definitæ ſunt, eæque vel ſacræ, quæ ad cultum DEI, & Sanctorum ſunt inſtitutæ: vel profanæ, & politicæ, quales ſunt, quæ in honorem Principis indicuntur: aliæ ruſticæ, quæ tempore neceſſitatis, vel vindemiæ conceduntur, item feriæ nundinarum. Aliæ verò ſunt feriæ extraordinariæ, & repentinæ, quæ extra conſuetū ordinē, & morem indicuntur, ob Principis adventū, vel

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

nuptias, vel Regiæ prolis natalem &c. *num.* 1. Sunt etiam feriæ nuptiarum, quibus à nuptijs publicè, & ſolenniter celebrandis abſtineri debet, *num.* 2. Quid circa hoc jure novo Concilij Tridentini ſit decretum, & obſervandum, *num.* 4. Aſſert. II. Jure communi antiquo dies Dominicus, & alia Feſta incipiunt, & terminantur à veſpera præcedentis diei, uſque ad veſperam diei ſequentis, *num.* 5. Idque non tantùm quoad celebrationem Divinorum Officiorum, ſed etiam quoad vacationem ab operibus ſervilibus, aliiſque prohibitis. Ex generali tamen conſuetudine, & uſu Eccleſiæ nunc communiter incipit obſervatio feſti, quoad vacationem ab operibus ſervilibus à media nocte, uſque ad alterius noctis medium, *num.* 6. Et univerſim in feſtis inchoandis, & finiendis, partim ad qualitatem, ſeu ſolennitatem feſti attendi debet, partim ad conſuetudinem locorum, *num.* 7. Præterea in diebus Dominicis, & inter Paſcha, & Pentecoſten genuum flexio fieri non debet in publicis orationibus. Olim in Eccleſia Romana non ſolebat ſpeciale feſtum ſanctiſſimæ Trinitatis celebrari, nunc verò conſuevit celebrari in Octava Pentecoſtes, *num.* 8.

§. II. *De poteſtate indicendi ferias ſacras, & de operibus ſervilibus, quæ in illis fieri prohibentur. pag.* 162.

Assertio. I. Solus Papa in Eccleſia univerſali, & quilibet Epiſcopus in ſua Diœceſi, poteſt ferias ſacras, ſeu dies feſtos indicere, ſaltem cum conſenſu populi, *num.* 9. & 10. Non autem Princeps ſecularis, *n.* 11. & 12. Nec per ſolam conſuetudinem populi poteſt induci obligatio obſervandi diem aliquem tanquam feſtum, *num.* 12. Nec per ſtatutum Magiſtratûs ſecularis, ut feſtum aliquod in honorem DEI, & SS. obſervetur ſub certa pœna, *n.* 13.

Aſſert. II. In ſacris ferijs, ſeu diebus feſtis prohibentur exerceri omnia opera ſervilia, niſi propter neceſſitatem alimentorum circa res tempore perituras permittantur, *num.* 14. & *ſeq.* An piſcatio, venatio, & aucupium ſit prohibita die feſto? *n.* 16.

§III. *Quinam actus non ſerviles exerceri prohibeantur diebus feriatis. pag.* 165.

Quær. I. An, & quâ ratione prohibitum ſit exercere mercatum, placitum, Judicium, & juramentum præſtare? Reſp. Prohibetur inprimis mercatus, id eſt, omnes contractus, ſi publicè, ac ſolenniter fiant, *n.* 17. & *ſeq.* Secundò. Placitum, lis, ſeu contentio in cauſis civilibus, & multò magis in cauſis criminalibus, in quibus condemnatur quis ad mortem, vel aliam pœnam corporalem, etiam pecuniariam, *num.* 19. Tertiò. Prohibetur præſtari juramentum, non ſolùm judiciale, ſed etiam quædam extraiudicialia, quibus pacta, & contractus initi confirmantur, quamvis etiam probabile ſit, ſolum juramentum judiciale prohiberi, *n.* 20. Porrò illud intereſt inter contractus, & Judicium, quod illi prohibentur quidem exerceri die feſto, ſunt tamen validi, ſicut etiam juramentum ijs appoſitum: non autem acta Judicij, *n.* 21. Excipiuntur duo caſus, in quibus etiam diebus feſtis Iudicium inſtitui poteſt ſuper qualibet cauſa civili, & criminali, ſpirituali, & temporali, videlicet caſus neceſſitatis, vel utilitatis etiam privatæ, & caſus pietatis, *cit. n.* 21. Quær. II. An actus iuriſdictionis voluntariæ poſſint fieri die feſto? Reſp. affirmativè; quia etiam ſententia excommunicationis, vel alterius cenſuræ licitè infligi poteſt die feſto, niſi cauſæ cognitionem requirat, & omnes actus extraiudiciales licitè exercentur die feſto, *n.* 22. Quær. III. An coram Arbitro Iudicium die feſto inſtitui poſſit? Reſp. Coram Arbitro mero, ſive à Judice dato, ſive à partibus electo, non poteſt, bene autem coram Arbitratore, *n.* 23. Quær. IV. Quis locus ſit attendendus, ſi feriæ ſecundùm conſuetudinem diverſam locorum diſcrepent? Reſp. Locus Iudicij, in quo illud exercetur, non litigantium, *n.* 24. Quær. V. An, & quibus ferijs renunciari poſſit, vel non? Reſp. Ferijs ſacris non poteſt, nec extraordinarijs ferijs, ob publicam cauſam principaliter inſtitutis: poſſunt verò partes renunciare ferijs ruſticis meſſium, & vindemiarum, *n.* 25. Quær. VI. An feriæ ruſticæ vindemiarum concedendæ ſint, etiam in ijs locis, ubi non creſcit vinum? Reſp. Si peregre non importetur vinum, non eſſe concedendas, aliàs verò eſſe. Idémque eſt de ferijs meſſium, *n.* 26.

§. IV. *Quinam actus iudiciales in ſpecie ſint prohibiti in diebus feſtis, vel permiſſi? pag.* 168.

Assertio I. Libellus poteſt offerri Iudici die feſto, *n.* 27. Aſſert. II. Quod ad citationem attinet, mandatum Judicis de citando non poteſt decerni ab illo, die feſto, quamvis etiam oppoſitum non ſit improbabile, *num.* 28. Executio verò citationis, dum nimirum mandatum citatorium offertur, & intimatur citando per nuncium, poteſt fieri die feſto, quamvis aliqui contrarium teneant, *n.* 29. Si citatio facta ſit expreſsè ad diem feſtum, ea non valet: ſecus, ſi facta ſit, ſine expreſſione diei feſti, ad certum diem menſis, vel hebdomadæ: tum enim valet, & citatus proximo die non feriato comparere debet, *n.* 30.

Aſſert. III. Probabile eſt, quòd in die feſto teſtes examinari, eorúmque depoſitiones recipi poſſint, *n.* 31. Contrarium tamen eſt probabilius, niſi periculum ſit in mora, *n.* 32. Aſſert. IV. Verius eſt, ac probabilius, non ſolùm prolationem ſententiæ judicialis, ſed etiam eius executionem eſſe die feſto prohibitam, & irritam. Sed neque Reus capi, & incarcerari poteſt die feſto, ſive pro civili debito, ſive pro crimine, niſi ſit periculum in mora, vel ſi quis Reus ſit criminis gravis, aut enormis, *n.* 33. Aſſ. V. Appellare die feſto licitum eſt, non tamen appellationem proſequi, *n.* 34.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	*c.* 3. *n.* 14. & *duobus ſeqq.*
c. 1. *n.* 5. & 6. & *n.* 17. & *tribus ſeqq.*	*c.* 4. *n.* 2. & *ſeq.*
c. 2. *n.* 7. & 8.	*c.* 5. & *ult. num.* 17. & 21.

TITULUS X.
DE ORDINE COGNITIONNM.
pag. 170.

§. I. *An priùs diſcutienda ſit quæſtio conſanguinitatis, quàm ſuper matrimonio pronuncietur? pag.* 171.

Si exceptio peremptoria, v. g. exceptio conſanguinitatis, opponatur mulieri petenti aliquem maritum

maritum, tunc de ea priùs cognoſci debet, quàm ſuper cauſa principali matrimonij ſententia feratur, & ſufficit, ſi ſuper hac pronuncietur, *num.* 1. *& ſecundo, & tribus ſeqq.*

§. II. *Quomodo, ſeu quo ordine procedendum ſit in cauſa, ſeu quæſtione ſpoliationis?* *pag.* 172.

Assertio I. Si Reus ſpoliationem opponat contra Actorem ſpoliantem, per modum exceptionis; tunc priùs eſt audiendus ſuper exceptione ſpolij, eâque probatâ, non cogitur reſpondere Actori, niſi priùs reſtituatur: ſi verò Reus conventus ſpoliationem opponat, per modum actionis, tum utraque quæſtio ſimul tractari, ac terminari debet, & probatâ ſpoliatione reſtituendus erit, *n.* 6. 7. 8. *&* 10. Plures tamen ſunt caſus, in quibus exceptio ſpoliationis contra ſpoliatorem opponi non poteſt, *num.* 9. Aſſert. II. Si ſpoliatus agat poſſeſſorio ad reſtitutionem rei vi ablatæ contra ſpoliatorem, & hic velit illum reconvenire ſuper petitione alicuius rei, non eſt audiendus, niſi ſpoliatus reconveniatur ſuper alia ſpoliatione: quamvis ſpoliator per oppoſitam exceptionem alterius ſpoliationis poſſit ſpoliatũ ab agendo repellere, *n.* 11. *& ſeq.*

§. III. *An, & quâ ratione, ſi in Iudicio incidat quæſtio, proiudicialis ipſi cauſæ principali, priùs de quæſtione incidente cognoſcendum ſit, quàm de cauſa principali? pag.* 174.

Assertio I. Si quæſtio incidat propriè pertinens ad forum Eccleſiaſticum, ex cuius deciſione principalis quæſtio pendet, v. g. ſi petenti hereditatem objiciatur defectus natalium, tum Judex ſecularis non debet cognoſcere de cauſa principali, ſcilicet petitione hereditatis, niſi quæſtio incidens de defectu natalium priùs à Iudice Eccleſiaſtico deciſa fuerit, *n.* 13. *& tribus ſeqq.* Quòd ſi quæſtio ſpiritualis incidat in Judicio ſeculari, tum Iudex Eccleſiaſticus inhibere illi poteſt, ne ultra procedat, vel cognoſcat de cauſa principali, *num.* 17. Aſſert. II. Si quæſtio præiudicialis incidat in cauſa aliqua, v. g. quæſtio criminalis, quæ præiudicat cauſæ civili, ſive etiam quæſtio criminalis, quæ præiudicat criminali, tum quæſtio præiudicialis incidens priùs tractari, & decîdi debet, quàm cauſa principalis, quamvis hæc priùs ſit mota, & maior, *n.* 18.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.
c. 1. *n.* 1. *& pluribus ſeqq.*
c. 2. *n.* 6. *& duobus ſeqq.*
c. 3. *num.* 13. *& quatuor ſeqq.*
c. 4. *& ult. n.* 11. *& ſeq.*

TITVLVS XI.

DE PLUS PETITIONIBUS? pag. 177.

§. I. *Quibus modis plus petatur? pag.* 177.

Quatuor ſunt modi plus petendi, cauſâ, re, loco, & tempore, *num.* 1. Quomodo plus peti dicatur cauſâ? *num.* 2. *&* 3. Quomodo re, ſeu quantitate? *num.* 4. Quomodo loco? *num.* 5. Quando tempore? *n.* 6. Quomodo ante conditionis eventum poſſit quis dici plus debito petere? *cit. n.* 6.

§. II. *Quæ ſit pœna plus petentium? pag.* 179.

De hac agitur *num.* 7. *& tribus ſeqq. cap. unic. in princ.* & §. Te quoque, *num.* 1. *& ſeqq.* & §. Punitur; *num.* 7. *& tribus ſeqq.*

TITULUS XII.

DE CAUSA POSSESSIONIS, ET proprietattis. pag. 181.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit poſſeſſio, quomodo à proprietate differat, & quæ ſint commoda, ſeu privilegia poſſeſſionis? pag.* 181.

Vnde dicta ſit poſſeſſio? *num.* 1. Quid ſit poſſeſſio, & quomodo definiatur? *num.* 2. Quomodo dividatur? *num.* 3. Quomodo differat à proprietate, ſeu dominio? *num.* 4. Quæ ſunt commoda, ſeu privilegia poſſeſſionis? *num.* 5.

§. II. *Quibus modis poſſeſſio acquiratur, vel amittatur? pag.* 183.

Quibus modis acquiratur poſſeſſio rerum corporalium? *num.* 6. *&* 7. Deducuntur corollaria, *n.* 8. *&* 9. Quibus modis acquiratur poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio rerum incorporalium, ſeu jurium, & quid ad eam acquirendam requiratur? *n.* 10. Quomodo acquiratur poſſeſſio ſervitutum, ſive affirmativarum, ſive negativarum? *num.* 11. Quomodo poſſeſſio juriſdictionis, *n.* 12. Quibus modis amittatur poſſeſſio? *n.* 13.

§. III. *De Iudiciis, ſeu remediis poſſeſſoriis in genere, & in ſpecie, coram quo Iudice inſtitui debeat Iudicium poſſeſſorium in rebus ſpiritualibus? pag.* 186.

Triplex eſt Iudicium, ſeu remedium poſſeſſorium, ſcilicet adipiſcendæ, retinendæ, & recuperandæ poſſeſſionis, *n.* 14. Quær. I. Quot, & quæ ſint interdicta adipiſcendæ poſſeſſionis? *n.* 15. Secundò. Quot, & quæ ſint interdicta retinendæ poſſeſſionis? *n.* 16. Tertiò. Quotuplex ſit interdictum recuperandæ poſſeſſionis? *n.* 17. Quær. IV. An Judicium poſſeſſorium de rebus ſpiritualibus inſtitui debeat coram Judice Eccleſiaſtico, an ſeculari? Reſp. ſi controverſia ſit de Jure poſſidendi, & Clericus inſtituat Interdictum retinendi, aut recuperandi poſſeſſionem Eccleſiæ, vel beneficij, in quo laicus eum turbat, vel vi deiecit; tum convenire eum poteſt, ac debet coram Judice Eccleſiaſtico, ídque propter qualitatem ipſius cauſæ, quæ ſpiritualis eſt, *n.* 18. Secus eſt, ſi agatur de ſolo facto laici, v. g. turbantis, vel depellentis Clericum è poſſeſſione beneficii: tunc enim is, poteſt conveniri etiam coram Iudice ſeculari: niſi tali poſſeſſioni admixta ſit quæſtio de jure, ſeu proprietate, v. g. quia laicus conventus contendit, decimas non eſſe Clericales, ſed laicales, vel feudales, *num.* 19.

§. IV. *An cauſa poſſeſſionis, & cauſa proprietatis apud eundem Iudicem tractari debeat? pag.* 188.

Reſp. affirmativè, niſi litigantes ſint omnino diverſi fori; ut, ſi Clericus obtinuit cauſam in Iudicio poſſeſſorio contra laicum, nòn tenetur, eo finito, reſpondere ſuper proprietate coram eodem Iudice ſeculari, ſed coram Eccleſiaſtico conveniri debet, *n.* 20. Requiritur tamen, ut Iudex de utraque cauſa, tam poſſeſſionis, quàm proprietatis, cognoſcere, poſſit, *cit. n.* 20.

ſi cauſa ſimpliciter, & in genere, vel in ſpecie cauſa proprietatis alicui delegata ſit, etiam cauſa poſſeſſoria eidem commiſſa intelligitur. Aliud eſt, ſi cauſa poſſeſſionis in ſpecie tantùm alicui commiſſa ſit; tum enim vi huius delegationis, de cauſa proprietatis cognoſcere nequit, niſi incidenter per viam reconventionis, *num.* 21. Judex, alterâ parte inauditâ, judicare, & ſententiam ferre non poteſt, *num.* 22. Etſi mandata dicta ſine clauſula iuſtificatoria regulariter non valeant, in certis tamen caſibus decerni poſſunt, *n.* 23. Mandata judicialia, ſive monitoria, alia ſunt cum clauſula iuſtificatoria, alia ſine clauſula: & quænam illa ſint? *num.* 24.

§. V. *An, & quomodo cauſa poſſeſſionis, & proprietatis cumulari poſſint in Iudicio, & quo ordine tractandæ ſint? pag.* 190.

Assertio I. Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ſimul in eodem Iudicio tractari poteſt, ita, ut Judex, receptis ſuper aliqua cauſa probationibus, priùs diſcutere poſſit, & examinare probationes ſuper cauſa poſſeſſionis, illámque terminare, *num.* 25. Porrò, dupliciter Iudicium poſſeſſorium, & petitorium cumulari poſſunt in Iudicio, vel coniunctim in eodem libello Actoris, vel ſeparatim; prout explicatur *num.* 26. Aſſertio II. Si ſimul actum ſit Iudicio poſſeſſorio, & petitorio, utrumque unâ ſententiâ terminari debet, ita tamen, ut priùs pronuncietur ſuper poſſeſſione: in executione verò proprietas prævalere debeat, *num.* 27. & 28. Ponuntur plures exceptiones, *num.* 29. *& duobus ſeqq.* Quâ ratione ſententia lata ſuper proprietate potior, & efficacior ſit, quàm lata ſuper poſſeſſione? *n.* 32.

§. VI. *Quâ ratione ſpoliatus inſtituere poſſit Iudicium poſſeſſorium, & petitorium coram eodem Iudice? pag.* 192.

Assertio I. Si ſpoliatus ſimul agat poſſeſſorio, & petitorio Iudicio, & poſſeſſionem, ac ſpoliationem probet, non autem proprietatem; tum obtinebit in poſſeſſorio, ſed ſuccumbet in petitorio, *n.* 33. *& duob. ſeqq.* Alius caſus, in quo à ſpoliato ſimul tam poſſeſſorium, quàm petitorium in Iudicio intentari poteſt, ponitur *num.* 36. *& ſeq.* Aſſert. II. Qui ab initio agit ſuper petitorio, ſeu proprietate, poteſt, ſi nondum probationibus renunciatum, & in cauſa concluſum ſit, ſuſpenſo Iudicio petitorio, agere interdicto adipiſcentiæ, vel recuperandæ poſſeſſionis: ſi verò allegationibus renunciatum ſit, vel concluſum in cauſa, non poteſt ampliùs inſtitui Iudicium poſſeſſorium, niſi ex iuſta cauſa, *n.* 38. *& duobus ſeqq.* Quando à ſententia lata in Iudicio petitorio contra Actorem, adhuc poſt ſententiam tranſiri poſſit ad poſſeſſorium, & è contrario ab hoc ad illud, & quando non poſſit? *num.* 41. Aſſert. III. Etiam in cauſis beneficialibus poteſt ſimul intentari Iudicium petitorium, & poſſeſſorium, & ante concluſionem in cauſa, ſuſpenſo petitorio, tractari cauſa poſſeſſionis, & ſententia ſuper eâ proferri, etiamſi ad Papam appellatum fuerit, *num.* 42. Præterea, ſi alicui moveatur controverſia ſuper beneficio, quod poſſidet, ſufficit, quòd probet, collatorem ſuum fuiſſe in quieta poſſeſſione juris conferendi, tempore collationis factæ, non tamen prohibetur adverſarius, qui ſuccubuit in poſſeſſorio, agere contra collatorem, quoad proprietatem juris conferendi, *num.* 43. *& ſeq.* Denique, qui agit Iudicio petitorio, aſſerendo rem, quam petit, jure dominij, ſeu proprietatis ad ſe pertinere, non ſufficit, ſi probet poſſeſſionem, poteſt tamen eandem rem petere ex alia cauſa, *num.* 45.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

c. 1. *n.* 20. *& duobus ſeqq.*	*c.* 6. *n.* 27. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 25. *& ſeq.*	*c.* 7. *n.* 43. *& ſeq.*
c. 3. *n.* 33. *& duobus ſeqq.*	*c.* 8. *& ult. n.* 45.
c. 4. *n.* 36. *& ſeq.*	In Clementinis.
c. 5. *n.* 38. *& duobus ſeqq.*	*Clement. unic. n.* 42.

TITULUS XIII.

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM. pag. 198.

§. I. *Quibus competat Interdictum* Vnde vi? *pag.* 198.

Generatim illi, qui vi deiectus eſt poſſeſſione rei immobilis, *n.* 2. Quær. I. Utrùm colono, conductori, uſufructuario, emphyteutæ, vaſallo &c. competat interdictum *vnde vi*? Reſp. Si colonus fundi, aut conductor domo ad breve tempus conducta ejiciatur, non ipſis, ſed domino Interdictum *vnde vi* competit, *num.* 3. Secus eſt de colono, ſeu conductore agri ad longum tempus decem annorum, & de vaſallo, emphyteutâ, uſufructuario: nam hi, ſi ſpoliati fuerint, agere poſſunt Interdicto, *vnde vi*, *num.* 4. Quær. II. An hoc interdictum competat non ſolùm illi, qui poſſeſſione abſolutè ſpoliatus eſt, ſed etiam, qui liberè poſſidere non poteſt? Reſp. affirmativè, *num.* 5. *& duobus ſeqq.* Quær. III. An ſi alicui liber homo, vel laico res ſpiritualis, v. g. beneficium Eccleſiaſticum, quod de facto detinet, per vim eripiatur, locus ſit huic interdicto? Reſp. affirmativè, *n.* 8.

§. II. *Contra quem competat interdictum* vnde vi, *vel non, & quando exſpiret? pag.* 200.

Assertio I. Interdictum *vnde vi* non competit, niſi adverſùs ſpoliantem, vel mandantem, vel ratihabentem ſpoliationem ſuo nomine factam, *num.* 9. *& ſeq.* Aſſert. II. Hoc interdictum heredibus ſpoliati competit, non autem contra heredes ſpoliatoris, *num.* 11. Aſſert. III. Nec contra ſucceſſorem ſingularem ſpoliatoris, *num.* 12. Aſſert. IV. Etiam contra Judicem iniuſtè ſpoliantem agi poteſt interdicto *vnde vi*, *num.* 13. ubi tamen diſtinguendum eſt, num Judex extraiudicialiter, ſine cauſæ cognitione, an verò in Iudicio per latam ſententiam ſpoliaverit aliquem poſſeſſione, & tunc non competit contra eum Interdictum, *vnde vi*, *n.* 14. Petens reſtitutionem beneficij, non tenetur oſtendere titulum, nec Judex de hoc cognoſcere poteſt, *num.* 15. Aſſ. V. Interdictum *vnde vi* non competit liberis contra parentes, nec libertis contra patronos, nec vaſallo contra dominum, *n.* 16. Aſſ. VI. Hoc Interdictum non niſi intra annum intentari poteſt, quoad rei verò perſecutionem etiam poſt annum, *n.* 17.

§. III.

§. III. *An, & quâ ratione ſpoliatus poſſeßione reſtituendus ſit, & quando non? pag. 203.*

ASSERTIO I. Si de ſpoliatione conſtet, ſpoliator in Judicio non auditur, ſi ſe offerat ad probandum in continenti, ſe dominum eſſe rei ſpoliatæ, de cuius poſſeſſione alterum deiecit; quamquàm de proprietate poſtea contendere poteſt, *n.* 18. nam ſpoliatus ante omnia reſtituendus eſt, & quæſtio ſpoliationis præcedere debet quæſtionem proprietatis, *n.* 19. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Per vim expulſus poteſt expellentem ſtatim, ſeu incontinenti iterum expellere; non autem ex intervallo. Et hinc etiam prædoni, qui alterum vi expulit, ſi expulſus non incontinenti, ſed ex intervallo eum iterum expellat, interdictum *Vnde vi* competit, *n.* 22. quamvis prædo ex æquitate non debeat reſtitui, ſi dominus deiectus irreparabile damnum incurriſſet, niſi prædonem deieciſſet. *n.* 23. ſi prædo, ſeu ſpoliator notorius ſit, & viciſſim à domino rei, etiam ex intervallo ſpoliatus ſit, non debet reſtitui adversùs dominum ſpoliantem: aliud eſt, ſi non à domino rei, ſed ab alio, qui dominus non eſt, viciſſim ſpoliatus ſit: tum enim adversùs eum reſtituitur, etſi notorius prædo ſit, *n.* 24. Aſſert. III. Sunt tamen plures caſus, in quibus ſpoliatus non eſt reſtituendus, *n.* 25. *& quatuor ſeqq.*

§. IV. *Quæ probanda ſint à ſpoliato agente ad reſtitutionem rei ſpoliatæ? pag. 206.*

ASSERTIO I. Duo probare debet, poſſeſſionem, & ſpoliationem, ſeu deiectionem, *n.* 30. Aſſert. II. Agens inter dicto *Vnde vi* ad recuperandam poſſeſſionem non eſt audiendus, ſi dicat, ſe velle probare, dominium rei ſibi competere, niſi probet, ſe rem poſſediſſe, & ſpoliatum eſſe, *n.* 31. *& ſeq.*

§. V. *Quæ à ſpoliatore reſtituenda ſint ſpoliato? pag. 208.*

ASSERTIO I. Violentus ſpoliator, ſeu invaſor rei alienæ reſtituere debet, non tantùm rem, unâ cum fructibus, etiam qui percipi potuiſſent, ſed inſuper omnia damna reſarcire, ac de iniuriis integrè ſatisfacere compellitur, *n.* 34. & quid reſtituere debeat, quilibet malæ fidei poſſeſſor, & quid bonæ fidei poſſeſſor? *n.* 35. *& tribus ſeqq.* Aſſ. II. Spoliator, ſi & ipſe ſpoliatus ſit, non debet cogi ad reſtituendam rem, cum fructibus perceptis, ſi ob inopiam non poſſit; adeóque niſi ipſe priùs reſtitutus fuerit, *n.* 39 *& ſeq.*

§. VI. *Quomodo, & quâ ratione ſpoliatus agens interdicto recuperandæ poſſeſsionis in cauſis beneficialibus, vel aliis ſpiritualibus reſtituendus ſit? pag. 211.*

ASSERTIO I. Spoliatus beneficio, contra quem magna eſt præſumptio, quòd ſine titulo, aut cum titulo vitioſo beneficium obtinuerit, reſtitui non debet, priuſquam titulum juſtificationis ſuæ exhibeat: aliàs verò, ſi nulla adſit contra illum præſumptio, reſtituendus eſt, etiam nullo titulo priùs oſtenſo, *n.* 41. Aſſert. II. Etiam in aliis cauſis ſpiritualibus, videlicet jure decimarum, jure eligendi &c. ſi Jus commune reſiſtat ſpoliato, aſſiſtat verò ſpoliatori, non debet reſtitui ſpoliatus, niſi priùs exhibeat titulum, ſaltem præſumptum, *n.* 42. *& ſeq.* ſolvuntur obiectiones, *n.* 44. *& duobus ſeqq.* Aſſert. III. Si laicus ſpoliatus ſit beneficio, vel decimis, vel alio jure ſpirituali, non debet reſtitui, niſi titulum poſſeſſionis juſtificet, ac probet, *n.* 47.

§. VII. *An is, qui renunciavit beneficio, poſt, vel ante ſpoliationem, petere poſsit reſtitutionem, & reſtitui debeat? pag. 213.*

ASSERTIO I. Si quis ſpoliatus ſit Eccleſiâ, vel beneficio, & poſtea illi renunciet, reſtituendus eſt, non obſtante ſubſequente renunciatione, & priuſquam de illa cognoſcatur, & quamvis jurata fuerit, *n.* 48. *& ſeq.* ſunt tamen plures caſus excepti, in quibus renuncians beneficio, poſt ſpoliationem, reſtitui non debet, *n.* 50. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Si quis ſponte, & non coactus ſuo beneficio renunciavit; tum, ſi ſpoliatus agere velit Interdicto recuperandæ poſſeſſionis, non eſt audiendus, nec reſtituendus, quod communiter procedit, ſi reſignatio beneficij ante ſpoliationem facta ſit, *n.* 53. *& duobus ſeqq.* Aſſ. III. Etiam in Interdicto retinendæ poſſeſſionis in cauſa beneficiali turbatori opponi poteſt, quòd ſponte renunciaverit, ſi probari poſſit, quòd is juramento promiſerit, ſe poſſeſſorem certæ Eccleſiæ, vel beneficij non turbaturum; adeóque juratus ſponte renunciaverit juri, quod prætendebat in illa Eccleſia, vel beneficio, *n.* 56. *& tribus ſeqq.*

§. VIII. *Quando, & quomodo reſtitutio ſpoliati facienda ſit in cauſis matrimonialibus? pag. 218.*

ASSERTIO I. Si maritus uxorem, quæ ab ipſo, propriâ auctoritate, diſceſſit, tanquam ſpoliatus ſit, ſibi reſtitui petat, ſed mulier impedimentum dirimens matrimonium, v. g. conſanguinitatis in gradu prohibito, præſertim lege Divinâ, opponat, & incontinenti probationes paratas offerat, tum recepto ab illa juramento de malitia, priùs probationes recipiendæ ſunt, quàm fiat reſtitutio ad torum coniugalem, propter periculum peccati fornicationis; quoad reliqua verò reſtituatur mulier viro. Si verò probationes non ſint in promptu, tum plena reſtitutio mulieris non eſt deneganda viro ſpoliato eam petenti: ipſa verò mulier abſtinere debet à copula, ſi conſcia ſit impedimenti; & potiùs tolerare Eccleſiaſticam cenſuram, donec impedimento probato ab illa abſolvatur: Verùm, ſi tanta ſit ſævitia viri, ut non poſſit tutò ei cohabitare, tunc non eſt reſtituenda, niſi illi provideatur de ſufficienti ſecuritate, *n.* 60. & explicatur, *n.* 61. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Si uxor domo eiecta ſit à marito, agere poteſt Judicio poſſeſſorio, ac petere ſe reſtitui: & vice verſâ, ſi uxor propriâ auctoritate diſceſſit à viro, hic agere poteſt interdicto recuperandæ poſſeſſionis: ſi tamen vir poſtea uxorem revocet, ſed illa redire nolit, ipſe cenſebitur ſpoliatus, & agere poterit interdicto *Vnde vi*: idémque dicendum reſpectu mariti, ſi redire volens non admittatur, *n.* 64. Si verò mulier propriâ auctoritate recedat à viro, & redire nolit, etiam per vim capi, & reduci poteſt, *num. eod.* Aſſert. III. Si matrimonium per conſenſum de præſenti non ſit contractum, & mulier propriâ auctoritate ſe à viro ſeparet, volens alteri nubere, non poteſt vir petere reſtitutionem illius, tametſi in domum illius ſit traducta, eíque cohabitaverit, *n.* 65. *&* 67. Aliud eſt, ſi matrimonium ſit contractum, ſed nondum conſummatum: tum enim reſtitui debet viro, quoad cohabitationem, & alia obſequia coniugalia, præter copulam, *n.* 66. Aſſert. IV. Si uxor propriâ auctoritate diſcedat à viro, allegans occultum impedimentum dirimens, nihilominus reſtituenda

eſt viro, dummodo is probet, matrimonium contractum eſſe in facie Eccleſiæ, & conſummatum; niſi ob magnam eius ſævitiam deneganda ſit reſtitutio, *n. 68.* neceſſe eſt autem, ut reſtituatur uxor, probare titulum ſaltem apparentem, ſeu præſumptum matrimonii, *n. 69.* Quod ſit diſcrimen inter reſtitutionem conjugis ſe ſeparantis ab altero, ante conſummationem matrimonii, & inter illam, quæ fit poſt conſummatum matrimonium, *n. eod.* Excipitur, ſi vir ſit ſævus, *n.* 70. Quòd ſi mulier deſponſata viro per verba de præſenti fugiat ab eo, ante traductionem in eius domum, non eſt reſtituenda; quamvis cogi poſſit ad cohabitationem, vi contractûs matrimonii, ſi nullam juſtam exceptionem allegare poſſit: imò, etſi recedat, poſtquam traducta eſt in domum viri: ſed ante conſummatum matrimonium non eſt reſtituenda, ſaltem ad torum: poteſt tamen cogi ad alia obſequia coniugalia officio Judicis, niſi juſtam cauſam allegare poſſit, cur à viro receſſerit, *n.* 71. Aſſert. V. Si mulier, quæ propriâ auctoritate receſſit à viro, ipſi petenti reſtitutionem objiciat commiſſum ab eo adulterium; tunc, ſi hoc non ſit notorium, vir ſtatim reſtitui debet, etiam quoad torum, priuſquam probationes de adulterio admittantur, etiamſi illæ incontinenti offerantur, *n.* 72. Aſſert. VI. Si vir à ſe repellat uxorem, & Judicio petitorio agat de nullitate matrimonii, ſed mulier petat ſibi reſtitui virum appellando, tum priùs reſtituendus eſt vir uxori, antequam de nullitate matrimonii cognoſcatur, *num.* 73. *& duobus ſeqq.*

§. IX. *Vtrùm ſpoliato agenti Interdicto poſſeſſorio* Unde vi, *opponi poſſit exceptio criminis? pag.* 224.

Assertio I. Spoliatus agens Interdicto, *Unde vi*, non poteſt repelli per exceptionem criminis, ſed eâ non obſtante, reſtitui debet, & priùs cognoſcendum de ſpolio, quàm de crimine, *n.* 76. ubi tamen diſtinguendum eſt, quale crimen objiciatur, *n.* 77. An exceptio criminis poſsit obijci contra agentem interdicto retinendæ poſſeſsionis, *n.* 78. Aſſert. II. Interdictum, *Unde vi*, competit etiam, ſi quis clàm alterius poſſeſsionem intravit, & occupavit, non obſtante criminis exceptione, *n.* 79. Quando, cui, & adversùs quem detur interdictum *Quod vi, aut clàm. num.* 80.

§. X. *Cui competat, & quando opponi poſſit exceptio ſpoliationis? pag.* 225.

Assertio I. Exceptio ſpoliationis oppoſita ab alio, quàm ab Actore, ſi civiliter agatur, non impedit, quin Judex in cauſa principali procedere poſſit: ſi verò criminaliter agatur, exceptio ſpoliationis à quocunque oppoſita admittitur, dummodo ſit de tota ſubſtantia, vel maiore parte bonorum, ita tamen, ut ſpoliatio intra 15. dies probetur; alioquin Reus Actori in expenſas à Judice condemnabitur, & aliàs etiam puniri poterit, *num.* 81. *& quatuor ſeqq.* Aſſert. II. Si criminaliter conventus, ſeu accuſatus ſpoliationem ab alio, quàm ab accuſatore factam objiciat, poteſt nihilominus Judex ipſi accuſato terminum præfigere, intra quem agat, contra ſpoliatorem, & petat reſtitutionem ſpolij: quo elapſo, non obſtante exceptione ſpoliationis poterit accuſari, *num.* 86. Aſſert. III. Exceptio ſpoliationis rei privatæ non poteſt opponi contra agentem in cauſa Eccleſiaſtica: nec vice verſâ exceptio ſpoliationis rei Eccleſiaſticæ poteſt obijci in cauſa rei privatæ, *num.* 87. 88. *&* 89. Reſpondetur ad obiectionem, *num.* 90.

§. XI. *An, & quando violentum, aut iniuſtum invaſorem, vel detentorem rei, propriâ Auctoritate, expellere liceat? pag.* 228.

Assertio I. Si quis domum, vel fundum alterius, clàm, & ignorante domino ingrediatur, & occupet, vel per vim dominum, vel poſſeſſorem ex domo, vel fundo expellat; tum is poteſt violentum invaſorem etiam per vim expellere incontinenti, non ex intervallo: dummodo modus juſtæ defenſionis non excedatur: nec ſic expulſo, vel eiecto competit interdictum poſſeſſorium contra dominum repellentem, vel eijcientem, *num.* 91. Poteſt autem hoc caſu quis vim vi repellere, non ſolùm, ſi violenter occupata fuerit res ſoli, ſeu immobilis, ut domus, fundus, *num.* 92. Sed etiam, ſi res mobilis, v. g. equus auferatur; idémque licitum eſt ad defendenda jura ſua incorporalia, ut jus ſervitutis, vel eligendi &c. *num.* 94. Quando dicatur aliquid fieri incontinenti, & non ex intervallo, aut cum moderamine inculpatæ tutelæ? *num.* 95. Aſſert. II. Si colonus, inquilinus, vel, qui rem precariò tenet, finito locationis, aut conceſſionis tempore, rem reſtituere domino nolit, cenſetur eum ſpoliare; adeóque eum dominus per vim expellere poteſt, *num.* 96. Idémque eſt, ſi tutor, curator, negotiorum geſtor, depoſitarius, commodatarius, uſufructuarius, & univerſim omnes, qui alieno nomine rem tenent, eam reſtituere nolint, ſine juſta cauſa. Similiter, ſi colonus, ſeu conductor, vel emphyteuta penſionem, aut canonem debitum ſolvere nolit, propriâ auctoritate, expelli poſſunt; quamvis tutius ſit, ut Judicis auctoritate expellantur, ob vitandum ſcandalum, ſi commodè res in Judicio recuperari poſſit, *num.* 97. Quòd ſi colonus, aut penſionarius penſionem antè ſolutam tanquam debitam poſtea recuſet ſolvere, poteſt contra eum dominus agere interdicto *Unde vi*, ſive ſit penſio realis, ſive etiam probabiliter perſonalis, *num.* 98.

§. XII. *An aliquando, propriâ auctoritate, poſſit quis capere poſſeſſionem, etſi corporaliter eam antea non apprehenderit? pag.* 230.

Assertio I. Poſſidens rem civiliter tantùm, alio naturaliter tantùm poſſidente, poteſt, propriâ auctoritate, occupare naturalem poſſeſſionem vacantem, etiam, ſine licentia illius, qui rem conceſſit *num.* 99. Hinc Parochus, vel alius Beneficiarius, poſtquam in Eccleſia inſtitutus, vel confirmatus fuit, poteſt agere interdicto, *Unde vi*, contra eum, qui Eccleſiam ſpoliavit, recuſando v. g. decimas ſolvere, etiamſi ipſe poſſeſſionem ſimiliter nunquam apprehenderit; quia non ſuo, ſed Eccleſiæ ſpoliatæ nomine agit, *num.* 100. Debet autem Parochus, vel alius Beneficiarius, ſi nomine Eccleſiæ, aut beneficij decimas, vel penſionem exigat, & nondum ſit in poſſeſſione, probare titulum, vel exhibere mandatum, quòd id faciat, nomine Eccleſiæ, *num.* 101. Quod quis alieno nomine poſſidet, ut colonus, vaſallus, emphyteuta &c. non cenſetur propriè ipſe poſſidere, ſed potiùs is, cuius nomine poſſidet, modò hic præter proprietatem, habeat ſaltem

ſaltem civilem poſſeſſionem rei, *num.* 102. Aſſert. II. Si quis titulum habeat rei obtinendæ; quia v.g. res ipſi vendita, ſed nondum tradita fuit, non poteſt is, propriâ auctoritate, accipere rei poſſeſſionem; alioquin cenſebitur ſpoliator èſſe, ac prædo. Vt, ſi quis ad Prælaturam ſit electus, vel ad beneficium præſentatur, non poteſt ſe, ante confirmationem, vel inſtitutionem factam ab eo, cui id competit, ingerere in poſſeſſionem, vel adminiſtrationem, propriâ auctoritate, *num.* 103.

§. XIII. *De alijs duobus remedijs recuperandæ poſſeſſionis. pag.* 232.

Assertio I. Si ſpoliator rem alicui per vim iniuſtam ereptam diſtraxit in alterum, qui ſcienter, ac malâ fide rem accepit, non datur quidem contra hunc interdictum *Vnde vi*, tenetur tamen rem vitio violentiæ affectam reſtituere ſpoliato, *num.* 104. Idque ſive ſpoliationis conſcius immediatè à ſpoliatore acceperit, ſive mediatè ab intermedio bonæ fidei poſſeſſore, ſciens tamen rem ab initio vi ereptam fuiſſe, *num.* 101. Non tamen competit hoc remedium poſſeſſorium reſtitutionis faciendæ ſpoliato contra illum, qui bonâ fide poſſidet, ignorans, eam violenter ereptam, vel occupatam eſſe: & debet Actor probare, Reum, ſeu poſſeſſorem conſcium fuiſſe ſpoliationis, *num.* 106. Competit autem hoc remedium etiam adversùs eum, qui ab initio, rem vi ablatam, vel occupatam eſſe, ignoravit, ſi poſtea ſuperveniat ſcientia, ac mala fides, *num.* 107. Aſſert. II. Quamvis aliqui dicant, aliud præterea remedium recuperandæ poſſeſſionis Jure Canonico eſſe inductum, quod competat etiam contra quemlibet bonæ fidei poſſeſſorem, ſi res per vim expulſivam ablata ſit, vel occupata, ad eam reſtituendam ſpoliato. Attamen tale remedium non ſatis in Jure Canonico reperitur expreſſum, niſi, quòd Eccleſiæ, vel Minor, & ſimiles perſonæ favorabiles, ſi poſſeſſionem rei, vel juris ſui amiſerint, petere poſſint reſtitui, officio Judicis, *num.* 108. *& ſeq.* Is verò, qui non per vim expulſivam, ſed compulſivam, ſive per metum iniuſtum eſt coactus, ad poſſeſſionem rei alteri tradendam, non poteſt quidem agere interdicto *Vnde vi*, contra metum incutientem, poteſt tamen intentare actionem, *Quòd metûs causâ. num.* 110.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 25. *&* 26.	c. 14. *n.* 65. *& duobus ſeqq.*
c. 2. *n.* 48. *& ſeq.*	c. 15. *n.* 9. *& ſeq.*
c. 3. *n.* 53. *& duob. ſeqq.*	c. 16. *n.* 39. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 56. *& tribus. ſeqq.*	c. 17. *n.* 31. *& duobus ſeqq.*
c. 5. *n.* 19. 20. 21. *&* 23.	c. 18. *& ult. n.* 104. *& tribus ſeqq.*
c. 6. *n.* 76. *& duobus ſeqq.*	In Sexto.
c. 7. *n.* 13. *& duobus ſeqq.*	c. *in princ. n.* 81. *& tribus ſeqq.*
c. 8. *n.* 68. *& tribus ſeqq.*	§. *Solet autem; eod. n.* 86.
c. 9. *n.* 99. *& tribus ſeqq.*	§. *Ad hoc ult. eod. n.* 87. *& duobus ſeqq.*
c. 10. *n.* 73. *& duob. ſeqq.*	
c. 11. *n.* 34. *& quatu. ſeqq.*	
c. 12. *n.* 91 *& ſeq.*	
c. 13. *n.* 60. *& tribus ſeqq.*	

TITULUS XIV.
DE DOLO ET CONTUMACIA.
pag. 234.

Sectio I. *De dolo. pag.* 234.

§. I. *Quando exceptio doli detur ad reſcindendum contractum dolo initum? pag.* 234.

Assertio I. Si quis dolo dante cauſam contractui, vel actui, ab alterâ parte contrahente inductus ſit ad contrahendum, ſtricto jure obligatus eſt ad implendum contractum: ex æquitate tamen competit ipſi decepto exceptio doli contra doloſum ad reſcindendum contractum, *num.* 3. Aſſert. II. Si dolus non det cauſam contractui, ſed incidat tantùm in contractum; quia nihilominus quis contraxiſſet, etſi deceptus non fuiſſet, non redditur contractus invalidus, nec peti poteſt à decepto, ut reſcindatur, *num.* 4. Aſſert. III. Si quis non dolo eius, cum quo contraxit, ſed ab aliquo tertio ſit deceptus; tum non poteſt peti actûs reſciſſio, quamvis deceptus agere poſſit de dolo contra tertium deceptorem, *num.* 5. Aſſert. IV. Non ſolùm Jure naturali, & Canonico, ſed etiam Jure civili probabilius eſt, ſi dolus verſetur circa qualitates extrinſecas, & circumſtantias contractûs, & ſit commiſſus à contrahente, eique cauſam dederit; talem contractum non eſſe ipſo jure irritum: quamvis reſcindendus ſit, ſi poſſit, ſive ſit contractus bonæ fidei, ſive ſtricti juris, *num.* 6. *& duobus ſeqq.* Aſſert. V. Si dolus à tertio ſit commiſſus, non ab altero contrahente, & contractus ſit completus ſaltem ex altera parte; tum deceptus non poteſt petere reſciſſionem contractûs, ſed agere poteſt actione de dolo contra deceptorem ad id, quod intereſt, *num.* 9.

§. II. *In quibus rebus, cui, & contra quem, & intra quod tempus competat exceptio doli? pag.* 237.

Assertio I. Exceptio doli eſt generalis; quia dolus committitur, non ſolùm delinquendo, ſed etiam in contractibus, teſtamentis, & legibus, & aliis, *n.* 10. Aſſert. II. Hæc exceptio doli competit ei, qui de juris rigore obligatus eſt ad ſolvendum, quod petitur: ſed contra æquitatem eſſet, ut effectum habeat petitio; quia iniquum eſt, ut Actor ex dolo ſuo quidpiam conſequatur: datur etiam heredibus, *n.* 11. Et contra omnes, qui aliquid exigunt contra æquitatem naturalem, etiam contra pupillum, minorem &c. *n.* 12. Et contra ſucceſſorem in re, ſaltem, ſi ſuccedat ex cauſa lucrativa, non autem ex cauſa oneroſa, *n.* 13. Poteſt etiam ob dolum à filiofamilias, vel ſervo in peculio ipſis conceſſo commiſſum opponi contra patrem, vel dominum, *num.* 14. Aſſert. III. Hæc exceptio doli perpetuò durat, *n.* 15.

§. III. *De actione, quæ ex dolo competit. pag.* 237.

Assertio I. Actio de dolo datur contra decipientem, ſive in eum tantùm, qui dolum commiſit: non eſt actio pœnalis, ſed merè rei perſecutoria, ex parte Actoris, *n.* 16. Aſſert. II. Datur dolum paſſo, eiúſque heredibus: in heredes autem dolo ſi non datur perpetuò, niſi quatenus ad eos ratione doli commiſſi pervenerit, *n.* 17. Aſſert. III. Hæc actio non datur, niſi causâ cognitâ; nec datur, ſi modica ſumma ſit: neque contra perſonas, quibus ex pietate, & reverentia obligamur, *n.* 18. Aſſert. IV. Datur hodie per continuum biennium, *n.* 19.

Sect. II.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Sect. II. *De contumacia. pag. 238.*

§. I. *Quid, & quotuplex ſit contumacia, & quibus modis conſtituatur quis contumax? pag. 238.*

Assert. I. Contumacia eſt inobedientia commiſſa à legitimè citato erga Judicem in ijs, quæ ad Judicium pertinent. Eaque eſt duplex, vera, & ficta, ſeu præſumpta, *n. 20.* Aſſert. II. Variis modis committitur contumacia, tum à Reo, tum ab Actore, *n. 21.*

§. II. *Quomodo procedendum ſit contra Actorem contumacem? pag. 239.*

Assertio I. Si Actor, poſt oblatum libellum, contumax ſit, & non compareat, tum legitimè citandus eſt, &, ſi non veniat, procurator ipſius, ſi quem reliquit, citari debet; quòd ſi neque hic veniat, vel ſi procuratorem non reliquit, citandus eſt Actor per publicum edictum ad domũ eius, vel ad valvas Curiæ, ac tandem procedendum eſt ad teſtium receptionem, & ſententiam definitivam, etiam lite non conteſtatâ, *n. 22. & tribus ſeqq.* Contra Actorem contumaciter abſentem, etiam lite nondum conteſtatâ, recipiuntur teſtes, & fertur ſententia definitiva, *n. 26.* Aſſert. II. Si Actor, qui ad certum terminum fecit citari Reum, Reo veniente, ipſe non compareat, condemnatur in expenſas à Reo factas: &, ſi poſtea iterum petat citari Reum, non eſt audiendus, niſi caveat, ſe compariturum, *n. 27. & ſeq.*

§. III. *Quomodo procedendum ſit contra Reum contumacem? pag. 241.*

Quær. I. Quid jure civili ſtatutum ſit circa modum procedendi contra Reum contumacem? de hoc agitur, *n. 29. & ſeq.* Aſſert. I. De Jure Canonico, ſi Reus poſt litem conteſtatam, ſit contumax, tum vel liquet de cauſa, & ferri debet ſententia definitiva, vel non liquet, & Actor immitti debet in veram poſſeſſionem, reſervatâ Reo abſenti quæſtione proprietatis, *n. 29. & ſeq.* Aſſert. II. Actor miſſus ex primo decreto in poſſeſſionem bonorum, rei cuſtodiendæ causâ, ſi ob contumaciam, vel dolum Rei non poſſit immitti in poſſeſsionem bonorum cuſtodiæ causâ, vel immiſſus expellatur, tranſacto anno, verus poſſeſſor efficitur, *n. 31. & ſeq.* Aſſert. III. Si Reus Actorem mittendum in poſſeſsionem rei petitæ, cuſtodiæ causâ, non admittat: attamen poſtea ante finem anni veniat, & caveat de parendo juri, ex æquitate canonica non eſt puniendus, *n. 33. & ſeqq.*

§. IV. *De aliis quibuſdam pœnis, ac modis, quibus contumacia Rei punitur, aut coërcetur? pag. 243.*

Assertio I. Judex quandoque poteſt, propter contumaciam Rei, rem petitam ſequeſtrare, eúmque condemnare Actori in expenſas, *n. 3. & ſeq.* Aſſert. II. Poteſt etiam in Reum contumacem abſentem ferri ſententia ſuſpenſionis, ſeu depoſitionis, & excommunicationis, & teſtes contra ipſum recipi, etiam lite non conteſtatâ, *num. 37. & ſeq.* Aſſert. III. Si, poſtquam Actor intentionem ſuam probavit, Reus exceptionem peremptoriam opponat, eámque incontinenti, non probet, ſed inducias petat, condemnabitur ſtatim in expenſas, quas ſi non ſolvat, arbitrio Judicis aliter puniendus eſt, *n. 39. & duobus ſeqq.* Aſſert. IV. Citatus ad totam cauſam, aſsignato certo termino ad comparendum, per ſe, vel per alium, ſi non compareat in termino, vel, ſi impeditus ſit, quamprimum comparere potuit poſt terminum, tanquam contumax condemnandus eſt in expenſas à tempore citationis emiſſæ, *n. 42. & ſeq.* Aſſert. V. Sententia in cauſa beneficiali, maximè, ſi contra abſentem, & contumacem lata ſit, non tranſit in rem judicatam, quoad ſuperiorem, quò minùs poſſit de partium juribus inquirere, idque non ſtricto jure, ſed ex gratia tantùm, *n. 44. & ſeqq.*

§. V. *Quomodo citandus ſit Reus abſens per contumaciam, ſi non reperiatur, & an etiam appellans, & recedens, ante ſententiam definitivam, denuo citari debeat: & utrùm appellans ab interlocutoria poſtea poſſit à ſententia contra ſe lata iterum appellare? pag. 247.*

Assertio I. Si Reus citandus non reperiatur, ſufficit, ſi citatio affigatur in publicis valvis Eccleſiæ, vel Curiæ, *n. 46. & ſeq.* Porrò illi, qui impediunt, ne ad eos poſsit citatio pervenire, vel quorum domicilium tutò adiri non poteſt, per citationes etiam extra dies ſolemnes publicè factas, & de mandato Papæ in Palatio Papali affixas januis maioris Eccleſiæ loci, in quo Papa cum Curia ſua degit, ita astantur citati, ac ſi ad eos perſonaliter perveniſſent, *n. 48.* Aſſert. II. Appellans ab interlocutoria ſententia Judicis, vel à gravamine, ante ſententiam definitivam, non eſt denuo citandus ad ea, quæ facienda ſunt in Judicio, vel ad ſententiam audiendam, niſi ſponte renunciet appellationi, *n. 49.* Aſſert. III. Appellans ante ſententiam definitivam, ſi Judex, eo citato, vel non citato, ulteriùs in cauſa procedat, & contra ipſum etiam abſentem ſententiam definitivam ferat, poteſt ille, qui priùs appellavit, ab illa ſententia definitiva, intra tempus debitum iterum appellare, niſi prima appellatio manifeſtè frivola fuerit, *n. 50. & duobus ſeqq.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	
Cap. 1. n. 33. & ſeq.	*c. 10. & ult. n. 46. & ſeq.*
c. 2. n. 35. & ſeq.	In Sexto.
c. 3. n. 22. & quatuor ſeqq.	*c. 1. n. 27. & ſeq.*
c. 4. n. 29. & duobus ſeqq.	*c. 2. n. 40.*
c. 5. n. 39. & duobus ſeqq.	In Clementinis.
c. 6. n. 42. & ſeq.	*Clement. unica. n. 50. & duobus ſeqq.*
c. 7. n. 44. & ſeq.	In Extravagantibus.
c. 8. n. 37. & ſeq.	*Extrav. unica. Inter communes. n. 48.*
c. 9. n. 31. & ſeq.	

TITULUS XV.

DE EO, QUI MITTITUR IN POSSESſionem, causâ rei ſervandæ, pag. 249.

§. I. *Quid ſit miſſio, in poſſeſſionem bonorum ex primo decreto, & quis eius effectus, & quando, ac quomodo concedatur, & fiat? pag. 249.*

Assertio I. Miſſio ex primo decreto eſt illa, quando Judex primò jubet partem præſentem, ob contumaciam abſentis, mitti in poſſeſſionem bonorum eius, cuſtodiæ causâ, per quam immiſſionem in actione reali nec dominium, nec ſtabilis poſſeſſio Actori immiſſo acquiritur, ſed Rei cuſtodia tantum: ita tamen, ut, ſi Reus intra annum ſuâ culpâ cautionem non præſtet de ſiſtendo ſe Judicio, immiſſus verus poſſeſſor rei efficiatur, & quidem irrevocabiliter, ſalvo manente jure proprietatis parti adverſæ abſenti, *num. 1.* Porrò, ſi per Reum abſentem non ſtetit, quo...

tit, quò minùs intra annum cautionem præſtaret, ac poſſeſſionem reciperet; quia nimirum ſe ſiſtere, & cautionem præſtare, impeditus fuit, vel cautio oblata à Judice accepata non fuit; tum etiam poſt annum cautio recipi, & poſſeſſio rei ipſi reſtitui debet. *num. 2 & tribus ſeqq.* Aſſert. II. Si Reus perſonali actione conventus contumaciter abſit, ante litis conteſtationem; tunc Actor propter contumaciam Rei peremptoriè citati, examinato negotio, cuſtodiæ causâ immittitur in bona Rei, per quam immiſſionem Actor non acquirit veram poſſeſſionem, ſed tantùm detentionem, ut tædio affectus tandem veniat reſponſurus petitioni Actoris: & qui præterea ſint effectus huius immiſſionis? *num.* 6. Aſſert. III. Si Reus, in cuius bona immiſſio facta eſt ex primo decreto, repetens poſſeſſionem, allegar, ſe contumacem non fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatum, præſtitâ cautione, & dilatâ condemnatione in expenſas, ad quas non condemnabitur, ſi poſtea conſtiterit, eum non fuiſſe contumacem: ſecus, ſi de contumacia apertè conſtaret: tum enim non auditur, niſi expenſas ſolvat. *num. 7. & ſeq.* Aſſert. IV. Si Reus perſonaliter citatus ad remotum locum ſe conferat, nec aliquis appareat, qui eum defendat, tunc Actor in poſſeſſionem, cauſâ cuſtodiæ, mitti debet. *num. 9. & ſeq.* Porrò, ſi Reus ante citationem diſceſſit, & poſt affixum citationis mandatum non compareat, nec alium defenſorem habeat, ordinariè Actor in bona abſentis Rei ex ſecundo decreto immitti non debet, nec bonorum venditio fieri, exceptis certis caſibus. *num.* 11.

§. II. *An miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto, ſeu cuſtodiæ causâ fieri poſſit in beneficiis Eccleſiaſticis? pag.* 253.

Quærit. I. An Actor immitti poſſit in poſſeſſionem beneficij, propter contumaciam Rei? Reſp. negativè; ſed ſtatim proceditur ad recipiendas probationes, & ſententiam definitivam, etiam lite non conteſtatâ *n.* 12. *& ſeq.* Quær. II. An, ſicut in beneficio obtinendo, ita etiam in jam obtento non poſſit fieri immiſſio ex primo decreto in poſſeſſionem beneficij, propter contumaciam Rei abſentis? aliqui affirmant, alij negant: communior ſententia diſtinguit: vel agitur interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis; & non poteſt Actor mitti in poſſeſſionem beneficij ex primo decreto: vel agitur interdicto recuperandæ poſſeſſionis; & ordinariè debet Actor reſtitui in veram poſſeſſionem. *n.* 15. Porrò, etſi in cauſis beneficialibus, & matrimonialibus, & quoties periculum in mora eſt, non debeat ob contumaciam Rei Actor immitti in poſſeſſionem, cuſtodiæ causâ, ſed ſtatim cauſa decidenda ſit: in aliIs tamen cauſis, in quibus aliàs, etiam lite non conteſtatâ, ad ſententiam definitivam procedi poteſt, immiſſio Actoris in bona Rei contumaciter abſentis fieri debet. *n.* 16.

§. III. *Quid ſit miſſio in poſſeſſionem bonorum ex ſecundo decreto Iudicis, quomodo, ac quando interponatur, & quis ſit eius effectus? pag.* 255.

Assertio I. Miſſio ex ſecundo decreto eſt ſecunda juſſio Judicis, per quam Actor mittitur, ob contumaciam Rei in bona eiuſdem, ita, ut verus, & ſtabilis poſſeſſor efficiatur, ſervatâ Reo legitimâ defenſione ſuper proprietate bonorum, quæ Actor priùs cuſtodiæ causâ detinebat. *n.* 17. Aſſ. II. Secundum decretum interponi debet, ad petitionem partis, præviâ cauſæ cognitione, utrùm Reus legitimè impeditus, vel per contumaciam abſit, & tunc Reus citandus eſt; quòd ſi non compareat, Actor ex ſecundo decreto mittendus eſt in poſſeſſionem: interponitur autem ſecundum decretum, poſt elapſum annum, niſi juſta cauſa aliud ſuadeat. *n.* 18. Aſſ. III. Judex Ordinarius, qui ſaltem mixtum imperium habet, poteſt interponere etiam ſecundum decretum: non autem Judex delegatus ſaltem ab Ordinario inferiore Papâ, vel Principe. *n.* 19. Aſſ. IV. Effectus ſecundi decreti eſt, ut immiſſus ex illo in poſſeſſionem, non tantùm verus poſſeſſor fiat, ſed etiam dominium rei acquirat, vel quaſi, ſi Reus erat dominus, vel quaſi. *num.* 20.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	
c. 1. n. 1.	*c. 4. & ult. n. 9. & duobus ſeqq.*
c. 2. n. 2. & tribus ſeqq.	In Sexto.
c. 3. n. 7. & ſeq.	*c. unic. n. 12. & ſeq.*

TITULUS XVI. UT LITE PENDENTE NIHIL innovetur. pag. 255.

§. I. *Quando lis dicatur pendere, & quomodo intelligenda ſit regula illa: lite pendente, nihil eſſe innovandum. pag.* 256.

Assert. I. Lis dicitur pendere, quoad hoc, ut eâ pendente nihil innovetur, cùm citatio à legitimo Judice emanavit, & ad Reum citatum pervenit, vel per eum ſtetit, quò minùs perveniret, dummodo in citatione ea ſint expreſſa, per quæ plenè Reus citatus inſtrui potuit, ſuper quibus in Judicio convenitur. *n.* 1. *&* 2. Aſſ. II. Poſtquam citatio emanavit, & ad citati notitiam pervenit, nihil eſt innovandum, per quod litis pendentis qualitas, ſtatûsve cauſæ immutetur, in præiudicium Rei citati, vel etiam Actoris. *n.* 3. Quænam requirantur ad inducendam litis pendentiam. *ibid. in fine.*

§. II. *De pluribus caſibus in ſpecie, in quibus nihil eſt innovandum, lite pendente. pag.* 256.

Assert. I. Litteræ à Principe impetratæ, in quibus privatur quis, ſine cauſæ cognitione, uſu, ſeu poſſeſſione privilegij ſui, ſunt ſubreptitiæ, & invalidæ. *n.* 4. *& ſeq.* Aſſ. II. Similiter privilegium impetratum ſuper re litigioſâ, ſeu lite pendente, in præiudicium alterius, cum quo litigatur, nullâ factâ mentione litis pendentis, ſubreptitium eſt, & irritum. *n. 6. & duob. ſeqq.* Aſſ. III. Coniux accuſatus de adulterio, ob quod agitur ad ſeparationem tori, non debet, lite pendente, ante probationem accuſationis, privari poſſeſſione coniugali, ſeu ſeparari. *n. 9. & ſeq.* Sed neque poſt probatum adulterium, ante latam ſententiam, poteſt interdici adultero uſus matrimonij. *n.* 11. Porrò, ſiquis, pendente lite, ſuper matrimonio priùs contracto, alterum legitimè contrahat, irritari non poteſt. *n.* 12. Aſſ. IV. Alienatio rei litigioſæ, pendente lite, facta eſt prohibita, ideóq; nulla, vel ſaltem irritanda, quòd ſi de facto alienetur, ita, ut recuperari non poſſit, alia res æquivalens ſubſtitui debet, quæ alienari etiam non poterit, donec lis ſit deciſa. *n. 13. & ſeq.* ubi etiam additur, in quibus caſibus res litigioſa alienari non poſſit: de pœna alienationis rei litigioſæ. *n.* 14. Sed neq; locari poteſt res litigioſa, ſaltem ad longum temp⁹. *n.* 15.

§. III. *Quomodo nihil innovandum, ſit lite pendente, in cauſis beneficialibus? pag. 260.*

Assertio I. Si duo litigent ſuper eodem beneficio, ad quod in diſcordia ſunt electi, & alter eorum moriatur, vel juri ſuo renunciet, vel à proſecutione cauſæ excludatur, ad aliam electionem, pendente lite, ſuper electione ſuperſtitis, procedi non poteſt: ſi verò attentata ſit nova electio, ea ipſo jure eſt irrita. *n.* 16. *& ſeq.* Aſſert. II. Si beneficiatus, contra quem in Iudicio litigatur, lite pendente, cedat beneficio, ſeu renunciet, vel moriatur, non poteſt interim fieri alia electio, vel præſentatio ad beneficium, vel illius collatio, donec lis contra ſuperſtitem fuerit finita, aliàs nulla eſt. Si qui verò petant ad defenſionem litis admitti; quia eorum intereſt, in eo ſtatu, in quo lis tunc erat, admitti debent. *n.* 18. *& ſeq.* Aſſert. III. Si duo litigent ſuper beneficio, & uterque moriatur in Curia; tunc collatio beneficii ſpectat ad Papam: ſi autem extra Curiam moriantur, collatio beneficij ſpectat ad Ordinarium, dummodo Jus beneficii fuerit penes defunctos, non penes tertium. Si verò unus moriatur in Curia, alter extra; tunc, ſi moriens in Curia beneficium poſſidebat, ad Romanum Pontificem: ſi verò alius, ad Ordinarium: ſi neuter poſſidebat, & moriatur unus extra, alter intra Curiam, præfertur Papa in collatione facienda: ſi unus tantùm moriatur, & alter proſequatur litem, interim beneficium non confertur: & ſi poſtea cognoſcatur, beneficium ſpectâſſe ad defunctum, ſi mortuus fuit in Curia, ſpectat ad Papam; ſi extra, ad Ordinarium; ſi denique ad neutrum ſpectabat, Ordinarius confert. *n.* 22. *& ſeq.*

SERIES CAPITULORUM.

c. 1. *n.* 4. *& ſeq.*	In Sexto.
c. 2. *n.* 9. *& ſeq.*	*c.* 1. *n.* 16. *& ſeq.*
c. 3. *& c.* 4. *n.* 13. *& duobus ſeqq.*	*c.* 2. *n.* 18. *& ſeq.*
	In Clementinis.
c. 5. *& ult. n.* 6. *& duobus ſeqq.*	*Clement.* 1. *n.* 20. *& ſeq.*
	Clement. 2. *n.* 1. *&* 2.

TITULUS XVII. DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONUM, & fructuum. pag. 261.

§. I. *Quid ſit ſequeſtratio, ſive ſequeſtrum, & quotuplex, & quæ res ſequeſtrari poſſint? pag. 262.*

Assertio I. Sequeſtrum eſt rei controverſæ, vel fructuum eius, apud quendam tertium, & mediũ inter litigatores facta depoſitio. *n.* 1. In quo differat ſequeſtrum à depoſito? *n.* 2. Aſſert. II. Duplex eſt ſequeſtrum, voluntarium, & neceſſarium, ſive judiciale. *n.* 3. Aſſert. III. Sequeſtrari poſſunt res corporales, & incorporales, ſeu iura, mobiles, & immobiles, & tam res temporales, ac profanæ, quàm ſpirituales. Item fieri poteſt ſequeſtratio in Iudicio, & extra Iudicium. *n.* 4. Quid pertineat ad officium ſequeſtri? *n.* 5.

§. II. *An, & quibus caſibus ſit licita ſequeſtratio, & qui bus prohibita? pag. 263.*

Assert. I. Sequeſtratio voluntaria non eſt prohibita, ſed regulariter permiſſa. *n.* 6. Aſſert. II. Sequeſtratio neceſſaria regulariter utroque jure eſt prohibita. *n.* 7. Aſſert. III. Sunt tamen plures caſus, in quibus licitè fieri poteſt, etiam à Judice. *n.* 8. *& quatuor ſeqq.* Porrò, ſequeſtrum factum loco miſſionis in poſſeſſionem bonorum ex primo decreto, propter ſcandalum evitandum, oblatâ cautione, & reſtitutis expenſis, revocari debet. *n.* 13. Sequeſtrum factum loco miſſionis propter ſcandalum evitandum revocari debet, oblatâ cautione, & reſtitutis, expenſis. *n.* 14. Quæ requirantur ad ſequeſtrationem faciendam. *n.* 15.

§. III. *De ſequeſtratione beneficii litigioſi nondum à proviſo per triennium poſſeſſi. pag. 265.*

Si in Curia Romana ſuper beneficio contra ipſum poſſeſſorem, qui triennio illud non poſſedit, in petitorio, vel poſſeſſorio, una ſententia definitiva feratur, etiamſi nulla dicatur; tunc ipſius beneficij ſequeſtratio per loci Ordinarium fieri debet apud idoneam perſonam, quæ plenam de eo, & debitam curam gerat, ita, ut fructus, qui ſuperſunt, ſolutis oneribus, reſtituantur ei, qui in cauſa victoriam obtinuerit. Qui verò ſequeſtrationem huiuſmodi impedire, vel ſequeſtratos fructûs quomodolibet occupare præſumpſerit, ipſo facto eſt excommunicatus, & abſolvi non debet, niſi factâ reſtitutione, & amoto impedimento: & ſi eſt ex litigantibus, cadit iure, quod habet in beneficio, vel ad illud. *n.* 16. *& quatuor ſeqq.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	*c.* 3. *& ult. n.* 10. *&*
c. 1. *n.* 13. *& ſeq.*	*In Clement. uni. n.* 16. *&*
c. 2. *n.* 8. *& ſeq.*	*quatuor ſeqq.*

TITULUS XVIII. DE CONFESSIS. pag. 267.

§. I. *De requiſitis ad confeſſionem iudicialem, & quibus modis ea fiat? pag. 267.*

Assertio I. Plura requiruntur ad confeſſionem in Judicio factam, ut ea valeat, & effectum habeat, de quibus *n.* 2. *& ſeqq. uſque ad n.* 9. Inter alia verò requiritur etiam, ut confeſſio in Judicio fiat ex certa ſcientia: nam, ſi ignorans aliquid confiteatur, ſi quidem in facto erret, illud uſque ad ſententiam revocare poteſt, dummodo talis error facti, ante latam ſententiam, probari poſſit. *n.* 6. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Confeſſio in Judicio fit, vel expreſsè, vel tacitè, ſive ipſo facto, *n.* 10. Ad tacitam confeſſionem pertinet, quando quis ex juris interpretatione, ſeu diſpoſitione habetur pro confeſſo, *n.* 11. Ubi exemplum affertur, *& ſeq.* Sunt & alij plures modi tacitæ confeſſionis judicialis. *n.* 13. Aſſert. III. Confeſſio quandoque fit ſimpliciter, quandoque adiectâ qualitate. *n.* 14.

§. II. *An poſitio ſuper facto negativo, quæ aliter probari non poteſt, niſi per confeſſionem adverſarii, ſit admittenda? & quomodo puniri poſſit is, qui confitetur crimen contingens cauſam principalem, vel incidenter illud confitetur in Iudicio? pag. 270.*

Ad primam quæſtionem Reſp. Poſitio ſuper facto negativo, quæ probari non poteſt, niſi per confeſſionem adverſarij, admittenda eſt, ſi Judex, æquum eſſe & expedire iudicaverit. *n.* 15. *& ſeq.* Ad ſecundam Reſp. Siquis confiteatur in Judicio, ſe crimen v. g. ſimoniæ commiſiſſe, deponendus eſt per ſententiam Judicis ab omni officio, & beneficiò Eccleſiaſtico: ſi verò incidenter confiteatur crimen in Judicio, poteſt Judex ordinarius inchoando novum proceſſum, infligere pœnam ordinariam, etiamſi contra eum rectè non ageretur. *n.* 17. *& ſeq.*

§. III.

§. III. *De effectibus judicialis confeſſionis, & revocatione eiuſdem. pag.* 271.

Quær. I. Quis ſit effectus confeſſionis, quæ fit in Judicio? Reſp. Præcipuus eſt, quòd non tantùm plenè probet, ſed faciat etiam, ut confitens contra ſe habeatur pro iudicato, ſive ut talis confeſſio habeat vim ſententiæ, & rei iudicatæ in cauſis civilibus, & quoad ipſum confitentem: aliud, ſi pro ſe, ſive in ſui favorem fateatur: tunc enim ei fides non habetur. *num.* 19. Alius effectus eſt, quòd convictus, & ſimul confeſſus in Iudicio appellare non poteſt. *num. eod.* An confeſſio judicialis requirat ſententiam definitivam Iudicis, quæ ferri debeat contra confeſſum in Iudicio, dubitatur. Aliqui affirmant, alij diſtinguunt: in eo verò omnes conſentiunt, quod in cauſâ criminali contra ſponte confeſſum feratur ſententia definitiva. *num.* 20. Quær. II. An confeſſio facta in Iudicio à parte litigante poſſit revocari? Reſp. affirmativè, ſi revocetur incontinenti, & nondum expreſsè à parte adverſa fuerit acceptata. *num.* 21.

§. IV. *An confeſſio unius criminoſi in Iudicio præiudicet aliis, ita, ut ea admittenda ſit, & præiudicet etiam adverſus alios ſocios criminis? pag.* 273.

Qui de ſe confeſſus eſt crimen in Iudicio, non debet interrogari ſuper aliorum conſcientiis; & talis confeſſio non eſt admittenda contra alios, excepto crimine læſæ Maieſtatis: quòd ſi ſocij ſint infamati, purgatio Canonica illis indicenda eſt. *n.* 22. Quæritur autem primò, an, & quando Reus de ſe crimen confeſſus in Iudicio poſſit interrogari de ſocijs criminis? Reſp. Regulariter id non eſſe licitum, ſi criminis ſocij ſint occulti, nullâque adſint indicia criminis. *num.* 23. Limitatur primò. In criminibus à jure exceptis, & in delictis occultis, ac difficilis probationis. *num.* 24. Et in alijs caſibus, de quibus. *num.* 25. *& ſeq.* Quær. II. Quæ requirantur, ut Judex Reum de ſe confeſſum poſſit interrogare de ſocijs criminis? Reſp. Plura requiri, de quibus *n.* 27. *& quatuor ſeqq.*

§. V. *Utrùm confeſſio, vel denunciatio facta à criminoſo de ſociis criminis, ſola abſque indiciis ſufficiat, ut Iudex ex officio procedere poſſit ad ſpecialiter inquirendum, vel torquendum perſonas denunciatas? pag.* 275.

Assertio I. Si Reus crimen confeſſus in Iudicio ſocium criminis denunciet; tum in criminibus non exceptis non ſufficit, ut Iudex procedere poſſit ad ſpecialem inquiſitionem de perſona denunciata. *num.* 32. Aſſert. II. In caſibus, in quibus confeſſio, ſeu denunciatio ſocii criminis, videlicet in criminibus exceptis, & alijs, in quibus de ſe confeſſus interrogari poteſt de ſocijs criminis, diſtinguendum eſt, an denunciatio ſocij adiuta ſit uno, vel pluribus indiciis veriſimilibus criminis: & tunc ſufficit, ut Judex ulteriorem ſpecialem inquiſitionem inſtituere poſſit: an verò tale adminiculum non habeat: & tunc talis denunciatio nec ad inquirendum ſufficit. *n.* 33. Quænam in ſpecie ſint talia indicia, quæ animum Judicis movere poſſunt ad ſpecialem inquiſitionem contra denunciatum? *num.* 34. Aſſert. III. Si denunciatio criminoſi gravia, & urgentia indicia adiuncta habeat; tum poteſt Iudex procedere etiam ad capiendum, vel quandoque etiam ad torquendum. *n.* 35.

§. VI. *De confeſſione extraiudiciali, eiúſque effectu. pag.* 277.

Quær. I. Quem effectum habeat confeſſio extraiudicialis in cauſis civilibus? Reſp. Confeſſio extra iudicium facta in civilibus, parte adverſâ præſente, & adiectâ causâ ſpecialiter expreſsâ, facit plenam probationem in præiudicium confitentis, imò & heredis ipſius, niſi confitens probet, ſe indebitè promiſiſſe, aut per errorem confeſſum fuiſſe indebitum: abſente verò parte adverſâ facta, ſemiplenè tantùm probat. *num.* 36. Ponuntur plures limitationes, *num.* 37. *& ſeq.* Quær. II. Quid operetur confeſſio facta in teſtamento, vel aliâ ultimâ voluntate? Reſp. Ea plenè probat, niſi fuerit ante mortem revocata: ſi verò confeſſio teſtatoris vergat in præiudicium alterius, nihil probat. *num.* 39. Quær. III. Quid operetur confeſſio extraiudicialis in cauſis criminalibus? Reſp. Ea tantùm facit indicium ad torſuram contra confitentem, ſi producatur in Iudicio: non tamen probationem facit ad condemnationem, nec ſemiplenam. *num.* 40. Porrò huc revocari poteſt confeſſio, quæ fit Sacerdoti in foro Sacramentalis pœnitentiæ, quæ contra confitentem nihil omnino probat, ſi producatur in Judicio. Excipiuntur duo caſus, in quibus licet Sacerdoti revelare ea, quæ in confeſſione audivit. *num.* 41.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	In Sexto.
c. 1. *n.* 22. *& quatuor ſeqq.*	*c.* 1. *n.* 15. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 17. *& ſeq.* (*ſeqq.*	*c.* 2. *n.* 11. *& ſeq.*
c. 3. *& ult. n.* 6. *& duob.*	

TITULUS XIX.
DE PROBATIONIBUS. pap. 278.

§. I. *Qnid, & quotuplex ſit probatio? pag.* 279.

Assertio I. Probatio eſt actus judicialis, quo per inſtrumenta, aut teſtes, aut idonea argumenta de re controverſa Judici fit fides. *n.* 1. Aſſert. II. Dividitur primò in artificialem, & inartificialem. Secundò in plenam, & ſemiplenam. *n.* 2. Quibus addi poteſt mixta, quæ fit ex duabus ſemiplenis. *n.* 3. Dividitur tertiò in judicialem, & extraiudicialem: quibus addunt aliqui, probationem aliam eſſe juris, aliam facti, ſed minùs rectè, *n.* 4.

§. II. *Quis probare debeat? pag.* 280.

Assertio I. Qui affirmat, adeóque regulariter Actor, non Reus: extenditur primò tam in cauſis civilibus, quàm criminalibus: Secundò etiam Judex inquirens ex officio: Tertiò. In omnibus cauſis profanis, & temporalibus. Quartò. Etiam Reus probare debet ſuas exceptiones affirmativas: Quintò, etiamſi conſtet, Reum nullum Jus in cauſa habere. *n.* 5. Plures tamen ſunt caſus, in quibus Actor probare non debet, ſed Reus. *num.* 6. *&* 7. Aſſert. II. Qui abſolutè negat, aliquid factum, regulariter hoc non tenetur probare. *num.* 8. Triplex eſt propoſitio, ſeu poſitio negativa, facti, juris, & qualitatis. Negativa facti alia eſt purè negativa, & indefinita, & hæc per ſe, ac directè probari non poteſt per teſtes, vel inſtrumenta. *eod. n.* 8. Poteſt tamen probari per confeſſionem Rei, vel per juramentum proprium, vel per præſumptiones, & probari debet ab allegante, ſi is ſuper negativa propoſitione fundet intentionem ſuam. *num.* 9. Negativa verò facti determinatè probari poteſt, ſaltem indirectè, & per accidens per aliud. *num.* 10. Negativa facti prægnans directè

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

probari poteſt, *n.* 11. Secunda principalis ſpecies negationis eſt negativa juris, quando negatur, aliquid de jure fieri poſſe, vel factum eſſe, & negans debet eam probare, quamvis potiùs ſit affirmativa, *num.* 12.

Tertia principalis ſpecies negationis eſt negativa qualitatis, & hæc etiam debet probari à negante, *n.* 13.

§. III. *Quis probare debeat in Iudiciis communibus, & quomodo probationes utriuſque partis litigantis fieri, & recipi debeant in interdicto retinendæ poſſeſſionis? pag.* 282.

Assertio I. In Judiciis communibus, ſive duplicibus (ſcilicet familiæ herciſcundæ, communi dividundo, & finium regundorum) uterque litigangantium probare debet; quia quilibet ſimul eſt Actor, & Reus: & quibus hæc tria Judicia diviſoria competant. *n.* 14. In ſpecie verò, quando litigatur de confinibus (idémque eſt de alijs Judiciis diviſorijs) utraque pars eſt Actor, & Reus, & probare debet teſtibus, & obtinebit, qui meliùs probaverit: quòd ſi ambarum partium teſtes ſunt æquè idonei, abſolvendus eſt poſſeſſor: niſi cauſa ſit favorabilis, ut, ſi agatur de libertate hominis: tunc enim, ſi probationes, utriuſque partis æquales fuerint, pro libertate ſententia ferri debet, etiam contra Reum, ſeu poſſeſſorem, *num.* 15. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. In Interdicto retinendæ poſſeſſionis quando utraque pars contendit, ſe in ſolidum poſſidere eandem rem; adeóque uterque Actor, & Reus eſt, ille obtinebit, qui antiquiorem poſſeſſionem probat, maximè titulo iuſtificatam, vel meliores probationes quoad poſſeſſionem producit, & offert, *n.* 18. *& tribus ſeqq.*

§. IV. *Utrùm litigans teneatur exhibere parti adverſæ ad probandam intentionem eiuſdem inſtrummenta, ſeu documenta ſua contra ſe, & an Actor, quando plenè probavit, cogi poſſit ad jurandum? pag.* 286.

Assertio. I. Reus in Judicio conventus non tenetur edere, ſeu exhibere propria inſtrumenta contra ſe Actori petenti ad fundandam eius intentionem, *num.* 22. Excipitur primò. Quòd inſtrumenta, quæ non ſunt propria, ſed communia utrique parti, à Reo etiam Actori exhibenda ſunt, illo petente, *n.* 23. ſunt autem inſtrumenta communia varijs modis, *num.* 24. Plures aliæ exceptiones adferuntur, in quibus etiam Reus tenetur Actori petenti edere inſtrumenta ſua, *num.* 25. *& duobus ſeq.* An Princeps ſupremus obligetur efficaciter ex contractu cum ſubditis inito? *num.* 28. Aſſertio II. Si Actor in Judicio plenè probavit intentionem ſuam, non poteſt cogi, ut id ipſum inſuper juramento proprio confirmet, non obſtante contrariâ conſuetudine, *num.* 29. *& ſeq.*

§. V. *De iis, quæ probanda ſunt in genere, & in ſpecie de probatione ætatis. pag.* 289.

Assertio I. In genere loquendo ea facta probanda ſunt, quæ ad cauſam pertinent, & in quibus Actor ſe fundat: nam impertinentium probatio non eſt recipienda. Item ea facta probanda ſunt, quæ directè probari poſſunt, ſaltem per coniecturas, aut juramentum, *num.* 31. Aſſert. II. Si dubitetur de ætate alicuius, tum is, qui fundat intentionem ſuam ſuper ætate eiuſdem, maiore, vel minore, eam probare tenetur, ſive ſit Actor, ſive Reus, *num.* 32. *& ſeq.* Qui vult impugnare Profeſſionem Monachi, tanquam factam à minore 14. annis, ſeu impubere, ſecundùm Jus antiquum, vel minore 16. annis, juxta novum Jus Concilij Trident. debet probare ætatem minorem; quia profeſſio præſumitur in legitima ætate eſſe facta: adeóque cuius profeſſio impugnatur, non debet probare, ſe tempore profeſſionis expleviſſe 14. vel 16. annum, ſed ſufficit, ſi probet, profeſſionem eſſe factam; quâ probatâ, præſumitur, habilem fuiſſe ad faciendum talem actum, & ætatem legitimam fuiſſe, & probatio contrarij incumbit ei, qui negat, ſeu contrarium affirmat, *num.* 34. Non tantùm Actor, qui intentionem ſuam principaliter fundat in ætate, debet illam probare, ſed etiam Reus, ſi ætas ſit fundamentum ſuæ exceptionis, *num.* 35. Probatur autem ætas duobus modis, verè, vel præſumptivè, *num. eod.* Dubia probatio non relevat probantem, *n. eod.* Minor 25. annis, ſed pubes, poterat Jure antiquo profiteri Religionem: adeóq; etiam bona ſua, ſive per diſpoſitionem inter vivos, ſive per ultimam voluntatem transferre in Monaſterium, vel alium quemcunque, *num.* 36. Si heres juſſus alteri hereditatem reſtituere poſtea Religionem profiteatur, tum excluſo ſubſtituto Monaſterium ſuccedit in hereditate, *n.* 37.

§. VI. *De probatione virginitatis. pag.* 291.

Si mulier dicat, etiam cum juramento, ſe non fuiſſe cognitam à viro, ídque etiam probetur teſtimonio ſeptem mulierum, quæ eam inſpexerunt, tunc credendum eſt mulieri, etiamſi vir juret, ſe illam cognoviſſe, *num.* 38. *&* 40. Reſpondetur ad obiectionem, *num.* 39. Porrò, mulieres illæ, quæ teſtimonium dant de virginitate uxoris, poſſunt per alias mulieres honeſtas, ac bonæ famæ reprobari, *n.* 41. *& ſeq.*

§. VII. *De probatione, ſeu modo probandi filiationem. pag.* 293.

Si mulier aſſerat, ſe genuiſſe filium ex Titio, & Titius poſtea eum recognoſcat pro filio, & communiter pro tali reputetur, tunc mulieri poſtea dicenti, non eſſe filium Titij, deinceps non creditur, tametſi juret, *n.* 43. *& ſeq.* Porrò filiatio difficulter probari poteſt, & quoad patrem ſolùm præſumptivè, ſive per probabiles coniecturas, *n.* 45. Prima coniectura, ſeu præſumptio veriſimilis ad probandam filiationem, *n. eod. & duob. ſeqq.* Secunda coniectura, *n.* 48. *& ſeq.* Tertia coniectura, ſeu præſumptio, *n.* 50.

§. VIII. *Quomodo probandi ſint confines, ſeu limites locorum? pag.* 295.

Fines Diœceſium, de quibus litigatur, probantur per antiquos libros, teſtes, famam, vel alia adminicula, *n.* 51. *& ſeq.* Quando libri, & ſcripturæ antiquæ plenam fidem, ſeu probationem faciant? *n.* 53. Quomodo confines, ſeu limites locorum probari poſſint per teſtes, vel per famam publicam, vel per coniecturas, & præſumptiones, ſeu indicia, *n.* 54.

§. IX. *An, & qualiter fidem faciant, ſeu probent li… Epiſcopi, vel alterius Iudicis ordinarii: & quomodo … probari poſſit per teſtes inſtrumentum tanquam fa… ſum nomine collegij, ſeu univerſitatis confectum? pag.* 296.

Ad…

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ad primam quæſtionem reſpondetur. Si per litteras Ordinarij probetur, aliquem, quando aſſumpſit officium procuratoris, excommunicatum fuiſſe, non eſt ut procurator admittendus, ſed ſtandum eſt litteris Ordinarij, donec probetur contrarium, *n.* 55. *& duobus ſeqq.* Ad alteram quæſtionem reſpondetur. Singuli alicuius Collegij, vel Univerſitatis poſſunt tanquam teſtes jurati reprobare inſtrumentum falſo ſigillo obſignatum, & confectum, nomine Collegii, ſeu Univerſitatis, *n.* 58. *& ſeq.*

§. X. *Quam vim probandi habeat narratio facti alicuius in litteris Sedis Apoſtolicæ?* pag. 298.

Litteræ Apoſtolicæ, in quibus narratur factum proprium Papæ, plenè probant, ſi ſuper illis gratia, vel intentio Papæ fundetur, *n.* 60. *& ſeq.* quando aſſertio Papæ non plenam probationem faciat? *n.* 62. an, & quando aſſertio Principis plenam fidem faciat, vel non? *cit. n.* 62.

§. XI. *De probationibus, & aliis actis Judicii in ſcriptum redigendis, & de actis prioris Judicii exhibendis aliis Judicibus, ad quos cauſa pervenit.* pag. 299.

Assertio I. Judex tam ordinarius, quàm delegatus debet per Notarium, vel duos viros idoneos conſcribere omnia acta Judicii, deſignando loca, tempora, & perſonas, & horum copia dari debet partibus litigantibus, & Originalia manere penes ſcriptores, ut hoc modo poſſit cognoſci, ſi qua dubitatio oriatur in proceſſu, *n.* 63. *& tribus ſeqq.* Aſſert. III. Si cauſa ad alium Judicem devolvatur, omnia acta prioris Judicij ei exhiberi, & ad eum remitti debent, fidémque faciunt etiam in altero Judicio inter eaſdem perſonas, & in eadem cauſa, *num.* 67. *& duobus ſeqq.*

§. XII. *Quomodo, quando, & ubi facienda ſit probatio, & quis ſit eius finis, & effectus?* pag. 301.

Assertio I. Probatio fieri debet, ſecundùm formam libelli: debet eſſe clara, & certa, & in quæſtione ſpeciei fieri debet probatio in ſpecie, & non ſufficit probatio generis, *n.* 70. Aſſert. II. Probatio univerſim facienda eſt, poſt litem conteſtatam, ſuper articulis in Judicium deductis, & negatis: poſt publicata autem teſtimonia, & concluſionem in cauſa, non eſt admittenda alia probatio ſuper iiſdem articulis, ſed ſententia ferenda eſt, ſecundùm priorum teſtium depoſitiones. Et hinc probato impedimento matrimonij contrahendi, & publicatis atteſtationibus, alij teſtes oppoſitum probare volentes, ſcilicet non adeſſe impedimentum, non ſunt admittendi, *n.* 71. *& ſeq.* Aſſert. III. Finis probationis eſt Judici fidem facere, & ut is intelligere poſſit, qualem ſententiam ferre debeat, undeJudici facienda eſt probatio, non adverſario. Effectus autem probationis eſt, quòd ſecundùm allegata, & probata Judex debet ferre ſententiam, *n.* 73. Aſſert. IV. Alius effectus probationis eſt, quod purgatio canonica contra illam non fit admittenda, per quam, cùm affirmativè probari poteſt, aliquem deliquiſſe, alius probare intendit, eum non deliquiſſe, *num.* 74. *& duobus ſeqq.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 22. *& ſex ſeqq.*
c. 2. *n.* 29. *& ſeq.*
c. 3. *n.* 15. *& duobus ſeqq.*
c. 4. *n.* 38. *& duobus ſeqq.*
c. 5. *n.* 58. *& ſeq.*
c. 6. *n.* 71. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 55. *& duobus ſeqq.*
c. 8. *n.* 33. *& quatuor ſeqq.*
c. 9. *n.* 18. *& tribus ſeqq.*
c. 10. *n.* 43 *& ſeptem ſeqq.*
c. 11. *n.* 63. *& duobus ſeqq.*
c. 12. *n.* 74. *& duobus ſeqq.*
c. 13. *n.* 51. *& tribus ſeqq.*
c. 14 *n.* 41. *& ſeq.*
c. 15 *& ult. n.* 67. *& duobus ſeqq.*

In Clement.

Clement. un. n. 60 *& tribus ſeqq.*

TITVLVS XX.

DE TESTIBUS, ET ATTESTATIONIBUS.

pag. 303.

Teſtes ſunt, qui de aliquo facto controverſo legitimè vocati teſtimonium dicunt: alij ſunt judiciales, alij inſtrumentarij, alij teſtamentarij, *num.* 1.

Sect. I. *De qualitate teſtium. pag.* 303.

§. I. *Quinam ſint habiles, vel abſolutè inhabiles ad teſtificandum? pag.* 303.

Quær. I. Quinam teſtes eſſe poſſint? Reſp. Teſtes generatim loquendo debent eſſe idonei, & fideles, id eſt, fide digni, *n.* 2. Idonei ſunt omnes, qui à teſtimonio dicendo à Canonibus, vel legibus non arcentur, *num.* 3. Debent ferre teſtimonium jejuni, quod tamen non eſt de neceſſitate, vel præcepto, ſed de honeſtate ſolùm ratione juramenti, *cit. n.* 3. Q. II. Qui jure prohibentur à teſtimonio ferendo: aliqui in totum, ſive omnino, & generaliter, ut pupilli, ſeu impuberes, *n.* 4. Furioſi, *n.* 5. Cæci, *n.* 6. Muti, & ſurdi ſimul, *n.* 7. Servi, ſeu mancipia: ſecus de originariis, *n.* 8. Religioſi tamen poſſunt eſſe teſtes in Judicio, cum conſenſu Superioris, *n.* 9. Q. III. An teſtes eſſe poſſint, qui ſunt pecuniâ conducti ad ferendum teſtimonium? Reſp. negativè, ſed repelli debent; quia talis cenſetur corruptus, ut falſum teſtetur, *n.* 10. quin imò etiam ſententia retractanda eſt, ſi conſtet, illam latam fuiſſe ad depoſitionem corruptorum teſtium, *n.* 11. Idque extenditur primò, ut etiam teſtimonium illius, qui pecuniam accepit, ut verum dicat, nihil probet. Secundò, ſi pecuniam accipiat pro non ferendo teſtimonio. Tertiò, etſi pecunia ei ſponte, & non petenti oblata fuerit, *n.* 12. Qualis pœna infligi poſſit accipienti pecuniam pro ferendo teſtimonio, *n.* 13. Is, qui pro teſtimonio vero dicendo pecuniam accipit tanquam pretium operis, non ſolùm contra charitatem, ſed etiam probabiliùs contra juſtitiam peccat, *n.* 14. Si quis incidenter confiteatur, ſe falſum teſtimonium in Judicio dediſſe in præjudicium partis, non creditur ei; ideóque ſententia ex tali teſtimonio lata non debet retractari, *n.* 15. An, ut ſententia divortij lata ex depoſitionibus teſtium pecuniâ corruptorum retractetur, ſufficiat probare ſolùm, eos corruptos fuiſſe, vel etiam requiratur, ut probetur, eos falſum depoſuiſſe, *cit. n.* 15.

§. II. *An, & quâ ratione infames, criminoſi, periuri, accuſati de crimine, vel excommunicati repellantur à dicendo teſtimonio in Iudicio?* pag. 307.

Assertio I. Infames infamiâ juris, utroque jure, ſunt inhabiles ad teſtimonium in Iudicio ferendum, *num.* 16. In quibuſdam tamen caſibus admittuntur, *num.* 17. Sed & infames infamiâ facti non

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cti non poſſunt eſſe teſtes in Judicio ſaltem jure Canonico: at, ſi quandoque admittantur, non ſunt integræ fidei. *num.* 18. Aſſert. II. Teſtes criminoſi de gravi crimine convicti ad teſtimonium ferendum admitti non debent. *num.* 19. Teſtis, qui in crimine perſeverat, tam in civili, quàm criminali cauſa, repellitur à ferendo teſtimonio, ſi ſit crimen grave: *n.* 20. De Jure tamen Canonico quodlibet peccatum mortale publicum, & notorium repellit à teſtimonio perſeverantem in peccato, etiamſi non ſit continuatum, vel frequentatum. *n.* 21. Criminoſus emendatus, poſt actam publicam pœnitentiam, admitti debet in teſtem in cauſa civili, vel criminali, cùm civiliter agitur de crimine, non autem in cauſa criminali criminaliter intentatâ. *n.* 22. Crimen notorium de facto per conſtantem emendationem vitæ omnino tollitur, niſi tamen crimen notorium de jure ſit. *n.* 22. *in fine.* Etſi criminoſus perſiſtens in gravi crimine repellatur à teſtificando, non tamen à judicando. *n.* 23. In quibus caſibus repellatur quis à teſtimonio dicendo, propter crimen in cauſa criminali, & in quibus in cauſa civili? *n.* 24. In quibus caſibus criminoſus emendatus etiam in cauſis criminalibus criminaliter intentatis admittatur ad teſtimonium ferendum? *n.* 25. Aſſ. III. Qui perjurus eſt, teſtis eſſe non poteſt, neque in cauſa civili, neque in criminali, *n.* 26. Aſſert. IV. Accuſatus de crimine gravi, ac infamiam irrogante, pendente accuſatione, non debet admitti ad teſtificandum in alia cauſa criminali, niſi in criminibus exceptis. *num.* 27. neque etiam is, contra quem ex officio Judicis inſtituitur inquiſitio, poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali, neque denunciatus de crimine gravi crimine, neque is, qui condemnatus de crimine appellat, pendente appellatione. *n.* 28. Verùm in cauſa civili admittitur teſtimonium accuſati de crimine, & in criminibus exceptis. *n.* 29. Porrò ſicut accuſati de crimine non ſunt admittendi ad accuſandum, & teſtificandum in Judicio in cauſa criminali, ita nec ad Ordinem ſuſcipiendum. *n.* 30. ſed neque incarceratus propter crimen infame teſtis eſſe poteſt. *n. eod.* Aſſert. V. Excommunicatus ad teſtimonium dicendum in Judicio regulariter admitti non debet. *n.* 31. Sunt & plures alij, qui tanquam infames à teſtimonio ferendo repelluntur. *n.* 32.

§. III. *Quinam prohibeantur ferre teſtimonium pro certis perſonis? pag.* 312.

Quær. I. An parentes poſſint eſſe teſtes pro filiis, & vice verſâ? Reſp. Parens pro filio non poteſt eſſe teſtis, nec vice verſâ? idque variè extenditur, *num.* 33. Sunt tamen plures caſus, in quibus parens pro filio, & hic pro illo teſtis eſſe poteſt. *n.* 34. Admittitur etiam teſtimonium parentum in cauſa matrimoniali, quando agitur de impediendo matrimonio contrahendo, non autem, ſi filius petat in uxorem mulierem, vel filia in maritum virum ſe maiorē. *n.* 35. *& ſeq.* Q. II. An, & quando maritus, pro uxore teſtificari poſſit, & vice verſâ? Reſp. Regulariter unus conjux pro altero non poteſt eſſe teſtis. *n.* 37. In certis tamen caſibus poſſunt eſſe teſtes. *n.* 38. Q. III. An, & quomodo conſanguinei, & affines admittantur ad teſtimonium ferendum, vel non? Reſp. in cauſis criminalibus, vel civilibus valde arduis, & præjudicialibus repelli poſſunt; in aliis verò admitti poſſunt. *n.* 39. in pluribus tamen caſibus poſſunt eſſe teſtes. *n.* 40.

§. IV. *An, & in quibus caſibus teſtes domeſtici produci poſſint, vel familiares, vel amici; & an etiam ſubditi poſſint teſtimonium dare pro ſuis dominis? pag.* 315.

Tripliciter aliqui appellati poſſunt domeſtici. *num.* 41. Aſſert. I. Domeſtici teſtes ex domo patrisfamilias non poſſunt eſſe teſtes pro domino. *n.* 42. Vnde, ſi vir probare velit, uxorem ſibi eſſe affinem, non poteſt producere teſtes ſuæ familiæ, ſed alios probatæ vitæ. *cit. n.* 42. *& ſeq.* In certis tamen caſibus poſſunt domeſtici produci à patrefamilias in teſtes. *num.* 44. *& ſeq.* Aſſert. II. Domeſtici, ſeu familiares, qui in eadem domo vivunt, ſed non ſunt ſubiecti domino domûs, nec ratione patriæ, nec dominicæ poteſtatis, ordinariè poſſunt eſſe teſtes. *num.* 46. Aſſert. III. Amici ordinariè pro amicis teſtes eſſe poſſunt. *num.* 47. Aſſert. IV. Subditi poſſunt ferre teſtimonium pro Principe, vel alio Magiſtratu publico, *num.* 48. Coloni ſaltem ex conſuetudine poſſunt pro dominis, & contra illos eſſe teſtes, ſicut & emphyteutæ, & vaſalli. *cit. num.* 48.

§. V. *An ſocius criminis, vel bonorum poſſit eſſe teſtis pro ſocio, vel contra illum? pag.* 317.

Assertio I. Socius criminis non debet in teſtem adhiberi pro ſocio eiuſdem criminis, nec contra illum. *num.* 49. *& ſeq.* Aſſert. II. Illud ſpeciale eſt in crimine ſimoniæ, ut ſocius criminis non poſſit in teſtem produci contra ſocium, ſive agatur criminaliter ad depoſitionem ab officio, ſive civiliter ad privationem beneficij, ſi quidem ſimul & criminis, & muneris accepti particeps fuit: ſi verò agatur civiliter, & ipſe nihil temporale accepit; adeóque ſit criminis tantùm, non autem muneris ſocius, poteſt in teſtem produci contra ſocium: alioquin verò mediator, ſeu ſocius criminis & muneris non admittitur ad teſtimonium contra ſocium, non ſolùm, ſi pro mediatione ſalarium accepit, ſed etiam, ſi promiſſionem ſolùm ſalarij acceptavit. *num.* 51. Aſſert. III. Neque ſocius bonorum pro ſocio teſtis eſſe poteſt, ſive ſint ſocij omnium bonorum, ſive partis tantùm, aut rei particularis communis utrique: ſiquidem in re illa commodum, & damnum eſt commune, & utriuſque eadem defenſionis cauſa: alioquin verò ſocius pro ſocio, vel contra illum teſtis eſſe poteſt. *num.* 52.

§. VI. *Qui prohibeantur dicere teſtimonium contra certas perſonas? pag.* 319.

Assertio I. Inimicus contra eum, cum quo inimicitiam gerit, teſtimonium ferre non poteſt, nec quidem in criminibus exceptis. *num.* 53. In quibus caſibus inimicus etiam contra inimicum ad teſtificandum admitti poſſit? *num.* 54. *& ſeq.* Aſſert. II. Laicus in cauſa criminali, in qua agitur per modum accuſationis ad vindictam publicam regulariter non admittitur ad ferendum teſtimonium contra Clericum: ſecus in cauſa civili. *num.* Nec contra Religioſos. *num.* 57. In quibus caſibus laicus contra Clericum teſtis eſſe poſſit? *num.*

Aſſert. III. Sed neque vice verſâ, Clericus admittitur ad teſtimonium ferendum contra laicum in cauſa criminali. *num.* 59. Sunt tamen plures caſus, in quibus Clericus contra laicum teſtimonium ferre poteſt. *num.* 60. Aſſert. IV. Iudæi, hæretici

ci, aliíque infideles ad teſtificandum contra Catholicum non ſunt admittendi, *num.* 61. In certis tamen caſibus infideles contra Chriſtianos teſtes eſſe poſſunt. *num.* 62. Aſſert. V. E contrario verò teſtimonium Chriſtianorum contra Iudæos, alióſque infideles in omnibus cauſis recipiendum eſt. *num.* 63. Quin imò Judæi, & alij infideles conveniri poſſunt per teſtes Chriſtianos, non obſtantibus privilegijs à Principibus Chriſtianis ipſis conceſſis. *cit. num.* 63. *& ſeq.* Aſſert. VI. Neque parentes contra liberos, nec vice verſâ hi contra illos ordinariè in judicio teſtes eſſe poſſunt. *num.* 65.

§. VII. *Qui prohibeantur ferre teſtimonium in certis cauſis? pag.* 322.

Quær. I. In quibus cauſis mulier poſſit eſſe teſtis, vel non? Reſp. 1. In cauſa civili poteſt eſſe teſtis, utroque jure, etiam in cauſa matrimoniali. *num.* 66. In quibus cauſis mulier in teſtem non admittatur? *num.* 67. Reſp. 2. De Iure Civili mulier poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali, niſi agatur ad pœnam mortis, vel mutilationis. *num.* 68. Non autem de Jure Canonico. *num.* 69. Quando etiam Jure Canonico mulier poſſit eſſe teſtis, ſi agatur de crimine? *num.* 70. *& duobus ſeqq.* Reſp. 3. Mulier in teſtamento ſolemni non poteſt eſſe teſtis, *num.* 73. Quando mulier poſſit eſſe teſtis etiam in teſtamento, vel aliâ ultimâ voluntate? *num.* 74. Quær. II. In quibus cauſis pubes, ſed minorennis, poſſit eſſe teſtis, vel non? Reſp. Pubes, ſed minor 20. annis, poteſt eſſe teſtis in cauſis civilibus non arduis; non autem in criminalibus, exceptis certis caſibus. *num.* 75. Quær. III. An, & in quibus cauſis pauper, vel vilis perſona poſſit eſſe teſtis, vel non? Reſp. 1. Per ſe, quòd ſit perſona pauper, vel vilis, non repellitur à teſtimonio ferendo. *num.* 76. Reſp. 2. In cauſis criminalibus, vel civilibus arduis, ſeu gravibus pauper in teſtem non admittitur. *num.* 77. Niſi in certis caſibus. *num.* 78.

§. VIII. *An, & quâ ratione prohibeatur quis teſtimonium ferre, in propria cauſa? pag.* 325.

Quær. 1. in genere, an quis teſtis eſſe poſſit in propria cauſa? Reſp. negativè. *num.* 79. Quin imò, ob præſumptam affectionem, teſtis habens cauſam ſimilem ei, ad quam teſtis producitur, non ſolùm non eſt idoneus teſtis, & integer, ſed à teſtimonio omnino repellitur. *num.* 80. Quando teſtis quis eſſe poſſit, ſi agatur de proprio eius commodo? *num.* 81. Quær. II. An idem ſimul poſſit eſſe Actor, vel accuſator, & teſtis in cauſa, in qua agit, vel eſt accuſator? Reſp. negativè. *num.* 82. Limitatur in denunciatore privato, qui ſimul poteſt eſſe teſtis in cauſa, quam denunciavit. *num.* 83. Vbi diſtinguendum eſt inter denunciationem criminis charitativam, ſeu Canonicam, in qua Judex ſolùm procedit ad tollendum peccatum, & pœnitentiam imponendam: & tunc idem poteſt eſſe denunciator, & teſtis. *num.* 84. Et inter denunciationem judicialem, quando Judex, inſtituto proceſſu judiciali, vel ex officio procedit per inquiſitionem contra denunciatum ad pœnam: & tunc in cauſis gravibus, & magni præiudicij, non poteſt denunciator publicus eſſe idoneus teſtis. *num.* 85. quamvis poſſit adhiberi, ut teſtis in criminibus levibus. *n.* 86. Quær. III. An Judex poſſit eſſe teſtis in cauſa, quæ coram ipſo agitatur? Reſp. in eadem inſtantia litis non poteſt in teſtem produci. *n.* 87. *& ſeq.* imò nec finito Judicio, & ſive ſit Judex ordinarius, ſive delegatus. *n.* 89. præterquam, ſi de veritate aliter conſtare non poſſit, ut in iis, quæ aliter Judicibus cognita eſſe non poſſunt, vel niſi ex conſenſu utriuſque partis litigantis. *n.* 90. Porrò Judex ordinarius v. g. Epiſcopus, ſi teſtimonium ferre debeat in cauſa, quæ coram Vicario ſuo agitur, propter neceſſitatem, ne veritas occultetur, poteſt admitti in teſtem: ſicut etiam Judex ordinarius, ſi teſtimonium dicere velit coram delegato ſuo ad univerſitatem cauſarum, & quando Judex delegans, ad cognoſcendam cauſam coram Judice delegato, vel ipſe etiam Judex delegatus admitti poſſit in teſtem. *n.* 91.

§. IX. *De teſtimonio ferendo ab Advocato, vel procuratore, herede, vel legatario, & aliis quibuſdam? pag.* 329.

Quær. I. An Advocatus, vel procurator poſſit eſſe teſtis in cauſa, in qua eſt, vel fuit Advocatus, vel procurator? Reſp. negativè, ne quidem finito officio. *n.* 92. ſed neque is, qui Advocatus fuit in prima inſtantia, etiam poſt depoſitum munus, poteſt eſſe teſtis in ſecunda inſtantia, ſive in cauſa appellationis pro appellante: neque etiam Advocatus, vel procurator eius, contra quem appellatum eſt, poteſt ab eo in teſtem produci contra appellantem. *n.* 93. quando Advocatus, vel procurator poſſit eſſe teſtis. *num.* 94. idémque eſt de tutore, vel curatore in cauſa pupilli, vel minoris, adminiſtratore &c. *cit. n.* 94. Q. II. An proxeneta, ſeu mediator poſſit produci in teſtem in negotio, in quo fuit mediator? Reſp. ordinariè non poteſt. *n.* 95. In pluribus tamen caſibus poteſt. *n.* 96.

Q. III. An heres, vel legatarius poſſit eſſe teſtis in teſtamento, in quo ſcriptus eſt heres? Reſp. non poteſt, ſicut nec fideicommiſſarius univerſalis: aliud eſt de legatario, vel fideicommiſſario particulari, qui non prohibetur eſſe teſtis teſtamentarius. *num.* 97.

Q. IV. An venditor pro emptore, donator pro donatore, teſtes eſſe poſsint? Reſp. non poſſe, ubi agitur de commodo illorum. *n.* 98.

§. X. *An in cauſa Univerſitatis, vel Collegii, is, qui eſt pars, vel membrum eiusdem, poſſit teſtimonium ferre? pag.* 331.

Quær. I. An, qui ſunt membra alicuius Univerſitatis, aut Collegii, ſinguli admittantur ad teſtificandum pro illa Univerſitate, aut Collegio? Reſp. affirmativè: unde Clerici poſſunt eſſe teſtes in cauſa ſuæ Eccleſiæ. *n.* 99. Et non ſolùm ſinguli ex Collegio Eccleſiaſtico, ſed etiam ſeculari, v. g. cives pro ſua civitate. *n.* 100. In quibus caſibus in ſpecie ſinguli de Collegio poſsint eſſe teſtes in cauſa Collegij? *n.* 101. In quibus caſibus membrum, ſeu pars communitatis, ſeu Collegij non poſſit produci in teſtem pro ipſo Collegio. *n.* 102. *& duobus ſeqq.* Q. II. An etiam Epiſcopus, vel Prælatus, aut Rector Eccleſiæ poſsit eſſe teſtis in cauſa Eccleſiæ? Reſp. affirmativè. *n.* 105. Excipiuntur tamen certi caſus, in quibus teſtis eſſe non poteſt. *n.* 106.

Sect. II. *De numero, juramento, & depoſitione teſtium? pag.* 333.

§. I. *Quot teſtes requirantur ad legitimam, & plenam probationem? pag.* 333.

Asser-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Assertio I. Ordinariè ad probationem rei geſtæ requiruntur, & ſufficiunt duo teſtes idonei, & omni exceptione majores in omnibus cauſis. *n.* 107. Sunt tamen quædam cauſæ, in quibus plures, quàm duo, vel tres requiruntur. *n.* 108. Aſſert. II. Unus teſtis cuiuſcunque dignitatis ſit, non probat plenè. *n.* 109. neque per ſtatutum, vel conſuetudinem induci poteſt, ut generaliter, & in quibuſcunque cauſis ſufficiat teſtimonium unius. *n.* 110. Sed neque verbo, ſeu aſſertioni unius Judicis, ſive Eccleſiaſtici, ſive ſecularis, fides plena eſt habenda: neque etiam ſcriptura unius, ſeu ſolius Judicis plenè probat, ſi teſtium ſubſcriptione non ſit munita, neque tantæ auctoritatis eſt, quin per duos, vel tres teſtes reprobari poſſit. *n.* 111. Plures tamen ſunt caſus, in quibus unius teſtimonium ad plenam probationem ſufficit. *n.* 112. Aſſert. III. Unus teſtis omni exceptione maior, ſi deponat de ipſo crimine in Judicio, facit ſemiplenam probationem, ſeu præſumptionem, quæ ſufficit ad inquirendum, citandum, imò etiam ad torquendum: quòd ſi tale teſtimonium unius junctum ſit aliis præſumptionibus, ſeu indiciis, plenam probationem facere poteſt, ſaltem in cauſis civilibus. *n.* 113. An, ſi unus teſtis ſit valde habilis, & fide digniſſimus, alterius non integri teſtis defectum ſuppleat, ita, ut utriuſque teſtimonium plenam fidem faciat? *n.* 114.

§. II. *De Iuramento teſtium. pag.* 335.

Quær. I. An, & quomodo, & quâ formâ teſtes jurare debeant? Reſp. 1. Teſtis non jurati depoſitio non valet, nihilque probat in Judicio. *n.* 115. Eſt hoc juramentum veritatis, non calumniæ: jurare etiam debet, ſe non pretio, nec amore, timore, vel odio, vel pro alio commodo teſtimonium dicere. *num.* 116. Reſp. 2. Juramentum neceſſariò præcedere debet depoſitionem teſtium: alioquin depoſitio nullam fidem faciet: quamvis in Camera Imperiali valeat depoſitio, ſi juramentum incontinenti ſequatur. *n.* 117. Requiritur tamen, ut fiat in Judicio, non extra illud. *n. eod.* Reſp. 3. Juramentum à teſtibus præſtandum debet eſſe corporale, tactis ſcilicet SS. Evangeliis, aliàs non valet. *n.* 118. Sed neque Clerici, & Religioſi recipiuntur in teſtes ſine juramento. *num.* 119. Neque etiam Monachi, & Converſi in cauſis Monaſterij admittuntur in teſtes, ſine præſtito juramento. *n.* 120. imò etiam Epiſcopus receptus in teſtem jurare debet. *n.* 121. Neque per ſtatutum decerni, neque per conſuetudinem induci poteſt generaliter, & indiſtinctè, ut recipiantur teſtes, ſine juramento, quamvis quoad certas perſonas poſſit. *n.* 122. Si idem teſtis in eadem cauſa, & inſtantia ſæpius examinetur ſuper novis articulis, debet iterum jurare: ſed neque in cauſis ſummariis, in quibus proceditur ſine ſtrepitu, & figura Judicij, teſtibus ſine juramento fides adhibenda eſt, *n.* 123. Quær. II. An hoc juramentum poſſit teſtibus remitti? Reſp. poteſt ab adverſa parte, ita tamen, ut utraque pars litigantium conſentiat, & quidem expreſſè. *num.* 124. Sunt tamen plures caſus, in quibus hoc juramentum non poteſt remitti à partibus. *n.* 125. Cur partium conſenſu remitti poſſit juramentum teſtibus de dicenda veritate, cùm tamen non poſſit remitti, ſaltem expreſſè juramentum calumniæ, aut dicendæ veritatis, quod pars litigans præſtare debet? *n.* 126.

§. III. *De forma, ſeu modo, quo teſtes deponere debeant, & quomodo delicta occulta per teſtes probari poſſint? pag.* 338.

Quær. I. An teſtes in ſcripto teſtimonium dare poſſint. Reſp. negativè, ſed præſentes in loco Judicij teſtimonium dare debent. *n.* 127. Q. 2. An teſtes debeant eſſe rogati, aut citati? Reſp. Teſtes ſi ſponte ſe offerant, non probant, ſed tanquam ſuſpecti repellendi ſunt. *n.* 128. Q. III. An, & quomodo peccata occulta probari poſſint per teſtes? Reſp. probari poſſe per teſtes juratos, deponentes de viſu, vel etiam de auditu, adiunctâ famâ, aliiſque adminiculis. *num.* 129. *& ſeq.*

Sect. III. *De teſtibus de credulitate, & ſingularibus, & teſtibus inter ſe, vel ſibi ipſis contrariis. pag.* 339.

§. I. *An, & quam vim probandi habeant teſtes de credulitate? pag.* 339.

Teſtes alij ſunt de ſcientia, qui deponunt, ſe ſcire, rem geſtam eſſe: alij de credulitate, quâ jurati deponunt, ſe credere ita ſe rem habere. *n.* 131. Q. I. An, & quando teſtes de credulitate admittantur, & probent? Reſp. ordinariè non admittuntur, nec probant plenè, etſi duo, pluréſve ſint. *n.* 132. quin imò teſtimonium de auditu alieno regulariter non valet, nec fidem facit, etiamſi fama publica cum tali depoſitione concurrat, ſine aliis adminiculis, ſeu conjecturis. *n.* 133. *& ſeq.* Q. II. Quibus caſibus admittantur teſtes de credulitate, vel auditu alieno? Reſp. plures ſunt tales, qui referuntur. *n.* 135. Q. III. An, & quando teſtes de auditu alieno probent conſanguinitatem, vel affinitatem? Reſp. Ad probandam conſanguinitatẽ, vel affinitatẽ interdum etiam admittuntur teſtes de auditu alieno, & credulitate; ut, ſi agatur ad diſſolvendum matrimonium propter impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, probari id debet per duos, vel tres teſtes de eadem conſanguinitate: ſed in defectum conſanguineorum admittendi ſunt etiam alij teſtes, dummodo habeant requiſitas ad hoc conditiones. *num.* 136. Porrò teſtimonium de auditu proprio plenè probat, non autem de auditu alieno, niſi fama, & alia adminicula concurrant, neque admittuntur in cauſis criminalibus. *num.* 137. quænam conditiones in ſpecie requiruntur, ut teſtes de auditu admitti poſſint ad probandam conſanguinitatem, vel affinitatem. *n.* 138. An requiratur, ut plures teſtes deponant, ſe audiviſſe à pluribus iiſdem, v.g. à Titio, & Caio, qui dixerint, conjuges eſſe conſanguineos: an verò ſufficiat, ſi deponant, ſe audiviſſe à pluribus, ſed diverſis. *n.* 139. per quales teſtes probari, & qualiter jurare debeant, qui deponũt de conſanguinitate. *n.* 140.

§. II. *De teſtibus ſingularibus, eorúmque probatione. pag.* 342.

Quær. I. Quinam dicuntur teſtes ſingulares, & quotuplicis generis ſint? Reſp. 1. Teſtes ſingulares dicuntur, qui contraria, vel ſaltem diverſa teſtantur. *n.* 141. Reſp. 2. Singularitas teſtium alia eſt adverſativa; quia dicta illorum repugnant, & contraria deponunt: alia diverſificativa; quia teſtes deponunt de actibus non contrarijs, ſed diverſis ſe mutuò non adiuvantibus: alia ſingularitas teſtium cumulativa, ſi teſtes deponant de actibus diverſis, ſed mutuò ſe adiuvantibus ad probandum id, de quo eſt quæſtio. *n.* 142. Quær. II. An probent teſtes ſingulares? Reſp. 1. Teſtes, qui contra-

vel etiam diverſa teſtantur, non probant plenè. *n.* 143. Reſp. 2. Si teſtes deponant de actibus diverſis, ſed mutuò ſe adiuvantibus in cauſis civilibus interdum plenè probant. *n.* 144.

§. III. *An, & quando probent teſtes inter ſe contrarij? pag. 344.*

ASSERT. I. Si duo teſtes ex una parte producti ſibi invicem contradicant, tunc nihil probant: ſi verò duo, vel plures teſtes ab una parte producti inter ſe conſentiant; tunc, etiamſi unus, vel etiam plures, ſed pauciores numero, ijs contradicant, probat maior numerus conſentientium: quod intelligendum eſt, ſi in ſubſtantia negotij contradicant: nam contrarietas teſtium in accidentalibus, & extrinſecis, nihil obſtat, quò minùs adhuc probent. *n.* 145. Aſſert. II. Si teſtes utriuſque partis contraria deponant, tum prævalent digniores, & deponentes veriſimiliora; aliàs verò, ceteris paribus, præferri debent teſtes numero plures. *n.* 146. Porrò non tantùm ad numerum, ſed etiam ad qualitates, & dignitates teſtium Judex attendere debet, ſi notabilis ſit exceſſus. *n.* 147. Attendendum etiam eſt ad qualitates depoſitionum. *n.* 148. Si par ſit numerus teſtium ſibi contradicentium, & cetera etiam ſint paria; tunc magis credendum eſt teſtibus deponentibus pro Reo, vel pro cauſa favorabili. *n.* 149. Sunt & alij plures caſus, in quibus teſtibus ab una parte productis, & ſibi contradicentibus magis creditur, quàm ab altera, ſive Actore, ſive Reo. *cit. n.* 149. Porrò, ſi plures ſint negantes conſanguinitatem, iique propinqui, & idonei ad teſtimonium ferendum; tum magis ipſis credendum eſt, quàm alijs affirmantibus, ſi pauciores ſint, & minùs idonei, dummodo plures, & propinqui illi teſtes eadem poſtea in Judicio teſtentur. *n.* 150. *& ſeq.* Ubi etiam dicitur, quomodo intelligendum ſit, quod communiter dicitur, plus credendum eſſe duobus teſtibus aliquid affirmantibus, quàm centum, vel mille id ipſum negantibus.

§. IV. *An, & quomodo teſtes contraria deponentes ſint conciliandi? pag. 346.*

ASSERTIO I. Si teſtes ab utraque parte Actoris & Rei, producti inter ſe diſſideant, ad Judicem pertinet, eos, ſi poſſibile eſt, conciliare, & ita interpretari eorum depoſitiones, ut non contradicant, ſed de diverſis actibus teſtentur, ut ita inter eos contrarietas vitetur, & periurium. *n.* 152. *& ſeq.* Aſſert. II. Sed &, ſi teſtes ab una, & eadem parte producti ſibi contradicant, ſi de eodem actu dicta eorum accipiantur; tunc ea etiam ita intelligenda ſunt, ut de diverſis actibus cenſeantur depoſuiſſe, niſi manifeſta ſit contrarietas. *n.* 154. Porrò, quod dictum eſt, teſtes diſcordes conciliandos eſſe, extenditur primò. Etiamſi teſtes alterius partis ſint plures, & digniores, qui contradicunt paucioribus, & minùs dignis. Secundò. Ad concordiam faciendam inter teſtes, debet interdum alterius teſtis dictum impropriè, vel latè accipi. Tertiò. Teſtes ſibi ipſis contrarii in ſuis dictis debent conciliari, non tantùm ad evitandam falſitatem, & periurium, ſi fieri poſſit, ſed etiam ad eum effectum, ut probent illos diverſos actus, ſuper quibus deponunt: & quando hoc procedat? *n.* 155. Quando regula tradita, quòd teſtes contrarij reducendi ſint ad concordiam, ita, ut non adverſa, ſed diverſa deponant, non habeat locum? *n.* 156.

§. V. *An probet teſtis varius, vel ſibi ipſi contrarius? pag. 348.*

QUÆR. I. An, & quando fides adhibenda ſit primo, vel ſecundo dicto teſtis varij, ſibique contrarij? Reſp. 1. Si teſtes in uno Iudicio, v. g. ſummario auditi, poſtea iterum in altero ordinario Iudicio recepti diverſa deponant, ſuper eodem facto, coram eodem Judice, non valet eorum teſtimonium. *n.* 157. Reſp. 2. Si teſtis in eiuſdem Iudicij inſtantia, & inter eaſdem perſonas, denuo examinatus contrarium dicat ei, quod in alio examine priùs dixerat; tum regulariter ſtatur eius priore dicto, ſi utrumque ſit juratum. *n.* 158. Sunt tamen plures caſus excepti, in quibus non priore, ſed poſteriore dicto teſtis ſtandum eſt. *n.* 159. Sed etſi teſtes in diverſis inſtantiis Iudicij contraria deponant, ordinariè primæ depoſitioni credendum eſt. *num.* 160.

QUÆR. 2. An, ſi teſtis contrarium dixit in Iudicio ei, quod extra Iudicium dixerat, vel vice verſâ, ſtandum ſit, & fides habenda dicto priori, an poſteriori? Reſp. 1. Si teſtis, in Iudicio examinatus depoſuit, quod priùs extra Iudicium dixerat, tunc ſtandum eſt ſecundo dicto Iudiciali. *n.* 161. Sunt tamen plures caſus excepti, in quibus non poſteriori judiciali, ſed priori extraiudiciali ſtandum eſt *n.* 162. Reſp. 2. Si teſtis in Iudicio juratus depoſuit, ſed poſtea extra Iudicium dicat contrarium eius, quod priùs in Judicio depoſuit, non creditur ei in præiudicum partis, ſed ſtatur, & fides adhibenda eſt primæ depoſitioni judiciali. *n.* 163. Idque procedit, etiamſi variatio, & contradictio teſtis extra Iudicium fiat, antequam ſententia lata fuit. *n.* 164. An, & quando is, qui ut teſtis præſens fuit contractui, eique ſubſcripſit, eum poſtea, ut irritum impugnare poſſit, vel non, ſed tanquam ſibi contrarius repelli debeat? *num.* 165.

SECT. IV. *De productione, & receptione teſtium, eorúmque examinatione? pag. 350.*

§. I. *Quando producendi, & recipiendi ſint teſtes? pag. 350.*

ASSERTIO I. Quamvis regulariter teſtes produci, & recipi debeant, poſt litem conteſtatam, ſunt tamen plures cauſæ, in quibus etiam ante illam teſtes produci, & recipi debent; cuiuſmodi inter alias eſt cauſa libertatis, ſi agatur de ſtatu hominis, vel Eccleſiæ, num libera ſit, an ſubiecta, v. g. Metropolitano: tum enim propter contumaciam Rei abſentis, recipi poſſunt teſtes, etiam lite non conteſtatâ, & ad ſententiam definitivam procedi. *n.* 166. *& ſeq.* Aſſert. II. Similiter, ſi periculum ſit, ne quis aliquando, cùm nullas probationes paratas habet, in Iudicio conveniatur; tunc petere poteſt, ut teſtes ſtatim recipiantur, & examinentur, etiam ante litem conteſtatam, vel litem motam, & ex depoſitionibus eorum publicum Inſtrumentum conficiatur ad perpetuam rei memoriam. *n.* 168. *& ſeq.* Aſſ. III. Si tempore latæ ſententiæ teſtes ſint adhibiti, ſed ſuper hoc Inſtrumentum publicum non ſit confectum, licèt ſententia in ſcriptis lata ſit, tum poteſt is, pro quo ſententia lata eſt, petere, ut vocatis denuo, & receptis teſtibus, depoſitiones eorum ſuper lata ſententia in ſcripturam publicam redigantur. *n.* 170. *& ſeq.*

§. II. *Quoties teſtes produci poſſint, & an jam aliàs producti iterum produci poſſint in eadem cauſa? pag. 352.*

Assertio I. Regulariter non niſi tres productiones teſtium fieri, & admitti poſſunt: ex cauſa tamen iuſta, & cum ſolennitate legali, etiam quarta productio teſtium concedi poteſt. *n.* 172. *& ſeq.* Eſt autem hîc ſermo non de dilatione ad probandum, ſed de productione, ſive ipſo actu producendi teſtes. *num.* 174. Quibus caſibus poſt primam receptionem non poſſunt alij produci, & recipi. *num.* 175. Quæ requiruntur, ut quarta productio teſtium peti, & concedi poſſit? *num.* 176. Aſſert. II. Si quarta productio teſtium cum ſolennitate legali petita ſit, & à Judice denegata, licitum eſt ab eo appellare intra decem dies, niſi probatum fuerit, illam negatam fuiſſe ad effrænatam teſtium multitudinem refrænandam &, ſi appellans deficiat in probatione appellationis, condemnandus eſt adverſæ parti in expenſas. *n.* 177. *& ſeq.*

Aſſert. III. Si is, qui produxit teſtes, depoſitiones eorum non cognoſcit; quia eæ non ſunt publicatæ, nec productioni teſtium renunciavit, poteſt poſtea ſuper antiquis Articulis, non tantùm alios teſtes, ſed etiam jam antea productos iterum producere. *n.* 179. *& ſeq.*

§. III. *Quomodo producendi, & recipiendi ſint teſtes, & quomodo puniantur impedientes productionem, & receptionem eorum? pag. 355.*

Assertio I. Ad teſtium receptionem, pars, contra quam producuntur, citari debet: alioquin atteſtationes receptæ ſunt nullius valoris. *n.* 181. *& ſeq.* Contra citatum abſentem procedi non poteſt, ſi non poſſit comparere ob inevitabile, & neceſſarium impedimentum. *n.* 183. Plures tamen ſunt caſus, in quibus citatio partis abſentis ad teſtium receptionem non requiritur. *n. eod.* Aſſert. II. Qui impediunt, ne teſtes producantur, & recipiantur, excommunicandi ſunt. *n.* 184. *& ſeq.* Porrò is, qui iuravit, non dicere teſtimonium contra aliquem, nihilominus cogi poteſt ad teſtificandum, ſi atteſtationes non ſint publicatæ, neque renunciatum ſit productioni teſtium. *n.* 186. *& ſeq.*

§. IV. *De examine teſtium, & inprimis, à quo ſint examinandi? pag. 358.*

Assertio I. Teſtes examinandi ſunt à Judice, quamvis is examen eorum, ſi remotè abſentes ſint, alteri committere poſſit: in cauſis tamen criminalibus ipſemet Judex teſtes recipere, & examinare debet, quod tamen de conſuetudine non ſervatur. *n.* 188.

Aſſert. II. Judex Notarium, vel alias perſonas idoneas, ac diſcretas mittere debet ad domum teſtium, ut ibi examinentur, qui vel privilegiati ſunt, vel commodè ad locum Judicij venire non poſſunt: cuiuſmodi ſunt ſenes, infirmi, pauperes &c. *n.* 189. Ad quos etiam in cauſis criminalibus, & arduis, vel ipſe Judex perſonaliter accedere debet, vel mittere Notarium, vel alios idoneos ad examinandos teſtes. *n.* 190. Porrò perſonæ egregiæ, & illuſtres, quæ ex privilegio non tenentur comparere in Judicio perſonaliter, poſſunt tamen comparere, ſi liberè velint. *n.* 191.

§. V. *Quomodo examinandi ſint teſtes? pag. 359.*

Assertio I. Teſtes ſeorſim, & non plures ſimul, ſed ſigillatim, ac ſeorſim ab aliis ſinguli examinandi ſunt. *n.* 192. Non eſt neceſſe, ut teſtes ex longinquo ad Romanam Curiam vocentur, ſed poſſ[e] eorum receptio, & examen committi in partibus, & veijs locis, ubi teſtes degunt. *n.* 193. Aſſert. II. Teſtes diligenter examinandi ſunt, non ſolùm ſuper cauſa principali, ſed etiam de cauſa ſcientiæ, de perſonis teſtium, & ſingulis circumſtantiis. *n.* 194. *& ſeq.* Præterea teſtes ſunt examinandi, de loco, tempore, & aliis circumſtantijs pertinentibus, ad facti declarationem, & teſtium conſenſum, vel diſſenſum deprehendendum, & ſuper perſonis teſtium. *n.* 196. Ad Judicis officium ſpectat, nimiam teſtium multitudinem moderari, ita, ut ſuper uno eodémque Articulo ultra quatuor non admittat; quamvis aliàs arbitrio Judicis relinquatur, ut ſecundùm qualitatem cauſæ, & perſonarum, quandoque plures poſſit admittere ad examen teſtium, quandoque pauciores. *n.* 197. An, & quando peti poſſit, ut teſtes ſemel examinati, iterum recipiantur, & examinentur? *n.* 198. Pars litigans, contra quam teſtes producuntur, interrogatoria formare, & dare poteſt, ſuper quibus circumſtantijs articulorum probatorum teſtes contra ſe producti examinabit teſtem unum poſt alterum. *n.* 200.

Sect. V. *De publicatione atteſtationum. pag. 361.*

§. I. *Quomodo facienda ſit atteſtationum publicatio, & an pertineat ad ſubſtantiam proceſſûs: item, an atteſtationes receptæ in uno Iudicio, publicandæ ſint, ut probent in alio Iudicio? pag. 361.*

Assert. I. Examine peracto, poſtquam partes ulteriori productioni renunciârunt, depoſitiones teſtium, utrâque parte præſente, niſi altera contumaciter abſit, publicandæ ſunt. *n.* 201. Aſſert. II. Publicatio atteſtationum non pertinet ad ſubſtantiam proceſsûs Judiciarij, eſt tamen præcepta. *n.* 202. Aſſert. III. Atteſtationes receptæ, & publicatæ in priore Judicio non debent itetum recipi, vel publicari in alio Judicio, ſed fidem facient etiam coram alio Judice. *n.* 203. Excipi debet, quòd depoſitiones teſtium receptæ, etſi non publicatæ coram priore Judice, probent coram Judice ſubrogato, cui ſuccedit, ſi is decedat ante latam ab ipſo ſententiam: idémque eſt dicendum de Judice appellationis, non autem alterius omnino tribunalis. 204. Sunt & alij plures caſus, in quibus teſtes recepti, etſi non publicatis eorum depoſitionibus, probant coram alio Iudice. *n.* 205. Porrò atteſtationes receptæ in uno Judicio, faciunt fidem in alio, inter easdem perſonas, non autem inter alias saltem plenam fidem: inter eaſdem verò perſonas non tantùm valent, & probant pro ipſis perſonis litigantibus, ſed etiam pro eorum heredibus, & ſucceſſoribus particularibus. *n.* 206. Aſſert. IV. Atteſtationes receptæ inter partes litigantes, non debent ad petitionem tertij intervenientis, etiamſi eius aliquo modo interſit, publicari: nec poteſt is, qui produxit teſtes coram certis Judicibus, ad eundem effectum coram alijs Judicibus illos producere, ſed illorum atteſtationibus debet eſſe contentus. *n.* 207. *& ſeq.*

§. II. *An atteſtationes receptæ coram Arbitris, & publicatæ faciant fidem, ac probent coram Iudice Ordinario, vel delegato? pag. 363.*

Ass. I. Atteſtationes receptæ corã Arbitris prob[ant] coram Judice ordinario, vel delegato, ſi teſtes ...

ſunt: ſi verò adhuc vivunt, eſt in optione illius, contra quem teſtes producti ſunt, an velit atteſtationes recipere, an verò teſtes de novo deponere, & tunc denuo recipiendæ ſunt depoſitiones eorum, ſalvo jure, quod adverſæ parti competit, excipiendi contra perſonas, & dicta teſtium. *num.* 209. *& ſeq.* Aſſert. II. Acta ordinatoria litis, ſeu Judicij coram Arbitris, non valent, ſed debent repeti coram Iudice ordinario: ſecus eſt de inſtructorijs, ſeu deciſorijs litis. *num.* 211.

§. III. *An poſt publicationem atteſtationum ijdem teſtes, vel alii ſuper iisdem, vel contrariis Articulis producι, & recipi poſſint? pag.* 365.

Quinam dicantur Articuli antiqui, vel novi, vel dependentes ex antiquis. *n.* 212. *& ſeq.* Quinam directè, vel indirectè contrarij? *n.* 214. Regula generalis eſt recepta utroque Jure, quod poſt rite receptos teſtes, & publicatas depoſitiones teſtium, non poſſint ijdem, vel alij teſtes produci, & recipi, neque in prima inſtantia, ſeu cauſâ principali, neque in cauſa appellationis, ſuper ijſdem, ſeu antiquis, aut directè contrarijs Articulis. *n.* 215. Cuius regulæ tres ſunt partes. Nam primò poſt rite receptos, & examinatos teſtes, & publicatas depoſitiones eorum, non poſſunt denuo recipi teſtes, vel examinari, niſi per malitiam, vel negligentiam receptio, & examinatio teſtiũ rite facta non eſſet. *cit. n.* 215. Secundò. Super ijſdem, ſeu antiquis Articulis, vel novis, ſed ab antiquis dependentibus, non poſſunt ijdem, vel alij teſtes recipi, nec in prima, neque in ſecunda inſtantia appellationis, dummodo non ſint omnino novi, ac diverſi, & impertinentes ad cauſam in Judicium deductam. *num.* 216. *& ſeq.* Super novis autem Articulis eiuſdem cauſæ à veteribus dependentibus poſſunt produci, & recipi teſtes, etiam in cauſa appellationis. *n.* 218. Porrò, etiam poſtquam renunciatum eſt productioni teſtium, eorúmque atteſtationes ſunt publicatæ, adhuc recipi poſſunt teſtes quoad capitula, ſeu Articulos, ſuper quibus nondum teſtes ſunt recepti, & examinati. *n.* 219. 220. 221. *& duobus ſeqq.* Similiter poſt publicatas atteſtationes, ijdem teſtes, qui antè ſuper certis Articulis ſunt recepti, poſſunt poſtea recipi ſuper novo Articulo, pertinente tamen ad cauſam, ſeu connexo cum prioribus. Sic teſtes, qui depoſuerunt de exceſſu deceptionis ultra dimidium juſti pretij, poſſunt teſtificari de quantitate valoris. *num.* 224. *& ſeq.* Denique rite receptis teſtibus, & publicatis eorum atteſtationibus, non licet etiam ſuper directè contrarijs Articulis alios, vel eoſdem teſtes producere: Si verò Articuli ſunt etiam indirectè contrarij, propter aliquam qualitatem à teſtibus allegatam, tum poterunt ex ea tales Articuli per teſtes reprobari; etiam poſt publicationem atteſtationum. *n.* 226 *& ſeq.* Porrò ſi publicatis teſtibus, concluſum ſit in cauſa, & renunciatum teſtium productioni, multò magis alij teſtes ſuper ijſdem, vel directè contrarijs Articulis non ſunt recipiendi, ſed ſententia ferenda eſt, ſecundùm priorum teſtium depoſitionem. Item regula ſuprà tradita intelligenda eſt, ſi poſt publicatas atteſtationes, pars producens teſtificata non didicerit, ſeu cognoverit. *num.* 228.

§. IV. *Quando, & in quibus caſibus, etiam poſt publicatas atteſtationes, iidem, vel alii teſtes ſuper iiſdem, vel directè contrariis Articulis denuo produci, & recipi poſſint? pag.* 370.

Plures ſunt caſus excepti à regula ſuprà tradita, veluti primò. In cauſa marimoniali, in qua etiam poſt publicatas atteſtationes contra teſtes priùs productos ab Actore, poſſunt alij teſtes ab adverſario produci ad reprobandum illos, & recipi; adeóque ſuper Articulis directè contrarijs, non obſtante contrariâ conſuetudine. *n.* 229. *& ſeq.* Ponuntur tres limitationes, in quibus etiam poſt publicatas atteſtationes non admittuntur teſtes in cauſa matrimoniali. *n.* 231. Secundò. Etiam in cauſis criminalibus, poſt publicatas atteſtationes, alij teſtes produci, & recipi poſſunt. *n.* 232. Tertiò. Si teſtes obſcurè, & ambiguè priùs depoſuerunt. *n.* 233. *& ſeq.* Quartò. Poſt publicatas atteſtationes, poſſunt teſtes ſuper eodem Articulo, inter eaſdem perſonas, iterum produci, & recipi, ſi agatur diverſo modo, & ad alium finem. Vnde publicatio atteſtationum facta in Judicio ſummario, vel poſſeſſorio, non impedit, quin ijdem, vel alij teſtes iterum recipiantur ſuper iisdem Articulis in Judicio plenario, vel petitorio. *num.* 235. *& duobus ſeqq.* Sunt & alij plures caſus, in quibus poſt publicatas atteſtationes produci, & recipi poſſunt, ſive ijdem, ſive alij teſtes. *n.* 238.

Sect. VI. *De exceptione contra teſtes, & earum reprobatione. pag.* 374.

§. I. *Quomodo, & quando excipiendum ſit contra teſtes? pag* 374.

Assertio I. Triplices exceptiones objici poſſunt contra teſtes. Primò. Contra perſonas teſtium. Secundò. Contra examen teſtium. Tertiò. Contra depoſitiones, ſeu dicta teſtium. *num.* 293. Aſſert. II. Exceptiones contra perſonas teſtium, opponi debent regulariter, ante publicatas atteſtationes. *num.* 240. Excipiuntur tres caſus, in quibus etiam poſt publicatas atteſtationes licitum eſt contra teſtes excipere. *n.* 241. Explicantur prædicti caſus excepti, quomodo ſint intelligendi. *num.* 242. *& duobus ſeqq.*

§. II. *De depoſitione teſtium, qui producti ſunt ad probandam exceptionem dilatoriam, vel peremptoriam ſuper cauſa principali. pag.* 375.

Teſtes producti ad probandam exceptionem ſolùm dilatoriam, non poſſunt admitti, & multò minùs compelli ad deponendum ſuper cauſa principali: ſi verò producti ſint ad probandam exceptionem peremptoriam, tunc cogi poſſunt, ut jurent, ac deponant ſuper tota cauſa principali. *num.* 245. *& ſeq.*

§. III. *An, & quando exceptio oppoſita contra teſtes impediat eorum receptionem, vel non? pag.* 376.

Reſp. Exceptio oppoſita à Reo contra inhabilitatem teſtium productorum ab Actore, ordinariè non impedit eorum receptionem, & examinationem, ſed quæſtio illa de inhabilitate in finem litis reſervari poteſt. *n.* 247. Sed limitatur primò. Niſi teſti objiciatur notorius defectus, ſive crimen publicum, vel quod incontinenti probari poſſit: tum enim talis exceptio impedit teſtium receptionem, & examinationem. *n.* 248. *& ſeq.* Proponuntur aliæ limitationes, ſeu caſus, in quibus exceptio oppoſita contra inhabilitatem teſtiũ, impedit eorum receptionẽ, & examinationem. *n.* 250.

§. IV. *An, & quomodo licitum ſit reprobare teſtes? pag.* 377.

Assert. I. Teſtes probatorios ſuper cauſa principali productos licitum eſt reprobare, & horum reprobatorios iterum reprobare: ſed reprobationes reprobatorio-

batoriorũ reprobare, ſive alios contra eos teſtes producere ampliùs non eſt conceſſum. *n.* 251. Id verò procedit, non ſolùm, ſi reprobentur perſonæ teſtiũ, ob inhabilitatem eorum, ſed etiam ſi ob dicta, ſeu depoſitiones eorum. *n.* 252. Porrò, quamvis reprobatio teſtium ſic reprobatorum non poſſit ulteriùs fieri per alios teſtes, poteſt tamen fieri per inſtrumenta. *n* 253.

Aſſert. II. Modus ſervandus in reprobatione teſtium probatoriorum, & reprobatoriorum potiſſimùm in eo conſiſtit, ut crimina, aliíque defectus ſpecificè exprimantur, & probentur, ut ad poſitiones Actoris à Reo ſigillatim reſpondeatur, & is, qui producit teſtes reprobatorios reprobatoriorum, juramentum præſtet, quòd ad id malitioſè non procedat. *num.* 254. *& ſeq. & n.* 256. *& ſeq.* Aſſert. III. Siquis produxit teſtes in Judicio, non poteſt eos poſtea reprobare, nec in eodem, nec in alio Judicio, niſi poſtea nova cauſa ſupervenerit: at verò, qui produxit teſtes ad teſtimonium ferendum, poteſt poſtea eorum teſtimonia, ſeu dicta reprobare, ſi contradicunt ſibi ipſis, vel unus, aut plures alijs teſtibus à ſe productis, vel ſi deponant pro ſuo adverſario, contra quem ſunt producti. *n.* 258.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.
c. 1. *n.* 2. *&* 3.
c. 2. *n.* 181. *& duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 70. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 83. *& tribus ſeqq.*
c. 5. *n.* 140.
c. 6. *n.* 99. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 248. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 189. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 11. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 49. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 203. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 99. *&* 100.
c. 13. *n.* 19.
c. 14. *num.* 56. *& duobus ſeqq.*
c. 15. *n.* 172.
c. 16. *n.* 152. *& ſeq.*
c. 17. *n.* 216. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 186. *& ſeq.*
c. 19. *n.* 219. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 80. *& ſeq.*
c. 21. *n.* 63.
c. 22. *n.* 35. *& ſeq.*
c. 23. *n.* 107. *& ſeq.*
c. 24. *n.* 42. *& ſeq.*
c. 25. *n.* 221. *& duobus ſeqq.*
c. 26. *n.* 229. *& ſeq.*
c. 27. *n.* 129. *& ſeq.*
c. 28. *n.* 111.
c. 29. *n.* 245. *& ſeq.*
c. 30. *n.* 207. *& ſeq.*
c. 31. *n.* 240. *& quatuor ſeqq.*
c. 32. *n.* 146. *& tribus ſeqq.*
c. 33. *n.* 133 *& ſeq.*
c. 34. *n.* 166. *& ſeq.*
c. 35. *n.* 226. *& ſeq.*
c. 36. *n.* 177. *& ſeq.*
c. 37. *n.* 194 *& quatuor ſeqq.*
c. 38. *num.* 235. *& tribus ſeqq.*
c. 39. *n.* 120. *& ſeq.*
c. 40. *n.* 87. *& ſeq.*
c. 41. *n.* 168. *& ſeq.*
c. 42. *n.* 224. *& ſeq.*
c. 43. *n.* 170. *& ſeq.*
c. 44. *n.* 150. *& ſeq.*
c. 45. *n.* 184. *& ſeq.*
c. 46. *n.* 179. *& ſeq.*
c. 47. *num.* 136. *& tribus ſeqq.*
c. 48. *n.* 215.
c. 49. *n.* 251. *& ſeq.*
c. 50. *n.* 209. *& duobus ſeqq.*
c. 51. *n.* 119.
c. 52. *n.* 192. *& ſeq.*
c. 53. *n.* 223. *& ſeq.*
c. 54. *num.* 20. *& quinque ſeqq.*
c. 55. *num.* 173. *& tribus ſeqq.*
c. 56. *& ult. n.* 27. *& duobus ſeqq.*

IN SEXTO.
c. 1. *n.* 51.
c. 2. *in princ. num.* 254. *& ſeq.*
§. *Teſtes. n.* 256. *& ſeq.*
c. 3. *& ult. n.* 93. *& ſeq.*

IN CLEMENT.
Clement. 1. *n.* 63. *& ſeq.*
Clement. 2. *n.* 218.

TITULUS XXI.

DE TESTIBUS COGENDIS, vel non. pag. 380.

§. 1. *Quando, & in quibus cauſis, ac quomodo teſtes compelli poſſint ad ferendum teſtimonium? pag.* 380.

ASSERTIO I. Si teſtes rogati, vel vocati ad ferendum teſtimonium, illud ferre nolint, poſſunt à Judice compelli in cauſis civilibus ordinariè. *num.* 1. Si tamen priùs moniti ſint, & ſine juſta cauſa id renuant, vel ex odio, gratiâ, vel timore ſe ſubtrahant. *num.* 2. *&* 3. Similiter teſtes ſuper conſanguinitate probanda cogendi ſunt ad ferendum, ſi conſtet, eos nolle teſtificari, ex gratia, vel timore. *n.* 4. Si factum, ſeu crimen ſit notorium, non eſt opus teſtium depoſitionibus: alioquin verò teſtes, qui interfuerint, de jure Canonico, non ſunt cogendi ad teſtificandum, etiam in cauſis criminalibus. *n.* 5. *&* 6. Aſſert. II. Si coram Iudice Eccleſiaſtico agatur, teſtes cogi poſſunt ad teſtificandum, ſi eorum teſtimonium ſit neceſſarium, etiam per Cenſuram Suſpenſionis, Excommunicationis, & depoſitionem. *n.* 7. *&* 8. Aſſert. III. Ad teſtimonium ferendum poteſt quis compelli, etiamſi juraverit, ſe non perhibiturum. *n.* 9. *& ſeq.*

§. II. *An, & quando teſtes poſſint cogi ad ferendum teſtimonium in cauſis criminalibus? pag.* 382.

ASSERTIO. I. De Jure Canonico in cauſa criminali, quando agitur directè ad pœnam publicam, non poſſunt cogi ordinariè. *n.* 11. Aſſert. II. Multò minùs teſtes poſſunt cogi ad teſtificandum de crimine occulto, niſi ſit pernicioſum, & de alijs pluribus caſibus, in quibus non poteſt quis cogi ad crimen revelandum. *n.* 12. Plures tamen etiam ſunt caſus, in quibus teſtes compelli poſſunt ad teſtificandum etiam in cauſis criminalibus, veluti primò. Si veritas aliter ſciri non poſſit, *n.* 13. Secundò. Si teſtes malitioſè ſe ſubtrahant à ferendo teſtimonio. *n.* 14. Vel etiam gratiâ, odio, aut timore in crimine falſi, vel alio, *n.* 15.

Tertiò. Si de crimine agatur per modum inquiſitionis, ne indignus v. g. ad Prælaturam promoveatur. *n.* 16. Præterea cogi poſſunt teſtes ad teſtificandum, ſi agatur per modum denunciationis charitativæ, vel Canonicæ ad puniendum peccatum, vel paternè puniendum, & corrigendum, aut ſi agatur ad tollendum animæ periculum &c. & univerſim loquendo, quando ſine gravi peccato veritas celari non poteſt, cogendi ſunt teſtes dicere veritatem, etiam in criminibus. *num.* 17. Item, ſi agatur de crimine coniurationis, ſeu conſpirationis ſubditorum contra Prælatum ſuum, compelli poſſunt teſtes ad manifeſtandum coniurationem, etiamſi iuraverint, ſe illam non manifeſtaturos. *num.* 18. Denique in criminibus exceptis, & in futurum pernicioſis, poſſunt cogi etiam ad teſtificandum. *num.* 19.

§. III. *De perſonis privilegiatis, quæ ad teſtimonium ferendum cogi non poſſunt. pag.* 384.

ASSERTIO I. Plures ſunt perſonæ, quæ ex privilegio ad teſtificandum ordinariè non coguntur, quæ referuntur *n.* 20. Veruntamen in defectum aliorum, ſi veritas aliter, vel per alios teſtes cognoſci non poſſit, etiam privilegiati coguntur teſtificari. *n.* 21. *&* 22.

Aſſert.

Aſſert. II. Parentes contra liberos, & liberi contra parentes, nec inviti cogi, nec volentes admitti debent ad teſtificandum, nec etiam pro ſe invicem; niſi alij teſtes haberi non poſſint: nec illi, qui ſibi ad inſtar parentum, & liberorum ſunt; nec uxor contra maritum, vel hic contra illam: ſed neque alij collaterales conſanguinei, & affines poſſunt cogi ordinariè ad teſtificandum contra illos; ſicut nec admitti poſſunt ad teſtificandum pro ſe. *n.* 23. Aſſert. III. Clerici non poſſunt à ſeculari Judice vocari, aut cogi ad ferendum teſtimonium in quacunque cauſa criminali, vel etiam civili. *num.* 24. Nec ordinariè cogi poteſt Clericus, ut contra Eccleſiam ſuam coram ordinario Eccleſiaſtico Judice teſtimonium ferat. *n.* 25. Porrò teſtes Synodales, qui coram Ordinario ſuper matrimonio (vel alia cauſa) depoſuerunt, non compelluntur iterum jurare ſuper eadem cauſa, coram Judice delegato, niſi novus articulus emergat, vel veritas aliter ſciri nequeat. Quòd ſi teſtes hi, poſt latum teſtimonium, infamiam contrahant, ad teſtificandum ampliùs non admittuntur. Poſſunt tamen, ſi in ferendo teſtimonio juraverint, incontinenti ſe corrigere, non autem ex intervallo. *n.* 26. *& duobus ſeqq.*

SERIES CAPITVLORVM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 6. *n.* 4.
Cap. 1. *n.* 2. *&* 3.	*c.* 7. *n.* 26. *& duobus ſeqq.*
c. 2. *n.* 7. *& ſeq.*	*c.* 8. *n.* 16.
c. 3. *n.* 5. *& ſeq.*	*c.* 9. *n.* 15.
c. 4. *n.* 9. *& ſeq.*	*c.* 10. *n.* 11.
c. 5. *n.* 13. *& ſeq.*	*c.* 11. *& ult. n.* 18.

TITVLVS XXII.
DE FIDE INSTRUMENTORUM.
pag. 387.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Inſtrumentum? pag.* 387.

ASSERTIO I. Inſtrumentum tripliciter ſumitur, latiſſimè, latè, & generaliter, & ſtrictè, ac specialiter. *n.* 1. Aſſert. II. Inſtrumenta alia ſunt publica, alia privata. *n.* 2. Alia quædam inſtrumenta ſunt & dicuntur publica, quoad effectum probandi; quia perinde plenè probant, ac ſi eſſent à publica perſona confecta. *n.* 3. Aſſert. III. Inſtrumentum publicum manu Notarij confectum rurſum duplex eſt, primum appellatur Protocollum, quod eſt ſummaria quædam, ſeu brevis actûs geſti annotatio, ex quo poſtea in ſolennem formam redigitur. Alterum vocatur tranſumptum, videlicet inſtrumentum authenticum, & Originale, quod ex Protocollo ſumitur, & adhibitis requiſitis ſolennitatibus, conficitur. *num.* 4. Aliud item eſt inſtrumentum Originale, aliud Exemplum. *n. eod.* Aſſert. IV. Inſtrumenta privata ſunt, quæ privatâ auctoritate fiunt à privatis perſonis, eáque etiam, vel authentica ſunt, ſcilicet teſtium ſubſcriptione, vel ſigillo approbato munita, vel alio legitimo modo firmata, ac plenam fidem faciunt: alia non authentica, quæ nec teſtium ſubſcriptione, nec aliis adminiculis munita ſunt, nec plenam fidem faciunt. *n.* 5.

§. II. *Quomodo conficiendum ſit Inſtrumentum publicum? pag.* 388.

Plures ſolennitates requiruntur de Jure communi, vel ſaltem de conſuetudine: veluti Primò, invocatio Divini Nominis. Secundò, ut ponatur annus Incarnationis, vel Nativitatis Domini, & apponatur Indictio, & poſt Indictionem neceſſariò apponitur menſis, & dies, in quo conficitur inſtrumentum. Tertiò, nomen, & annus Imperatoris, ſeu Principis regnantis. Quartò, locus etiam apponendus eſt, in quo inſtrumentum conficitur. Quintò, ut teſtes tres, vel ſaltem duo præſentes ſint actui, ad id vocati, & rogati, quorum nomina inſtrumento inſeri debent: ſubſcriptio tamen teſtium manu propriâ regulariter non eſt neceſſaria. Sextò, ut Notarius nomen ſuum, & cognomen ſubſcribat, & exprimat, quòd rogatus fuerit à petente confici inſtrumentum: ſufficit autem Notarij ſubſcriptio, licèt per alium, etſi privatum inſtrumentum ſit ſcriptum. Septimò, requiritur etiam, ut inſtrumentum ſcriptum coram partibus legatur, & ſolenne Notarij ſignum apponatur, ſaltem de conſuetudine. *n.* 6. *& ſeq.*

§. III. *De Notario conficiente Inſtrumenta publica? pag.* 389.

QUÆR. I. Quis habeat poteſtatem creandi Notarios? *Reſp.* Princeps ſupremus non habens Superiorem in temporalibus, vel quibus ab eodem ſpecialiter privilegium creandi Notarios eſt conceſſum, vel etiam ij, qui per immemorialem conſuetudinem talem poteſtatem præſcripſerunt. Sic ex recepta conſuetudine etiam Magiſtratus inferiores intra territorium ſuum Notarios conſtituere poſſunt, non autem extra illud. *n.* 8. Q. II. Quis, & qualis debeat eſſe Notarius? Reſp. 1. debet eſſe legitimè natus. 2. Liber, non ſervus. 3. Debet eſſe peritus juris, vel ſaltem ſcire, quæ ad officium pertinent. 4. Laicus, non Clericus. 5. Inſtrumentum confectum à Notario excommunicato, & vitando non valet, *n.* 9. Q. III. An Notarius inſtrumenta conficere poſſit, extra territorium eius, à quo eſt conſtitutus? *Reſp.* 1. Notarius intra territorium eius, cuius auctoritate eſt conſtitutus, etſi is inferior ſit ſupremo Principe, poteſt conficere inſtrumentum, etiam extraneis, & peregrinis, ita, ut tale inſtrumentum etiam alibi valeat. *n.* 10. *Reſp.* 2. Notarius creatus à Papa, vel alio Principe ſupremo non poteſt extra terras Eccleſiæ, vel extra Imperium, aut Regnum, de Jure communi inſtrumentum conficere: aliud verò eſt de conſuetudine. Q. IV. An Notarius creatus à Magiſtratu Eccleſiaſtico poſſit inſtrumentum conficere in cauſis temporalibus, & creatus à ſeculari in cauſis ſpiritualibus? Reſp. poteſt ſaltem ob receptam conſuetudinem. *n.* 11. Q. V. An inſtrumenta confecta à Notario putativo, vel exiſtimato, qui revera non eſt, ſint valida? *Reſp.* eſſe valida, ſi habent titulum coloratum; quia fuit conſtitutus Notarius ab eo, qui habuit poteſtatem creandi Notarios, licèt ob impedimentum occultum ipſe fuerit inhabilis, alàs non. *n.* 12. Q. 6. Quomodo probetur quis eſſe Notarius? *Reſp.* per inſtrumentum creationis, per teſtes, vel ſi plura inſtrumenta ab eo confecta producantur. *n.* 14.

§. IV. *Quam vim probandi habeant Inſtrumenta publica? pag.* 391.

ASSERTIO I. Inſtrumentum publicum, ſeu Notarij manu confectum, ſi Originale, ſeu Authenticum ſit, plenè probat pro proferente, & contra illum. *n.* 15. Aſſert. II. Etiam Protocollum Notarij manu ſcriptum, ad rogationem partium, plenam fidem facit. *n.* 16. Non eſt tamen abſolutè neceſſarium, ut Protocollum coram partibus legatur, in ijs actibus, in

quibus ſcriptura ad ſubſtantiam non requiritur: ſi tamen Protocollum adverſetur Inſtrumento, illi potiùs quàm huic ſtandum eſt. *n.* 17. Aſſert. III. Si Notarius, qui Protocollum fecit, mortuus ſit, antequam acta in ſolemne Inſtrumentum redegit, tum alius Notarius, ſi partes conſentiant, illud perficere poteſt; interveniente Judicis auctoritate, & tunc tale Inſtrumentum plenam fidem facit. *n.* 18. Quæ requirantur, ut ex Protocollo prioris Notarij alius Notarius poſſit perficere, & extrahere publicum Inſtrumentum, quod plenam fidem faciat; & an, ſi Notarius ſit impeditus, alteri committere poſſit, ut ex Protocollo extrahat, & conficiat publicum Inſtrumentum? *n.* 19.

§. V. *Quam vim probandi habeant Exempla deſumpta ex Originali Inſtrumento? pag.* 393.

Assertio I. Exemplum, ſive copia Inſtrumenti regulariter non probat, ſine exemplari originali. *n.* 20. Aſſert. II. Exemplum ſeu tranſumptum non ex ipſo Protocollo, ſed ex Inſtrumento originali auctoritate Judicis, eandem vim probandi habet, quàm ipſum Originale. *n.* 21. & quænam ad hoc requirantur, & quis ſit effectus huius Exemplaris? *n.* 22. quando Exempla Inſtrumentorũ plenè probent etiam ſine Judicis interveniente auctoritate? *n.* 23.

§. VI. *An probent, & quam vim faciant Inſtrumenta, ſeu ſcripturæ privatæ? pag.* 394.

Assertio I. Chirographum, ſive ſcriptura privata ſine aliis adminiculis, nihil probat. *n.* 24. ſed neque, ſi ſcriptura alicuius privati teſtium ſubſcriptione munita ſit, ijs mortuis, alicuius firmitatis eſſe cenſetur. *n.* 25. Aſſert. II. Si quis privatam ſcripturam, ſeu ſyngrapham, neget eſſe ſuam; tunc nihil probat contra ipſum, niſi probetur, ab ipſo eſſe ſcriptam, vel ſubſcriptam: ſin autem talem ſcripturam, vel ſyngrapham agnoſcat eſſe ſuam; tum non probat pro ipſo, plenè tamen probat contra ipſum, dummodo cauſa debendi ſit adjecta. *n.* 26. Similiter, ſi cautio, ſeu promiſſio dandi, vel faciendi aliquid facta ſit, nulla inde oritur obligatio, vel actio, in foro externo, etiam Canonico, niſi Actor probet eſſe debitum. *n* 27. In quibus caſibus, etiam cauſâ non expreſsâ, ex ſimplici promiſſione, vel confeſſione oriatur obligatio, & actio? *num.* 28. Aſſert. III. Si teſtes producti ad probandum ſcripturam privatam, deponant de contentis in ea; tum ſufficiunt duo teſtes, etiam non ſubſcripti: ſi verò teſtes non deponant de contentis in ſcriptura, ſed de ipſa præciſè ſcriptura, ſeu Inſtrumento, quòd illud ſit ſcriptum, vel ſubſcriptum à partibus contrahentibus; tum requiritur, ut teſtes dicant, ac teſtentur, ipſis præſentibus, & videntibus, ſyngrapham à Titio v. g. ſcriptam, vel ſubſcriptam eſſe, vel ab alio ex mandato illius. *n.* 29. Aſſert. IV. Tria ſunt adminicula, quibus privata ſcriptura contra ſcribentem, ſi eam neget, recognoſci, & probari debet, aut poteſt. *n.* 30. Quænam, & quot adminicula ad recognitionem, & probationem Inſtrumenti, ſeu privatæ ſcripturæ requirantur, num duo, vel etiam unicum eorum ſufficiat? ſed probabilius eſt, id Judicis arbitrio relinquendum eſſe. *n.* 31. *& ſeq.*

§. VII. *An, & qualiter probent ſcripturæ privatæ in ſpecie? pag.* 397.

Quær. I. An, & qualirer, ſive in quibus caſibus probet apocha, vel antapocha? *num.* 33. Q. II. Qualiter probet liber rationum, & rationes privatæ; item libri, & rationes mercatorũm? *n.* 34. Q. III. Qualiter probet Epiſtola, ſeu litteræ miſſivæ? *n.* 35.

§. VIII. *Quantam fidem faciat, ſeu quam vim probandi habeat ſigillum ſcripturæ, ſeu litteris appoſitum? pag.* 398.

Assertio I. Scripturæ, ſeu Inſtrumento, quod manu publicâ Notarij confectum non eſt, ſigillo tamen publico Epiſcopi, vel alterius Judicis, aut Magiſtratûs, vel Univerſitatis munitum eſt, in rebus ad juriſdictionem, vel officium eorum pertinentibus, plena fides adhibetur; idque ſaltem uſu, & conſuetudine in pluribus locis receptum eſt: quamvis aliud dicendum ſit de jure communi, ſecundùm quod non plenè probat in præjudicium alterius, niſi in cauſis levibus. *n.* 36. Aſſert. II. Litteræ, quibus appoſitum eſt ſigillum proprium perſonæ privatæ, plenam fidem faciunt in præjudicium apponentis ſigillum, etiam ſine alia ſubſcriptione, ſive propriâ, ſive teſtium, modò recognitum fuerit ab apponente, *num.* 37.

Aſſert. III. Litteræ, quibus privatum ſigillum eſt appoſitum, etiamſi probent contra ſigillantem, non tamen in præjudicium alterius tertij, neque in favorem ſigillantis. *n.* 38. Curandum eſt, ut præter ſigillum, etiam apponatur ſubſcriptio: & debet ſigillum habere certos characteres, ac litteras, ut poſſit cognoſci, nec alieno ſigillo uti quis debet, niſi ex cauſa. *num.* 39.

§. IX. *De productione Inſtrumentorum. pag.* 399.

Assertio I. Regulariter Inſtrumenta poſſunt produci uſque ad ſententiam definitivam, & donec in cauſa concluſum ſit, in certis tamen caſibus etiam poſt ſententiam produci poſſunt. *n.* 38. Aſſert. II. Poteſt tamen Judex, etiam ante concluſionem in cauſa breviorem terminum conſtituere, intra quem communia Inſtrumenta ſunt producenda. *n.* 41. Sunt etiam plures caſus excepti, in quibus Inſtrumenta produci poſſunt, etiam poſt concluſionem in cauſa. *n.* 42. Alia quædam notanda circa productionem Inſtrumentorum. *n.* 43. Conſuetudo facere poteſt Inſtrumentum aliquod authenticum, quòd alias non eſſet, ita, ut plenè probet. *n.* 44.

§. X. *De editione Inſtrumentorum. pag.* 401.

Assertio I. Si pars litigans petat à parte adverſa ſibi edi Inſtrumenta communia, & Judex non faciat illa exhiberi, licitè ab eo appellatur, & quidquid poſt appellationem attentatum fuerit, non valet. *n.* 45. *& ſeq.* Aſſert. II. Si Actor, vel Reus privilegium, aut Inſtrumentum alleget, debet illud exhibere, ut legatur coram Judice, & præſente parte adverſa: ſed illud ſolum Capitulum edi debet, de quo eſt quæſtio. *n.* 47. *& ſeq.*

§. XI. *De varijs exceptionibus, quæ contra Inſtrumentum opponi poſſunt. pag.* 402.

Assertio I. In genere loquendo, ex varijs cauſis efficiente, materiali, & formali. *n.* 49. Aſſert. II. In ſpecie verò contra Inſtrumentum imprimis opponi poteſt, quòd falſum contineat. *num.* 50. *& ſeq.* An, ſi Inſtrumentum in una tantùm parte ſit falſum, totum ſit vitioſum? *n.* 52. Aſſert. III. Contra Inſtrumentum, vel privilegium opponi poteſt, quòd ſit vetuſtate conſumptum, cancellatum, vel deletum, ita, ut legi amplius non poſſit, vel non debito modo ſignatum, vel alio modo vitiatum: ob quos defectus Inſtrumenta falſitatis ſuſpecta ...

untur, vel ſaltem ſuſpecta redduntur, & fides eis derogatur. *n.* 53. *& duobus ſeqq.* Aſſert. IV. In ſpecie contra ſigillum quoque appoſitum Inſtrumentis plura opponi poſſunt: veluti primò, quòd ſigillum ſit enormiter fractum, vel ſculptura, & imago illius deleta, vel characteres, ſeu litteræ illius legi non poſſint &c. *n.* 56. Secundò, ſigillum eſſe adulterinum, vel furtivum. *n.* 57. Tertiò, quod ſigillum ſit ignotum. *n.* 58. An, & qualiter fides habenda ſit ſigillis ignotis? *n.* 59.

§. XII. *Quando vitietur Inſtrumentum, vel non, ob raſuram in eo factam, vel ob errorem à ſcriptore in eodem commiſſum? pag.* 406.

Assertio I. Ob lituram, ſeu raſuram in parte ſubſtantiali; aut loco ſuſpecto apparentem vitiatur Inſtrumentum, & fit ſuſpectum de falſitate, ita, ut ei fides habenda non ſit. *n.* 60. Aſſert. II. Si raſura, vel deletio facta ſit in parte non ſubſtantiali, ſive loco non ſuſpecto, non vitiatur Inſtrumentum, vel privilegium. *n.* 61. In quibus caſibus ob raſuram apparentem in loco ſcripturæ ſubſtantiali, vel ſuſpecto, non vitietur privilegium, Inſtrumentum, vel teſtamentum? *n.* 62. Aſſert. III. Inſtrumentum, vel Reſcriptum, propter levem errorem ſcriptoris, v. g. omiſſionem unius litteræ, vel ſyllabæ, non vitiatur, ſi de mente concedentis, vel reſcribentis conſtet, neque ſenſus mutetur. *n.* 63. Et quâ ratione vitioſa conſtructio reddat irrita Inſtrumenta? *n.* 64. An impetrans Reſcriptum, vel is, qui Inſtrumentum confici curat, poſſit errorem in eo commiſſum corrigere? & reſpondetur negativè. *num.* 65.

§. XIII. *An probent Inſtrumenta inter ſe contraria ab eodem, vel diverſis producta? pag.* 408.

Assertio I. Qui ſcripturas, ſeu Inſtrumenta ſibi contraria in Judicio produxit, nihil probat, ſed ſibi imputare debet. *n.* 66. Idque procedit, ſive Inſtrumenta ſint directè contraria, ſive indirectè: & ſive utraque ſint publica, ſive privata, ſive producens contraria Actor fuerit, ſive Reus. *n.* 67. Aſſert. II. Si Inſtrumenta contraria à diverſis partibus producantur; tunc fides habenda eſt digniori, & magis authentico Inſtrumento: quòd ſi æqualis auctoritatis ſint, abſolvendus eſt Reus. *n.* 68. Multò magis verò nihil probat Inſtrumentum, in quo contraria, & repugnantia reperiuntur. *n.* 69.

§. XIV. *An, & quomodo Inſtrumenta reprobari poſſint per teſtes? pag.* 409.

Inſtrumentum poteſt reprobari per teſtes, probando, illud eſſe falſum, vel vitioſum. *n.* 70. Sed quæritur, quot teſtes, & quales requirantur, & ſufficiant ad reprobandum Inſtrumentum? Aſſert. I. Si teſtes inſcripti, vel ſubſcripti Inſtrumento omnes illi contradicant, ſive directè, dicendo non eſſe ita actum, ſicut in Inſtrumento continetur; ſive indirectè, negando, ſe interfuiſſe, cùm Inſtrumentum conficeretur, vel actus celebraretur; tum Inſtrumentum falſum redditur ſuſpectum, & reprobum. *n.* 71. Aſſert. II. Si teſtes Inſtrumento inſcripti directè non deponant contra contenta in Inſtrumento, ſed contra ipſum Inſtrumentum, ad probandum, illud falſum eſſe, oſtendendo v. g. Notarium, partem contrahentem, aut teſtem inſcriptum alibi tunc fuiſſe: hoc caſu ſufficient duo teſtes idonei, & omni exceptione maiores ad reprobandum Inſtrumentum publicum. *n.* 72. Aſſert. III. Si teſtes non inſcripti Inſtrumento, directè deponant contra contenta in Inſtrumento, ita, ut ab una parte producatur Inſtrumentum ad probandam eius intentionem, ab altera teſtes ad reprobandum contenta in Inſtrumento; tunc Judicis arbitrio committi debet, num Inſtrumento, an duobus, vel tribus teſtibus de contrario deponentibus maior fides habenda ſit. *n.* 73. *& ſeq.*

§. XV. *Utrum fides ſit adhibenda Conſtitutioni extravaganti Papæ, quæ allegatur in Iudicio, ſi de ea dubitetur, an ſit decretalis authentica? pag.* 412.

Quando allegatur Decretalis aliqua Extravagans, de qua meritò Judex dubitat; tunc, ſi eſt conformis Juri communi, poteſt ſecundùm illam judicare, non autem, ſi ſit difformis, ſed debet conſulere Papam. *n.* 75. *& ſeq.*

§. XVI. *De interpretatione, renovatione, & amiſſione Inſtrumentorum. pag.* 412.

Assertio I. Inſtrumenta ſunt ſtricti juris; ideóque non extendenda. *n.* 77. Aſſert. II. Inſtrumenta, ſi periculum ſit, ne corrumpantur, renovari poſſunt. *num.* 78. Aſſert. III. Amiſſio Inſtrumenti non obeſt creditori, quò minùs aliis legitimis probationibus oſtendere poſſit debitum. *n.* 79. Porrò tribus modis amittitur Inſtrumentum, caſu fortuito, vel facto proprio producentis, vel facto adverſarij. *num.* 80.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 15. *&* 20.	*c.* 9. *n.* 44.
c. 2. *n.* 25.	*c.* 10. *n.* 70. *& quatuor ſeqq.*
c. 3. *n.* 61.	*c.* 11. *n.* 63 *& duobus ſeqq.*
c. 4. *n.* 50. *& ſeq.*	*c.* 12. *n.* 45. *& ſeq.*
c. 5. *n.* 47. *& ſeq.*	*c.* 13. *n.* 66, *& tribus ſeqq.*
c. 6. *n.* 53. *& duobus ſeqq.*	*c.* 14. *n.* 27. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 58. *& ſeq.*	*c.* 15. *n.* 18. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 75. *& ſeq.*	*c.* 16. *& ult. n.* 21. *& ſeq.*

TITVLVS XXIII.

DE PRÆSUMPTIONIBUS. pag. 413.

§. I. *Quid ſit præſumptio, & quot ſint eius ſpecies, quive effectus? pag.* 413.

Assertio I. Præſumptio in genere variè definitur. *n.* 1. quid ſit Jndicium, & quotuplex? *num.* 2. quomodo præſumptio, & conjectura differant ab Indicijs? *n.* 3. In quo fictio juris conveniat, ac differat à præſumptione? *n.* 4. Aſſert. II. Præſumptio alia eſt vehemens, ſeu violenta; alia probabilis, alia levis, & temeraria; & exempla earum. *n.* 5. Rurſum alia eſt præſumptio juris, alia hominis. Quæ ſit præſumptio hominis, ſeu Judicis? *n.* 6. Quæ præſumptio juris? *n.* 7. eáque ſubdividitur in præſumptionem juris tantùm, & in præſumptionem juris, & de jure: contra priorem admittitur probatio in contrarium. *n.* 7. Quæ ſit præſumptio juris, & de jure? contra hanc non admittitur probatio, niſi de contraria veritate apertè conſtet. *n.* 8. In quibus caſibus admittatur probatio contra præſumptionem juris, & de jure? *n.* 9. Et primò quidem admittitur probatio in contrarium, per confeſſionem eius, pro quo ſtat præſumptio. *n.* 9. Secundò admittitur probatio indirecta. *n.* 10. Tertiò, probatio in contrarium per notorium, ſive evidentiam facti permanentis, ſi allegetur. *n.* 11. Quartò, ſi contra hanc

contra hanc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tra hanc præſumptionem admiſſa ſit probatio, parte non opponente, ea ceſſat. *n. eod.* Quintò, contra hanc præſumptionem admittitur probatio, etiam per duos, aut tres teſtes. *cit. num.* 11. Quinam ſint alij effectus præſumptionis juris, & de jure? *n.* 12.

§. II. *De variis cauſis, indiciis, ſeu coniecturis, ex quibus oriuntur, ac deſumuntur præſumptiones, & quam vim probandi habeant? pag.* 417.

Assertio I. Judex interdum ex violenta præſumptione, abſque alia probatione, procedere poteſt ad ſententiam definitivam, etiam condemnatoriam. *n.* 13. *& ſeq.* Aſſert. II. Per violentam præſumptionem probatur copula carnalis, ut ſi v. g. teſtes deponant, ſe vidiſſe virum cum fœmina, ſolum cum ſola, nudum cum nuda in eodem lecto jacentes, in loco ſecreto; ex his conjecturis plenè probatur adulterium ad ferendam ſententiam divortij, imò etiam ad pœnam ordinariam adulterij, vel inceſtûs infligendam. *n.* 15. *& ſeq.* Similiter, ſi Titius v. g. cum Caia contraxit per verba de præſenti ſponſalia, ſeu matrimonium, & Caiæ neptis deponat, ſe priùs carnaliter cognitam fuiſſe à Titio, id ſufficit ad eos ſeparandos, ſi accedat fama viciniæ, & teſtes deponant, ſe vidiſſe illos ſimul vagantes per vias, & nemora, & ipſe vir, ac mulier jurati confiteantur, quòd carnaliter ſe invicem cognoverint. *n.* 17. *& ſeq.*

§. III. *Unde deſumantur aliæ præſumptiones non violentæ? pag.* 419.

Assertio I. In dubio in delictis præſumitur dolus, ſive omne delictum in dubio præſumitur malo animo factum eſſe, niſi contrarium probetur? *n.* 19. *& ſeq.* Etſi ſola voluntas, ſeu conatus criminis de jure puniri poſſit; ex generali tamen conſuetudine regulariter non punitur, niſi effectus ſequatur: ſunt tamen plures caſus, in quibus etiam ſolus conatus criminis patrandi punitur. *n.* 21. Aſſert. II. Ex bona converſatione in pueritia, vel adoleſcentia præſumitur puer etiam bonus futurus in virili ætate, & ſenectute. *n.* 22. Similiter, qui in juventute vixit continens, non præſumitur in ſenectute incontinens, maximè, ſi ſit litteratus. *n.* 23. *& ſeq.* Præterea ex præterita alicuius vita, ac moribus præſumptio fieri poteſt de futura eiuſdem vita, & converſatione. *n.* 25. *& ſeq.* Sic etiam ex præterito rei ſtatu præſumitur de futuro, ut, ſi quis diu negligens fuit, tempore præterito, præſumitur etiam, quòd deinceps negligens erit. *num.* 27. Quando hæc præſumptio de præterito tempore ad futurum non habeat locum? *n.* 28. Et quandoque fit præſumptio ex præterito de præſenti, vel ex præſenti de præſenti, vel ex præſenti de præterito, vel denique ex præſenti de futuro. *n.* 29. Aſſert. III. Præſumitur contra illum, qui declinat Judicium, & præſumitur pro illo, qui ſe ſiſtit in Judicio. *n.* 30. An, & quâ ratione, ſi quis fugiat, præſumi debeat, vel poſſit, eum crimen commiſiſſe. *n.* 31. *& ſeq.* Qualem probationem, vel præſumptionem facit fuga militis ex caſtris, vel prælio? *n.* 33. Fuga famuli ex domo, in qua res aliqua amiſſa eſt? *n.* 34. Et fuga Rei ex carcere, in quo detentus fuit ob crimen? *n.* 35. Aſſert. IV. Si quis ex duobus ſibi propoſitis, vel objectis unum tantùm neget, tum alterum tacitè confiteri, vel affirmare præſumitur: & vice verſâ, ſi unum confiteatur, alterum negare cenſetur. *n.* 36. Aſſert. V. Præſumitur, vicinos ſcire ea, quæ in vicinia facta ſunt. *n.* 37. *& ſeq.* Præterea factum notum in loco remoto, præſumitur etiam notum in loco vicino. *n.* 39.

§. IV. *An, & quâ ratione quilibet præſumatur bonus, vel idoneus ad officium, beneficium, vel actum aliquem? pag.* 423.

Regula generalis eſt, quòd quilibet præſumitur bonus, vel idoneus ad officium, vel beneficium, vel actum aliquem, niſi contrarium probetur. *n.* 40. ubi tamen diſtinguendum eſt inter conditiones, ſeu qualitates hominis intrinſecas, & naturales, quæ præſumuntur homini ineſſe: & inter extrinſecas, & accidentales, quæ probandæ ſunt. *num.* 41. Quando ceſſet hæc præſumptio. *n.* 42. Porrò in dubio, num aliquid rectè, ac legitimè actum fuerit, poteſt propter honeſtatem, ac prudentiam perſonæ agentis, interdum præſumptio fieri de juſtitia actûs. *n.* 43.

§. V. *An, & quâ ratione probari poſſit matrimonium per præſumptiones, ſeu coniecturas? pag.* 424.

Per Inſtrumentum dotale, in quo vir, & mulier ſe conjuges nominant, & per diutinam cohabitationem, & communem famam viciniæ habentis illos pro conjugibus, plenè probatur matrimonium. *n.* 44. *& duobus ſeqq.*

§. VI. *An quis ex præſumptione vehemente de gravi crimine condemnari poſſit? & qualis probatio requiratur ad probandum, quod non eſt veriſimile? pag.* 425.

Ad primam quæſtionem reſpondetur. Propter præſumptionem etiam vehementem, non debet quis de gravi crimine, v. g. hæreſis condemnari. *n.* 47. *& tribus ſeqq.* Ad ſecundam quæſtionem reſpondetur. Qui vult probare aliquid, quod non eſt veriſimile, debet efficaciorem probationem afferre, tales ſcilicet teſtes, de quibus non ſit veriſimile, ipſos pejeraturos, & quòd de eo ſit fama communis. *n.* 51. *& ſeq.*

§. VII. *An, & quando lex fundata in præſumptione obliget in foro conſcientiæ, vel etiam externo? pag.* 426.

Assertio I. Quando is, contra quem eſt præſumptio juris, vel de jure, ſcit, illam eſſe falſam, & veritatem pro ſe ſtare; tunc non tenetur in foro conſcientiæ, ſaltem ante ſententiam Judicis, obſervare legem fundatam in falſa præſumptione. *num.* 53. Hinc deducuntur plura corollaria practica. *n.* 54. Aſſert. II. Si ille, contra quem ſtat præſumptio juris, vel de jure, ſciat, veritatem eſſe pro ſe, & in Judicio agat, ut rem, quam petit, conſequatur, vel, ſi conveniatur, ut rem reſtituat, tenetur, ſi condemnatur, parere ſententiæ Judicis, & vel deſiſtere ab agendo, licèt veritas ſtet pro illo, vel rem reſtituere. *num.* 55. Deducuntur alia quædam corollaria. *n.* 56.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	c. 9. n. 27. & duobus ſeqq.
Cap. 1. n. 19. & duob. ſeqq.	c. 10. n. 51. & ſeq.
c. 2. n. 13. & ſeq.	c. 11. n. 44. & duobus ſeqq.
c. 3. n. 22.	c. 12. n. 15. & ſeq.
c. 4. n. 30.	c. 13. n. 17. & ſeq.
c. 5. n. 36.	c. 14. n. 47. & tribus ſeqq.
c. 6. n. 25. & ſeq.	c. 15. n. 23. & ſeq.
c. 7. n. 37. & ſeq.	c. 16. & ult. n. 40. & tribus ſeqq.
c. 8. n. 39.	

TITULUS XXIV.

DE JUREJURANDO. pag. 428.

Sect. I. *De iuramento in genere, & variis juramentis tum licitis, tum illicitis. pag.* 428.

§. I.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. I. *Quid ſit Iuramentum? & de conditionibus ad illud requiſitis, variiſq; jurandi formis, ac modis. pag.* 428.

QUÆR. I. Quid ſit juramentum? Reſp. Jurare eſt, DEUM in teſtem aſſumere: vel, juramentum eſt aſſumptio, ſeu invocatio Divini Nominis in teſtimonium. *n.* 1. QUÆR. II. An licitum ſit iurare? Reſp. Secundùm ſe licitum eſt. *n.* 2. *& duobus ſeq.* QUÆR. III. Quæ conditiones requirantur ad iuramentum? Reſpond. tres, veritas, judicium, & juſtitia. *num.* 5.

QUÆR. IV. Quænam ſint jurandi formulæ? Reſpond. generatim duplices, expreſſæ, & implicitæ. *n.* 6. Quædam ſunt iurandi formæ, de quibus dubitatur, an ſint vera iuramenta, nécne. *num.* 7. An ſimplex fidei interpoſitio, ſive promiſſio, & atteſtatio facta ſub fide Sacerdotalis dignitatis, vel conſecrationis ſit iuramentum? *num.* 8. An atteſtatio, vel promiſſio facta ſub obligatione amittendæ ſuæ famæ, ſit licita, & obliget inſtar iuramenti? *cit. num.* 8. Homagium præſtitum à vaſallis dominis ſuis de fidelitate ipſis ſervanda, eſt verum, & propriè dictum iuramentum, idque triplex eſt, fidelitatis, officij, ſeu adminiſtrationis, & ſubiectionis; & hoc à Clerico erga dominum ſecularem præſtari non debet. *num.* 9. *& ſeq.* QUÆR. V. An ad ſubſtantiam juramenti requirantur verba? Reſp. ex natura rei non requiri. & quo ritu fieri debeat ſolenne iuramentum? *num.* 11.

§. II. *De diviſione iuramenti. pag.* 431.

ASSERTIO I. Juramentum dividitur inprimis in aſſertorium, & promiſſorium: & quid ſit aſſertorium, quid promiſſorium? *num.* 12. *& ſeq.* Ad iuramentum promiſſorium revocari poteſt juramentum fidelitatis, quale eſt, quòd Epiſcopi in ſui Ordinatione præſtare debent Romano Pontifici. *num.* 14. *& ſeq.* Non tamen poteſt Epiſcopus Clericum compellere ad præſtandum ſibi fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, niſi adminiſtratio ipſi ſit commiſſa. *n.* 16. Sed & Romanus Imperator in ſua Coronatione præſtare ſolet iuramentum fidelitatis Eccleſiæ Romanæ, & Pontifici. *num.* 17. Aſſert. III. Juramentum aliud fit per ſimplicem conteſtationem Divini Numinis, aliud per execrationem. *num.* 18. Aſſert. IV. Juramentum quoque dividitur in Judiciale, & extraiudiciale. Juramentum judiciale in varias denuo ſpecies dividitur: primum eſt iuramentum calumniæ, alterum iuramentum in litem, idque triplex eſt: primum iuramentum veritatis, ſeu veræ æſtimationis: ſecundum iuramentum affectionis: tertium iuramentum ſuper intereſſe ſingulari. *n.* 19. Tertia ſpecies judicialis iuramenti dicitur litis deciſivum, & hoc vel eſt voluntarium, vel neceſſarium: cui addunt aliqui tertium iuramentum litis deciſivum, quod vocant judiciale ſpecificè ſumptum. *n.* 20.

§. III. *Quæ perſonæ iurare poſſint in Iudicio? pag.* 434.

ASSERTIO I. Omnes homines, rationis uſu præditi, ſunt capaces iuramenti edendi, etiam pueri ante pubertatem, quamvis ad iurandum in judicio non ſint admittendi. *num.* 21. Aſſert. II. Sacerdotes, aliíque Clerici ex levi cauſa iurare non debent, nec in Judicio, nec extra, niſi ob neceſſitatem, vel magnam utilitatem. Etſi Clerici etiam Sacerdotes poſſint, exigente neceſſitate, iurare coram laico, non tamen in manu laici, ſive tanquam coram Superiore ſuo. *n.* 22. Aſſ. III. Periuri ad iurandum in Judicio non admittuntur, quamvis præſtare debeant illa iuramenta, quæ potiùs oneri ſunt, quàm honori, ut eſt iuramentum calumniæ, vel fidelitatis. *n.* 23.

§. IV. *De variis iuramentis illicitis, quæ iurantem non obligant. pag.* 434.

Regula generalis eſt, quòd iuramentum præſtitum de re illicita, quæ ſine peccato præſtari nequit, non obligat. *n.* 24. Aſſert. I. Qui ſcienter jurat rem illicitam, v. g. ſi Princeps iuret, ſe ſervaturum monetam, quam ſcit, eſſe vitiatam, non tenetur illud obſervare, nec indiget abſolutione: ſi verò iuravit ignoranter, debet illud obſervare, ſi aliquo modo licitè poteſt: ſi autem iuravit licitum, quod putabat illicitum, debet obſervare iuramentum, ſed de intentione prava aget pœnitentiam. *n.* 25. *& ſeq.* Aſſert. II. Juramentum Prælati metu extortum de non repetendis rebus Eccleſiæ iniuſtè ablatis non valet, nec obligat. At verò iuramentum metu extortum de non repetendis rebus proprijs Prælati iniuſtè ablatis valet, & obligat, ſed relaxari poteſt. *n.* 27. *& ſeq.* Aſſert. III. Juramentum editum ab Epiſcopo, vel Prælato cedens in præiudicium Epiſcopalis dignitatis, vel Prælaturæ non valet, nec obligat. *n.* 29. Et hinc Epiſcopus non tenetur ſervare capitula, in quæ iuravit ante ſuam electionem, ſi ea vergant in præiudicium Epiſcopalis poteſtatis. *n.* 30. Aſſert. IV. Clericus ſi præſentatus iuret patrono ipſum præſentanti, ſe antiquam penſionem aucturum; ſed poſtea Epiſcopo inſtituenti iuret contrarium, ſe non aucturum; ſervandum eſt poſterius iuramentum, non prius: beneficio tamen Clericus talis eſt privandus; quia duo contraria, ſeu contradictoria iuramento confirmavit. *n.* 31. *& ſeq.* Aſſert. V. Juramentum Monachi iurantis, ſe non manſurum in Monaſterio cum aliis, illicitum, & invalidum eſt, eíque pœnitentia imponenda eſt ad terrorem aliorum. *n.* 33. Aſſert. VI. Juramentum de non loquendo patri, vel matri, vel de non exhibendo ſubſidio humanitatis propinquis, eſt illicitum, & contrarium rationi, & ſic iurantes abſolvendi ſunt à juramento ad cautelam, vel potiùs declarari debet, tale juramentum non obligare. *num.* 34. *& ſeq.* Aſſert. VII. Si iuramentum v. g. fidelitatis uni debitum præſtetur alteri, illicitum eſt, etſi obliget: ſed, eo non obſtante, præſtandum eſt ei, cui debetur, ſi ſit contrarium ei iuramento, quod alteri præſtari debuiſſet. *n.* 36. Et hinc is, qui uni ſolvit, quod alteri debet, non liberatur à debito, ſed iterum ſolvere cogitur ei, cui debet. *num.* 37. Aſſert. VIII. Siquis v. g. Rex alienet bona pertinentia ad dignitatem regiam, debet revocare alienationem, non obſtante iuramento, maximè, ſi priùs iuravit, ea non alienare. *num.* 38. Cur Rex, vel Imperator non poſſit alienare bona, & jura Regni, & Imperij? *num.* 39. In quibus caſibus alienari poſſint bona Regni, vel Provinciæ. *num.* 40. Aſſert. IX. Qui iuravit alicui, ſe non revelaturum ſecreta, poteſt ea revelare, non obſtante iuramento, ſi producatur in teſtem, & legitimè à Judice interrogetur. *n.* 41.

§. V. *De quibuſdam iuramentis illicitis, quæ inter Coniuges edi ſolent. pag.* 439.

ASSERT. I. Si coniuges temere, & ſine iuſta cauſa, mutuo conſenſu, ſe ſeparent, quoad torum, & coha-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

bitationem, ac iurent, quòd alter ab altero nunquam debitum coniugale petere velint, talis promiſſio non tenet, etſi iurata. *n.* 42. Aliud eſt, ſi causâ pietatis, & continentiæ tale pactum, & iuramentum faciunt. *num.* 43. Porrò, ſi coniuges mutuo conſenſu voveant, vel iurent continentiam, liberantur ab uſu debiti coniugalis, non autem à mutua cohabitatione. *num.* 44. Aſſert. II. Si maritus uxori iuramento promittat, ſe illam de nullo crimine committendo accuſaturum, tale iuramentum eſt illicitum, nec obligat, nec etiam pactum iuratum de non accuſanda uxore, ob adulterium committendum. *n.* 45. *& ſeq.* Quamvis autem non valeat pactum, & iuramentum de non accuſanda uxore, ob adulterium committendum, quoad accuſationem criminalem ad publicam vindictam criminis: valet tamen iuramentum de non accuſanda uxore civiliter, quoad ſeparationem tori, & cohabitationis; quia nihilominus poterit adhuc denunciari canonicè Prælato Eccleſiaſtico. *num.* 47. Porrò, ſi mulier iuret coram Judice, aliquem eſſe ſuum maritum, ſed in probatione ſuccumbat; tum Judex non debet mulieri dare licentiam alteri nubendi, ne videatur Auctor periurij, ſi ea falſum iuravit: neque etiam debet prohibere, ne nubat alteri, ne fortè legitimum matrimonium impediat, ſed poteſt totum relinquere conſcientiæ mulieris. *n.* 48. *& ſeq.*

§. VI. *De iuramentis licitis, quæ obſervari debent, & obligant, donec relaxentur, & iurans ab iis abſolvatur. pag.* 441.

Assertio I. Alia regula generalis eſt, quòd omne iuramentum obſervandum ſit, quod non vergit in diſpendium ſalutis æternæ, nec obſervatum in alterius detrimentum. Vnde, qui non ex neceſſitate, ſive ob neceſſarium impedimentum, ſed liberâ voluntate contra licitum iuramentum facit, Reus periurij cenſetur. *n.* 50 *& ſeq.* Sed & Epiſcopi, qui iuramentum transgreſſi ſunt tanquam periuri puniendi ſunt, & quidem graviùs, ratione dignitatis, & ſcandali, quàm alij. *num.* 52. *& ſeq.* Præterea, ſiquis ad Prælaturam electus, ante confirmationem, poſt iuramentum calumniæ præſtitum, directè contraria ponat, vel reſpondeat, velut periurus à confirmatione, & jure electionis repelli debet, niſi iuſta, & rationabilis cauſa eum excuſet. Idémque eſt, ſi procurator electi hoc fecerit, ipſo mandante, vel ratum habente, vel non revocante. *num.* 54. *& ſeq.*

Aſſert. II. Quædam iuramenta ſunt, quæ turpitudinem, & peccatum continent, tam ex parte iurantis, quàm recipientis iuramentum, vel ex parte iurantis tantùm, & hæc non obligant: alia iuramenta ſunt, quæ turpitudinem, & peccatum continent, ſolùm ex parte recipientis iuramentum, & hæc obligant quidem, & obſervanda ſunt, ſed revocabiliter; quia ea obligatio per abſolutionem tollitur. *n.* 56.

§. VII. *An, & quâ ratione obliget iuramentum de ſolvendis uſuris, vel ſolutis non repetendis? pag.* 442.

Assertio I. Qui promiſit, ſéque obligavit ad ſolvendas uſuras, non debet cogi eas ſolvere, niſi iuraverit, ſe illas ſoluturum; tunc enim cogitur: ſed ijs ſolutis, creditor compelli debet per Cenſuras Eccleſiaſticas, ad uſuras reſtituendas. *num.* 57. *& ſeq.* Sed & debitor, ſolutis uſuris ſub iuramento promiſſis, poteſt illas mox iterum repetere ab uſurario, abſque alia iuramenti relaxatione. *num.* 59. Creditor verò, cui ſub iuramento promiſſæ ſunt uſuræ, ex iuſtitia obligatur ad remiſſionem iuramenti, quâ remiſſione factâ, etiam coram DEO liberatus eſt debitor ab obligatione iuramenti. *n.* 60. Porrò, ſi creditor in tali caſu debitori iuramentum remittere nolit, poteſt à Judice Eccleſiaſtico cogi per Cenſuras Eccleſiaſticas ad relaxandum illud. *n.* 61. Plura remedia competunt debitori, qui ſimpliciter iuravit, ſolvere uſuras. *n.* 62. Solvuntur obiectiones. *n.* 63. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Juramentum debitoris de non repetendis uſuris jam ſolutis obligat, nec poteſt iurans eas repetere, niſi priùs obtentâ huius iuramenti relaxatione. *n.* 66. Excipi debet, niſi nova repetendi cauſa poſtea ſuperveniat; tunc enim iuramentum non repetendi uſuras ſolutas ceſſat obligare. *n.* 67. Præterea debitor, non obſtante iuramento, de non repetendis uſuris in Judicio denunciare poteſt uſurarium apud Judicem Eccleſiaſticum per denunciationem Evangelicam, ſeu charitativam, ob delictum, ſeu iniuſtitiam ab eo commiſſam: *n.* 68. Sed & Judex ex officio, etiam parte non petente, poteſt inquirere, & procedere contra uſurarium, ut reſtituat uſuras, non obſtante iuramento de non repetendis uſuris. *n. eod.* Poteſt etiam Judex Eccleſiaſticus edictum generale promulgare ſub Cenſura, ut omnes, qui delictum, vel rem geſtam cognitam habent, illud denuncient, vel de re geſta teſtimonium ferant. *n. eod.*

§ VIII. *An iuramentum vi, ac metu extortum, vel dolo, aut errore præſtitum obliget, ac ſervandum ſit? pag.* 446.

Assertio. I. Juramentum gravi, & iniuſto metu extortum validum eſt, ſi abſque peccato iurantis, impleri poſſit, niſi vel ab eo, cui præſtitum eſt, remittatur, vel à legitimo Superiore relaxetur; unde quis gravi metu compulſus renunciavit beneficio ſuo, addito iuramento de non repetendo beneficio reſignato, ſervare illud debet, ita tamen, ut abſolutionem à iuramento petere poſſit. *n.* 69. Non tantùm iuramentum, quod vergit in diſpendium ſalutis æternæ, ſive ſpiritualis animæ, ſed etiam propriæ ſalutis corporalis non obligat. *n.* 70. Non ſolùm iuramentum promiſſorium homini præſtitum de re, quæ ſine peccato mortali impleri non poteſt, non obligat, ſed etiam de re, quæ ſine peccato veniali impleri non poteſt. *n.* 71. Porrò, qui metu gravi coacti iurarunt, pro ſervanda vita, vel bonis ſuis, tenentur illud ſervare, ſi ſine interitu animæ, vel peccato poſſint; ſed abſolvendi ſunt iuramento à Papa, vel Epiſcopo. *num.* 72. *& ſeq.* Is, qui ex metu gravi, & iniuſte incuſſo iuravit, cum intentione ſe inviolabiliter obligandi, ad implendam promiſſionem iuratam, non petitâ relaxatione iuramenti, ſi poſtea relaxationem petat, tanquam periurus eſt puniendus, quamvis in dubio non præſumatur tali intentione iuraſſe. *num.* 74. Juramentum promiſſorium, etiamſi ex levi tantùm metu ſit præſtitum, reſcindi poteſt, & peti, ut relaxetur. *num.* 75. Qui per bellum iniuſtum occupavit res alienas, debet reſtituere quæ iniuſtè occupavit, vel abſtulit, & abſolvi à iuramento, quos ſibi obſtrinxit, alioquin per Cen-ſuras

ſuras Eccleſiaſticas ad id cogendus eſt. *n.76.* Aſſert. II. Juramentum ex errore, vel dolo, quod dat cauſam contractui, vel actui, præſtitum, ſi verſetur circa ſubſtantiam rei iuratæ, eſt irritum, nec relaxatione indiget: ſecus, ſi error, vel dolus verſetur ſolùm circa accidentia rei. *n. 77.*

§. IX. *De aliis nonnullis iuramentis licitis, quæ obligant, & omnino ſervanda ſunt. pag. 448.*

Assertio I. Si debitor iuravit creditori, ſe ſuper re oppignorata, ob fructus ex ea perceptos, & conſumptos, nullum gravamen ipſi illaturum, ſeu pignus non repetiturum, donec pecunia mutuò accepta ipſi ſoluta ſit, obligatur iuramento. *n. 78.* Reſpondetur ad obiectiones. *n. 79. & ſeq.* Aſſert. II. Abbas, & Monachi, qui pro debito Monaſterij iurârunt ſtare in obſtagio, interim dum debitum eſt ſolutum, tenentur ſervare iuramentum: ſimiliter & fideiuſſores, qui iurârunt creditorem ſervare indemnem. *n. 81. & duobus ſeqq.* Aſſert. III. Qui iuravit, quòd jura alicuius Eccleſiæ defendere velit, iuramento illo tenetur, quòd ſi poſtea requiſitus eam non defendat, ſed appellet, eſt periurus, non obſtante appellatione, niſi ob iuſtum impedimentum defendere non poſſit. *num. 84.* Sunt tamen plures exceptiones, in quibus is, qui iuravit, ſe defenſurum Eccleſiam, non obſtante juramento, non tenetur defendere. *n. 85.*

Sectio II. *De iuramento litis deciſivo. pag. 450.*

§. I. *An iuramentum litis deciſivum à Iudice, vel à parte alteri litiganti deferri poſſit? pag. 451.*

Assertio I. Si Judex parti litiganti, ſive Reo, ſive Actori, iuramentum litis deciſivum deferat, non poteſt ab ea recuſari, niſi iuſtam cauſam recuſandi alleget, ac probet, vel niſi iuramentum à Judice delatum alteri parti litiganti referre velit. *n. 86.* Quæ ſint iuſtæ cauſæ recuſandi iuramentum delatum? *num. eod.* Aſſert. II. Si pars parti iuramentum litis in Judicio deferat, ſimpliciter à parte, cui defertur, recuſari, vel referri poteſt. *n. 87.* In quibus caſibus pars litigans iuramentum ſibi à parte delatum ei referre non poteſt. *n. 88.*

§. II. *Utrùm, cùm à Iudice iuramentum in cauſa dubia, ob inopiam probationis, defertur, illud Reo ad purgationem ſui, ſive innocentiam ſuam demonſtandam, an verò Actori, in ſupplementum probationis, deferri debeat? pag. 452.*

Assertio I. Non poteſt certa regula generalis tradi, num Judex Actori non niſi ſemiplenè probanti iuramentum deferre debeat, in ſupplementum probationis: an verò Reo, in ſui purgationem, ſed Judex id arbitrari prudenter ex circumſtantiis debet. *n. 89.* Quando Reo, & quando Actori iuramentum ſuppletorium ſit deferendum. *n. 90.* Quæ requirantur, ut iuramentum in ſupplementum probationis deferri poſſit? *n. 91.* Aſſert. II. Si Actor plenè probavit intentionem ſuam, Reus autem contrarium probet ſemiplenè tantùm; tunc Reo iuramentum deferri nequit, in ſupplementum probationis ipſius: ſi verò probationes utriuſque partis non ſint contrariæ, ſeu incompoſſibiles; tunc, ſi Actor plenè probavit intentionem ſuam, Reus verò tantùm ſemiplenè probavit exceptionem ſuam, hoc caſu, cùm Reus excipiendo fiat Actor, Judex Reo deferre poteſt iuramentum. *n. 92.*

§. III. *In quibus cauſis iuramentum deferri poſſit, vel etiam debeat, ſive à parte, ſive à Iudice, & in quibus non poſſit? pag. 453.*

Assertio I. In omni actione, ſeu cauſa, quæ in Judicio proponi poteſt, deferri poteſt iuramentum voluntarium à parte parti: & an etiam, ac quando in actionibus famoſis? *num. 93.* Aſſert. II. Juramentum neceſſarium, in ſupplementum probationis, regulariter à Judice deferri poteſt Reo, ad petitionem Actoris in quavis cauſa. *num. 94.* Excipiuntur primò cauſæ criminales, in quibus Actori, ſeu accuſatori Judex iuramentum deferre non poteſt, in ſupplementum probationis. *n. 95.* Secundò cauſæ famoſæ, neque in cauſis magnis, & arduis. *n. 96.* Tertiò cauſæ matrimoniales, in quibus etiam regulariter non eſt locus iuramento ſuppletorio. *n. 97.* Idémque quoad hoc eſt de matrimonio ſpirituali, ſeu profeſſione Religioſa. *n. eod.* Denique neque in cauſis ſpiritualibus, iuramentum ſuppletorium locum habet. *cit. n. 97.*

§. IV. *An non ſolùm ad petitionem partis, ſed etiam ea non petente, iuramentum ſuppletorium deferri poſſit à Iudice, & de tempore, quo illud deferendum eſt. pag. 454.*

Assertio I. Judex non tantùm ad inſtantiam partis litigantis, quæ ſemiplenè probavit, ſed & ex officio ſuo, eóque non implorato, iuramentum ſuppletorium deferre poteſt parti alteri, imò & debet, ſi id expedire iudicaverit. *n. 98.* Aſſert. II. Pars litigans ante concluſionem in cauſa, poteſt, ac debet petere, ut deferatur iuramentum ſuppletorium, etſi teſtes ampliùs produci non poſſint, non autem poſtea; quamvis Judex etiam poſt concluſionem in cauſa interrogare poſſit partes. *n. 99.*

§. V. *Quando, & in quibus caſibus Iudex poſſit ex officio à partibus exigere iuramentum de dicenda veritate? pag. 455.*

In cauſa uſurarum, vel aliâ ſimili, in qua vertitur periculum animæ, vel peccati, poteſt Judex, in qualibet parte litis, ex officio ſuo, ſi aliæ probationes deficiant, & adſint præſumptiones aliquæ, exigere iuramentum de dicenda veritate à partibus, cogendo eas ad id præſtandum Cenſuris Eccleſiaſticis, appellatione remotâ. *n. 100.* Quòd ſi cauſa non ſit plenè probata in Iudicio; tum poteſt hoc iuramentum exigi ab utraque parte, etiam in fine litis, quamvis ab initio non fuerit petitum, nec præſtitum: ſecus, ſi cauſa ſit notoria, vel plenè probata in Iudicio. *n. 101.* Juramentum autem de dicenda veritate non defertur ad decidendam litem, ſed exigitur à partibus ad inquirendam veritatem. *n. eod.*

Sect. III. *De interpretatione iuramenti. pag. 445.*

§. I. *Quomodo interpretandum ſit iuramentum? pag. 445.*

Assertio I. Juramentum, quoad obligationem ſuam, ſtrictè interpretrari oportet, quantum materia, circa quam verſatur, & verba promiſſionis, cui adjicitur, permittunt. *n. 102.* Hinc infertur primò. Quòd iuramentum generale à Clericis, vel laicis præſtitum ſervandi ſtatuta, & conſuetudines Eccleſiæ, vel loci, non ſe extendat ad ſtatuta, & conſuetudines

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

illicitas, impoſſibiles, vel libertati Eccleſiaſticæ repugnantes, ſed ſolùm ad licitas, & honeſtas. *n.* 103. *& ſeq.* Infertur ſecundò. Iuramentum præſtitum ſervandi ſtatuta edita alicuius Eccleſiæ, vel civitatis, non poteſt extendi ad ſtatuta poſtea edenda. *n.* 105. Excipitur primò. Niſi ſimpliciter promittens, ſe ſervaturum ſtatuta poſtea edita, vel edenda, intentionem habeat iterum iurandi, ita, ut ſervare velit ſtatuta etiam poſtea edita, vel edenda. Excipitur ſecundò. Niſi poſt juramentum ſervandi ſtatuta jam edita, novum ſtatutum conderetur, per quod vetus, & jam editum declararetur; quia tunc non eſt novum ſtatutum, ſed idem cum antiquo. Et hinc, qui iuravit ſervare ſtatuta, non obligatur ſervare ſtatuta uſu non recepta, vel abrogata per conſuetudinem, vel revocata. *n.* 106.

Aſſert. II. Juramentum præſtitum circa ea, quæ Jus concernunt, intelligendum eſt, ſecundùm Juris communis diſpoſitionem, & ad illam reſtringendum eſt, ut, ſi quis juret in Juris cauſa ſervare Ordinem judiciarium, id intelligendum eſt, quando talis Ordo ſervandus eſt, & non, quando Jus aliter diſponit, ut in manifeſtis, & notorijs, in quibus ordo Juris non eſt ſervandus. *n.* 107. *& ſeq.*

§. II. *Aliæ quædam regulæ traduntur circa interpretationem iuramenti. pag.* 458.

Assertio. I. Juramentum generaliter, bonâ fide, & ſine dolo præſtitum eſt interpretandum ſecundùm intentionem jurantis, neque extendendum ad incognita, de quibus jurans meritò non cogitavit, quæ ſi in mentem veniſſent, veriſimiliter non promiſiſſet. Vnde qui jurat ſtare mandato alicuius, & hic mandat aliquid, quod eſt contra iuramentum licitum priùs factum, non tenetur; quia ſi præſciviſſet, non juràſſet *n.* 109. Idémque eſt, ſi iuramentum poſterius ſit contrarium priori promiſſioni ſimplici; ut, ſi quis promiſit puellæ ſponſalia non jurata, & poſtea contrahat cum alia ſponſalia jurata, hæc non tenent. *n.* 110. Ubi duo alia corollaria deducuntur. Similiter ſi quis juret generaliter ſtare mandatis alicuius, & ille mandet, ut exheredet filios, vel dimittat à ſe uxorem, non tenetur parere tali mandato; quia hoc eſt illicitum. *n.* 111. Præterea ſi jurent Clerici, ſe non acturos contra Principem, poſſunt, non obſtante iuramento, agere contra eum, pro juribus Eccleſiæ, & rebus ſuis defendendis; non autem poſſunt machinari aliquid contra perſonam Principis, vel quod cederet in amiſſionem Principatûs. *n.* 112. In certo tamen caſu iuramentum de non agendo contra Principem etiam pro juribus ſuis defendendis, valere poteſt, & obligare; quia ſine peccaro ſervari poteſt. *num,* 113. Aſſert. II. Juramentum ſortitur naturam, & conditiones promiſſionis, aut actûs, cui adiungitur; adeóque etiam juxta illas eſt intelligendum. *num.* 114. Sic v. g. ſi vir juret mulieri, ſe eam ducturum in matrimonium, eáque poſtea fornicetur cum altero, non tenetur eam ducere, non obſtante iuramento, etſi non poſſit eam repellere propter fornicationem præcedentem. Item, ſi poſt ſponſalia jurata, mulier fiat leproſa, vel alia notabilis mutatio circa illam accidat, non tenetur vir illam ducere, ſed ductam non poteſt dimittere. *num.* 115. *& ſeq.* Fornicatio ſubſequens diſſolvit ſponſalia de futuro, etiam jurata; non autem illa præcedens, ſi vir non ignoravit fornicationem: idémque dicendum eſt de ſponſo fornicante poſt ſponſalia. *num.* 117. Aſſert. III. Juramentum non eſt ita interpretandum, ut obliget cum alterius præiudicio, ſeu gravi incommodo. *num.* 118.

§. III. *De conditionibus, quæ ipſo iure tacitè inſunt iuramentis, & plerumque ſubintelligendæ ſunt. pag.* 461.

Assertio I. Alia regula generalis eſt, quòd in omni iuramento promiſſorio, quamvis abſolutè facto, tacitæ quædam conditiones generales continentur, ſecundùm quas attendenda eſt obligatio iuramenti, ita, ut abſque his ſubintellectis non obliget, nec valeat: quamvis non faciant Iuramentum conditionatum, ſed relinquant illud abſolutum, etiamſi in eo exprimantur, ita, ut non ſuſpendatur eius obligatio, ſed ſtatim obliget. *num,* 119. Aſſert. II. Plures ſunt huiuſmodi conditiones, quæ tacitè inſunt juramentis, etſi non exprimantur. Prima eſt: Si potuero, vel ſi licitè potuero. *num.* 120. Secunda conditio eſt: Salvo jure Superioris, quæ in omni Iuramento excepta intelligitur. Et hinc ſubintelligi debet in iuramento, quòd quis velit ſententiam latam, intra certum tempus, exequi, hæc exceptio: Niſi ad Superiorem fuerit appellatum. *num,* 121. *& ſeq.* Similiter ſi Clericus, vel alius ſubditus in loco alterius territorij exiſtens, juravit, ſe inde non diſceſſurum, niſi priùs debitum ibi contractum ſolvat, poteſt, non obſtante juramento, inde diſcedere, ſi à Superiore ſuo revocetur, niſi hic ſaltem tacitè cenſeatur, ſubdito dediſſe licentiam ibi permanendi, donec debita ſoluta ſint. *cit. num.* 122. Tertia conditio eſt: Niſi is, in cuius gratiam, vel utilitatem juratum eſt, obligationem remittat, expreſsè, vel tacitè: ubi tamen diſtinguendum eſt, an iuramentum promiſſorium directè, ac principaliter fiat homini, ſive in eius utilitatem, an verò principaliter DEO. *n.* 123. Quarta conditio eſt: Si res in eodem ſtatu permanſerint, vel non fuerint notabiliter mutatæ. *n.* 124. Quinta conditio eſt, in pacto, vel contractu reciproco: Si alter, cum quo contrahitur, vel pactum initur, promiſſis quoque ſteterit, & conditiones, ſub quibus contractum eſt, obſervaverit; alioquin non aſtringitur quis juramento ad implendum, quod juravit; quia fidem frangenti fides ſervanda non eſt. *n.* 125. *& ſeq.* Idque probabiliter extenditur etiam ad eum caſum, quo duo non per modum oneroſi, & reciproci contractûs mutuas inter ſe promiſſiones faciunt, ſed abſolutas, & gratuitas. *n.* 127. Reſpondetur ad quoſdam Canones, qui conditioni ſuprà allatæ obſtare videntur, *n.* 128. Porrò, promiſſum etſi juratum, non infringit, qui in melius commutat, & quo ſenſu hoc intelligendum ſit. *n.* 129. Poſtremò interpretatio juramenti in dubio ſpectat ad Judicem, ſeu Prælatum Eccleſiaſticum, ſicut etiam ſi quæſtio oriatur de juramenti valore, & obligatione. *n.* 130.

Sectio IV. *An, & quâ ratione juramentum habeat vim confirmandi pacta, & contractus? pag.* 464.

§. I. *An iuramentum habeat vim confirmandi contractus, qui eo ſecluſo, ipſo jure ſunt irriti? pag.* 464.

Quæ

Quando dicatur pactum, vel contractus iuramento confirmari, & quid operetur confirmatio? *n.* 131.

Aſſert. I. Pacta, & contractus jure naturali irriti non poſſunt confirmari per iuramentum: at verò pacta, & contractus jure ſolùm civili irritati, ita, ut reſcindi poſſint per Judicis ſententiam, interdum confirmantur per iuramentum, ita, ut obligationem pariant ex juſtitia, & actionem etiam tribuant in foro externo: quales ſunt illi contractus, in quibus ſine peccato iuramentum ſervari poteſt; & ex parte perſonæ, in cuius favorem juratum eſt, nulla reperitur turpitudo, vel iniuſtitia, videlicet uſura, dolus, vel metus. *n.* 132. Unde, ſi mulier, contracto matrimonio, conſentiat in alienationem rerum dotalium, vel donatam propter nuptias, & juret ei non contravenire, obligatur tali juramento efficaciter, dummodo ſine vi, & dolo ſit præſtitum; quia non cedit in alterius præiudicium, & ſine peccato ſervari poteſt. *n.* 133. Et hinc etiam Judex Eccleſiaſticus poteſt, & debet compellere Judicem laicum per cenſuras Eccleſiaſticas; ut, ſi vir vendat rem dotalem, vel donatam propter nuptias, & mulier conſentiat, & juret non contravenire huic alienationi, ſine vi, & dolo, ut ſervetur Jus Canonicum. *n.* 134. Similiter pactum juratum, quo filia renunciat hereditati paternæ, dote contenta, ſi abſque vi, & dolo ſit præſtitum, omnino ſervari debet, ita, ut non tantùm Juramentum, ſed etiam ipſum pactum ſit ſervandum. *n.* 135. Præterea iuramentum puberis, ſed minoris, ſuper alienatione rerum ſuarum immobilium, facta ſine curatoris auctoritate, & decreto Judicis, inviolabiliter eſt ſervandum. *num.* 136. Idem probatur etiam ratione. *num.* 137. Aſſert. II. Quales in ſpecie ſint contractus, qui cum jure civili ſint irriti, Juramento confirmantur? *n.* 138. Aſſert. III. Si Jus poſitivum, ſeu humanum, non tantùm pactum, ſeu contractum, ſed etiam ipſum Juramentum ei adjectum irritum reddat, tum ipſum pactum, vel contractus, acceſſione juramenti non confirmatur, nec ullam vim obligandi habet. *n.* 139. Id verò fieri poteſt duobus modis explicatis. *n.* 140.

§. II. *Unde cognoſci poſſit, quando iuramentum habeat vim confirmandi contractus, vel non: & quos effectus habeat iuramentum confirmatorium contractûs? pag.* 467.

Assertio I. Plures de hac re traduntur à DD. regulæ; quarum prima eſt. Quando pactum, ſeu contractus prohibetur à jure poſitivo, ſive lege civili, & irritatur principaliter, ob publicum, & commune bonum, non confirmatur iuramento, neque hoc obligat. *n.* 141. Secunda regula eſt. Pactum, ſive contractus jure poſitivo, ſeu humano irritus, & prohibitus, principaliter, ac directè ob privatam utilitatem contrahentis, etſi ſecundariò tantùm, & indirectè, ſeu conſequenter etiam ob bonum publicum, quatenus omnes leges juſtæ ad utilitatem publicam ultimatò referuntur, per acceſſionem juramenti confirmantur, ita ut etiam in foro externo Ius, & actio tribuatur. Tertia regula eſt. Quando Juramentum directè, ac principaliter vergit in præiudicium tertij, per illud non confirmatur pactum, ſeu contractus, cui adjicitur; ſi tamen præjudicium involvat injuriam, vel ſaltem culpam contra aliquam obligationem naturalem; quia tale juramentum ſervari non poteſt, ſine peccato. Quarta regula eſt. Si pactum, ſeu contractus turpitudinem contineat, ex parte eius, in cuius favorem juratur, illud obligat quidem, ſed non confirmat contractum; quale eſt juramentum ſolvendi uſuras, vel promiſſio injuriâ, vel dolo extorta. *cit. num.* 141.

Aſſert. II. Juramentum confirmatorium contractûs jure invalidi plures habet effectus, quos non habet iuramentum, quod tantùm obligat. Primus eſt, quòd ex eo duplex oriatur obligatio, una ergaDEUM, ex virtute Religionis, ſive ipſius iuramenti: altera erga hominem, cum quo pactum, vel contractum eſt, ex juſtitia, vel fidelitate. Secundus effectus eſt. Juramento confirmatorio contractûs relaxato ab alio, quàm à creditore, manet obligatio juſtitiæ, vel fidelitatis orta ex contractu: ſi verò ipſe creditor remittat iuramentum in ſui favorem præſtitum; tum etiam contractus diſſolvitur, & ceſſat omnis obligatio. Tertius effectus eſt. Juramentum confirmatorium pacti, vel contractûs irriti irrevocabiliter ſervandum eſt, ita, ut non liceat repetere id, quod ſolutum eſt: ſecus eſt, quando iuramentum non confirmat pactum, vel contractum. Quartus effectus eſt. Quando iuramentum confirmat pactum, vel contractum jure aliàs invalidum, oritur ex eo actio in Judicio: ſecus, quando Juramentum non confirmat contractum. Quintus effectus eſt. Quando Juramentum confirmat contractum, nequit ordinariè relaxatio eius obtineri; quia ea cederet in præjudicium eius, cui jus eſt acquiſitum, exceptâ plenitudine poteſtatis Papalis: aliud eſt de juramento non confirmatorio contractûs, in quo poteſt peti, & concedi relaxatio. Sextus effectus eſt, quòd juramenti confirmatorij contractûs obligatio tranſeat ad heredem eius, cui præſtitum eſt, non autem juramentum non confirmatorium. *n.* 142.

§. III. *An iuramentum habeat vim confirmandi contractus initos contra prius iuramentum illos non celebrandi? pag.* 468.

Assertio I. Actus geſtus contra prius juramentum abſtinendi ab illo, ſi per ſe ſecluſo juramento, & ſine illo eſſet validus, erit etiam validus, etiamſi fiat contra juramentum priùs editum de non faciendo illo, non obſtante perjurio; adeóque juramentum nullam habet vim irritandi actum contra illum geſtum, ſi is, quoad valorem ſuum pendeat ex ſola libera voluntate agentis: ídque declaratur exemplis. *n.* 143. Aſſert. II. Si actus, qui fit contra prius juramentum, per ſe, abſque juramento ſit invalidus, tunc non poteſt confirmari per juramentum poſteriùs editum, contra prius juramentum abſtinendi ab illo. *n.* 144. Porrò, ſi actus contrarij ſint eiuſdem rationis; tunc, ſi prior eſt validus, poſterior ipſi contrarius eſt invalidus, etiamſi juramentum huic accedat. *cit. num.* 144. *in fine.*

Sectio V. *De obligatione, & relaxatione juramenti? pag.* 470.

§. I. *Utrùm obligatio juramenti ſit perſonalis, an verò realis, ita ut ad heredes tranſeat? pag.* 470.

Assertio I. Juramentum promiſſorium homini præſtitum, ſecundùm propriam obligationem ex virtute Religionis, ſemper eſt perſonale, ex parte jurantis, neque heredem illius, aut ſucceſſorem obligare poteſt: quamvis obligare poſſit ex vi pacti, vel contractûs ex juſtitia. *n.* 145. Deducuntur plura corollaria

Vvvv 3

rollaria. *num.* 146. *& duobus ſeqq.* Aſſert. II. Juramentum promiſſorium non eſt perſonale, ex parte eius, cui præſtatur, ſed reale; adeóque tranſit ad heredes, ſeu ſucceſſores illius. *n.* 149. Si vaſallus, vel heredes ipſius ſemel jurârunt fidelitatem domino feudi, v.g. Papæ, vel Regi, non tenentur iterum jurare fidelitatem ſucceſſoribus, vel heredibus domini feudi, quamvis eandem ſervare debeant. *n.* 150. Qui juravit alicui in dignitate, vel officio conſtituto fidelitatem, vel obedientiam, expreſſo eius dignitatis, aut officij nomine, obligatur, vi illius juramenti, omnibus ſucceſſoribus in eadem dignitate, vel officio, etiamſi illi in formula juramenti non ſint expreſſi. *n.* 151. Unde colligitur, utrùm juramentum ſit alicui præſtitum, ratione dignitatis, vel officij; an verò ratione perſonæ proprio nomine expreſsæ. *cit. n.* 151. Cur aliquis poſſit ſe juramento obligare alicui, & ſucceſſoribus eius; non autem obligare ſe, & ſucceſſores ſuos? *num.* 152. Aſſert. III. Quamvis juramentum perſonale ſit ex parte jurantis, poteſt tamen præſtari per procuratorem, modò ſpeciale mandatum habeat in ſpeciali cauſa, & actus, cui adjicitur, ſit talis, qui per alium geri poſſit. *n.* 153.

§. II. *A quo, & quomodo relaxari poſſit juramentum promiſſorium homini præſtitum? pag.* 472.

Quær. I. Qualiter Prælatus Eccleſiaſticus relaxare poſſit juramenta homini præſtita? Reſp. 1. Si ex parte recipientis iuramentum promiſſorium non ſit turpitudo, vel damnum enorme, aut vis injuſtè illata alteri; ideóque is non teneatur rem ſibi juramento promiſſam reſtituere; tunc nemo poteſt illud relaxare, præter Papam ex cauſa valde gravi: poteſt tamen etiam interdum Epiſcopus, ob bonum commune. *n.* 154. Reſp. 2. Si conſtet, turpitudinem verſari, ex parte recipientis juramentum; quia per dolum, vim, vel metum injuſtè incuſſum, vel læſionem valde enormem promiſſio, vel contractus juramento confirmatus eſt extortus, & is datum reſtituere tenetur; tunc tale juramentum ab Epiſcopo, vel ſimili Prælato relaxari poteſt. *n.* 155. Quær. II. Quis Epiſcopus debeat relaxare juramentum, num ipſius jurantis: an verò eius, cui juratum eſt? Reſp. 1. Si relaxatio juramenti petatur tantùm, & fiat, in foro conſcientiæ, ſeu extra Judicium, tum Epiſcopus jurantis id relaxare debet. Reſp. 2. Si relaxatio juramenti petatur, & fiat, in ordine ad tollendam omnino obligationem dandi, vel faciendi, quod promiſſum eſt, vel ad effectum reſcindendi omnino contractum per dolum, vel metum iniuſtum initum; tunc ea ordinariè fieri debet ab Epiſcopo eius, cui juratum eſt. *n.* 157. Poteſt tamen aliquando etiam Epiſcopus loci, in quo contractus juramento iniuſtè extorto confirmatus fuit, relaxare juramentum; vel ſi is, cui juratum eſt, ſponte ſe ſubjiciat Epiſcopo jurantis: & interdum non poteſt relaxari juramentum, niſi causâ cognitâ, & citatâ parte abſente. *n.* 158. Quær. III. An etiam Judex ſecularis poſſit relaxare juramentum homini præſtitum? Reſp. non poteſt immediatè, ac directè relaxare, poteſt tamen indirectè, inter laicos ſibi ſubditos, ſi bonum publicum, ac politicum id exigat. *num.* 159.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.
Cap. 1. *n.* 61.
c. 2. *n.* 27. *& ſeq.*
c. 3. *n.* 125. *&* 129.
c. 4. *n.* 14. *& ſeq.*
c. 5. *n.* 16.
c. 6. *n.* 57. *& tribus ſeqq.*
c. 7. *n.* 78. *& duobus ſeq.*
c. 8. *n.* 69. *& duobus ſeqq.*
c. 9. *n.* 81. *& duobus ſeqq.*
c. 10. *n.* 50. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 31. *& ſeq.*
c. 12. *in princ. num.* 52. *& ſeq.*
Et §. Illi verò. n. 34. *& ſeq.*
c. 13. *n.* 33.
c. 14. *n.* 150. *& ſeq.*
c. 15. *n.* 72. *& tribus ſeqq.*
c. 16. *n.* 109. *& ſeq.*
c. 17. *n.* 84. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 25. *& ſeq.*
c. 19. *n.* 121. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 67. *& ſeq.*
c. 21. *n.* 107. *& ſeq.*
c. 22. *n.* 36. *& ſeq.*
c. 23. *n.* 111.
c. 24. *n.* 42. *& duobus ſeqq.*
c. 25. *in princ. n.* 115. *& duobus ſeqq.*
Et §. Illud autem. n. 45. *& duobus ſeqq.*
c. 26. *n.* 2. *& duobus ſeqq.*
c. 27. *n.* 29. *& ſeq.*
c. 28. *n.* 132. *& ſeq.*
c. 29. *in princ. n.* 76. *&*
§. fin. n. 126.
c. 30. *n.* 9. *& ſeq.*
c. 31. *n.* 112. *& ſeq.*
c. 32. *n.* 100. *& ſeq.*
c. 33. *n.* 38. *& duobus ſeqq.*
c. 34. *n.* 48. *& ſeq.*
c. 35. *n.* 195. *& ſeq.*
c. 36. *& ult. in princ. n.* 86. *& duobus ſeqq.*
Et §. Sanè. n. 89. *& duobus ſeqq.*

In Sexto.
c. 1. *n.* 103. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 134.
c. 3. *& ult. n.* 54. *& ſeq.*

In Clementinis.
Clement. unic. n. 17.

TITULUS XXV.

DE EXCEPTIONIBUS. pag. 473.

§. I. *Quid ſit exceptio, & quomodo dividatur, & de oppoſita ei replicatione. pag.* 474.

Assertio I. Exceptio quandoque latè ſumitur pro omni defenſione, quæ competit Reo; quandoque ſtrictè pro defenſione Reo competente, per quam excluditur actio. *n.* 1. Aſſert. II. Exceptiones variè dividuntur. Primò. Aliæ ſunt dilatoriæ & temporales, aliæ peremptoriæ, & perpetuæ. Dilatoriæ rurſum aliæ ſunt declinatoriæ fori, quæ reſpiciunt perſonam Judicis; aliæ, quæ reſpiciunt perſonam partis litigantis; aliæ, quæ cauſam. Secundò. Exceptiones aliæ ſunt perſonales, aliæ reales, aliæ mixtæ. Tertiò. Aliæ civiles, aliæ Prætoriæ. *num.* 2. Aſſert. III. Exceptioni contraria eſt replicatio, per quam Actor excludit exceptionem Rei, & contra replicationem Actoris objici poteſt duplicatio, vel etiam triplicatio, quadruplicatio, niſi à Judice modus, ſeu terminus allegationibus, ſeu replicationibus in Iudiciis præfigatur. *n.* 3.

§. II. *An, & qualiter licitum ſit excommunicato excipere in Iudicio, vel appellare, vel aliâ defenſione uti? pag.* 475.

Assertio I. Excommunicatus, etiam maiori excommunicatione, non ſolùm excipere, ſed etiam appellare, & omni aliâ defenſione uti poteſt. *n.* 4. 5. Quas exceptiones in ſpecie poſſit opponere excommunicatus. *n.* 6. Excommunicatus conventus de ſolvendo debito à creditore, compenſationem objicere poteſt. *n.* 7. Excommunicatus non poteſt reconvenire Actorem, poteſt tamen recuſare Judicem ſuſpectum. *n.* 8. Aſſert. II. Excommunicatus etiam appellationem proſequi poteſt, etſi ſit Actor principalis. *n.* 9. Non tantùm Reus, ſed etiam Actor excommunicatus cauſam appellationis proſequi poteſt ... Judic

Judicio. *n.* 10. Porrò, quod dictum eſt, appellantem, non obſtante excommunicatione, poſſe proſequi appellationem, id Extenditur primò, quòd etiam Reſcriptum impetratum in cauſa appellationis valet, non obſtante exceptione excommunicationis poſt appellationem latæ, licèt de ea in Reſcripto nulla facta ſit mentio. *n.* 11. *& ſeq.* Extenditur ſecundò, quòd valeat Reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper cauſa appellationis, etiamſi illi poſtea objiciatur, quòd tempore impetrati Reſcripti fuerit excommunicatus. *n.* 13. Sive appellans excommunicatus fuerit ex aliis cauſis, ſive propter cauſam, à qua appellavit; niſi tamen quis appellet à ſententia excommunicationis, dicendo, illam non eſſe ipſo jure nullam, ſed injuſtam: tunc enim repellitur à proſecutione appellationis. *n.* 14. Aſſert. III. Si Reus excipiat contra Actorem, quòd ſit ligatus excommunicatione maiore; Actor verò replicet, quòd ipſe Reus quoque minorem excommunicationem contraxerit, non eſt admittenda illa Actoris replicatio; quamvis exceptio Rei conventi ſit legitima. *num.* 15. Solvitur objectio. *n.* 16. Porrò, etſi Reus ligatus maiore excommunicatione poſſit Actorem ſimiliter excommunicatum, excipiendo, repellere ab agendo; non tamen viciſſim Actor poteſt repellere ab excipiendo Reum, eò quòd ſit excommunicatus. *n.* 17.

§. III. *Quando, & quomodo exceptio excommunicationis opponi poſſit, vel debeat: & quando exceptiones contra teſtes proponendæ ſint? pag.* 479.

Assertio I. Reus poteſt in quacunque parte litis excommunicationis exceptionem contra Actorem opponere: quòd ſi malitioſè id differat, ut Actorem ſumptibus, & laboribus fatiget, in legitimas expenſas condemnabitur: quòd ſi Reus non excipiat contra Actorem, qui publicè excommunicatus eſt, Judex eum repellere debet. *n.* 18. Idque ſtatutum fuit, ut Cenſura Eccleſiaſtica magis timeatur, & communionis periculum evitetur, & contumaciæ vitium reprimatur *n.* 19. Id autem locum habet, ſi ſic communicatio forenſis fiat in Judicio cum excommunicato; is verò à parte, vel à Judice etiam poſt litem conteſtatam repelli poteſt, & debet. *n.* 20. Dupliciter autem opponi poteſt exceptio excommunicationis, vel per modum dilatoriæ, vel peremptoriæ. *n. eod.* Aſſert. II. Reus, qui contra Actorem excipit de excommunicatione, debet ſpeciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies apertè probare; aliàs Judex condemnabit illum in expenſas, quas Actor fecit, & procedet in cauſa. Si verò poſtea durante Judicio, iterum objiciatur, & probetur eadem, vel alia excommunicatio, Actor repellitur, ſed quæ priùs acta ſunt, valebunt. Verùm ultra duas vices hæc exceptio excommunicationis non opponatur, niſi nova emerſerit, vel ſupervenerit nova, & evidens probatio antiquæ excommunicationis: ſed, ſi poſt rem judicatam hæc exceptio opponatur, impedietur eius executio, ſed ſententia ſuum robur habebit. Judex denique publicè excommunicatum repellet ex officio ſuo, etiamſi Reus de hoc non excipiat. *n.* 21. *& ſeq.* Ubi hæc declarantur. Aſſert. III. Exceptiones contra perſonas teſtium opponi debent, & probari, ante latam ſententiam definitivam, ſi crimina per modum exceptionis objiciantur, de quibus antea non erant accuſati: ſi verò objiciantur crimina, de quibus jam antè erant accuſati, & confeſſi, ac convicti, ſtatim repellendi ſunt à teſtimonio. *n.* 23. Debent autem opponi, ante ſententiam, id eſt, antequam in cauſa concluſum ſit, vel etiam regulariter ante publicatas atteſtationes. *n.* 24. Sunt autem hæ exceptiones non dilatoriæ, nec abſolutè peremptoriæ, ſed quaſi: quòd ſi non contra perſonas, ſed contra dicta teſtium excipiatur, vel ſi ſententia non tranſeat in rem judicatam, huiuſmodi exceptiones, etiam poſt ſententiam, opponi poſſunt. *cit. n.* 24. Aſſert. IV. Si contra teſtes objiciantur crimina, per modum exceptionis tantùm, etiamſi de ijs convicti fuerint, vel confeſſi, non tamen pœnâ ordinariâ affici debent; ſed tantùm repelli à teſtimonio, præſertim, ſi crimen objectum ad cauſam principalem non pertineat. *n.* 25.

§. IV. *An, & qualiter Iudex certum terminum ſtatuere poſſit, intra quem exceptiones dilatoriæ, vel etiam peremptoriæ proponi debeant? pag.* 482.

Assertio I. Judex aſſignare debet certum tempus ad proponendas omnes exceptiones dilatorias, quo tranſacto, partes non poſſunt ampliùs illas opponere, niſi priùs de hoc fuerint proteſtatæ; vel niſi nova aliqua exceptio oriatur, vel niſi volens excipere juret, ea poſtea ad ſuam notitiam perveniſſe. *num.* 26. *& ſeq.* Sunt & alij præterea caſus, in quibus poſt terminum à Judice aſſignatum, & elapſum, exceptiones dilatoriæ opponi poſſunt. *n.* 28. Inter hos numeratur etiam exceptio excommunicationis, quæ ſemper opponi poteſt, etiam poſt litem conteſtatam, & terminum peremptorium à Judice præfixum, ad proponendas exceptiones dilatorias, eúmque tranſactum. *n.* 29. Idque tripliciter extenditur. *num.* 30. Et talis terminus à Judice datus in dubio intelligitur peremptorius, etſi id non exprimatur. *num. eod.* Aſſert. II. Judex etiam peremptoriis exceptionibus certum terminum aſſignare poteſt, quo elapſo, illæ non admittuntur ampliùs, ſaltem, ſi cum cauſæ cognitione Judex illum præfixerit. *n.* 31.

§. V. *An, & qualiter aliæ quædam exceptiones opponi poſſint, vel non? pag.* 484.

Assertio I. Is, qui habet plura beneficia, non poteſt contra alium excipere de pluralitate beneficiorum. *n.* 32. Idque videtur intelligendum de pluribus beneficiis compatibilibus, non autem incompatibilibus, quæ ſimul acquiri, & retineri non poſſunt. *n.* 33. Aſſert. II. Poteſt quis pro defenſione Eccleſiæ ſuæ opponere exceptionem excommunicationis, perjurij, vel aliam legitimam exceptionem: nec ſic excipiens viciſſim per replicationem excommunicationis, vel perjurij repelli poteſt. *num.* 34. *& ſeq.*

Aſſert. III. Exceptio rei judicatæ non competit Reo abſoluto per ſententiam Judicis; quia rem non ampliùs poſſidet, ſi poſtea rem iterum poſſideat. *n.* 36. Idque procedit de Reo convento actione reali, ſive rei vindicatione, ſi non ampliùs poſſideat, quòd abſolvi debeat, niſi dolo deſierit poſſidere, vel pro re vendita v. g. pretium acceperit. *n.* 37. Si ille, à quo res fuit vindicata, fuit abſolutus; quia ceſſavit cauſa, ob quam per ſententiam fuit abſolutus, eò quòd rem tunc non poſſidebat; tunc, ſi poſtea denuò poſſidere incipiat, poteſt iterum res ab eo peti, non obſtante exceptione rei iudicatæ. *n.* 38. Ubi etiam dicitur, quòd probare debeat rem ſuam vindicans. Aſſert. IV. Exceptio rei judicatæ, ſive ſententiæ latæ per Judicem

cem Eccleſiaſticum in cauſa mixti fori, poteſt opponi coram Judice ſeculari, ab eóque admitti debet, & vice verſâ, exceptio ſententiæ latæ per Judicem ſecularem poteſt opponi coram Judice Eccleſiaſtico. *n.* 39. Hinc colligitur, quòd ſententia lata à Judice competente, admitti debeat etiam ab alio Judice competente, quamvis diverſi fori ſit: & quòd Judex Eccleſiaſticus poteſt per cenſuras compellere Judicem ſecularem, ut admittat exceptionem rei in ſuo foro judicatæ, non autem vice verſâ. *num.* 40. Aſſert. V. Si quis exceptionem declinatoriam juriſdictionis, vel ſimilem dilatoriam opponat, eáque non admittatur; ideóque appellet contra Judicem, tum probare debet coram Judice appellationis, exceptionem eſſe veram: quo probato, Judex declarabit quidem, appellationem eſſe legitimam, ſed non debet cognoſcere de cauſa principali. *n.* 41. *& ſeq.* Aſſert. VI. Si per exceptionem ſuſpenſionis ab officio, & beneficio, contra quam replicatur, quòd ſententia talis ſuſpenſionis ſit irrita, retardetur ordinatio, ſeu proviſio Eccleſiæ, tum abſolutio à Superiore facienda eſt ad cautelam. *n.* 43. *& ſeq.*

§. VI. *An excipiens confiteri videatur de jure adverſarii? & an quis in Iudicio pluribus, iiſque contrariis exceptionibus uti poſſit? pag.* 487.

Assertio I. Is, qui contra adverſarij intentionem excipit, non ideo eam fateri cenſetur. *num.* 45. Plures ſunt caſus, in quibus Reus excipiens habetur pro confeſſo. *n.* 46. Qui Inſtrumentum produxit, non ideo ſemper cenſetur omnia in eo contenta confeſſus eſſe. *num.* 47. Aſſert. II. Poteſt quis non unâ tantùm, ſed & pluribus exceptionibus, ſeu defenſionibus etiam diverſis uti: imò etiam plures exceptiones contrarias poteſt quis ſimul, vel ſucceſſivè proponere, non quidem abſolutè, & copulativè, ſed ſub conditione, & disjunctivè. *n.* 48.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.
Cap. 1. *n.* 23. *& ſeq.*
Et §. *fin. n.* 25.
c. 2. *n.* 15. *& duobus ſeqq.*
c. 3. *n.* 32. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 26. *& duobus ſeqq.*
c. 5. *n.* 4. *& quatuor ſeqq.*
c. 6. *n.* 45. *& duobus ſeqq.*
c. 7. *n.* 41. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 34. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 43. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 11. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 9. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 18.
c. 13. *n.* 36. *& duobus ſeqq.*
c. 14. *& ult. n.* 13. *& ſeq.*

In Sexto.
c. 1. *in princ. n.* 19. *&* 20.
§. *Si quis igitur. n.* 21. *&* 22.
c. 2. *n.* 39. *& ſeq.*

In Clement.
Clement. unic. num. 29. *& ſeq.*

TITVLVS XXVI.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS. pag. 490.

Sect. I. *De præſcriptione in genere, & perſonis præſcribentibus, ac rebus, quæ præſcribi poſſunt. pag.* 490.

§. I. *Quid ſit præſcriptio, & an, ac quomodo ab uſucapione diſtinguatur, & ob quas cauſas ſit à jure introducta? pag.* 490.

Assert. I. Definitur præſcriptio, quid ſit, & quid uſucapio. *n.* 2. Et quomodo præſcriptio ab uſucapione differat. *n.* 3. Accipiuntur nunc paſſim præſcriptio, & uſucapio promiſcuè pro ſynonymis: & ut ſic præſcriptio cõmuniter ita definitur: Eſt adiectio, ſeu acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis, tempore, & modo legibus definito: ubi nomen dominij latiùs accipi debet, prout comprehendit etiam acquiſitionem aliorũ jurium, quæ præſcribi poſſunt, ut uſus fructus ſervitutis &c. imò etiam liberationem ab aliquo debito &c. *cit. n.* 3. Aſſert. II. Præſcriptio, ſeu uſucapio Jure civili eſt introducta, & approbata à Jure Canonico, ob publicum bonum. *n.* 4. Solvuntur objectiones contra introductionem præſcriptionis, ſeu uſucapionis. *n.* 5. Porrò uſucapio, ſeu præſcriptio locum habet, ac vim, non ſolùm in foro externo, ſed etiam interno conſcientiæ, ita, ut is, qui præſcripſit, non teneatur ad rei reſtitutionem, cum prior dominus omne jus amiſerit. *n.* 6. Idque procedit, etiamſi nulla culpa, vel negligentia priſtini domini interceſſerit. *n.* 7. Probabile eſt, præſcriptioni renunciari poſſe, quod tamen dubio non caret. *n.* 8.

§. II. *Quinam in genere poſſint præſcribere, vel non, & adversùs quos poſſit præſcribi, vel non? pag.* 492.

Assert. I. Omnes illi, qui ſunt capaces acquirendi dominij, poſſunt præſcribere, ſeu uſucapere. *n.* 9. qui verò non ſunt capaces acquirendi dominij, vel poſſeſſionis, uſucapere non poſſunt. *num. eod.* Aſſert. II. Non poteſt præſcribi contra certas perſonas, quæ ſcilicet in Iudicio ſtare, & agere, jura ſua, vel bona adminiſtrare non poſſunt. *n.* 10.

§. III. *Quæ res præſcribi poſſint, vel non poſſint? pag.* 403.

Assert. I. Regulariter omnes res corporales, ſive eæ mobiles ſint, ſive immobiles, præſcribi, ſeu uſucapi poſſunt, niſi lege, vel ſpeciali ratione prohibeatur: res verò incorporales, ut jura, ſicut propriè poſſideri non poſſunt, ſed ſolùm quaſi poſſideri, ita & quaſi præſcribi. *n.* 11. Aſſert. II. Res illæ, quæ non ſunt in commercio hominum, ſive in nullius dominio, nullo tempore præſcribi poſſunt, ut ſunt res Sacræ, & Religioſæ, liber homo, res publicæ, ſeu ad publicum uſum deputatæ, ut viæ publicæ, & fora, item res fiſco acquiſitæ, ſaltem tempore ordinario præſcribi non poſſunt. *n.* 12. Aſſert. III. Res furtivæ, vel vi poſſeſſæ, ſeu occupatæ præſcribi nequeunt, non ſolùm à fure, vel violento poſſeſſore, ſed neque ab aliis, *n.* 13. tempore ſcilicet ordinario; poſſunt autem præſcribi tempore longiſſimo 30. vel 40. annorum. item, ſi res furtiva, vel vi occupata in poteſtatem domini redijt: at fructus ex re aliena perceptos facit ſuos bonæ fidei poſſeſſor. *n.* 14. Quòd ſit diſcrimen, in ordine ad uſucapionem, inter furtivas res mobiles, & immobiles vi poſſeſſas, ſeu occupatas? nam in his ſufficit ſola bona fides accipientis, in illis requiritur etiam tradentis. *n.* 15. Aſſert. IV. Coheres, vel ſocius bonorum non poteſt præſcribere hereditatem, vel rem communem. *n.* 16. Aſſert. V. Ea, quæ ſunt meræ facultatis, ſeu liberæ, & gratuitæ voluntatis, nunquam præſcribi poſſunt. *num.* 17. Et hinc nullo tempore præſcribi poteſt jus reluendi pignoris, vel reficiendi, aut ædificandi molendinum in ſolo proprio, *num. eod.*

Aſſert. VI. Limites, ſeu fines Epiſcopatuum, Parochiarum, & Provinciarum, & quæ huiuſmodi liminibus cohærent, præſcribi non poſſunt. *n.* 18. Verùm etſi fines, ſeu limites Parochiarum præſcribi non poſſint; poſſunt tamen fines prædiorum Eccleſiaſticorum 40. annis præſcribi. *num.* 19. Ubi etiam additur, quando fines Eccleſiarum, & prædiorum Eccleſiaſticorum præſcribi poſſint, & quando non poſſint?

§. IV. *Utru*

§. IV. *Utrùm ſubditi per præſcriptionem ſe eximere poſſint ab obedientia Principis, vel alterius inferioris Prælati, aut Superioris? pag. 495.*

ASSERTIO I. Contra ea, quæ Principi v.g. Imperatori debentur, & competunt, in recognitionem ſupremi dominij, ſeu poteſtatis, & ſubiectionis ei debitæ, à ſubditis præſcribi non poteſt, qui ſe ſubditos fatentur. *n.* 20. Poteſt tamen per præſcriptionem ex ſubdito Imperatoris v.g. fieri non ſubditus, & eximi ab eius poteſtate. *n. eod.* Ubi etiam additur, quòd nullus Chriſtianus per præſcriptionem poſſit ſe eximere à poteſtate Romani Pontificis, quæ illi tanquam ſupremo Chriſti Vicario jure Divino competit. Aſſert. II. Sed neque ſubditi contra obedientiam Prælati inferioris, v.g. Epiſcopi, vel alterius legitimi Superioris præſcribere poſſunt. *num.* 21. Licèt autem non poſſint ſubditi unius Epiſcopi præſcribere libertatem, & exemptionem ab eius obedientia, & ſubiectione ſimpliciter, ſive excluſivè, ita, ut nulli ſubjiciantur; poſſunt tamen eam præſcribere translativè, ita, ut alteri Epiſcopo, vel Papæ ſubjiciantur: idémque eſt de ſubiectione erga poteſtatem ſecularem. *n.* 22.

§. V. *An contra Prælatum poſſit præſcribi viſitatio, & procuratio, ratione illius, debita? pag. 496.*

ASSERTIO I. Clerici ſubditi, ſicut non poſſunt præſcribere adversùs Epiſcopum, vel alium ſimilem Ordinarium, ut non viſitentur, ita nec contra procurationem, ratione viſitationis, ipſi debitam ullo modo præſcribere poſſunt, quamvis aliàs utrumque jus unus Prælatus contra alterum præſcribere poſſit. *n.* 23. Neque poteſt Epiſcopus procurationem, ratione viſitationis, debitam per pactum remittere in perpetuum. *n.* 24. Neque etiam procuratio præſcribi poteſt quoad partem, ſed integra dari debet; quamvis quoad modum ſolvendi mutari poſſit, etiam viâ præſcriptionis. *n. eod.* Alij tamen cenſus, & præſtationes, qui Epiſcopo fiunt, ob aliam cauſam, quàm viſitationis, præſcribi poſſunt, ſaltem tempore immemoriali, ſicut & illa procuratio, quæ non jure communi, ſed jure ſpeciali, ſeu ex privilegio debetur viſitanti, præſcribi poteſt. *n.* 25. Similiter contra procurationes, quæ debentur Legatis, & Nunciis Sedis Apoſtolicæ, nullo unquam tempore præſcribi poteſt, ut non ſolvantur, niſi per ſpeciale privilegium Sedis Apoſtolicæ ſe immunes eſſe, oſtendant. *n.* 26. Contra procurationes Legatis Apoſtolicis debitas præſcribi poteſt per tempus immemoriale, non quidem directè, ſed indirectè ſine præjudicio ipſorum Legatorum, & modò alij Beneficiarij non nimis graventur. *n.* 27.

§. VI. *An Prælatus inferior Epiſcopo poſſit præſcribere jura Epiſcopalia? pag. 498.*

ASSERTIO I. Prælatus Epiſcopo inferior, v.g. Archidiaconus poteſt, vel per privilegium à Papa conceſſum, vel per præſcriptionem acquirere omnia jura Epiſcopalia, ſi per 40. annos in eorum poſſeſſione fuit ſine interruptione, cum titulo, ita tamen ut de præſcriptione deducatur tempus, quo vacavit Eccleſia Cathedralis; ſine titulo autem requiritur tempus immemoriale. *n.* 28. Prælatus inferior dupliciter poteſt præſcribere ea, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis; vel privativè, excluſo Epiſcopo; vel cumulativè, ita, ut juxta Epiſcopum, etiam Prælatus inferior exercuerit juriſdictionem, & jura Epiſcopalia. *n.* 29. Dupliciter etiam poteſt Prælatus inferior exiſtens in poſſeſſione juriſdictionis Epiſcopalis in certis Eccleſiis ſe defendere contra Epiſcopum, vel allegando privilegium exemptionis Papale, vel præſcriptionem. *n.* 30. Exercens juriſdictionem in certis articulis, etiam cum intentione acquirendi ſimilem juriſdictionem in omnibus aliis articulis conjunctis, non præſcribit, niſi in ijs articulis, in quibus juriſdictionem exercuit, ſi Epiſcopus fuit in poſſeſſione aliorum articulorum. *num.* 31. Aſſert. II. Similiter Abbas, vel alius inferior Prælatus poteſt præſcribere jura Epiſcopalia in Capellis; ita tamen, ut non plus acquirat, quàm præſcripſit. *n.* 32. Enumerantur quædam Jura Epiſcopalia in ſpecie, in quibus Prælatus inferior præſcribere poteſt. *n.* 33. Si alicui competat poteſtas excommunicandi ex præſcriptione, non ideo competit poteſtas ſuſpendendi, vel interdicendi, ſicut nec, ſi competat poteſtas inſtituendi, etiam competit poteſtas deſtituendi. *n. eod.* Porrò non poteſt Prælatus inferior præſcribere totalem juriſdictionem Epiſcopalem, excluſo Epiſcopo. *n.* 34.

§. VII. *An res alienari prohibitæ præſcribi poſſint? pag. 501.*

Generatim loquendo, non poſſunt, & quædam res prohibentur, non ſimpliciter alienari, ſed ſolùm ſine certis ſolennitatibus; aliæ verò ſimpliciter. *n.* 35.

Aſſert. I. Res Eccleſiæ, pupillorum, & minorum, etiamſi debitæ ſolennitates non interveniant, præſcribi poſſunt: hodie tamen quoad tempus præſcriptio in pupillis, & minoribus eſt reſtricta. *n.* 36. Aſſert. II. Res ſimpliciter prohibitæ alienari, poſſunt præſcribi tempore immemoriali; item legata, fideicommiſſa, feuda, maioratus, & aliæ res, quæ abſolutè alienari prohibentur, non poſſunt præſcribi tempore ordinario 10. vel 20. annorum: an autem tempore longiſſimo 30. vel 40. annorum poſſint præſcribi, dubium eſt: probabilius eſt, non poſſe, in præjudicium ſucceſſorum. *n.* 37.

SECTIO II. *De conditionibus ad præſcriptionem requiſitis, & in ſpecie de prima, & ſecunda conditione. pag. 501.*

§. I. *An, & qualis poſſeſſio requiratur ad præſcriptionem? pag. 502.*

ASSERTIO I. Ad omnem præſcriptionem neceſſariò requiritur poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio. *n.* 38.

Aſſ. II. Ad præſcriptionem requiritur poſſeſſio ſaltem civilis, nec ſufficit ſola naturalis, ſine civili. *n.* 39. Et hinc conductor, mandatarius, depoſitari⁹, non poſſunt præſcribere; quia rem non poſſidẽt civiliter, neq; illi, qui non ſuo, ſed alterius nomine poſſident. *n.* 40.

§. II. *An laici non poſſint præſcribere decimas, ob defectum poſſeſſionis? pag. 502.*

Reſp. affirmativè: nam, cùm laici non poſſint ſpiritualia poſſidere, ut decimas, nec poſſunt præſcribere, nec ab Epiſcopo ipſis concedi. *n.* 41. Sed neque per tempus immemoriale, & cum bona fide poſſunt laici jus percipiendi decimas, quatenus ſpirituale eſt, præſcribere. *n.* 42. Neque etiam quatenus à ſpirituali titulo ſeparatum, & temporale quoddam jus eſt; quia nequit laicus illud poſſidere ſine titulo privilegij, ſeu conceſſione Prælati Eccleſiaſtici. *n. eod.* Si quis ex legis diſpoſitione ſit incapax poſſidendi, ſine titulo privilegij, vel conceſſionis; tunc nec per temporis immemorialis poſſeſſionẽ, cum bona fide, prçſcribere poteſt. *n.* 43. Laici non poſſunt etiam tempore immemoriali

jus percipiendi decimas præſcribere, etſi fortè adſit fama, vel publicus error de privilegio, vel aliâ conceſſione factâ à Prælato Eccleſiaſtico. *n.* 44. Verùm, ſi immemorialis poſſeſſio coniuncta ſit cum publica fama alicuius privilegij, vel conceſſionis factæ à Prælato Eccleſiaſtico, inducit præſumptionem juris pro laico poſſidente, ut non teneatur reſtituere decimas perceptas, vel percipiendas. *n.* 44.

§. III. *An ad omnem præſcriptionem, & omni tempore neceſſaria ſit bona fides ad præſcribendum? pag.* 504.

Secunda conditio ad præſcribendum neceſſaria eſt bona fides, quâ quis probabiliter exiſtimet, rem, quam poſſidet, ſuam eſſe, vel ſaltem alienam non eſſe. *num.* 45. Aſſert. I. Jure civili in præſcriptione longi temporis bona fides tantùm ab initio requiritur ad inchoandam præſcriptionem; in præſcriptione verò longiſſimi temporis omnino non requiritur. *n.* 46. Verùm Jure Canonico requiritur bona fides ad omnem præſcriptionem, & omni tempore ab initio cœptæ præſcriptionis uſque ad finem. *n.* 47. Et hinc malæ fidei poſſeſſor non poteſt præſcribere. *num.* 48. Etiam in præſcriptione temporis immemorialis requiritur bona fides. *n.* 49. In dubio autem præſumendum eſt, aliquem bonâ fide poſſediſſe. *n. eod.* Malæ fidei poſſeſſor non poteſt præſcribere, ſive dominus reſciat, rem ad ſe pertinere, ſive neſciat. *cit. n.* 49. Præſcriptio procedit etiam contra abſentem, & ignorantem, niſi juſtam cauſam ignorantię ſuæ alleget; vel niſi abſens, vel ignorans adhuc poſſideat civiliter; tunc enim præſcriptio contra illum non procedit. *num. eod.* Solvitur obiectio. *n* 50. Aſſert. II. Ad præſcribendum debitum perſonale, vel contra actionem perſonalem ad tale debitum, quod quis non ſolvit, quia creditor petere intermittit, requiritur etiam bona fides, quâ quis credat, ſe nihil debere. *num.* 51. Aſſert. III. Etſi debitum pœnæ ob delictum contractum præſcribi poſſit; non tamen ſine bona fide præſcribentis, qui, etſi ſciat pœnam pro ea culpa eſſe debitam, ſimul tamen ſcit, & judicat, ſe non teneri eam ſolvere, niſi exigatur. *num.* 52. Excipitur crimen hæreſis: nam, ſi poſt mortem hæreticorum, qui in hæreſi obierunt, &, dum viverent, Catholici putabantur, & bona eorum à filiis, vel aliis heredibus eorum, Catholicis tamen, 40. annis, bonâ fide poſſeſſa fuerint, poſtea moleſtandi non ſunt, quamvis illi, quorum bona fuerunt, tunc detegantur fuiſſe hæretici: & quænam conditiones requirantur ad hanc præſcriptionem? *n.* 53. Aſſert. IV. Qualis bona fides requiratur ad præſcribendum in ſervitutibus urbanis, & qualis in ruſticis? *n.* 54.

§. IV. *An dubitans, num res ſua ſit, vel aliena, habeat bonam fidem ſufficientem ad præſcribendum? pag.* 507.

Assertio I. Si quis rem incipiat poſſidere, cum dubio, num ſua ſit, an aliena, non cenſetur habere bonam fidem. *n.* 55. Aſſert. II. Dubium superveniens poſt cœptam præſcriptionem, an res ſit poſſidentis, nécne, non impedit, quò minùs continuari, & perfici poſſit præſcriptio, dummodo diligentia adhibeatur ad inveſtigandam veritatem. *n.* 56. poteſt dari medium inter bonam, & malam fidem, ſi ſpeculativè conſiderentur; non autem, ſi in ordine ad praxin. *num.* 57. An, ſi is, qui bonâ fide præſcriptionem incepit, poſtea ex erronea conſcientia dubitet, non ſolùm, an res ſua ſit, ſed etiam, an cum tali dubio licitè eam poſſit retinere, ac poſſidere, cenſeatur bonam fidem habere, vel malam, quæ impediat præſcriptionem? *n.* 58.

§. V. *An, & qualis ignorantia ſive facti, ſive juris, impediat bonam fidem, & conſequenter etiam ipſam præſcriptionem? pag.* 508.

Assertio I. Qui ex ignorantia affectata, vel craſſa putat, rem, quam poſſidet, eſſe ſuam, cùm ſit aliena, non poſſidet eam bonâ fide; adeoque non poteſt eam præſcribere, etiamſi practicè judicet, ſe licitè illam poſſidere. *n.* 59. Aſſert. II. Ignorantia invincibilis facti, vel etiam juris non liquidi, ſed controverſi, non excludit bonam fidem ad præſcribendum neceſſariam. *n.* 60. Aſſert. III. Ignorantia juris clari, & indubitati impedit bonam fidem, & præſcriptionem in utroque foro, etiamſi ſit invincibilis, & inculpata. *num.* 61. Sunt tamen plures exceptiones, in quibus etiam cum juris ignorantia præſcriptio procedit, in quibus tamen DD. non conveniunt. *n.* 62. *& ſeq.* Aſſert. IV. Ignorantia juris prodeſt, quando dę damno vitando agitur: non autem de lucro captando, ſive de acquirendo: ignorantia verò facti alieni, nec in damno evitando, nec in lucro captando obſtat, modò craſſa, & ſupina non ſit: ignorantia verò facti proprij de damno vitando agentibus non nocet: ſecus, ſi agatur de lucro captando. *n.* 64.

§. VI. *An, & quomodo bona, vel mala fides Auctoris, ſeu anteceſſoris proſit, vel obſit ſucceſſori, in ordine ad præſcriptionem? pag.* 509.

Assertio I. Qui bonæ fidei poſſeſſori in re aliqua ſuccedit, poteſt numerare etiam tempus anteceſſoris ſui, quo is bonâ fidę poſſedit, & ſic compleat præſcriptionem. *n.* 65. Aſſert. II. Mala fides Anteceſſoris non nocet ſucceſſori ſingulari, quocunque titulo ſuccedat, oneroſo, vel gratuito, ſive inter vivos, ſive ex ultima voluntate, dummodo non ſit heres: etſi computari non poſſit tempus, quo Anteceſſor malâ fide rem poſſedit. *n.* 66. Excipitur primò, niſi res vitio reali affecta ſit furti, vel violentiæ: tunc enim nec à bonæ fidei poſſeſſore præſcribi poteſt, ſaltem ordinario tempore, ſi res immobilis poſſideatur, vel alienetur, ignorante illo, ad quem pertinet: nam tunc ab eo, qui illam accepit à poſſeſſore malæ fidei, non poteſt ante annos 30. præſcribi. *num.* 67. Aſſert. III. Mala fides Theologica, ſeu conſcientia rei alienæ, anteceſſoris, nocet ſucceſſori univerſali, ſive heredi, ut hic præſcribere nunquam poſſit, etiamſi bonam fidem habeat. *n.* 68. Excipitur primò, niſi heres, præter titulum hereditatis, habeat alium titulum particularem, v. g. emptionis, quo eam poſſit præſcribere: tunc enim mala fides defuncti ei non nocet. Secundo, niſi non ſit heres immediatus illius, qui malam fidem habuit, ſed mediatus, ſeu ulterior; quamvis aliqui contrarium teneant. *n.* 7‑

Tertiò, mala fides Anteceſſoris non nocet ſucceſſori in dignitate, vel alio beneficio Eccleſiaſtico. *num.* 71. Extenditur primò, quòd mala fides Anteceſſoris noceat ſucceſſori univerſali, non ſolùm quoad præſcriptionem ordinarij temporis, ſed etiam longiſſimi. *num.* 72. Secundò, mala fides Auctoris nocet ſucceſſori univerſali, tamen

tantùm quoad ſingulares heredes, qui ſuccedunt uni defuncto, ſed etiam quoad univerſitatem v. g. civitatem. *n.* 73. Aſſert. IV. Quando defunctus poſſedit non bonâ fide, & ſine titulo; ideóque indigebat longiore tempore ad præſcribendum, eius heres, ſi non ſit ſuus, ſed extraneus, poterit breviore tempore præſcribere: ſecus, ſi ſit heres ſuus, & neceſſarius. *num.* 74.

§. VII. *An mala fides, reſpectu unius, impediat præſcriptionem, reſpectu alterius? pag.* 512.

Assertio I. Si quis malam fidem habeat, reſpectu unius rei, vel juris, ſed bonam reſpectu alterius rei, vel juris diſtincti, poteſt hoc præſcribere. *n.* 75. Aſſert. II. Mala fides, quâ poſſidetur res, vel jus aliquod, impedit præſcriptionem, non ſolùm reſpectu unius, ſed etiam omnium aliarum diverſarum perſonarum. *n.* 76.

§. VIII. *An, & qualiter mala, vel bona fides Prælati poſſit obeſſe, vel prodeſſe Eccleſiæ, quoad præſcriptionem? pag.* 512.

Assertio I. Si Prælatus ſciat, rem alienam ab Eccleſia, vel Monaſterio poſſideri; hoc autem ſit in bona fide; tum vel notoriè conſtat, rem eſſe alienam, & non poteſt Monaſterium rem retinere, ſed reſtituere debet: ſecus, ſi non conſtet notoriè, rem alienam eſſe, nec Prælatus id probare poſſit; tunc enim poteſt eam retinere. *n.* 77. Aſſert. II. Si Prælatus ſciat, rem, quam poſſidet Eccleſia, vel Monaſterium, alienam eſſe, Capitulum verò, ſeu Conventus ſit in bona fide: probabilius eſt, præſcriptionem non habere locum, ſi res communiter à Prælato, & Capitulo poſſideatur. *num.* 78. Aſſert. III. Si Prælatus confiteatur in Judicio, rem alienam eſſe, non præjudicat Eccleſiæ, niſi ab ea, vel Capitulo mandatum habeat, vel niſi præſumptio juris ſit contra Eccleſiam, rem alienam eſſe. *num.* 79. Porrò taciturnitas, & patientia Prælati non repetentis in Judicio bona Eccleſiæ, vel pauperum, non obſtat, quò minùs ſucceſſores ea recuperare poſſint, donec ea præſcripta fuerint. *n.* 80.

Sectio III. *De tertia, & quarta conditione, videlicet de titulo, & tempore ad præſcribendum neceſſario. pag.* 513.

§. I. *An, & qualis Titulus requiratur, ac ſufficiat ad præſcriptionem, & quando nullus requiratur? pag.* 513.

Assertio I. Præter bonam fidem ordinariè requiritur ad præſcribendum juſtus titulus, ſine quo non poteſt dominium acquiri. Juſtus autem titulus eſt, qui ex ſe eſt habilis ad transferendum dominium, licèt per accidens non transferat; tres autem ſunt tituli, qui ad præſcriptionem ſufficere poſſunt, coloratus, ſeu apparens, titulus exiſtimatus tantùm, & titulus præſumptus tantùm. *n.* 81. Aſſert. II. In præſcriptione ordinaria longi temporis decem, vel viginti annorum, & in triennali uſucapione, requiritur, ut allegetur, & probetur juſtus titulus coloratus, vel exiſtimatus, in utroque jure. *n.* 82. Aſſert. II. In præſcriptione longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum ordinariè non requiritur titulus, ſed ſufficit bona fides, quâ præſcribens credit, ſe titulum habere, ſeu cauſam poſſidendi: & multò minùs requiritur titulus in præſcriptione centenaria, vel immemoriali. *num* 83. Aſſert. IV. In præſcriptione ſive centenaria contra Eccleſiam Romanam, ſive quadragenaria contra Eccleſiam inferiorem, ſi Jus commune reſiſtat præſcribenti, vel alia adversùs eum ſit præſumptio, non ſufficit bona fides ad præſcribendum; ſed requiritur etiam allegatio, & probatio legitimi tituli, niſi tanti temporis poſſeſſio probetur, cuius initij memoria non exiſtat. *num.* 84. *& ſeq.* Porrò, ſi Ius commune ita reſiſtat poſſeſſori, ut eum reddat omnino inhabilem poſſidendi rem, v.g. decimas; tunc nec cum titulo præſcribi ullo tempore poteſt: ſi verò prohibeat quidem, non tamen ita, quò minùs ſpeciali jure poſſit res, quæ poſſidetur, ad aliquem pertinere, v. g. Eccleſia ad Epiſcopum alterius Diœceſis; tum præter bonam fidem, & tempus 40. annorum, requiritur titulus apparens, vel tempus immemoriale, ſine titulo. *num.* 86. *& ſeq.* Utrùm requiratur titulus ad præſcribendum, ſi jus commune reſiſtat poſſeſſori, ſeu præſcribenti, non tamen aſſiſtat petitori, ſeu Actori, contra quem præſcribitur? *num.* 88. In omni præſcriptione etiam centenaria, & immemoriali, ſi conſtet, præſcribentem cum titulo vitioſo, ſeu inhabili ad transferendum, dominium poſſidere, non valet præſcriptio. *num. eod.*

§. II. *Quanto tempore præſcribantur res mobiles, & immobiles adversùs privatos? pag.* 515.

Quarta conditio ad præſcribendum eſt, ut res poſſideatur tanto tempore, eóque continuo, quanto requiritur ex præſcripto legum, vel Canonum. Res, quæ præſcribuntur, aliæ ſunt mobiles, aliæ immobiles: requiritur autem ordinariè minus tempus ad præſcribendum contra præſentes, quàm abſentes: & qui dicantur præſentes, qui abſentes? *num.* 89.

Aſſert. I. Res mobiles præſcribuntur triennio, cum titulo, & bonâ fide, ſive res ſint privatorum, ſive Eccleſiæ etiam Romanæ. *n.* 90. Ad præſcribendas verò res mobiles, etiam privatorum, ſine titulo, requiruntur 30. anni. *num. eod.* Aſſert. II. Ad præſcribendas res immobiles privatorum, cum titulo, requiruntur 10. anni inter præſentes, & 20. inter abſentes: ſine titulo autem præſcribuntur res immobiles, non niſi 30. annis. *n.* 91. Jure verò antiquo præſcriptio in rebus immobilibus, ſine titulo, etiam contra Eccleſiam 30. annis perficiebatur. *num. eod.* Si is, contra quem præſcribitur, partim fuit præſens, partim abſens, ſervanda eſt proportio inter abſentiam, & præſentiam. *n. eod.*

§. III. *Quantum tempus requiratur ad præſcribendum contra Eccleſias? pag.* 516.

Assertio I. Ad præſcribendum bona immobilia, & jura Eccleſiarum, etſi ſecundùm antiquos Canones, non niſi 30. anni requirantur; nunc tamen 40. anni requiruntur, niſi Eccleſia interim vacet paſtore. *n.* 92. Similiter una Eccleſia adversùs aliam intra 40. annos præſcribere poteſt. *n.* 93. Eccleſia Romana minorem præſcriptionem, quàm 40. annorum adversùs Eccleſias non admittit. *n.* 94. Porrò præſcriptio 40. annorum, ſive à privato fiat, ſive ab Eccleſia, extenditur etiam ad Monaſteria, Hoſpitalia, vel alia loca Religioſa, & ad legata, ac donationes ad pias cauſas. *num.* 95. Non tamen hæc præſcriptio quadragenaria extenditur ad bona privata, ac patrimonialia Clericorum. *num. eod.* Quòd ſi Ius commune reſiſtat præſcribenti, tum præter

tempus 40. annorum, & bonam fidem, etiam titulus coloratus eſt neceſſarius. *num. eod.* An, & quando locum habeat regula illa, quòd privilegiatus non utitur privilegio contra pariter privilegiatum, quando una Eccleſia præſcribit contra aliam. *n.96.* Quantum tempus requiratur, quando quis per dimidium tempus præſcripſit contra privatum rem immobilem inter præſentes, quæ poſtea pervenit ad Eccleſiam. *num. eod.* Quantum tempus requiratur ad præſcribendum, ſi res communiter pertineat ad laicum, & Eccleſiam? *cit. num. 96.* Excipitur caſus ſpecialis, in quo longè minore tempore, quàm 40. annorum præſcribitur contra Eccleſiam: nam, ſi Epiſcopus convertat aliquem locum ab hæreſi ad fidem, vel à ſchiſmate ad unitatem Catholicam, ſi per triennium illum poſſideat, nemine eum repetente, tum ulteriùs ab eo repeti non poteſt. Si verò vacabat Eccleſia illa, ſeu carebat paſtore, vel erat in ſchiſmate, non currit præſcriptio triennalis, niſi poſtquam fuerit creatus novus Epiſcopus, vel Converſus; quia ex tunc incipit currere triennium, & præſcriptio. *num. 97. & ſeq.* Aſſert. II. Ad præſcribenda bona immobilia, ac jura pertinentia ad Romanam Eccleſiam requiritur tempus 100. annorum. *num. 99.* Hoc privilegium centenariæ præſcriptionis, etiam alteri indirectè prodeſſe poteſt, quatenus jus habet ab Eccleſia Romana. *n.* 100. Contra Eccleſiam verò Romanam non currit præſcriptio, niſi centenaria, quod intelligi debet de illa, quæ directè, & principaliter ei præiudicat in ſuis juribus; non autem, ſi ſecundariò tantùm, & indirectè. *cit. num.* 100. Præterea in præſcriptione centenaria, quæ ſola utroque Jure Civili, & Canonico currit contra Romanam Eccleſiam, non debet numerari tempus ſchiſmatis. *num.* 101. *& ſeq.* Hæc præſcriptio centenaria contra Eccleſiam Romanam procedit ſolùm circa bona illius immobilia, & jura particularia: nam ea, quæ pertinent ad univerſalem, & ſupremam juriſdictionem Papæ, & plenitudinem poteſtatis, nullo unquam tempore præſcribi poſſunt, imò neque ea, quæ ipſi reſervata ſunt in ſignum ſpecialis prærogativæ. *cit. n.* 102.

§. III. *De tempore, quo præſcribi poteſt, adversùs Principem, vel eius fiſcum. pag. 520.*

Assertio I. Bona, ſeu jura, quæ Principi ratione dignitatis ſuæ reſervantur, & quæ Princeps ordinariè ſubditis concedere non ſolet, nunquam præſcribi poſſunt: alia verò, quæ quandoque etiam ſubditis communicari ſolent, poſſunt præſcribi, tempore immemoriali, ſine titulo, vel 100. annorum cum titulo, vel etiam 40. ſolùm annis cum titulo: exceptis, ſecundùm aliquos, tributis, & vectigalibus, quæ non poſſunt præſcribi, quoad poteſtatem imponendi, & exigendi, niſi 100. annis, cum titulo; vel tempore immemoriali, ſine titulo. *n.* 103. Aſſert. II. Bona, quæ ad Regni Coronam ſpectant, poſſunt præſcribi 100. annis. *num.* 104. Aſſert. III. Bona mobilia, & immobilia fiſci, quæ ei jam ſunt acquiſita, & incorporata, 40. annis præſcribuntur: alia verò, quæ ſunt debita fiſco, ſed non ex delicto, & nondum acquiſita fiſco, breviore tempore. *num.* 105. Porrò, ſi quis ob crimen bonis ad Eccleſiam Romanam, vel ad inferiores Eccleſias pertinentibus, à quibus illa in feudum v. g. tenet, privetur, ea contra Eccleſiam Romanam, non niſi 100. annis; contra alias inferiores Eccleſias annis 40. præſcribuntur. *num.* 106. Duobus autem modis accidere poteſt, ut quis propter crimen privetur bonis, v. g. feudalibus, ſive ipſo jure, ſive per ſententiam Judicis, ita, ut locum habeat præſcriptio centenaria contra Romanam Eccleſiam, vel quadragenaria contra alias Eccleſias. *num.* 107. Bona pertinentia ad fiſcum Eccleſiaſticum, etiam nondum incorporata fiſco, non præſcribuntur, niſi 100. annis contra fiſcum Eccleſiæ Romanæ, & 40. annis contra fiſcum aliarum Eccleſiarum. *n. eod.*

§. IV. *Quo tempore præſcribi poſſint bona feudalia, & emphyteutica? pag. 521.*

Communiter requiritur ad inducendum, vel conſtituendum feudum, viâ præſcriptionis, tempus 40. annorum cum titulo, immemoriale ſine titulo. Sed Quær. I. Quanto tempore extraneus præſcribere poſſit jus feudi contra vaſallum, vel etiam contra dominum feudi, & vaſallus contra eundem? Reſp. 1. Extraneus contra vaſallum jus feudi, ſeu dominium utile præſcribere poteſt, 30. annis, ſive dominus feudi ſciat, ſive ignoret, ſive conſenſerit, ſive non. *num.* 109. Reſp. 2. Extraneus utile dominium feudi præſcribere poteſt 30. vel 40. annis contra dominum, ſi hic ſciat alienationem, ſeu translationem feudi in extraneum eſſe factam: at, ſi ignoret, non poteſt contra dominum præſcribi, niſi tempore immemoriali, vel 100. annorum. *num.* 110. Reſp. 3. Si extraneus, in quem alienatum eſt feudum, rem non tanquam feudalem, ſed ut propriam annis 40. cum bona fide poſſideat, præſcribit eius dominium directum adversùs dominum: eodem tempore poteſt præſcribere libertatem adversùs dominum, ſive directum dominium feudi. *n.* 111. Quær. II. Quo tempore præſcribatur feudum Eccleſiaſticum, vel emphyteuſis Eccleſiaſtica, cuius proprietas pertinet ad Eccleſiam? Reſp. Præſcribi contra privatum vaſallum, vel emphyteutam tempore 30. annorum, ſi quidem, ſciente Eccleſiâ, vel eius Rectore, vaſallus, vel emphyteuta rem poſſedit: ſi verò ignorante Eccleſiâ, non niſi 100. annis præſcribitur. *n.* 112.

§. V. *Quo tempore præſcribi poſſint jura quædam ſpiritualia? pag. 522.*

Quær. I. Quo tempore præſcribi poſſint beneficia Eccleſiaſtica? Reſp. Beneficium, quod quis poſſidet, cùm tamen revera ad alium pertineat, cui id legitimè collatum, poteſt, cùm bona fide, & titulo colorato, adversùs eum, qui legitimum titulum in eo habet, præſcribi decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes: ſine titulo autem non poteſt præſcribi beneficium, cùm ſine canonica inſtitutione non poſſit obtineri. *num.* 113. Excipitur, quòd juxta regulam Cancellariæ Apoſtolicæ 33. præſcribi poſſit beneficium, ſi bona fide per triennium, cum titulo colorato, abſque ſimoniaco ingreſſu, fuerit poſſeſſum: & quæ ad hoc conditiones requirantur? *num.* 114. Regula hæc habet locum, & vim, non ſolùm in foro externo, ſed etiam interno conſcientiæ. *num.* 115.

Quær. II. Quantum tempus requiratur ad præ-

ad præſcribendum jus eligendi Epiſcopum, vel alium ſimilem Prælatum? Reſp. Si extranei Clerici, qui non ſunt è Capitulo, eligere volunt, excluſis Capitularibus, requiruntur 40 anni, cum titulo colorato, vel tempus immemoriale ſine titulo. Si verò eligere volunt, non excluſis Capitularibus, tum ſufficere videtur tempus 40. annorum, etiam ſine titulo: idémque locum habet etiam in jure confirmandi Prælatum. *n.* 116. Quær. III. Quo tempore præſcribatur jus patronatûs? Reſp. 1. Si conſtet, Eccleſiam ab initio fuiſſe liberam, nec titulus adſit, jus patronatûs non poteſt præſcribi adversùs Eccleſiam, niſi tempore immemoriali; cum titulo verò annis 40. ſi verò dubium ſit, an Eccleſia fuerit libera, poterit præſcribi à Parochianis 40. annis cum titulo, ſine hoc verò tempore immemoriali. *n.* 117. Reſp. 2. Si conſtet, Eccleſiam non eſſe liberam, ſed habere patronum, tunc jus patronatûs contra verum patronum præſcribi poteſt, cum titulo colorato, decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes, ſine titulo annis 30. *n.* 118. Quid jure novo Concilij Trident. de hoc ſit ſtatutum. *num. eod.*

§. VI. *De tempore, quo præſcribuntur jura ſervitutum, obligationes, & actiones. pag.* 524.

Quær. I. Quo tempore præſcribantur ſervitutes? Reſp. 1. Servitus mixta, quæ à re debetur perſonæ, præſcriptione acquiritur, cum bona fide, ac titulo, 10. annis inter præſentes, & 20. inter abſentes. Reſp. 2. Servitus merè realis, quæ à re rei debetur, ſimiliter præſcribitur, cum titulo & bona fide, 10. annis contra præſentes, 20 contra abſentes. Reſp. 3. ſervitus merè realis, ſi ſit continua, vel quaſi, abſque titulo, ſciente tamen, & patiente adverſario, contra quem præſcribitur, 10. annis inter præſentes, & 20. inter abſentes præſcribitur: ſi verò ſit diſcontinua, abſque titulo, non niſi tempore immemoriali. *n.* 119. Eodem tempore præſcribuntur ſervitutes reales negativæ, quo & affirmativæ: eſt tamen aliquod inter illas diſcrimen. *n.* 120. Quær. II. Quanto tempore ſervitutes per præſcriptionem amittantur? Reſp. uſus fructus, & omnes ſervitutes reales per non uſum amittuntur, 10. annis inter præſentes, & 20. inter abſentes. Eſt tamen diſcrimen inter ſervitutes ruſticas, & urbanas, quòd illæ ſolo non uſu tollantur, non autem poſteriores. *n.* 121. Quòd ſi jus ſervitutis non habet uſum quotidianum, requiritur ad amittendam ſervitutem tempus duplicatum. *n.* 122. Quær. III. Quo tempore præſcribantur actiones, & debita, ſeu obligationes procedentes ex contractu, vel delicto? Reſp. 1. Actiones civiles reales, & perſonales, & obligationes, ſeu debita regulariter præſcribuntur annis 30. quamvis aliquæ minore tempore: excipitur actio hypothecaria, quæ præſcribitur 40. annis. *n.* 123. Reſp. 2. Adversùs Eccleſias, ſi agatur, de rebus immobilibus præſcribendis, nulla actio, & obligatio præſcribitur, niſi 40. annis: ſi tamen talis ſit actio, quæ decennio, vel longiore tempore, non autem breviore præſcribitur: ſed contra Eccleſiam Romanam non præſcribitur, niſi 100. annis. *n.* 124. Reſp. 3. Legata, & fidei commiſſa non præſcribuntur, niſi 30. annis. *num.* 125. Reſp. 4. Obligationes deſcendentes ex delicto, & actiones inde ortæ ordinariè præſcriptione 20. annorum, tolluntur: quædam tamen ſunt delicta, quorum accuſatio minore tempore extinguitur. *n.* 126.

§. VII. *Quomodo præſcriptio temporis immemorialis, & centenaria inter ſe differant, & qualiter utraque probetur? pag.* 526.

Assertio. I. Poſſeſſio immemorialis cenſetur, cuius initium hominum memoriam excedit: & quomodo poſſeſſio, & præſcriptio immemorialis differant à centenaria? *n.* 127. *& ſeq.* Aſſert. II. Differt etiam poſſeſſio temporis immemorialis à centenaria in probatione. *n.* 129.

Sect. IV. *De nonnullis impedimentis præſcriptionis, quò minùs ea procedat, vel cœpta continuetur, & de reſtitutione adverſus jam completam. pag.* 527.

§. I *Quando præſcriptio non procedat, ſeu non currat, vel dormiat, ſeu ſuſpendatur? pag.* 527.

Assertio I. Præſcriptio dicitur non procedere, ſeu non currere; quia ob aliquam cauſam, vel impedimentum, non incipit, vel non poteſt incipere: ſunt tamen quædam res, in quibus, etſi non poſſit incipere præſcriptio, poteſt tamen incepta continuari. *num.* 130, Aſſert. II. Præſriptio jam inchoata interdum dicitur dormire, quando nimirum ceſſat currere ad tempus, propter impedimentum adveniens, ac interim ſuſpenſa manet, ſive quieſcit: ſic Primò, dicitur dormire præſcriptio tempore hoſtilitatis, ſive belli, item tempore peſtis. *n.* 131. Secundò, dormit ſeu ſuſpenſa manet præſcriptio adverſus Eccleſiam, quando ea vacat, ſive caret Prælato, adeóque defenſore, vel quando Prælatus agere non poteſt ob impedimentum. Tertiò, dormit, ſeu ceſſat præſcriptio adversùs pupillum, durante ætate pupillari. *cit. num.* 131. Porrò præſcriptio non currit, ſed dormit, ac interim ſuſpenditur, ſi is, contra quem præſcribitur, non poſſit agere in Judicio, ob impedimentum juris: ſecus, ſi ob impedimentum facti, ſi hoc ſit impedimentum generale, & omnibus notorium. *num.* 132. Ob negligentiam Adminiſtratoris lege conſtituti, minoribus natu, Eccleſijs, pijs locis, ac cauſis, currit, & perficitur præſcriptio, etiamſi per ſe ipſos agere non poſſint. *cit. n.* 132.

§. II. *Quando & quomodo præſcriptio interrumpatur, & an etiam per impetrationem privilegij contrarij? pag.* 528.

Assertio I. Præſcriptio ſemel legitimè cœpta quandoque ita interrumpitur, antequam compleatur, ut, ſi ceſſante impedimento, rurſus reviviſcat, & procedat, non continuetur cum tempore priore, ſed de novo debeat inchoari. *n.* 133. Eſt autem duplex interruptio, naturalis, & civilis: naturaliter interrumpitur præſcriptio, quando aliquid ex his, quæ ad ſubſtantiam præſcriptionis requiruntur, deficit. *n. eod.* Civiliter interrumpitur præſcriptio ex juris diſpoſitione per actum aliquem juridicum interpoſitum, motæ litis ſuper re ab altero poſſeſſa. *n.* 134. Præſcriptio triennalis non interrumpitur per litis conteſtationem; præſcriptio verò longi temporis per eam interrumpitur: præſcriptio, quæ procedit cum mala fide, interrumpitur per ſolam citationem. *n. eod.* Quædam alia præterea notanda circa interruptionem præſcriptionis. *n.* 135. Aſſert. II. Qui impetrat privilegium contrarium præſcriptioni,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſi præſcriptio jam ſit completa, cenſetur ab illa recedere, eique renunciare: ſin autem præſcriptio completa non fuit, interrumpitur, & impeditur curſus illius; quia poſt impetratum privilegium, ceſſat bona fides; adeóque poſſeſſor deinceps ob malam fidem præſcribere non poteſt. *n.* 136. Si quis priùs impetravit privilegium cum certa reſtrictione, & poſtea aliud impetrat, ſine tali limitatione, in quo nulla fit mentio privilegij priùs impetrati; tum non valet privilegium poſteriùs impetratum. *n.* 137. Quid dicendum ſit, ſi privilegium non ſit contrarium præſcriptioni. *n. eod.*

§. III. *Quibusnam remedium reſtitutionis in integrum competat adversùs præſcriptionem? pag.* 531.

Conceditur hoc remedium primò minoribus 25. annis adversùs præſcriptionem etiam longiſſimi temporis completam. Secundò ſimili modo competit Eccleſijs, aliiſque pijs locis, poſt completam præſcriptionem 40. vel 100. annorum. Tertiò etiam maioribus 25. annis, ſed non niſi ex juſta cauſa, & quidem non tantùm contra præſcriptionem longi, ſed etiam longiſſimi temporis. *n.* 138. An etiam ex cauſa juſta, & invincibili ignorantia detur reſtitutio in integrum? *n.* 139. Neque tamen conceſsâ reſtitutione in integrum maioribus, inutilis erit præſcriptio. *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	*c.* 13. *n.* 99. *& ſeq.*
Cap. 1. *n.* 97. *& ſeq.*	*c.* 14. *n.* 101. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 80.	*c.* 15. *n.* 28. *& tribus ſeqq.*
c. 3. *n.* 91.	*c.* 16. *n.* 23. *& duob. ſeqq.*
c. 4. *n.* 92.	*c.* 17. *n.* 84. *& ſeq.*
c. 5. *n.* 48. *& ſeq.*	*c.* 18. *n.* 32. *& ſeq.*
c. 6. *n.* 93.	*c.* 19. *n.* 136. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 41. *& tribus ſeqq.*	*c.* 20. *& ult. n.* 47. *&* 49.
c. 8. *n.* 94. *& duobus ſeqq.*	In Sexto.
c. 9. *n.* 18. *& ſeq.*	*c.* 1. *n.* 86. *& duob. ſeqq.*
c. 10. *n.* 131. *& ſeq.*	*c.* 2. *in princ. n.* 106. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 26. *& ſeq.*	
c. 12. *n.* 21. *& ſeq.*	*& §. poſt mortem, n.* 53.

TITULUS XXVII.

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA. pag. 531.

Sect. I. *De ſententia. pag.* 532.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit ſententia, & quomodo à re judicata differat? pag.* 532

Assertio I. Sententia in genere definiri poteſt, quòd ſit judicialis deciſio rei controverſæ per pronunciationem Judicis rite factam, liti finem imponens. Ea duplex eſt, alia definitiva, quæ principalem cauſam in Judicium deductam definit, eique finem imponit per abſolutionem, vel condemnationem: alia interlocutoria, quæ ſuper aliquo emergente, vel incidente articulo inter principium, & finem cauſæ fertur, inter quas plures ſunt differentiæ. *n.* 1. Aſſert. II. Præter has eſt etiam alia quædam ſententia interlocutoria quaſi media, ſeu mixta, quæ vim ſententiæ definitivæ habet, eique æquiparatur. *n.* 2.

Aſſert. III. Sententia differt à re judicata, quòd ſententia ſit ipſa pronunciatio, ſeu definitio Judicis; adeóque ipſa abſolutio, vel condemnatio Rei conventi: res judicata verò ipſa cauſa controverſa, de qua ſententia lata eſt. *num.* 3.

§. II. *Qualis ſententia ſit ferenda? pag.* 533.

Assertio I. Sententia ferri debet ſecundùm legum, & Canonum præſcripta: nam ſententia contra leges, & Canones lata eſt ipſo jure irrita. *n.* 4. Duobus autem modis poteſt ſententia eſſe contra Jus Civile, vel Canonicum. Primò, contra jus, quod reſpicit merita cauſæ tantùm, & continet expreſſum errorem juris, & tunc eſt ipſo jure irrita: vel eſt tantùm contra jus litigatoris; adeóque injuſta, & non eſt ipſo jure irrita, ſed valida, iniuſta tamen. *cit. n.* 4. Excipi debet, niſi injuſtitia ſententiæ ſit notoria; tunc enim ipſo jure eſt irrita. *n.* 5. Quando ſententia poſſit ex parte valere, & ex parte non valere? *n.* 6. Alia verò ſententia eſt lata contra jus concernens aliam iniuſtitiam extrinſecam, & diverſam á metitis cauſæ; & tunc ſententia eſt ipſo jure irrita, ſive error juris ſit in ipſa expreſſus, ſive non. *n.* 7. Eſt autem ſententia continens expreſſum errorem juris, vel lata contra jus, irrita, ſi ſit contra jus clarum, & indubitatum; non autem, ſi ſit contra jus obſcurum, & ambiguum. *n.* 8. Aſſert. II. Sententia lata contra leges, vel Canones eſt invalida, & retractanda, etiamſi prætextu conſuetudinis ſit lata, quæ tamen ſit contra canoues. *n.* 9. Aſſert. III. Sententia Judicis valida eſt, etſi in illa nulla cauſa expreſſa ſit, quæ ipſum moverit ad ſic judicandum. *n.* 10. In certis tamen caſibus debet neceſſariò cauſam exprimere, qui referuntur. *n.* 11. Quamvis per ſe loquendo, ad valorem ſententiæ id non ſit neceſſarium. Aſſert. IIII. Sententia ferenda à Judice debet eſſe certa, quantum fieri poteſt. *n.* 12.

§. III. *Quomodo ſententia ſit ferenda? pag.* 535.

Assertio I. Sententia ferenda eſt, partibus ad eam audiendam citatis; alioquin contra abſentem non citatum lata eſt invalida. Excipi debet, niſi factum ſit notorium, ita, ut liquidè conſtet, Reo nullam defenſionem competere. *n.* 13. *&. n.* 14. Aſſert. II. Si quis legitimè citatus ad audiendã ſententiam, ex juſta, ſed judici ignorata cauſa, non comppareat, tenet ſententia; ſed retractatur, eo probaute legitimam cauſam abſentiæ; ſi verò, hanc non plenè probet, non retractatur ſententia, niſi priùs probet, eam iniquam fuiſſe. *n.* 15 *& ſeq.* Aſſert. III. Sententia ferri debet, cum cauſæ cognitione, & ſervato juris ordine, alioquin eſt ipſo jure nulla. *n* 17. Imò etiam S. Pontifex in cauſis decidendis, & ſententijs ferendis juris ordinem ſervate debet conſtitutum jure naturali, & gentium; non tamen ex neceſſitate juris ordinem tantùm inductum jure poſittivo humano *n.* 18. Sententia lata à Papa, vel alio Principe habet vim legis, & facit jus inter alios inferiores Judices, ita, ut etiam ipſi in ſimilibus cauſis ſimiliter judicare debeant. *n.* 19. In quibus caſibus ſententia Principis non facit jus inter Judices inferiores, ut etiam in caſibus ſimilibus ita judicare debeant. *n.* 20. Aſſert. IV. Sententia definitiva debet ferri abſolutè, & non ſub conditione ſuſpenſiva in futurum, & extrinſeca. *n.* 21.

§. IV. *De alijs nonnullis conditionibus requiſitis ad ſententiam, & ubi, ac quando ea ſit ferenda? pag.* 538.

Assertio I. Sententia ſcribi debet, & ex ſcripto ab ipſo Judice recitari, eóque ſtan te, non ſedente; alioquin nulla eſt, nec ab ea appellare eſt neceſſe. *n.* 22. Sunt tamen plúres caſus excepti, in quibus etiam

bus etiam ſine ſcriptura, vel per alium, quàm Judicem, ſententia ferri poteſt. *n.* 23. Deinde in cauſis, in quibus proceditur ſummariè, & de plano, ſine ſtrepitu Judicij, valet ſententia etiam à ſedente lata. *n.* 24.

Assertio II. Judex ordinarius ferre debet ſententiam in loco publico, ubi ſui prædeceſſores ſoliti ſunt jus dicere; aliàs ſententia eſt nulla: aliud eſt in delegato ad cauſam particularem: Epiſcopus verò poteſt ſententiam ferre in quolibet loco ſuæ Diœceſis. *n.* 25. Aſſert. III. Sententia ferri debet tempore congruo, videlicet non die feriato; aliàs eſt irrita: & eâ die, ac horâ, ad quam facta eſt citatio: ac denique de die, non de nocte. *n.* 26.

§. V. *Contra quem ferri debeat ſententia, quando aliquis agit per procuratorem: & quomodo ſententia ſit probanda? pag.* 539.

Assertio I. Si quis non per ſe, ſed per procuratorem agit in Judicio civiliter, & cum illo litis conteſtatio facta ſit, de jure civili ſententia condemnatoria non in dominum, ſeu principalem, ſed in procuratorem ferenda eſt; alioquin eſt irrita. *n.* 27. Sunt tamen plures caſus excepti, in quibus ſententia ferri debet in dominum, ſeu principalem, etſi per procuratorem agat. *n.* 28. Verùm de Jure Canonico, ſententia ferri poteſt, ſive in procuratorem, ſive in perſonam principalem abſentem. *n.* 29. Aſſert. II. Si ſententia à Judice lata ſit, ea probari debet per duos teſtes. *n.* 30.

§. VI. *Quomodo ſententia ferenda ſit conformiter libello: & an, ſi in illa certa cauſa expreſſa ſit, ea probari debeat? pag.* 540.

Assertio I. Sententia ferri debet, ſecundùm formam, ac tenorem libelli: aliquando tamen Judex etiam ultra petita in libello, & deducta in Judicio, condemnare poteſt. *n.* 31. Aſſert. II. Si is, qui in Judicio petit rem aliquam, certam cauſam, ſeu titulum expreſſit, quem probare non poteſt; tum Actor ſuccumbit, & Reus abſolvi debet, licèt nova cauſa, ſeu titulus ſupervenerit, ex quo Actor obtinere poſſit: ſi verò certam cauſam ſpecialiter non expreſſit, ſed in genere tantùm res petatur; tum Actor, etſi non probet, non ſuccumbit, ſed ſufficit probare unam iuſtam cauſam. *n.* 32. Pro explicatione huius aſſertionis nonnulla ſunt notanda. *num.* 33. *& ſeq.*

Sect. II. *De re judicata, ſive tranſitu ſententiæ in rem judicatam. pag.* 543.

§. I. *Quando ſententia tranſeat in rem judicatam, ita, ut retractari non poſſit? pag.* 543.

Assertio I. Si pars litigans, contra quam ſententia lata eſt, ſive definitiva, ſive interlocutoria, intra decem dies non appellet, cùm poſſet appellare, ſententia tranſit in rem judicatam, & poſtea contradicere volens non auditur. *n.* 35. Si condemnatus non appellet à ſententia contra ſe lata, intra tempus ſtatutum, cenſetur acquieſcere ſententiæ, & ſententia tranſit in rem judicatam, ita, ut retractari non poſſit, ſaltem per remedium ordinarium: ſi tamen ſententia aliàs de jure ſubſiſtat. *n.* 36. Poteſt Judex in perſonalibus debitis tempus quatuor menſium ad executionem ſententiæ jure præfixum abbreviare, vel prolongare. *n. eod.* Aſſert. II. Sententia lata contra jus litigatoris, non tamen contra jus commune, quæ, ſi non fuerit appellatum, tranſijt in rem judicatam, tenet, & jus tribuit parti, pro qua judicatum fuit, ita, ut hæc non admittatur, ſi probare velit, ſententiam contra ſe latam iniuſtam eſſe. *n.* 37. *& ſeq.* Sententia, quæ per appellationem non fuit ſuſpenſa, facit jus inter partes litigantes; quia ſive bene, ſive malè judicatum eſt, ſtandum eſt ſententiâ latâ, niſi notoriè conſtet, eſſe iniuſtam. *n.* 39. Sententia lata contra jus commune non valet, ſi in ea error juris fuerit expreſſus; aliàs verò valet. *num. eod.* Aſſert. III. Si ſententia, à qua non fuit appellatum, ideóque tranſijt in rem judicatam, lata ſit contra privilegium oſtenſum in Judicio, ea tenet, nec prætextu privilegij retractari debet: ſi verò non fuit oſtenſum Judici, & non appellatur, vel ſupplicatur, ſententia talis non eſt retractanda, prætextu privilegij. *n.* 40. Sententia lata contra privilegium à Papa, vel Principe ſupremo conceſſum, & in Judicio exhibitum, tenet; quia cenſetur illud tacitè voluiſſe reprobare. *n.* 41. Sed neque propter Inſtrumenta, vel alias probationes de novo repertas poteſt, nec debet reſcindi ſententia priùs lata, quæ tranſijt in rem judicatam; quia ab ea non eſt appellatum. *n.* 42. Sunt tamen certi caſus, in quibus ſententia, quæ tranſijt in rem judicatam, tanquam iniuſta retractanda eſt. *num.* 43.

§. II. *An, ſi prima ſententia tranſivit in rem judicatam, ſecunda ſententia ab alijs Iudicibus v. g. delegatis lata contra primam valeat? pag.* 546.

Sententia ſecunda lata, in diverſa inſtantia, contra primam mero jure tenet, nec debet reſcindi, quamvis ſit iniuſta, ſi quidem ab ea non fuit appellatum. *n.* 44. Ubi diſtinguendum eſt: nam, ſi ſecunda ſententia ſit directè contraria primæ, & hæc fuit exhibita prioribus Judicibus delegatis, & de eius valore fuit diſputatum; tum valet ſecunda ſententia lata contra primam, à qua non fuit appellatum: ſi verò prima ſententia non fuit exhibita, aut, ſi fuit exhibita, nihil tamen fuit contra eius validitatem oppoſitum; tunc non valet ſecunda ſententia. *n.* 45. Si à Papa impetratum ſit Reſcriptum litis ad Judices delegatos, fieri in eo debet mentio de proceſſu inſtituto, ac pendente; alioquin Reſcriptum eſt ſubreptitium. *n. eod.* Secunda ſententia lata contra rem priùs judicatam tenet, quando prima non tenuit; vel quia contra ſecundam ſententiam non fuit oppoſita exceptio rei judicatæ. *n. eod.*

§. III. *Quando, & in quibus caſibus ſententia non tranſeat in rem judicatam, & inprimis, an in cauſis matrimonialibus? pag.* 547

Plures ſunt caſus, in quibus ſententia definitiva, à qua intra 10. dies non eſt appellatum, poſtea adhuc retractari poteſt. *n.* 46. Aſſert. I. Sententia lata contra matrimonium, ad illud diſſolvendum nunquam tranſit in rem judicatam, etiamſi intra 10. dies ab illa non fuerit appellatum, quò minùs ſententia lata retractari poſſit, & coniuges illegitimè ſeparati denuo coniugi debeant. *n.* 47. Idque procedit, ſive ſententia lara ſit contra matrimonium legitimè contractum, ad illud diſſolvendum, ſive lata ſit pro valore matrimonij, decernens, illud eſſe legitimum, & validum, quod re ipsâ eſt invalidum, v. g. ob impedimentum dirimens. *n.* 48. Vera ratio, cur ſententia lata in cauſa matrimoniali non tranſeat in

rem

rem judicatam, etſi ab ea non ſit appellatum, eſt; quia obſervatio talis ſententiæ nutrit peccatum. *num.* 49. Solvuntur duæ obiectiones. *n.* 50. Quando poſſit retractari ſententia, quæ non tranſit in rem judicatam probando iniuſtitiam illius? *n.* 51. Sententia lata in cauſa matrimonij, à qua non eſt appellatum, non tranſit in rem judicatam, eo ſenſu; quia nihilominus adiri poteſt, per viam ſimplicis querelæ, Judex ſuperior, & peti ab eo, ut reſcindatur: non tamen poteſt per viam appellationis retractari. *n. eod.* Quamvis ſententia in cauſa matrimoniali non tranſeat in rem judicatam, præſumitur tamen pro ſententia, & juſtitia proceſsûs, quando ab ea, intra tempus debitum, non eſt appellatum. *cit. n.* 51. Etſi ſententia in cauſa matrimoniali non tranſit in rem judicatam, quoad ipſum matrimonium, tranſit tamen quoad expenſas litis, quas condemnatus ſolvere debet. *n.* 52. Sententia lata pro favore matrimonij tranſit in rem judicatam, quando novo conſenſu utriuſque partis poteſt matrimonium ſubſiſtere. *cit. n.* 52. Denique tranſit matrimonium in rem judicatam, reſpectu tertij, qui illud impugnat, & in probatione ſuccumbit. *n. eod.* Aſſert. II. Sententia lata in cauſa matrimoniali tranſit in rem judicatam, quoad obligationem tori, & cohabitationis; quia tunc nullum peccatum fovetur: probabilius tamen eſt, quòd non tranſeat quoad ea, quæ ſunt in favorem coniugis adulteri: bene tamen quoad ea, quæ in odium illius, & in favorem coniugis innocentis cedunt. *n.* 53. Præterea ſententia lata in cauſa matrimoniali contra abſentem non contumacem non valet. *n.* 54. *& ſeq.* Denique ſententia divortij ſecundùm allegata, & probata, rite lata contra matrimonium, quoad vinculum non retractatur per ſolam confeſſionem alterius coniugis aſſerentis contrarium, ſed interim ei ſtatur, donec illud contrarium legitimè probetur. *n.* 56. *& ſeq.* Unde ſententia lata contra matrimonium ad diſſolvendum illud, propter impedimentum dirimens, v. g. cognationis ſpiritualis, non tranſit in rem iudicatam, quin poſtea retractari poſſit, ſi compertum fuerit, eam per errorem latam eſſe. *cit. n.* 57.

§. IV. *De alijs nonnullis caſibus, in quibus ſententia non tranſit in rem judicatam. pag.* 552.

Assertio I. Sententia cenſuræ, ut excommunicationis, ſuſpenſionis &c. etiam poſt 10. dies non tranſit in rem judicatam, quò minùs peti poſſit abſolutio, & per ſimplicem querelam de illo tanquam iniuſtè excommunicato, v. g. conqueri, quamvis appellans non audiatur. *n.* 58. Aſſert. II. Sententia lata in cauſa beneficiali, à qua non eſt appellatum intra 10. dies, non tranſit in rem judicatam, in præiudicium Eccleſiæ, vel Superioris; tranſit tamen in præiudicium Beneficiati, ita, ut poſtea opponere volens non ſit audiendus. *n.* 59. Aſſert. III. Sententia lata ex falſis inſtrumentis, vel teſtimonijs, ſive ab ea appellatum ſit, ſive non, non tranſit in rem judicatam, quin retractanda ſit, dummodo probatum fuerit, non ſolùm Inſtrumenta eſſe falſa, vel teſtimonia, ſed etiam Judicem ex eorum depoſitionibus ſententiam tuliſſe. *n.* 60. Quod ſi Judex ex depoſitionibus teſtium inhabilium, v. g. conſpiratorum in aliquem, non ſit motus ad condemnandum Reum; quia nihil depoſuerunt contra illum; vel quia etiam abſque eorum depoſitionibus crimen contra Reum ſufficienter probatum, tum valet proceſſus, & ſententia lata confirmanda eſt, ut poſſint conſpiratores deponere de alijs rebus. *n.* 61. Aſſert. IV. Si ex juramento, quod in ſupplementum probationum Judex defert parti, lis fuerit deciſa, ídque ex repertis poſtea Inſtrumentis probetur eſſe falſum, tum ſententia lata non tranſit in rem judicatam, quin retractari poſſit, ac debeat: aliud eſt de juramento voluntario, quod à parte parti defertur. *n.* 62.

Sectio III. *De ſententijs latis à pluribus Iudicibus ſuper eadem Cauſa. pag.* 553.

§. I. *Si plures Iudices in aliqua cauſa diverſas ſententias proferant, quænam illarum valeat? pag.* 553.

Assertio I. Si plures ſint Judices, & omnes præſentes, qui diverſas ſententias proferunt, tenet ſententia plurium, ſive maioris partis eorum, qui conſentiunt. *n.* 63. Excipitur primò, quòd Sacerdos ob crimen non poſſit deponi, niſi ex iuſta cauſa, & niſi Epiſcopi congregati adversùs eum concordes, id eſt, nemine diſcrepante, ſententiam ferant: ídque procedit ſecundùm antiquos Canones: & quid de hoc ſtatutum ſit in Concil. Tridentino? *n.* 64. Excipitur ſecundò, ſi cauſa decidenda ſit, communi conſenſu duorũ Collegiorũ, neceſſe eſt, utriuſque Collegij pars maior conſpiret. *n. eod.* Aſſert. II. Si duo Judices ordinarij diverſas ſententias proferant, tenet ſententia, quæ eſt pro Reo, niſi in cauſa favorabili, ſcilicet matrimonij, libertatis, dotis, vel teſtamenti, vel etiam in aliis favorabilibus: & niſi in cauſa favorabili ſententia lata ſit pro Actore: tunc enim, ſi Judices pari numero diſcordent, ſententia lata pro Actore prævalet ſententiæ latæ pro Reo. *num.* 65. *& ſeq.* Si verò duo Judices delegati diſcordent, ſeu diverſam ſententiam ferant; tum Superior, ſeu delegans adeundus eſt, vel cauſa ſufficienter inſtructa ad illum remitti debet. *n.* 67. Et hoc caſu in arbitrio delegantis eſt, utrùm unam earum ſententiarum approbare, vel utramque reprobare velit, & cauſam aliter definire. *n.* 68. Quod autem dictum eſt, de pluribus Judicibus ordinarijs, idem etiam dicendum, de pluribus Judicibus datis ad univerſitatem cauſarum. *n. eod.* Si denique duo, vel plures pari numero Arbitri compromiſſarij diverſas ſententias proferant, nulla earum valet, niſi compromiſſum ſit in plures, eâ conditione, ut etiam unius ſententiæ ſtaretur; idémque eſt dicendum de Arbitratoribus. *num.* 69.

§. II. *Vtrùm ex pluribus Iudicibus, vel Arbitris omnes vel ſaltem maior pars ſententiam proferre debeat? an verò ſufficiat, ſi unus eorum proferat? pag.* 555.

Si ex pluribus Judicibus, vel Arbitris unus, aliis præſentibus, & mandantibus, recitet ſententiam ſcriptam, utendo plurali numero: Nos &c. ſententia valet; ac ſi ab omnibus recitata eſſet: ſecus eſt in electione, quæ, ſive fiat per ſcrutinium, ſive per compromiſſum, ab uno in numero ſingulari, vice omnium proferri debet. *n.* 70. *& duob. ſeqq.*

§. III. *An ſententia lata à pluribus coniudicibus, quorum unus jurisdictione privatus eſt, vel eam impeditam habet, valeat? pag.* 556.

Assertio I. Si unus ex Judicibus delegatis ſit jurisdictione privatus, vel impeditus eam exercere, ſen-

ſententia ab alijs lata irrita eſt quoad omnes. *n. 63.* Idque procedit, etiamſi plures Judices delegati ſint cum clauſula: *Quòd ſi non omnes &c.* idémque locum habet etiam in Arbitris compromiſſarijs. *n.74.* Aliud eſt de duobus, vel pluribus Judicibus ordinarijs, quorum, ſi unus ſit, v.g. publicè excommunicatus, alter non, ſententia, prout procedit à non excommunicato, valet. *n. 75.* Aſſert. II. Si ſententia irrita ſit, quia unus Judex publicè eſt excommunicatus, tum, ſi cauſa irritandi ſententiam afficiat etiam proceſſum, ſive omnia acta præcedentia Judicij, etiam iſta ſunt irrita, ſive totus proceſſus: ſecus, ſi non afficiat acta, ſed ſententiam tantùm. *n. 76.* Portò interdum Judex ferre poteſt ſententiam de conſilio aliorum, præſertim in cauſis gravioribus, licèt ipſi non ſint conjudices. *n. 77.*

SECTIO IV. *De effectu, & executione ſententiæ, & pœna Iudicis perperam judicantis. pag. 557.*

§. I. *Quis ſit effectus ſententiæ latæ inter partes litigantes, & an etiam proſit, vel obſit alijs? pag. 557.*

ASSERTIO I. Præcipuus effectus ſententiæ definitivæ eſt, quòd faciat jus inter partes litigantes, ſi ab ea non fuit appellatum, vel ſi appellatio fuit deſerta. *n. 78.* Aſſert. II. Sententia, ſeu res judicata ordinarie non præjudicat alijs, inter quos lata non eſt. *n. 79.* Idque extenditur Primò, quòd res judicata alteri non noceat, etiamſi perſona coniuncta, v. g. frater pro fratre in Judicio agat, ſine mandato eiuſdem. Secundò, nec probationes in Judicio factæ alteri præiudicant, ſicut nec confeſſio. Tertiò, neque etiam ſententia lata pro uno prodeſt alteri, vel ipſi, pro quo lata eſt, adversùs alterum, cum quo in Judicio non eſt actum. *n. 80.* Excipitur primò. Si is, ad quem cauſa principaliter pertinet, permitrat alium agere: tunc enim ſententia, & res judicata ei nocet. *n. 81.* Secundò. Si Titius v. g. paſſus eſt eum, à quo cauſam habet, agere, aut defendere in Judicio, ſententia contra eum lata etiam nocet Titio. *n. 82.* Tertio. Licèt regulariter ſententia, aliáque acta, præter litigantes, non noceant alteri tertio, faciunt tamen contra illum præſumptionem aliquam. *n. 83.* Quartò. Sententia lata inter partes præiudicat etiam alijs, quorum intereſt, ſi ad Iudicium legitimè citati non veniant. *n. eod.* Quintò. Si cauſæ ſint connexæ, res inter alios acta etiam alteri abſenti, & non litiganti prodeſt, vel obeſt. *n. 84.*

§. II *De aliis nonnullis effectibus ſententiæ. pag. 560.*

ASSERTIO I. Alius effectus ſententiæ definitivæ eſt, quod per illam lis finiatur. *n. 85.* Finitur verò lis per ſententiam definitivam, ſaltem quoad inſtantiam Iudicij. *n. 86.* Et cauſæ celeriter per illam terminari debent. *num. eod.* Aſſert. II. Inter effectus ſententiæ etiam referri poteſt, quòd ſententia definitiva juſtè lata, à Superiore confirmanda ſit, ſi id petatur. *num. 87.* Quòd ſi à ſententia definitiva lata contra Actorem appellatum ſit, eáque nihil iniquum contineat, debet à Judice appellationis confirmari? *num. 88.* Quando ſententia lata contra Actorem per Judicem appellationis ſit retractanda, vel confirmanda? *num. 89.* Si ex actis non evidenter appareat iniquitas ſententiæ, præſumitur, juſtè eſſe latam: magis autem præſumitur, ſententiam juſtam eſſe, ſi Judex utriuſque partis conſenſu fuit electus, quám, ſi unius tantùm, vel ex mero Judicis officio. *n. 90.* Aſſert. III. Sententia hunc etiam effectum habet, ut, ſi Papa, vel alius Ordinarius contra præcedentem ſuam ſententiam, vel conceſſionem beneficium alicui conferat, vel aliud Reſcriptum etiam gratiæ concedat, nullâ factâ mentione ſententiæ, vel conceſſionis, cenſeri debet collatio, aut Reſcriptum ſubreptitium; adeóque non valet. *num. 91. & tribus ſeqq.* Aſſert. IV. Sententia definitiva hunc quoque effectum habet, quòd interdum irroget infamiam Reo condemnato, ſi quis actione injuriarum conventus per ſententiam ſit condemnatus, ut infamiam juris incurrat. *num. 95.* Sive civiliter, ſive criminaliter agatur, &, etiamſi levis ſolùm injuria ſit irrogata. *n. 96.* An condemnatus de levi injuria fiat infamis? *n. 97.* Aſſert. V. Ex ſententia lata pro Actore competit ei actio in factum contra Reum: Reo verò exceptio rei judicatæ contra Actorem. *n. 98.*

§. III. *Per quem, quo tempore, modo, ac ordine executio ſententiæ facienda ſit. pag. 563.*

Aſſert. I. Executio ſententiæ fieri debet ab eo Judice, qui eam tulit, ſi quidem Primò ſit Judex ordinarius. *n. 99.* Secundò. Delegatus Papæ, vel alterius Principis poteſt ſententiam ſuam exequi: imò etiam delegatus ab inferiore, ſaltem, ſi abſens ſit Judex ordinarius. Tertiò. Arbitri compromiſſarij, & Arbitri juris ſuum laudum exequi non poſſunt. *cit. num. 99.* Quartò. Judex appellationis, ſi confirmet ſententiam, quam tulit Judex *à quo*, non debet eam exequi, ſed remittere ad priorem Judicem, ut ipſe exequatur. Alij verò diſtinguunt, prout habetur. *cit. num. 99.* Aſſert. II. Poſt latam à Judice ſententiam definitivam, ea non ſtatim eſt executioni mandanda, ſed exſpectandum eſt, ſaltem per dies X ubi tamen diſtinguendum eſt inter actiones, & debita perſonalia, quæ intra quatuor menſes ſolvi debent: quamvis hoc tempus Judex abbreviare, vel prorogare poſſit: & inter actiones reales, in quibus ſententia mox poſt decem dies, intra quos non eſt appellatum, executioni eſt mandanda: in cauſis verò, & actionibus criminalibus ſtatim fieri poteſt executio, etiam ante elapſos decem dies. *n. 100.* Porrò, ſi Reus condemnatus ſit per ſententiam ad dandam ipſam rem, vel eius poſſeſſionem, non ſufficit dare pignora. *num. 101. & ſeq.* Aſſert. III. Executio ſententiæ primò in mobilibus bonis fieri debet, deinde in immobilibus, ac tandem in juribus, ſive nominibus. *n. 103.*

§. IV. *An is, cui commiſſa eſt executio, poſſit admittere exceptiones oppoſitas contra executionem ſententiæ, & de iis cognoſcere? pag. 564.*

In quo differat Executor à Judice? eſt autem duplex executor, unus merus, alter mixtus. *num. 104.* Aſſert. I. Executor mixtus eas exceptiones admittere, & de ijs cognoſcere poteſt, quæ tendunt non ad oppugnandam ſententiam, ſed ſolùm ad impediendam executionem. *num. 105.* Porrò executor mixtus alicuius ſententiæ non poteſt cognoſcere de exceptionibus, quæ contra illam opponuntur: poteſt tamen admittere exceptionem fraudis, ſeu nullitatis, non ad hoc, ut pronunciet ſuper cauſa principali, ſed ut intelligat, an ob exceptiones, quæ opponuntur contra ſententiæ executionem,

cauſam ad ſuperiorem Judicem remittere debeat, ut ipſe eam plenè cognoſcat, ac definiat. *n.* 106. Poteſt autem executor mixtus cognoſcere etiam de aliis exceptionibus, quæ poſt latam ſententiam opponi poſſunt, ſed non, niſi ad eum finem, ut appareat, num executione ſuperſedere debeat, donec is, qui commiſit, pleniùs de ijs cognoſcat. *n.* 107. Aſſert. II. Merus executor, cui nulla cauſæ cognitio competit, nullas exceptiones admittere poteſt, neque de ijs cognoſcere. *n.* 108. Quando merus executor, ſive miniſter poſſit, vel non poſſit ſententiam injuſtè latam in cauſa criminali, vel etiam civili executioni mandare? *num.* 109. An, & quando merus executor deputatus ad poſſeſſionem alicui tradendam, poſſit exequi hoc mandatum, etiamſi poſſeſſor abſit, vel reſiſtat. *n.* 110.

§. V. *An tertius interveniens pro ſuo intereſſe poſſit impedire executionem ſententiæ inter alios latæ? pag.* 566.

Sententia lata contra principalem Actorem non debet obeſſe tertio, cuius intereſt, ſeu, cui ex ſententia præjudicium proveniret, licèt ille Judicio non interfuerit; & ideo à lata ſententia legitimè appellet: imò, etſi principalis Actor etiam appellavit, & in cauſa appellationis ſuccumbat; non tamen debet ea executioni mandari, donec illius cauſa, qui ob intereſſe ſuum appellavit, cognita ſit, ac deciſa, dummodo intra tempus legitimum appellatio facta ſit, & appellans, ſuâ intereſſe, & juſtam cauſam appellandi ſe habere, probaverit. *n.* 111. Qualiter executio ſententiæ facienda ſit? *n.* 122. Si tertius, qui in Judicio ab initio non interfuit, cuius tamen intereſt, intra 10. dies non appellavit, vel rationabilem cauſam appellandi oſtendere non potuit: tum diſtinguendum eſt, prout habetur eodem. *num.* 122. Ab eadem ſententia poteſt appellare, non tantùm Reus, qui ſuccubuit in cauſa, ſed etiam tertius, cuius intereſt: & poteſt ſententia lata contra Reum, ſi nihil de jure ſuo doceat, confirmari; quoad tertium verò, ſi rationabiliter appellavit, infirmari. *n.* 113. Quamvis, ſi ſententia lata ſit inter partes, tertius, cuius intereſt, poſſit appellando impedire, ne ſententia lata contra Reum, cum ſuo præjudicio executioni mandetur; debet tamen, antequam admittatur ad Judicium, ſaltem ſummariè probare, ſuâ intereſſe. *cit. n.* 113.

§. VI. *An is, contra quem in aliqua cauſa tres ſententiæ conformes latæ ſunt, admitti debeat ad agendum de nullitate ipſarum, vel alicuius ex illis, vel ad excipiendum, antequam huiuſmodi ſententiæ plenè fuerint executioni mandatæ? pag.* 568.

Is, qui in beneficiali, vel aliâ quavis cauſâ, tres contra ſe ſententias in Judicio poſſeſſorio, vel petitorio reportavit, non debet ad agendum de nullitate illatum, vel alicuius ex illis, admitti, nec ad excipiendum, niſi priùs fuerint plenariè executioni mandatæ. *n.* 114. Quando locum habeat hæc conſtitutio, vel non, & quomodo intelligenda, traditur *num.* 115. *& ſeq.*

§. VII. *Quæ ſit pœna Iudicis malè judicantis? pag.* 569.

Assertio I. Quæ ſit pœna Judicis malè judicantis, de Jure Civili? *num.* 117. Aſſert. II. De Jure Canonico, ſi Judex Eccleſiaſticus, ſive ordinarius, ſive delegatus, contra conſcientiam, & juſtitiam per ſordes, vel per gratiam aliquid in Judicio fecerit in gravamen partis, is in æſtimationem litis eſt condemnandus, & per annum eſt ſuſpenſus ab executione Officij: &, ſi durante ſuſpenſione, Divinis ſe ingerat, fit irregularis perpetuò, niſi Papa cum ipſo diſpenſet, idque præter alias pœnas juris. *num.* 118. Porrò, qui per Judicem injuſtè condemnatus eſt, non cenſetur quoad DEUM condemnatus. *num.* 119. Nomine Judicis hîc non intelliguntur Epiſcopi, nec Arbitri compromiſſarij, nec Auditor, nec merus Executor, nec Judex ſecularis. *n. eod.* Quænam requirantur ad incurrendam hanc pœnam ſuſpenſionis? *cit. num.* 119. An Judex Eccleſiaſticus ſuſpenſus ab Officio, intelligatur etiam ſuſpenſus à beneficio? *n.* 120. An incurrat hanc ſuſpenſionem per annum, qui non ſcienter, ſed ex inconſideratione, vel ignorantia partem gravat in Judicio? *n. eod.* Solus Papa poteſt ab hac irregularitate abſolvere. *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	*c.* 19. *n.* 17. *& tribus ſeqq.*
Cap. 1. *n.* 4. 7. *&* 8.	*c.* 20. *n.* 44. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 85. *& ſeq.*	*c.* 21. *n.* 40. *& duobus ſeqq.*
c. 3. *n.* 64.	*c.* 22. *n.* 60. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 87.	*c.* 23. *n.* 96. *& ſeq.*
c. 5. *n.* 106. *& ſeq.*	*c.* 24. *n.* 73. *& duobus ſeqq.*
c. 6. *n.* 101. *& ſeq.*	*c.* 25. *n.* 79. *& quinque ſeqq.*
c. 7. *n.* 47. *& quinque ſeqq.*	*c.* 26. *& ult. n.* 65. *& quatuor ſeqq.*
c. 8. *n.* 9.	
c. 9. *n.* 5. *& ſeq.*	In Sexto.
c. 10. *n.* 54. *& ſeq.*	*c.* 1. *n.* 118. *& duob. ſeqq.*
c. 11. *n.* 56. *& ſeq.*	*c.* 2. *n.* 77.
c. 12. *n.* 91. *& tribus ſeqq.*	*c.* 3. *n.* 32. *& duobus ſeqq.*
c. 13. *n.* 37. *& duobus ſeqq.*	*c.* 4. *n.* 70. *& duobus ſeqq.*
c. 14. *n.* 88. *& duobus ſeqq.*	In Clementinis.
c. 15. *n.* 35. *& ſeq.*	*Clement.* 1. *n.* 114. *& duobus ſeqq.*
c. 16. *n.* 10. *& ſeq.*	
c. 17. *n.* 111. *& duob. ſeqq.*	
c. 18. *n.* 15. *& ſeq.*	*Clement.* 2. *n.* 14.

TITVLVS XXVIII.

DE APPELLATIONIBUS, RECUSATIONIbus, & Relationibus. pag. 570.

Sectio I. *De appellationibus in genere. pag.* 570.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit appellatio, & cur ſit inducta? pag.* 570.

Assertio I. Appellatio eſt ab inferiore ad ſuperiorem Judicem, ob gravamen illatum, vel inferendum, facta provocatio. *n.* 1. Eáque duplex eſt, judicialis, & extrajudicialis. Illa eſt, quæ fit ab actibus judicialibus: hæc, quæ ab actibus extrajudicialibus, quibus aliquis gravatur. *n.* 2. *&* 3. Et fit, vel à gravamine præſenti, & jam illato, vel à futuro: & in quo judicialis appellatio differat ab extrajudiciali? *cit. n.* 3.

Aſſert. II. Ob quas cauſas remedium appellationis ſit introductum? *n.* 4. Poteſt alicui concedi facultas appellandi, etiam per privilegium. *n.* 5.

§. II. *Quid ſit ſupplicatio, & quomodo ab appellatione differat? pag.* 572.

Assertio I. Supplicatio in ordine ad Judicem tribus modis accipitur, latiſſimè, latè, & ſtrictè, & hæc non poteſt fieri ad inferiorem, ſed ſolùm ad ſuperiorem Judicem. *n.* 6. Aſſert. II. In quibus ſupplicatio ſtrictè ſumpta differat ab appellatione? *n.* 7. Appellationi affine eſt beneficium reviſionis: & in quo hæc differat à ſupplicatione? *n.* 8.

Sect. II.

Sect. II. *De iis, qui appellare poſſunt. pag. 573.*

§. I. *Quibuſnam in genere appellare permiſſum ſit. pag. 573.*

Assertio I. Appellare poteſt, non ſolùm is, contra quem ſententia lata eſt, ſed etiam quilibet alius, cuius intereſt. *num. 9.* Aſſert. II. Licitum eſt appellare, non tantùm, ſi ipſius interſit, ſuo nomine, ſed etiam, ſi alieno, ut ſi quis alicuius procurator ſit conſtitutus, vel alienum negotium gerat, modò dominus mox id ratum habeat, & plures alij, de quibus *num. 10.* Aſſert. III. Interdum etiam utraque pars litigantium appellare poteſt à ſententia lata, quatenus ea ipſis contraria eſt. *num. 11.*

§. II. *An in cauſa pluribus communi unus tantùm appellare poſſit, ſine ceteris? pag. 574.*

Assertio I. Appellatio prodeſt aliis litis conſortibus, etiam non appellantibus, quando cauſa eſt communis, & una, eadémque omnium defenſio. *n. 12.* Quænam requirantur ad hoc, ut ſententia lata in favorem unius etiam proſit alteri, & conſequenter etiam appellatio unius proſit alteri. *n. 13. & ſeq.* Aſſert. III. Non tamen viciſſim ſententia lata contra unum ſemper nocet alteri correo, quoad condemnationem. *n. 15.*

§. III. *De aliis nonnullis in ſpecie, de quibus dubium eſſe poteſt, an appellare poſſint? pag. 575.*

Assertio I. Qui juravit, ſe pariturum mandatis Eccleſiæ, poteſt, non obſtante juramento, à ſententia, ſeu præcepto, quâ ſe injuſtè gravari putat, appellare; & compellendus eſt appellans ſervare juramentum, vel intra 40. dies iter arripere ad proſequendam appellationem. *n. 16.* Idque extenditur, quòd, licèt quis juravit, ſe ſtaturum ſententiâ Judicis, quandocunque, & qualiſcunque lata fuerit, nihilominus ab ea appellare poſſit ex juſta cauſa. *num. 17.* Verumtamen, ſi quis frivolè, & effugij causâ appellavit, non eſt ſtandum tali appellationi, ut ſi excommunicatus juravit, ſe ſtaturum mandato Eccleſiæ, & ſic fuit abſolutus: ſed antequam fiat mandatum, vel illo recepto, appellet ſubterfugij causâ, talis appellatio eſt nulla, & iterum eſt excommunicandus. *n. 18. & ſeq.* Aſſert. II. Licitè appellat Reus, ſi non audiatur excipiens in Judicio, procuratorem Actoris non habere ſufficiens mandatum, v. g. ad citandum tantùm, non ad agendum: vel quòd ipſe priùs fuerit conventus coram alio Judice, cui cauſa commiſſa fuit per litteras Papæ, vel Principis, de quibus ſecundæ litteræ non faciunt mentionem. *num. 20. & ſeq.*

Aſſert. III. Si Reus conventus actione reali petat, rem petitam in libello ab Actore declarari, & non audiatur à Judice, licitè appellat, & omnia, quæ poſt appellationem attentata ſunt, revocanda ſunt. *n. 22.*

Aſſert. IV. Si is, qui deſijt eſſe tutor, vel etiam, ſi mater deſijt eſſe tutrix filiorum, nomine illorum conveniatur in Judicio, licitè poteſt appellare. *n. 23.* Pupillus eſt ſub poteſtate tutoris, qui non poteſt ampliùs conveniri, finitâ tutelâ, nomine pupilli, ſuper cauſis poſtea ortis. *n. 24.*

§. IV. *De iis, quibus non eſt permiſſum appellare? pag. 577.*

Primò appellare nequit is, qui peremptoriè citatus dicit, ſe nolle venire. Secundò, qui ſententiam contra ſe latam expreſsè, vel tacitè approbavit; adeóque appellationi renunciavit. *n. 26.* Tertiò, ſi quis adverſarij ſui appellationi non detulit, non debet admitti, ſi ipſe poſtea in eadem cauſa appellare velit. *n. 27. & n. 28.* Id autem intelligendum eſt de eo, qui legitimæ appellationi alterius non detulit, etſi utraque appellatio fiat, circa eandem cauſam, ſeu idem negotium, non circa diverſa. *n. 29.* Quartò, non poteſt appellare confeſſus propriâ voce in Judicio, & ſponte, & ſimul convictus per claram, & indubitatam probationem. *n. 30.*

Sectio III. *De ſententiis, vel actibus, à quibus appellari poteſt, vel non poteſt. pag. 578.*

§. I. *A quibus ſententiis, & in quibus cauſis ſit licitum appellare? pag. 578.*

Assertio I. Generatim loquendo, appellari poteſt in omni cauſa, & à quacunque ſententia, dummodo valida ſit, & niſi expreſsè ſit jure prohibitum appellare. *n. 31.* Aſſert. II. De Jure civili non poteſt appellari, niſi à ſententia definitiva, præterquam in certis caſibus. *n. 32.* At verò de Jure Canonico appellari poteſt ab omni ſententia interlocutoria, & quovis gravamine, tam ante, quàm poſt ſententiam definitivam. *n. 33.* Et quid circa hoc ſtatutum ſit in Concil. Trident. *n. 34.* Aſſert. III. Non tantùm in cauſis civilibus, ſed etiam criminalibus appellatio conceditur utroque jure, quamvis ex generali conſuetudine appellationes in criminalibus non admittantur in Imperio. *n. 3.* Aſſert. IV. Non tantùm in cauſis majoribus, ſed etiam in minoribus, imò & minimis, ac levibus admitti debent appellationes. *n. 36.* Speciali tamen ſtatuto loci decerni poteſt, ut non admittatur appellatio, ob modicam quantitatem. *n. 37.* Aſſert. V. Appellari poteſt ab omni gravamine, non ſolùm judiciali, ſed etiam extrajudiciali: non tamen à gravamine judiciali nondum illato, nec actu, nec per minas appellari poteſt; quamvis poſſit ab extrajudiciali etiam merè futuro. *n. 38.*

§. II. *In quibus cauſis appellare non liceat? & in ſpecie de appellatione à correctione Prælati, ſeu Superioris Regularis, vel ſecularis. pag. 580.*

Assertio I. A correctione legitima Prælati, ſeu Superioris, quæ fit Regularis diſciplinæ causâ, non admittitur appellatio. *num. 39.* Præterea ſtatutum eſt, ne Prælatus ſubditum ſuſpendat, vel excommunicet, niſi monitione præmiſsâ, nec ſubditus contra Eccleſiaſticam diſciplinam appellare poteſt, maximè, ſi ſit Religioſus. *num. 40. & ſeq.*

Aſſert. II. Poteſt à correctione Prælati, ſive Regularis, ſive ſecularis appellari, ſi Prælatus, vel Viſitator in corrigendo modum excedat notabiliter, & notoriè, & talis Superior mittendus eſt ad Sedem Apoſtolicam puniendus. *n. 42. & ſeq.* Poteſt autem Prælatus, vel Viſitator dupliciter in corrigendo procedere, vel extra Judicium, per modum paternæ correctionis: & tunc non poteſt appellari à correctione, niſi modus excedatur; ita tamen, ut interim non impediatur, vel ſuſpendatur poteſtas Prælati. Vel, ut correctio fiat, ſervato ordine judiciario: & tunc appellari poteſt, ante ſententiam definitivam, & poſt illam, ita ta-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ita tamen, ut per appellationem non ſuſpendatur executio. *num.* 44. Similiter Religioſi appellare poſſunt à correctione, ſi in ea modus excedatur, ſive gravamen inferatur in proceſſu judiciali, ſive procedatur extrajudicialiter: ſæpius tamen, & faciliùs appellare poſſunt à correctione Clerici ſeculares, quàm Regulares. *cit. n.* 44. Si appelletur à ſententia definitiva, corrrectionis cauſa neceſſariò exprimi debet, nempe, quòd Superior modum in correctione exceſſerit. n. 45. Regulares à correctione Prælati appellare poſſunt, ſi modus excedatur in rebus gravibus, non obſtante Concilio Trident. & non obſtantibus etiam privilegiis Apoſtolicis, quæ prohibent Regularibus appellare à ſuorum Prælatorum correctionibus; quia intelliguntur, niſi injuſtè gravent ſubditos. *cit. n.* 45.

§. III. *De appellatione ab Excommunicatione, Interdicto, & Suſpenſione. pag.* 583.

Assertio I. Etſi à ſententia excommunicationis, & interdicti appellari poſſit, ea tamen per appellationem ſequentem non ſuſpenditur. *num.* 46. Idémque dicendum de cenſura ſuſpenſionis ab officio, aut ab ingreſſu Eccleſiæ. *n. eod.* Id autem limitandum eſt, quòd per appellationem ſequentem ſolùm ſuſpendatur Interdictum, vel ſuſpenſio ab Officijs Divinis; adeóque à ſpiritualibus, quæ ligant animam, non à temporalibus, vel aliis actibus. *num.* 47. An per appellationem ſubſequentem ſuſpendatur, non ſolùm ſuſpenſio ab Officio Divino, quæ eſt propriè cenſura, ſed etiam ea, quæ eſt pura pæna? *cit. n.* 47. & *n.* 48. Aſſert. II. Per appellationem interpoſitam à ſententia excommunicationis ab homine latæ, vel alterius cenſuræ, non ſolùm ea non ſuſpenditur, ſed etiam non impeditur eiuſdem denunciatio, quò minùs Judex talem denunciare poſſit, & declarare, eſſe excommunicatum, non obſtante appellatione. *n.* 49. & *ſeq.* Quando actus jam geſtus non ſuſpenditur per appellationem ſequentem, ut excommunicatio; nec actus gerendus acceſſorius ad illum actum, eíque annexus ſuſpenditur, qualis eſt denunciatio excommunicationis. *cit. num.* 50. Probabile autem eſt, quòd etiam nunc poſt Concil. Conſtant. de non vitandis excommunicatis, adhuc poſt appellationem interpoſitam excommunicatus denunciari poſſit, ut vitetur, cum illis nullus favor ſit factus. *n. eod.* Reſpondetur ad objectionem propoſitam. *n.* 51.

§. IV. *Utrùm appellari poſſit in cauſis, ſeu factis notoriis, vel dubiis? pag.* 585.

Assertio I. In cauſis, aut delictis notoriis non recipitur appellatio, ſed eâ non obſtante, ſententia executioni mandari poteſt. *n.* 52. 53. & 54. In dubiis verò factis, aut exceſſibus, ſi appelletur, cauſa probabilis coram Judice *à quo* eſt exprimenda. *n.* 55. & *ſeqq.*

§. V. *An, & qualiter contra electionem, vel confirmationem Prælati appellari poſſit, vel non? pag.* 586.

Si quis contra electum ad Prælaturam, vel dignitatem, & confirmatum appellet, non allegans juſtam cauſam, ad impediendam executionem, & effectum electionis, & confirmationis, talis appellatio non debet admitti, ſed electus, eâ non obſtante, mitti debet in poſſeſſionem dignitatis: imò neque contra eam admittenda eſt exceptio; bene autem accuſatio, aut denunciatio. *num.* 56. Aliquando tamen contra electum, & confirmatum admitti debet exceptio. *n.* 57.

§. V. *De aliis nonnullis caſibus, in quibus appellatio non admittitur. pag.* 587.

Assertio I. Appellatio, quæ fit contra jus, vel executionem juris, non eſt admittenda. *num.* 58. Aſſert. II. Contra Regulares conſtitutiones non admittitur appellatio. *n.* 59. & *ſeq.* Aſſert. III. A pœna per legem definita appellari non poteſt. *n.* 61. Aſſert. IV. Ab executione ſententiæ, ſeu mero executore appellari non poteſt, niſi modum excedat in exequendo. *n.* 62. Ab executore mixto, qui cognitionem aliquam habet, appellari poteſt: merus autem executor neque ut ſuſpectus recuſari poteſt. *n.* 63. Aſſert. V. A ſententia Judicis jutejurando cauſam decidentis, is, qui juramentum detulit, non poteſt appellare, quamvis poſſit is, cui juramentum eſt delatum, ſi videlicet illud præſtare recuſaverit; idéoque condemnatus ſit. *n.* 64. Aſſert. VI. De Jure civili à ſententia lata in poſſeſſorio non poteſt appellari, ſaltem quoad effectum ſuſpenſivum, etſi poſſit quoad effectum devolutivum. At verò de Jure Canonico, quoad utrumque effectum, à ſententia Judicis in Judicio poſſeſſorio appellatio admittitur. *n.* 65. Aſſert. VII. Appellatio manifeſtè frivola, & fruſtratoria, quæ fit ſine legitima cauſa, admitti non debet. *n.* 66. Porrò appellans frivolè debet obedire Superiori ſuo, à quo appellavit: alioquin, quia cenſetur ipſum contemnere, puniendus eſt, niſi innocentiam ſuam probet. *cit. n.* 66. & *n.* 67.

§. VI. *De cauſis commiſſis, adiectâ Clauſulâ: appellatione remotâ. pag.* 590.

Quær. I. An vi huius clauſulæ cenſeatur remota, & prohibita omnis appellatio? *Reſp.* per hanc clauſulam revocari, ac prohiberi, non ſolùm appellationem frivolam, & fruſtratoriam, ſed etiam juſtam, ac legitimam, ſi ea non ſit in jure expreſſa, & ſpecialiter conceſſa. *n.* 68. Ac proinde prohibentur per hanc clauſulam etiam appellationes rationabiles, & legitimæ, quæ ex juſta cauſa fiunt, ſi illæ non ſint ſpecialiter in jure expreſſæ. *n.* 69. Appellatio verò expreſsè à jure approbata dicitur omnis illa, quæ jure eſt expreſsè conceſſa, ad quod non requiritur, ut jus appellationem permittat, etiam in eo caſu, in quo adiecta eſt clauſula; ut procedatur, *appellatione remotâ*, ſed ſatis eſt, quòd appellatio expreſsè in Iure ſit conceſſa. *n.* 70. Plura tamen exempla in Iure Canonico extant, in quibus admittitur appellatio, tametſi cauſa expreſsè comiſſa ſit, cum clauſula, *appellatione remotâ*. Veluti primò, ſi Iudex, cui commiſſa eſt cauſa, *appellatione remotâ*, nolit admittere exceptionem v. g. conſanguinitatis, vel aliam ſimilem, ob quam recuſari poteſt, nihilominus recuſari, & ab eo appellari poteſt. *num.* 71. Secundò, ſi Judex citet partem ad locum non tutum, ab eo appellari poteſt, etiam ſi ab initio mandatus ſit, *appellatione remotâ*, quamvis ab initio non appellaverit. *num.* 72. Debet tamen citatus ad locum non tutum, priuſquam appellet, proponere, & probare, locum non eſſe tutum: poteſt tamen Judex revocare tale gravamen, aſſignando locum ſecurum. *num.* 73. Sunt etiam plura exempla in Jure Canonico, in quibus appellari poteſt, tametſi

non exprimant; quòd in ijs caſibus appellari poſſit, non obſtante prædicta clauſulâ. *n. eod.* Quær. II. an Judex datus cum clauſula, *appellatione remotâ*, debeat deferre appellationi ex cauſa probabili, & iuſta factæ, tametſi ea in jure non ſit expreſsè conceſſa? Sententia negativa eſt comunior, & probabilior. *n. 74.* Q. III. Qui ſint effectus huius clauſulæ? Reſp. Præcipuè ſunt tres. Primò, quòd tollat omnem appellationem legitimam, quæ non reperitur à jure expreſsè conceſſa, ídque quoad effectum ſuſpenſivum, non autem quoad devolutivum. *n. 75.* Secundus effectus eſt, quòd judex non deferens tali appellationi, quantumvis probabili, non punitur, nec incurrit pœnam juris. Tertius eſt, Attentata poſt talem appellationem non revocantur à Judice tanquam nulla. *n. eod.* Plures ſunt caſus, in quibus hæc clauſula nullum effectum habet, qui recenſentur. *n. eod.* Quær. IV. Quis poſſit cauſam committere cum clauſula, *appellatione remotâ?* Reſp. ſolus Papa in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Clericos: & ſolus Imperator, vel alius Princeps ſupremus in cauſis profanis, & temporalibus. *n. 76.* Quær. V. An, ſi cauſa delegara ſit, continens plures articulos, & in uno eorum removeatur, ſeu prohibeatur appellatio, etiam in alijs remota cenſeatur? Reſp. 1. Si cauſa habeat plures articulos connexos, & uni articulo adiecta ſit hæc clauſula, intelligitur etiam adiecta alijs. *n. 77.* Si clauſula, *appellatione remotâ*, in principio, vel fine reſcripti ponatur, ordinariè refertur ad omnia in eadem diſpoſitione contenta, non autem, ſi in medio. *n. 78* Reſp. 2. Si plura, ſeu diverſa negotia ſeparata committantur, *appellatione remotâ*, ea clauſula, ſi in medio Reſcripti ponatur, ad præcedentia ſolùm referri debet; ſi verò repetatur in fine, ad omnia in eo contenta. *n. 79.*

Sect. IV. *De Iudicibus, à quibus, & ad quos appellari poteſt. pag. 593.*

§. I. *A quibus Iudicibus appellari poſſit, vel non? pag. 593.*

Regulariter appellari poteſt ab omnibus Judicibus, qui ſententiam tulerunt, & iniuſtè gravant, ſive ordinarij ſint, ſive delegati. *n. 80.* Etiam ab eo Judice, qui communi partium conſenſu eſt impetratus. *n. eod.* Etiam à Judice alieno, cuius juriſdictionem partes prorogârunt. *n. eod.* Limitatur primò. Non poteſt appellari à ſententia Papæ, Imperatoris, vel alterius Principis ſuperiorem non recognoſcentis; nec à Papa ad Concilium Generale: neque ab hoc appellare licet. *n. 81.* Secundò, ab Auditore, cui nudum miniſterium, ſive executio eſt demandata, non appellatur. Tertiò, nec ab Arbitris compromiſſarijs, bene autem ab Arbitris juris; nec à ſententia Arbitratoris. *n. 82.*

§. II. *Coram quo Iudice ſit appellandum? pag. 594.*

Assertio I. Appellatio, ſive judicialis, ſive extraiudicialis, regulariter coram Judice, qui ſententiam tulit, & à quo appellatur, fieri debet: quòd ſi coram eo fieri nequeat, appellari debet coram Judice *ad quem*, vel in defectum utriuſque, coram viris honeſtis, vel ſaltem uno, adhibitis ei teſtibus, vel coram Notario. *n. 83.* Aſſert. II. Quando plures Judices ſunt in una cauſa, qui omnes judicare debent, coram omnibus ſimul congregatis appellandum eſt: ſi verò eorum copia, ſeu præſentia facilè ſimul haberi non poſſit; tum poteſt appellari coram ſingulis, vel maiore eorum parte; eſt tamen appellato ignoranti facienda legitima intimatio appellationis, dilationis, & termini præfixi. *n. 84. & ſeq.* Aſſert. III. Si quis juſto metu impeditus, ne appellet intra 10. dies coram Judice *à quo*, proteſtetur, vel ſi coram illo non poſſit, coram alijs viris honeſtis, ſe non audere appellare, & exprimat cauſas appellationis, intelligitur jam appellâſſe, dummodo hæc proteſtatio fiat, intra tempus, quo licitè appellatur. *n. 86. & ſeq.*

§. III. *Ad quem Iudicem ſit appellandum? pag. 595.*

Assertio I. Appellatio regulariter fieri debet gradatim ad proximum ſuperiotem eius, à quo appellatur; non, omiſſo medio, ad remotum, v. g. ab Archidiacono ad Epiſcopum, non ad Archiepiſcopum. *n. 88.* Valet autem, ſecundùm Canones appellatio ad Superiorem Judicem facta, omiſſo proximo, ſi pars adverſa non excipiat. *n. 89.* In pluribus tamen caſibus, ad Superiorem Judicem mediatum, omiſſo medio, appellari poteſt. Veluti primò Jure Canonico à quolibet inferiore Judice ad Papam immediatè appellari poteſt, niſi appellatur à ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegavit, non in totum: tunc enim ad ipſum delegantem appellari debet. *n. 90.* Secundò ad Legatum Papæ immediatè appellari poteſt. Tertiò, ſi conſuetudo id permittat. Quartò, ſi Judex medius manifeſtè deneget juſtitiam, vel aliàs ſit inhabilis: vel Judex inferior ſponte remittat cauſam ad Superiorem, & alijs pluribus caſibus allatis. *cit. n. 90.* Aſſert. II. Ab Archidiaconis, aliiſque Prælatis appellari debet ad Epiſcopum, & non ad Metropolitanum, omiſſo Epiſcopo, niſi aliud conſuetudine ſit receptum, vel per privilegium conceſſum. *n. 91.* Solvitur obiectio. *n. eod.* Aſſert. III. Ab Epiſcopis in cauſis ſpiritualibus, & in iis, in quibus temporalem juriſdictionem obtinent, immediatè ad Archiepiſcopum eſt appellandum, niſi ex conſuetudine, privilegio, aut alio jure ſpeciali ad alium ſit appellandum. *n. 92.* Aſſert. IV. Ab Officiali, ſeu Vicario generali Epiſcopi, non ad Epiſcopum, ſed ad Archiepiſcopum appellari debet, nec valet conſuetudo contraria. *n. 93.* Supplicari tamen poteſt Epiſcopo; à Vicario verò foraneo, ſeu rurali ad Epiſcopum appellari poteſt, ac denique à Judicibus ab Epiſcopo delegatis etiam ad Vniverſitatem cauſarum, appellandum eſt ad Epiſcopum. *cit. n. 93.* Aſſert. V. A ſententia Judicis delegati ad unam, vel plures cauſas appellandum eſt ad delegantem, vel eius ſucceſſorem in officio. *n. 94.* An, ſi Epiſcopus alicui cauſam deleget, poſſit appellari ad Vicarium generalem ipſius. *num. 95.*

§. IV. *Proponuntur aliæ quæſtiones circa Iudices, ad quos eſt appellandum. pag. 598.*

Quær. I. Quid juris ſit, ſi uterque litigantium appellet ad diverſos Judices? Reſp. ſi duo litigent ſuper eâdem cauſâ, v. g. coram Epiſcopo, & unus appellet ad immediatum Superiorem, ſcilicet Archiepiſcopum; alter ad Papam: ſed prior appellans veniens ad Archiepiſcopum taceat, ſocium appellâſſe ad Papam: tum, ſi Archiepiſcopus citet eum, qui appellavit ad Papam, ut compareat ſub excommunicatione, tenetur is comparere, aliàs valet excommunicatio, niſi Archiepiſcopus ſciverit, alterum ad Papam appellâſſe. *n. 96.* Hoc procedit, ſi appellatum ſit à duobus ſuper eodem negotio ad diverſos Judices:

ſecus, ſi ſit appellatum à duobus ſuper ſententia, quæ continet plura capitula ſeparata, & non connexa, ad diverſos Judices; tunc enim utraque appellatio tenet. *n. 97.* Quær. II. An à judice ſeculari appellari poſſit ad Eccleſiaſticum, ſaltem ad Papam? *Reſp.* ſi quis appellet ante, vel poſt Iudicium, à Judice ſeculari ad Papam; appellatio non tenet, de jure communi, & ſecluſâ conſuetudine, vel niſi appellans ſit ſubditus temporali juriſdictioni Papæ. *n.* 98. valet conſuetudo, ut appelletur à Judice ſeculari ad Papam, vel alium Iudicem Eccleſiaſticum, etiam in cauſis temporalibus: non autem vice verſâ ab hoc ad illum. *num. eod.* Quær. III. Ad quem appellandum ſit à collatione beneficij facta communiter ab Epiſcopo, & Capitulo? *Reſp.* ſi Epiſcopus interfuit collationi, ut Epiſcopus, ſeu Prælatus, non poteſt appellari ad eundem: ſecus, ſi interfuit ſolùm, ut Canonicus. *num. 99. &* 100.

Sect. V. *De forma, ſeu modo appellandi: & quoties appellare liceat? pag. 600.*

§. I. *Quomodo appellatio interponenda ſit? pag. 600.*

Assertio I. Appellatio fit, vel ſtatim à ſententia lata, vivâ voce, vel ex intervallo fieri debet in ſcriptis, oblato libello appellatorio, in quo contineatur, quis appellet, contra quem, & à cuius ſententia; quamvis non ſit abſolutè neceſſarium exprimere nomen Judicis *à quo, n.* 101. Quòd ſi appellatio in ſcriptis Judici *à quo* tradita ſit, ea valet, licèt coram eo lecta non fuerit. *n.* 102. Aſſert. II. Appellari poteſt, ſive voce, ſive ſcripto, non tantùm per verba expreſſa, & formalia, v. g. Appello, Provoco, ſed etiam per verba æquipollentia; ut, ſi gravatus à Judice dicat: Committo, vel ſubjicio me protectioni Papæ, vel alterius Superioris, cenſetur appellâſſe. *n.* 103. Appellatio per verba æquipollentia habet vim appellationis, ſive appelletur in Judicio, ſive extra illud: & ſive quis ſe ſubjiciat protectioni Papæ, ſive alterius Judicis Papâ inferioris. *n.* 104. Et hoc intelligi debet, non de protectione generali, ſed ſpeciali, quæ obtinet vim appellationis. *n. eod.* Aſſert. III. Non ſolùm verbis, ſed etiam ipſo facto appellari poteſt; ut, ſi quis in aliqua cauſa iter facit ad Romanam Curiam, ſeu Papam, vel alium Superiorem, cenſetur appellâſſe, & ſi interim excommunicatur, excommunicatio non tenet. *n.* 105. *& ſeq.* Aſſert. IV. Appellatio generalis, id eſt, facta ſuper omni cauſa, quæ contra appellantem poſſet aliquando moveri, non valet. *n.* 107. Sed neque valet appellatio, ſi quis appellet generaliter ab omni gravamine, quod ſibi inferri poſſet: ſed appellatio generalis reſtricta ad certam cauſam valet, ut, ſi quis appellet ab omni gravamine, quod ſibi in ea cauſa inferendum timet à Judice. *n.* 108.

§. II. *De forma, ſeu modo appellandi à ſententia interlocutoria, vel gravamine extrajudiciali. pag. 602.*

Assertio I. Appellatio, quæ fit in Iudicio à ſententia interlocutoria, vel gravamine extraiudiciali, debet fieri in ſcriptis, & expreſsâ causâ appellationis, alioquin non valet. *n.* 109. Ad quam appellationem tria requiruntur, ut fiat in ſcriptis, ut dentur Apoſtoli, ut exprimatur cauſa in ſpecie. *n. eodem.* Præterea, ſi poſt terminum convenientem, habitâ ratione diſtantiæ, loci, perſonæ, & negotij qualitatis, appellanti præſcriptũ, intra quem appellationem proſequi debeat, ſi appellatus vult, & petit, debent partes principales per ſe, vel per idoneos procuratores ire Romam, cum omnibus actis, & monumentis cauſæ, non ſolùm ad proſequendam appellationem, ſed etiam cauſam principalem, ſi ita Papa judicaverit: imò poteſt tractari cauſa principalis, articulo appellationis omiſſo, de conſenſu tamen partium. *n.* 110. Idque declaratur *n.* 111. Denique, ſi appellans præmiſſa non obſervet, reputabitur non appellans, & redire debet ad priorem Iudicem, & condemnandus eſt in expenſas: ſi verò appellatus prædicta contemnat, proceditur in eum, tanquam contumacem, quoad expenſas, & cauſam principalem, quantum de jure fieri poteſt. *n.* 112. Præterea appellans ante ſententiam coram Iudice idoneo ad ſuperiorem, ſine rationabili cauſa, non admittitur, ſed debet proſequi ſententiam, & juſtitiam coram eodem Iudice ordinario, etſi dicat, ſe deſtinâſſe nuncium ad Superiorem, vel ſe impetrâſſe litteras ab illo, ſi illæ nondum ſunt traditæ delegato. Si verò appellet cum rationabili cauſa; tum ea eſt exponenda coram Iudice à quo, quæ debet eſſe talis, ut, ſi legitima probata fuerit, Iudex *ad quem* debeat cognoſcere de appellatione, qui, ſi cauſa non probetur, remittet illum ad Iudicem inferiorem, & condemnabit eum in expenſas alteri parti, ſalvis tamen Conſtitutionibus de maioribus cauſis Sedi apoſtolicæ reſervandis. *n.* 113. *& ſeq.* Aſſert. II. Appellans ab interlocutoria, vel à gravamine, ante ſententiam definitivam, non poteſt alias cauſas, quàm nominatim expreſſas in ipſa appellatione, proſequi. *n.* 115. Exemplum gravaminis exprimendi in appellatione ab interlocutoria ante ſententiam definitivam eſt, ſi procurator errorem Advocati ſui dicentis falſum contra partem adverſam, corrigat. *n.* 116. *& ſeq.* Aſſert. III. Appellans ab interlocutoria, vel à gravamine non poteſt proſequi alias cauſas, ſed illas tantùm, quæ nominatim in appellatione ſunt expreſſæ; nec proceſſus primi Iudicis poteſt juſtificari, vel impugnari ex actis novis, vel de novo producendis, ſed tantùm ex illis, quæ coram ipſo acta vel exhibita fuerunt. *n.* 118. Aſſert. IV. Ad formam appellandi ab interlocutoria, vel à gravamine, ante ſententiam definitivam, etiam pertinet, quòd appellans debeat probare, non ſolùm, quòd oppoſuit exceptionem legitimam, & appellavit, ſed etiam, quòd legitima exceptio oppoſita non fuit admiſſa, ideóque appellavit. *n.* 119. *& ſeq.* Solvitur objectio *n.* 121.

§. III. *De forma, ſeu modo appellandi à ſententia definitiva. pag. 605.*

Assertio I. Appellatio à ſententia definitiva, ſi ſtatim fiat, poteſt fieri vivâ voce: ſi verò ex intervallo, in ſcripto etiam fieri debet; aliàs non valet. *n.* 122. Aſſert. II. In appellatione à ſententia definitiva non eſt neceſſe cauſam appellandi in ea allegare in ſpecie; ſed ſufficit, ſi appellans dicat in genere, ſe gravatum eſſe, vel ſententiam iniuſtam eſſe, ſine alia cauſa expreſſa: exceptis cauſis, in quibus à iure prohibitum eſt appellare à ſententia definitiva; tunc enim debet exprimi cauſa gravaminis. *n.* 123.

Aſſert. II. Qui appellat à ſententia definitiva, etſi aliquam cauſam appellandi exprimat, tamen etiam alias cauſas non expreſſas coram Judice appellationis proſequi

proſequi poteſt, imò etiam nova Inſtrumenta & teſtes producere. *n.* 124. Idémque eſt de appellatione à ſententia interlocutoria vim definitivam habente. *num. eodem.*

§. IV. *Quoties licitum ſit appellare? pag.* 606.

Quær. I. Quoties licitum ſit appellare à ſententia definitiva? Reſp. Si quis bis appellavit, non poteſt tertiò appellare à ſententia definitiva, quæ fuit bis confirmata. *n.* 125. Idque procedit etiam in ſententia, quæ non tranſit in rem judicatam: & nec ſupremus Princeps poteſt concedere, ut tertiò appelletur poteſtate ordinariâ. *n.* 126. Limitatur autem, quòd non liceat tertiò appellare in eadem cauſa, & ſuper eodem articulo, bene autem ſuper diverſis articulis. Deinde utraque pars litigantium ſucceſſivè poteſt appellare bis, etiam in eadem cauſa, & ſuper eodem articulo. *n.* 127. Quær. II. An, qui ſemel appellavit à ſententia interlocutoria, ante ſententiam definitivam, poſſit iterum appellare in eadem cauſa, & ſuper eodem articulo? Reſp. Qui ſemel appellavit, & poſtea appellationem non proſequitur, ſed redit ad Judicem *à quo*, hoc caſu, ſi deinde Judex per interlocutoriam ſententiam denuo eum gravet, iterum ab ea appellari poteſt, maximè, ſi cauſa ſit favorabilis. *n.* 128 *& ſeq.* Sicut à ſententia definitiva bis appellare licet, non autem tertiò in eadem cauſa, & ſuper eodem articulo, ita etiam à ſententia interlocutoria; quamvis hæc à Judice revocari poſſit, aut mutari, niſi ſit confirmata, ſive bis promulgata. *n.* 130. Si repulſus ab exceptione peremptoria bis appellet, & primâ, ac ſecundâ vice ſuccumbat, non debet ulteriùs audiri, ſi appellare velit, niſi tunc rite propoſita ideo repulſa fuiſſet; quia ineptè proponebatur. *n.* 131. Eſt autem ſententia lata ſuper exceptione peremptoriâ interlocutoria, non definitiva, quamvis in effectu vim habeat definitivæ. *num. eodem.*

Sect. VI. *De temporibus, ſeu fatalibus appellationum. pag.* 608.

§. I. *De tempore interponendæ appellationis. pag.* 608.

Quær. I. Quando, & intra quod tempus interponi debeat appellatio? Reſp. Jure antiquo appellandum fuit intra biduum in cauſa propria, intra triduum in cauſa aliena, ſeu procuratorio nomine. Jure verò etiam Canonico appellari debet intra 10. dies, à die illati gravaminis, vel latæ ſententiæ, & ſcientiæ numerandos. *n.* 132. Similiter ab actibus extraiudicialibus, vel gravaminibus extra Judicium illatis, intra 10. dies appellare licet, non autem poſtea, quamvis poſſit quis uti alijs remedijs, v. g. debitè contradicendo, vel per viam nullitatis, modò interim actui illi, à quo appellavit, non liberè conſenſerit. *n.* 133. Quod dictum eſt, intra 10. dies extraiudicialiter appellandum eſſe, id ſolùm procedit à gravamine jam illato; non autem à gravamine futuro, quod probabiliter timetur inferri: nam ab hoc etiam poſt 10. dies, quàm diu probabile periculum timetur, appellari poteſt. *n.* 134. Non tantùm appellationes extraiudiciales, ſed etiam ſupplicationes Principi offerendæ ſunt, intra 10. dies, etiam in cauſis feudalibus, & quando tertius aliquis pro ſuo intereſſe intervenit appellationi factæ ab aliquo. *n. eod.* Quær. II. Quando currere incipiat hoc tempus decendij? Reſp. Statim à momento latæ ſententiæ in momentum, ſi adversùs præſentem pronunciatum ſit. *n.* 135. Eſt autem hoc tempus decendij ab initio utile; ideóque non incipit currere, niſi à tempore ſcientiæ; in progreſſu verò eſt continuum. *n.* 136. Et à gravamine extraiudiciali incipit currere à tempore, quo quis ſcivit, gravamen illatum eſſe in ſui præiudicium. *n. eod.* A gravamine extraiudiciali, quod habet tractum ſucceſſivum, & cauſam continuam, ſemper appellari poteſt etiam poſt 10. dies, quàm diu durat gravamen. *cit. n.* 136. Hinc infertur primò. Si cauſa intra certum tempus decidenda Judici commiſſa ſit; tunc tempus incipit currere à die præſentationis, ſeu receptionis Reſcripti delegationis. *n.* 137. Secundò. Non tantùm tempus decendij, ſed quoduis aliud tempus ad aliquid agendum definitum, currit ſtatim de momento ad momentum, niſi aliud jure ſit expreſſum, vel alia ſit mens tempus definientis: vel, niſi proponatur præpoſitio A. tunc enim non eſt numeranda prima dies præſentationis litterarum. *n.* 138. Et quid de vocula *Vſque*, num ſit accipienda incluſivè? an excluſivè. *n. eodem.*

§. II. *De Apoſtolis, & tempore illos petendi, & præſentandi? pag.* 610.

Quid ſint Apoſtoli, & quot ſint eorum ſpecies, ſive genera? *n.* 139. Quær. I. An Judex *à quo* teneatur Apoſtolos appellanti eos petenti exhibere, & tradere?

Reſp. Affirmativè, ita, ut, ſi Judex *à quo* requiſitus non tradat Apoſtolos, & in cauſa procedat, proceſſus ſit nullus, niſi priùs appellationi renunciatum fuerit. *n.* 140. Quær. II. Intra quod tempus petendi, & dandi ſint Apoſtoli? Reſp. Olim peti, ac recipi debebant intra 5. hodie verò ab eo, qui appellat, intra 30. dies peti debent; aliàs cenſetur renunciare appellationi, etſi eat, vel procuratorem mittat ad proſequendam appellationem: quòd ſi Judex requiſitus inſtanter, ſive iteratis vicibus, loco, & tempore congruo, expreſsè deneget, vel per malitiam, & negligentiam, intra 30. dies tradere intermittat, proceſſus eſt nullus. *n.* 141. Apoſtolos debet petere appellans, non autem appellatus; quamvis non ſit neceſſarium, ut petantur in ſcriptis, dari tamen debent in ſcriptis. *n.* 142. Sicut autem appellans petere debet Apoſtolos intra 30. dies, ita & Judex illos tradere intra illos. *n. eodem.* Appellans debet petere Apoſtolos, ſive appelletur ab interlocutoria, vel gravamine illato ante ſententiam definitivam, ſive à definitiva; ſive appelletur à Judice extraiudicialiter procedente: & quidem Apoſtoli dandi ſunt expenſis appellantis. *cit. n.* 142. Reſp. 2. Verius eſt, tempus 30. dierum ſtatim currere à tempore ſententiæ latæ, ſi appellans illius notitiam habuit: alioquin verò numerandum eſt hoc tempus à die ſcientiæ, quo quis, ſententiam latam eſſe, cognovit: ſunt autem dies iſti continui. *n.* 143. Porrò, quamvis ſecundùm juris rigorem, Apoſtoli petendi ſint inſtanter, congruo loco, & tempore; ſufficit tamen, ſi uno contextu ſæpius, & inſtanter petantur, ad quos recipiendos, ſi Judex certum terminum ſtatuat, & appellans in illo eos non petierit, appellationi ſuæ renunciâſſe cenſetur. Idem dicendum, cùm Judex ſtatuit terminum juris incertum, intra quem appellans illos debitè non petivit, vel oblatos recipere renuit: ſi verò Judex debitè requiſitus non tradat Apoſtolos, appellans proſequi poteſt appellationem, ac ſi expreſsè denegati fuiſſent.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuiſſent. *n.* 144. QUÆR. III. Intra quod tempus Apoſtoli ſunt præſentandi Judici *ad quem*? Reſp. Judex *à quo* poteſt appellanti certum tempus præfigere ad introducendam ſuam appellationem, ſive ad Apoſtolos ipſi datos præſentandos Judici *ad quem*, ita, ut, ſi intra illud eos non præſentet, appellatio deſerta cenſeatur: hoc autem tempus à jure definitum eſt ſex menſium. *num.* 145.

§. III. *Intra quod tempus appellans proſequi debeat appellationem, & finire? pag.* 612.

ASSERTIO I. Appellanti ad proſequendam appellationem datur annus, vel ex neceſſaria, & evidenti cauſa biennium, ita tamen, ut hoc tempus Judex *à quo* abbreviare poſſit: quòd ſi intra hoc tempus cauſam non eſt proſecutus, ſententia tenet, ſi poſt illam appellavit, & ipſe causâ cadit, nec ampliùs audiri poteſt in eadem cauſa: ſi verò appellavit à gravamine, & ante ingreſſum litis appellans audiatur ſuper illo negotio: ſi verò appellavit ante ſententiam, poſt litem conteſtatam; cogi poteſt ſtare ſententiâ Judicis, *ad quem* appellavit, vel Judicis *à quo. n.* 146. *& ſeq.* Non ſolùm autem Judex ordinarius, ſed etiam delegatus poteſt præfigere tempus congruum appellanti, abbreviando terminum à jure ſtatutum ad proſequendam appellationem, quo elapſo, Judex *à quo* reaſſumit juriſdictionem ſuam. *n.* 148. Aſſert. II. Appellans tenetur intra annum à die appellationis, vel gravaminis illati, proſequi, & finire appellationem, ſive judicialem, ſive extraiudicialem: alioquin appellatio cenſebitur deſerta, niſi juſtè fuerit impeditus. *n.* 149. Hoc tempus annale, vel biennale non currit appellanti impedito agere, & quòd incipiat currere à tempore interpoſitæ appellationis, vel gravaminis, id procedit de Jure Canonico, non Civili. *n.* 150. Ubi etiam notandum eſt diſcrimen inter appellationem extraiudicialem, & judicialem. *num. eodem.*

§. IV. *An Iudex* à quo *poſſit ſtatuere terminum ad finiendam appellationem? & quinam præterea poſſint terminum præfigere ad proſequendam appellationem, vel jure ſtatutum abbreviare, & an etiam eundem poſſint prorogare? pag.* 613.

ASSERT. I. Judex *à quo*, licèt poſſit ponere terminum ad proſequendam, non tamen poteſt ad finiendam appellationem. *n.* 151. Si Judex *à quo* terminum præfixit, intra quem cauſa appellationis finiri debeat, cenſetur voluiſſe aſſignare terminum præſentandi, & proſequendi appellationem. *n.* 152. Non poteſt appellans prævenire terminum à Jure ſtatutum; nec antea debet à Judice *ad quem* litteras impetrare, quibus cauſa remittatur ad Judicem *à quo*; alioquin illæ non valent. *n. eod.* Aſſert. II. Judex *ad quem* non poteſt terminum à jure ſtatutum breviare, ſicut poteſt Judex *à quo*, niſi ex nimia dilatione damnum reipublicæ, vel periculum animarum immineret: neque etiam poteſt Judex *ad quem* ordinariè reſtringere terminum aſſignatum à Judice *à quo. n.* 153. Aſſert. III. Non tantùm Judex *à quo*, ſed etiam ipſe appellans poteſt terminũ congruum ſibi ſtatuere ad proſequendam appellationem, & terminum à jure præfixum reſtringere: quòd ſi intra terminum à Iudice *à quo*, vel á ſe ipſo præſixum, non proſequatur appellationem, cogitur ſtare ſententiâ eiuſdem Iudicis *à quo. n.* 154. Appellatus non poteſt breviorem terminum præfigere ipſi appellanti. *n.* 155. Licèt Iudex poſſit ſtatuere terminum appellanti ad proſequendam appellationem, non tamen ad hoc tenetur; & poteſt terminus præfigi appellanti. *n. eod.* Etiam poſt ſtatutum terminum ab homine ad proſequendam appellationem, ea pro deſerta habetur; adeóque elapſo tali termino, ſententia lata à Iudice *à quo* firma manet. *n. eod.* Aſſert. IV. Tempus à jure ſtatutum ad proſequendam, & finiendam appellationem, annus ſcilicet, vel ex cauſa biennium, nec Iudex *à quo*, nec appellans poteſt prorogare, ſeu extendere. *n.* 156.

§. V. *Quænam præterea Iure Canonico ſtatuta ſint circa proſecutionem appellationis? pag.* 615.

ASSERTIO I. Quando appellatio eſt recepta à Iudice, vel à parte adverſa approbata, terminus, qui datur ad proſequendam appellationem elapſus, habet vim peremptorij, ita, ut contra abſentem procedatur, ac ſi peremptoriè ad Iudicium citatus fuiſſet, & non veniſſet, nec talis terminus ab aliqua partium præveniri poterit: ſi verò appellatio interpoſita malitosè non fuerit recepta, vel approbata, cùm conſtiterit, legitimè fuiſſe appellatum, ea valet. *n.* 157. *& . ſeq.* ubi id explicatur. Aſſert. II. Si una pars litigantium appellet, & altera pars terminum appellationis proſequendæ ab homine, id eſt, ipſo appellante, vel à Judice *à quo* præfixum, præveniat, hoc tacito, literæ impetratæ, non valent; quia in ijs nulla eſt facta mentio de termino præfixo: ſi autem terminus datus ſit à lege, ſeu jure, nempe annus, vel ex cauſa biennium; tum eſt ſtandum ſecundis litteris ad Judices delegatos impetratis, niſi impetrans nimiùm properaverit, ut ſupplantaret appellantem: & niſi ex dilatione immineat periculum, etiam neutrâ parte proſequente: tunc verò Judex *ad quem* ſupplere poteſt, compellendo partes ad proſequendam appellationem. *n.* 159 *& ſeq.* Ubi id declaratur. Aſſert. III. Si appellans præfixit terminum appellationi ſuæ proſequendæ, & poſtea non mittit procuratorem ſufficientem ad eam proſequendam, ſed ad impetrandum, vel contradicendum tantùm; tunc condemnari debet ad ſolvendas expenſas. *n.* 161. *& ſeq.* Porrò, ſi appellatio non fuit recepta à Judice, vel approbata à parte adverſa, ſufficit, ſi appellans mittat Procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, licèt appellatus ſit paratus apud Papam cauſam proſequi. *n.* 163.

§. VI. *An, & ob quas cauſas, ſeu impedimenta admittatur quis etiam poſt annum, vel biennium ad proſequendam appellationem? pag.* 618.

ASSERTIO I. Si quis intra annum, vel etiam biennium, propter impotentiam, vel aliud legitimum impedimentum, appellationem proſequi intermiſit, etiam poſtea ad eam proſequendam admitti debet. *n.* 164. Aſſert. II. In ſpecie verò ſex cauſæ, ſeu impedimenta communiter afferri ſolent, ob quæ appellans, etiam poſt elapſum annum, vel biennium, admitti debet ad proſequendam appellationem. Primum eſt ex parte appellantis, propter eius impotentiam, ob quam etiam tempus decendij non currit v. g. pauperi. *n.* 165. Secundum impedimentum eſt ex parte appellati, ſi is impediat per ſe, vel per alium appellantem à proſecutione appellationis. *n. eodem.* Tertium impedimentum intervenire poteſt, ex facto utriuſque, tam appellantis, quàm appellati, ſi uter-

què,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

que, pendente appellatione, conſenſit in Arbitros, vel expreſsè convenit, ut differatur appellationis proſecutio; tunc enim tempus ab homine, vel à jure præfixum ad eandem proſequendam non currit appellanti, nec appellato, niſi ob periculum ex dilatione, ac morâ Judex præcipiat, ut in cauſa appellationis procedatur. *n. 166.* An tempus proſequendæ, & finiendæ appellationis, non ſolùm per compromiſſum, ſed etiam per expreſſum conſenſum utriuſque partis, appellantis, & appellati, prorogari, & extendi poſſit, & non tantùm ſuſpendi? Negant aliqui, alij probabiliùs affirmant. *n. 167. & ſeq.* Quartum impedimentum proſequendæ appellationis intervenire poteſt, ex parte Judicis, ad quem appellatum eſt, ſi is noluit, vel non potuit cauſam audire, & cognoſcere; tunc enim ipſo jure debet illæſus ſervari appellans, ut etiam poſt elapſum biennium audiatur, nec currat tempus, nec indigeat reſtitutione. Ubi tamen communiter diſtinguunt, an impedimentum proveniat à Judice, ſeu Principe ſupremo, an verò ab inferiore Judice. *n. 169.* Quintum impedimentum eſt, ſi appellans impediatur à proſequenda, & finienda appellatione facto tertij, vel per negligentiam procuratoris, qui non fuit proſecutus appellationem: tunc currit tempus appellationis, neq; datur reſtitutio in integrum adversùs lapſum Fatalium, & alter appellans poteſt agere ad intereſſe contra impedientem. *n. 170.* Sextum impedimentum eſt proveniens ex caſu fortuito; ut, ſi viæ hoſtibus infeſtæ ſint, quò minùs ad Judicem appellationis accedere quis poſſit, & tunc, ſi impedimentum contingat in primo anno, ipſo jure datur ſecundus annus: ſi in ſecundo anno, ſaltem appellans reſtituendus eſt in integrum. *num. eodem.* Porrò onus probandi impedimentum proſequendæ appellationis incumbit appellanti. *n. 171.* An, ſi appellans toto anno ſit impeditus proſequi appellationem, detur ſecundus annus integer? *n. 172.* Demum elapſo primo anno, poteſt Judex *à quo* ſententiam à ſe latam exequi, ſi ipſi non conſtet de juſto impedimento appellantis, & nulla proteſtatio ab eo facta ſit. *n. 173.*

SECT. VII. *De officio Utriuſque Iudicis*, à quo, *&* ad quem *appellatur. pag 622.*

§. I. *Quando, & quomodo procedere poſſit, ac debeat Iudex* à quo, *ſive ſit ordinarius, ſive delegatus? pag. 622.*

ASSERTIO I. Regulariter Judex *à quo* tenetur admittere appellationem, & acta coram ſe, intra 30. dies, unâ cum Apoſtolis, tranſmittere ad Judicem appellationis: & quæ ſit pœna Judicis non deferentis appellationi ex juſta cauſa interpoſitæ. *n. 174.* Aſſert. II. Iudex *à quo* appellationi per fraudem, vel malitiam interpoſitæ non debet deferre, nec eam admittere, ſed in cauſa procedere, eámque definire. *n. 175.* Porrò, ſi Judici aliqua cauſa commiſſa ſit, *remotâ appellatione*, tunc, ſi Reus, poſt citationem, vel notitiam litterarum, ivit ad Curiam, Judex delegatus in cauſa procedet, ſed, ſi ivit ante citationem, non poteſt procedere. *n. 176. & ſeq.* Aſſert. III. Quando appellatur in aliquo articulo incidente, ſine quo cauſa principalis expediri non poteſt, Judex *à quo* ſuperſedere debet, etiam in cauſa principali, nec illam cognoſcere poteſt: ſecus eſt, ſi quæſtio incidens non ſit connexa cauſæ principali, ſed ſeparata, ita, ut ſine illa definiri poſſit. *n. 178.*

Porrò, ſi appelletur, quòd litteræ delegationis ſint ſubreptitiæ; quia per falſi ſuggeſtionem ſunt impetratæ; non ideo ſententia definitiva eſt differenda. *n. 179.* Aſſert. IV. Si unus ex litigantibus appellavit, Judex *à quo* poteſt illum compellere, ut appellationem proſequatur, vel coram ſe Iuri pareat. Quòd ſi alterutra pars litigantium Judicem habeat ſuſpectum, poteſt hic illum compellere, ut eligat Arbitrum, qui de cauſa ſuſpicionis cognoſcat. *num. 180.*

Porrò, ſi Canonicus admonitus, ut reſideat, appellet, aſſignari ei debet terminus ad appellationem proſequendam, & interim Vicarius conſtituitur ſuſtentandus ex fructibus beneficij: &, ſi Canonicus non reſideat, nec appellationem proſequatur, privandus eſt præbendâ. *n. 181. & ſeq.* Aſſert. V. Quando committitur alicui cauſa, *appellatione remotâ*, & pars, antequam citaret, vel cognoviſſet commiſſionem cauſæ, nuncium miſit ad Papam, ſi citatus deinde appellet, Judex *à quo* debet deferre appellationi: ſi verò poſtea miſit, Judex procedere poteſt, & exequi debet mandatum. *n. 183.* Quæ tamen diſpoſitio poſtea revocara fuit. Aſſert. VI. Poſtquam Papa cauſam aliquam ad ſe advocavit, tum Judex inferior non poteſt ampliùs procedere in illa cauſa, ſed geſta per illum ſunt invalida, ac ſi ab eo legitimè fuiſſet appellatum. *n. 184.* Verùm tunc ſolùm poteſt Superior avocare cauſam ad ſe ab inferiore, ſi hic ab eo juriſdictionem accepit. *n. 185.* Per avocationem cauſæ à ſuperiore factam magis impeditur juriſdictio Judicis *à quo*, quàm per appellationem. *n. eodem.* Judex *à quo* tenetur ad petitionem appellati, acta Iudicij ſigillo ſuo munita exhibere appellanti, ut ad Judicem appellationis deferantur. *n. 186.*

§. II. *Quod ſit officium Iudicis* ad quem, *& quando procedere poſſit, ac debeat? pag. 625.*

ASSERTIO I. Iudex, ad quem appellatum, debet appellationem ad ſe delatam admittere, & de eius juſtitia cognoſcere. *n. 187.* Aſſert. II. Judex *ad quem* appellatum, priuſquàm de cauſa, & juſtitia appellationis cognovit, non debet, nec poteſt cauſam appellationis examinandam remittere ad Judidem *à quo*, niſi pars, quæ appellavit, conſentiat. *n. 188.* Idque extenditur, ut procedat, tametſi Judex *à quo* ſucceſſerit in locum Judicis *adquem*; tunc autem debet alteri non ſuſpecto cauſam delegare, ſi pars adverſa repugnet. *n. 189.* Excipi debet, niſi appellans, antequam Judex *ad quem* cauſam cognoſcere cœpit, vel alteri delegavit, petat, ut ea remittatur ad Judicem *à quo*; adeóque appellationi renunciet; tunc enim jure ſit remiſſio, etiam invito appellato, cui tamen appellans in expenſis condemnari debet. *n. 190.* Ut autem hæc remiſſio cauſæ ad Judicem *à quo* fieri poſſit, ſine condemnatione in expenſas, requiritur utriuſque partis appellantis, & appellatæ conſenſus. *n. 191.* Quòd ſi res non ſit integra, & pars adverſa acceptavit appellationem; tunc non poteſt appellans ab ea recedere, invito appellato. *n. eod.* Aſſert III. Si Judex appellationis intelligat, malè judicatum, & bene appellatum eſſe, non debet cauſam remittere ad Judicem *à quo*; ſed ipſe cauſam principalem cognoſcere: ſi verò intelligat, bene judicatum, & malè appellatum eſſe, tunc cauſam debet remittere ad Judicem *à quo*, ſi appelletur ab inter-

interlocutoria, ſive à gravamine, ante ſententiam: ſi verò appelletur à ſententia definitiva, tum Judex *ad quem* cognoſcere debet de meritis cauſæ, & vel ſententiam a priore Judice latam confirmare, vel infirmare. *n.* 192. Porrò, ſive appelletur ab interlocutoria, ſeu gravamine ante ſententiam, ſive à ſententia definitiva, ſi conſtiterit, appellationem legitimam non eſſe, ſed friuolam, Judex appellationis non debet ulteriùs in cauſa procedere, ſed appellantem remittere ad Judicem *à quo*, præcipiendo, ut ipſi pareat, *n.* 193. Judex appellationis iniquè appellantem ante ſententiam remittere debet ad Judicem principalem, ſcilicet *à quo*, & condemnare in expenſas: ſi verò Judex *à quo* detulit appellationi, etſi iniqnæ, & friuolæ, Judex appellationis non tenetur ad illum remittere, etſi poſſit, ſi velit: ſi verò appellatum ſit poſt ſententiam definitivam, ſervanda ſunt jura antiqua. *n.* 194. Idque declaratur *num.* 195. *& ſeq.*

Quod autem dictum eſt, Judicem *ad quem* non poſſe cauſam appellationis remittere ad Judicem, *à quo* bene, & legitimè appellatum eſt, vel ei committere, id limitari debet; niſi Papa, vel alius Judex ſupremus, ex certa ſcientia, Judici, *à quo* bene appellatum ab interlocutoria, ipſam cauſam principalem, poſtquam ea deciſa eſt, remittat, vel committat: id autem facere poteſt. *n.* 197. Aſſert. VI. Si lis in prima inſtantia ſit conteſtata, & poſt illam fuerit appellatum, altera verò pars in ſecunda inſtantia contumaciter ſit abſens, poteſt Judex appellationis etiam in cauſa principali, ſententiam definitivam ferre, modò ei conſtet de meritis cauſæ. *n.* 198. Declaratur *n.* 199. Aſſert. V. Si quis appellavit à gravamine Judicis inferioris, poteſt Judex *ad quem*, parte adversâ contumaciter abſente, cognoſcere, etiam lite non conteſtatâ, in appellatione, vel cauſa principali. *n.* 200. *& n. ſeq.*

§. III. *Cui incumbat, ſeu imponi debeat à Iudice onus probandi in cauſa appellationis? pag.* 629.

Assertio I. Appellans coram Judice *ad quem* tria probare debet, ſe appellâſſe, & quidem tempore debito, & ex cauſa rationabili. *num.* 202. Et quis probare debeat merita cauſæ in ſecunda appellationis inſtantia? *n. eod.* Aſſert. II. Si quis coram Judice litigans alleget cauſam probabilem, ob quam reſpondere non teneatur, ſed, quia Judex eam exceptionem admittere noluit, appellavit; hoc caſu non ſufficit, ſi coram Judice appellationis probet, ſe appellâſſe ex cauſa probabili; ſed etiam probare debet, illam cauſam eſſe veram: præterquam, ſi is ipſe coram Judice *à quo* ſe obtulit ad probandam veritatem cauſæ, ſed admiſſus non fuit. *n.* 203.

Quibus caſibus appellatio non juſtificetur, etiamſi appellans objiciens exceptionem ſe offerat ad probandam eius veritatem, & à Judice non admittatur? *n.* 204.

§. IV. *An, & quando Iudex appellationis procedere poſſit ad citandas partes, vel delegare cauſam alteri, vel inhibere Iudici* à quo, *ne procedat in cauſa, & ne ſententiam exequatur? pag.* 630.

Assertio I. Si à Coëpiſcopo, aut Officiali eius, ante ſententiam definitivam, appellatum ſit ad Metropolitanum, Ipſe, vel Officialis eius partes citare non debet, neque cauſam alteri delegare, ſi ratio probabilis, ſeu cauſa appellationis inſerta non ſit. *num.* 205. *& ſeq.* Aſſert. II. Si poſt interpoſitam appellationem ad Metropolitanum, citatis ad ipſum partibus, opponatur, vel omnino non fuiſſe appellatum, vel non intra decem dies, poſt interlocutoriam, aut definitivam ſententiam, fuiſſe appellatum, vel ex alio capite, ſicque appellationem non eſſe devolutam ad Archiepiſcopum; tunc ipſe non debet inhibere Judici, ne in cauſa illa cognoſcenda procedat in appellatione ab interlocutoria, vel ad executionem ſententiæ ab ipſo procedatur. *n.* 207. *& ſeq.* Aſſert. III. Si appellatus objiciat ex cauſa iniuſta, ante ſententiam, appellatum fuiſſe; ideóque non admittendam appellationem, non debet Archiepiſcopus, vel Officialis eius prohibere Judici *à quo*, ne ulteriùs procedat in cauſa, niſi priùs, receptâ appellatione, cognoverit, ex cauſa vera, & legitima appellatum fuiſſe. *n.* 209. Aſſert. IV. Tametſi appellatus coram Epiſcopo dicat, appellationem poſt ſententiam definitivam factam eſſe in caſu prohibito, v. g. ſuper crimine notorio, nihilominus Archiepiſcopus, poſtquam cognoſcere cœpit, an appellatio recipi debeat, nécne, inhibere poteſt Judici *à quo*, ne ſententiam exequatur. *n.* 210. *& ſeq.* Aſſert. V. Si ad Arhiepiſcopum appellatum ſit, is inhibere poteſt Judici *à quo*, & partibus, ne quid innovent, vel attentent, non autem alteri perſonæ, cum qua lis non eſt. *n.* 212. Aſſert. VI. Is, qui à Coëpiſcopo ad Metropolitanum appellavit, in alijs cauſis juriſdictioni Epiſcopi ſui Ordinarij ſubiectus manet: eam proinde Metropolitanus, vel Officialis eius impedire non debet. *n.* 213. Aſſert. VII. Si quis appellavit ab Epiſcopo ad Metropolitanum; Epiſcopus autem cenſuram tulerit in appellantem, non debet Metropolitanus eam revocare, aut irritam declarare, niſi vocatis partibus, & cognito priùs de juſtitia appellationis. *n.* 214. Aſſert. VIII. Si ab Epiſcopo, ante ſententiam definitivam, appellatum ſit ad Archiepiſcopum, vel Officialem eius, is cognoſcere debet de cauſa appellationis, &, ſi eam minùs rationalem cognoverit, ulteriùs non procedere, ſed appellantem ad ſuum Ordinarium remittere debet. *n.* 215. Porrò Conſtitutio Bonifacij VIII. *in c.* 3. *h. t. in* 6. innovata eſt per Concil. Trident.

§. V. *An, ſi litigans coram ſuo Iudice non appellavit ab interlocutoria, poſtea verò appellavit à definitiva, Iudex appellationis poſſit revocare interlocutoriam, & gravamen per illam illatum reparare? pag.* 633.

Si quis coram Judice ſuo litigans ab interlocutoria neglexit appellare, poſtea verò appellat à definitiva, quæritur, an Judex appellationis reformare etiam poſſit gravamen illatum per interlocutoriam? Reſp. diſtinguendo: ſi enim talis ſit interlocutoria, quæ negotio principali præiudicet, ut ſi à Judice repulſa ſit exceptio pacti, præſcriptionis aut quæ Judicium retro nullum reddit; tunc Judex appellationis interlocutoriam emendare poteſt, tametſi gravatus intra decendium poſt eam latam appellare intermiſit: ſin verò non ſit talis interlocutoria, tum Judex appellationis emendare eam non poteſt. *n.* 216. An, & qualiter ſententia interlocutoria lata ſuper his, quæ non præiudicant cauſæ principali, poſt decem dies tranſeat in rem judicatam? *num.* 217.

Sec

SECTIO VIII. *De effectu appellationis, & attentatis poſt illam. pag. 634.*

§. I. *De effectu appellationis ſuſpenſivo. pag. 634.*

ASSERTIO I. primus,& principalis effectus appellationis eſt, quòd per illam ſuſpendatur jurisdictio Judicis *à quo*, ita, ut ſententiam àſelatam, pendente appellatione, exequi non poſſit: aliud eſt de ſententia interloeutoria, per quam jurisdictio Judicis *à quo* non ſuſpenditur. *n.*218. Aſſert. II. Per appellationem non ſuſpenditur juriſdictio Judicis *à quo*, niſi in ea cauſa tantùm, inqua eſt appellatum; non autem in alijs: poteſt tamen appellans in alia cauſa recuſare eundem Judicem, ut ſuſpectum, præterquam de crimine gtavi, & manifeſto, ob quod ipſo facto ſit condemnandus. *n.* 219. Cui ſcilicet pœna ab ipſa lege, ſeu jure eſt determinata: tunc enim recuſari non poteſt Judex ordinarius: ſecus, ſi delicto notorio pœna arbitraria à Judice imponenda eſſet. *n. eod.* Similiter, ſi is, qui à Judice in aliqua cauſa appellavit, ad eundem in alia cauſa trahatur quia, v. g. crimẽ cõmiſit, poterit eum Judicem tanquam ſuſpectum recuſare; alioquin ſtare debet Judicio eius, præſertim, ſi ordinarius eius Judex ſit. *n.* 220. Præterea, ſi Iudex delegatus ſit ad plures cauſas, & in una ab eo appelletur, poteſt non obſtante eâ appellatione, adhuc procedere in alijs cauſis, quamvis etiam recuſari poſſit. *n. eod.* Porrò, ſi quis hoc caſu Iudicem ordinarium, vel delegatum, ut ſuſpectum recuſet, debet allegare, & probare, non tantùm ſe ab illo in alia cauſa appellâſſe, ſed etiam, ſe ab illo gtavatum eſſe, & quidem iniuſtè, ſeu ex propoſito, & cum formali intentione, ſeu animo gravandi: ídque præſumiturſi, conſtet, ſi iniuſtum gravamen illatum eſſe. *n.* 221.

§. II. *Quibus caſibus per appellationem non ſuſpendatur jurisdictio Iudicis* à quo, *ſed, eâ adhuc pendente, nihilominus is procederepoſſit? pag. 635.*

ASSERT. I. Per appellationem non ſemper ita ſuſpenditur jurisdictioIudicis *à quo* quin nihilominus procedere poſſit, & facere omnia illa, quæ ad faciliorem finem cauſæ appellationis tendunt, modò ſe non immiſceat ipſi appellationi: quare Iudex, à quo appellatum eſt, in Iudicio poſſeſſorio, pendente appellatione, poteſt cognoſcere, ſi querela turbatæ poſſeſſionis ab appellante ad ipſum deferatur. *n.* 222. *& ſeq.* Ubi declaratur, quomodo Iudex *à quo* poſſit aliquid innovare, vel mutare, appellatione pendente: non tamen debet, eâ pendente, appellans turbari in poſſeſſione ſua, quam priùs habuit. *cit. n.* 223. Aſſert. II. Appellans à Iudice ordinario, ſi poſtea comittat aliquod crimen, poteſt, non obſtante appellatione, eâque pendente, puniri ab Ordinario, ob illud crimen. *n.* 224. ídque non ſolùm propter gravia crimina, & poſt appellationem commiſſa, ſed etiam propter non gravia, & ante appellationem cõmiſſa. *n. eod.* Aſſ. III. Appellans ab illato gtavamine, ſi Iudex *à quo* præfigat ei terminum ad probandum, gravamen ſibi illatum eſſe, non tenetur comparere, illúdque probare: ſi veró Iudex *à quo* appellanti aſſignet terminum, ad audiendam revocationem gravaminis, tunc is debet venire: alioquin revocato gravamine, Iudex *à quo* poteſt in cauſa procedere, ac ſi appellatum non fuiſſet. *n.* 225. *& ſeq.* Aſſert. IV. Si excommunicatus, vel interdictus perſonaliter, ob contumaciam, vel aliam cauſam, appellavit ad Papam, poteſt, eo non obſtante, à Iudice, à quo appellavit, petere abſolutionem, ſalvâ abſolutionis causâ, eámque abſolutionem Iudex, qui excommunicavit, conferre poteſt, ac debet, licèt adverſarius contradicat, & appellet, ne abſolvatur. *n.* 227. *& ſeq.* Et hoc quidem procedit de excõmunicato, & interdicto perſonaliter. At verò, ſi ſuſpenſus appellet, tanquam gravatus, abſolutionem non à Iudice *à quo*, ſed *ad quem* petere debet. *n.*228. Porrò, ſi quis, poſtquam appellavit à ſententia Iudicis Eccleſiaſtici, v. g. Epiſcopo, ab eodem Iudice, à quo excommunicatur, poteſt, pendente appellatione, abſolvi ad cautelam; neque, ſi interim celebret Divina, fit irregularis. *n.* 229. Idque declaratur *n.* 230. Sunt & plures alij caſus, in quibus, pendente appellatione, jurisdictioIudicis *à quo* non eſt ſuſpenſa, quò minùsprocedere poſſit, nõ obſtante appellatione, antequã inhibeatur à ſuperiore Iudice. *n.*231.

§. III. *An, & quando per appellationem ſuſpendatur Cenſura ſub conditione lata? pag. 639.*

ASSERTIO I. Si Cenſura lata ſit ſub conditione, & poſtea is, in quem ea lata eſt, appellet ab illa, ante eventum conditionis; tum ſententia Cenſuræ per appellationem ſuſpenditur, ita, ut non contrahatur, etiamſi conditio non ſervetur. *n.* 232. Solvitur obiectio *n.* 233. Aſſert. II. A ſententia Cenſuræ ſub conditione latæ appellari poteſt, etiam poſt decem dies, dummodo conditio adhuc pendens ſit, ita, ut per talem appellationem ſuſpendatur Cenſura. *n.*234.

ASSERTIO III. Si ſententia Cenſuræ lata ſit ſub conditione in aliquem, ísque, pendente conditione, mutet domicilium, & forum, tunc eâ eveniente, incurrit Cenſuram, niſi ante completam conditionem appellaverit: ubi tamen diſtinguendum eſt, an Cenſura ſub conditione in aliquẽ lata ſit per modum ſententiæ Iudicialis, an verò per modum nudi præcepti. *n.* 235. Alia exempla Cenſuræ ſub conditione latæ. *n.* 236. Et quid ſit dicendum, ſi Cenſura lata ſit ſub conditione de non appellando? *n. eod.*

§. IV. *De effectu appellationis devolutivo? pag. 641.*

ASSERTIO I. Appellatio legitima parit etiam effectum devolutivum ita, ut cauſæ cognitio ad Iudicem, ad quem appellatur, devolvatur, & ipſe de juſtitia appellationis cognoſcere debeat, &, ſi eam juſtam eſſe cognoverit, etiam cauſam principalem cognoſcere, & definire debeat: & interdum habet appellatio effectum ſuſpenſivum tantùm, ut, ſi appelletur à ſententia Cenſuræ abſolutè latæ, vel à ſententia nulla. *n.* 237. Aſſert. II. Non ſolùm cauſa principalis, ſed etiam eius acceſſoria, ſive, quæ illam conſequuntur, per appellationem legitimè interpoſitam deferuntur ad Iudicem appellationis. *n.* 238. Idque declaratur *n.* 239. *& ſeq.*

§. V. *De attentatis, appellatione pendente, eorúmque revocatione? pag. 642.*

Alius effectus appellationis eſt, quòd, illâ pendente, nihil ſit innovandum, &, ſi quid innovatum fuerit, revocandum ſit: ubi tamẽ diſtinguendum eſt, inrer appellationem à ſententia definitiva, & ab interlocutoria *in princ. hîc.* Aſſert. I. Si appellatũ ſit à ſententia definitiva, Iudex *ad quem*, exceptis illis caſibus, in quibus Iura appellationem prohibent, acta omnia revocare debet, non tantùm, quæ poſt appellationem, ſed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter ſententiã, & appellationẽ mutata, aut innovata ſunt, dummodo poſtea intra decem dies appellatum ſit. *n.* 241. Idqne declaratur. *n.* 242. Aſſert. II. Si verò appel-

appellatum ſit, ante ſententiam definitivam, videlicet ab interlocutoria, aut gravamine, Iudex appellationis non debet revocare innovata poſt eam, niſi priùs juſtificata fuerit appellatio, ſive conſtiterit, cauſam appellandi legitimam, & veram fuiſſe: præterquam, ſi Iudex appellationis, poſtquam, causâ probabili coram ſe allegatâ, de veritate eius in præſentia partium cognoſcere cœpit, Iudici *à quo* inhibuerit, ne procedat: nam, quæ poſt hanc inhibitionem innovata ſunt, etſi cauſa, ob quam appellatum fuit, poſtea non reperiatur vera, in ſtatum priſtinum revocanda ſunt. *n.* 243. Idque declaratur *n.* 244.

§. VI. *Alia quædam obſervanda circa revocationem attentatorum proponuntur. pag.* 643.

Assertio I. Remedium revocandi attentatâ habet locum, non ſolùm in appellatione Iudiciali, ſed etiam extrajudiciali, ſi cauſa appellationis juſta, & probabilis fuerat; ita tamen, ut in priore appellatione omnia attentata poſt eam à Iudice *à quo*, ſi juſta fuit appellatio, reſcindi debeant; non autem in extrajudiciali, quæ attentata ſunt poſt illam, niſi facta ſint contra ipſam appellationem. *n.* 245. Similiter, ſi poſt factam appellationem ex cauſa probabili, is, à quo appellatum eſt, conferat beneficium, collatio eſt ipſo jure nulla; ideóque revocari debet tanquam facta poſt, & contra appellationem. *n.* 246. *& ſeq.* Sunt, & aliæ duæ differentiæ inter appellationem judicialem, & extrajudicialem, quoad revocationem attentatorum. *n.* 248. Aſſert. II. Attentata fiunt, vel à Iudice, vel à parte: ſi à parte fiant, tum vel appellans attentat aliquid contra ſuam appellationem; & cenſetur ei renunciâſſe, & Iudex *à quo* procedere poteſt, ac ſi nunquam appellatum fuiſſet: ſecus eſt, ſi attentata non ſint contraria; tunc enim revocari debent: ſi verò appellatus, vel Judex *à quo* aliquid innovent, ea non ſolùm revocari, ſed etiam ipſi in expenſas condemnari debent. *n.* 249. Aſſert. III. Si ante litem conteſtatam Judex aliquid innovet circa principale negotium, vel ſine juſta cauſa diem ex partium conſenſu ad litigandum ab ipſo aſſignatum præveniat, licitè appellatur, &, quæ poſt appellationem attentata ſunt, in irritum revocanda ſunt, *num.* 250. Idque declaratur *num.* 251.

§. VII. *Quâ ratione attentata poſt appellationem extraiudicialem ſint revocanda? & de privilegijs, quæ competunt remedio revocandi attentata. pag.* 646.

Assertio I. Qui extra Iudicium appellat, ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis, ne in poſſeſſione moleſtetur, ſi poſtea ſpolietur, ante omnia, reſtituendus eſt in priſtinum ſtatum, & poſſeſſionem, in qua erat tempore appellationis, & reſtitui ei debent fructus percepti, ſalvo manente utrique parti jure proprietatis. *n.* 252. Idque declaratur *num.* 253. Aſſert. II. Remedium revocandi attentata, pendente appellatione, longè pinguius eſt, quàm interdictum *Vnde vi*, & plura privilegia habet. *n.* 254.

§. VIII. *Quis Iudex cognoſcere poſſit de revocatione attentatorum poſt appellationem? pag.* 647.

Utrùm attentata poſt appellationem revocanda ſint, nécne, pertinet cognoſcere ad Judicem appellationis: nam, qui de principali cognoſcit, is etiam de acceſſorijs, ſeu connexis cognoſcere debet: at cauſa revocandi attentata eſt acceſſoria cauſæ appellationis, quippe ex illa dependens, num legitima fuerit appellatio, an frivola: ergo ad eundem Judicem pertinet cognoſcere de juſtitia appellationis, & cauſa attentatorum. Quare, ſi quis appellet ad Superiorem, v. g. Papam, & poſtea Epiſcopus ipſum ut contumacem excommunicet, & appellans recurrat ad Archiepiſcopum, ut declaret, excommunicationem poſt appellationem latam eſſe nullam, licèt proteſtetur, ſe velle proſequi appellationem ad Papam; cenſetur tamen appellationi tacitè renunciare: ſi verò notoriè conſtet, mandatum Epiſcopi fuiſſe indiſcretum, cui ſubditus non tenebatur obedire; tunc Archiepiſcopus poteſt declarare, ſubditum non eſſe excommunicatum, & cognoſcere cauſam; quia ille jam renunciavit appellationi factæ ad Papam. *n.* 255. Declaratur *n.* 256.

Sect. IX. *De ceſſatione, aut revocatione, renunciatione & deſertione appellationis. pag.* 649.

§. I. *An, & quomodo per revocationem Iudicis, & per renunciationem ceſſet, & tollatur appellatio? pag.* 649.

Assertio I. Si Judex ſive ordinarius, ſive delegatus, comminando, vel interloquendo, partem litigantem gravet, ideóque ea appellet; tum, ſi Judex *à quo* illud gravamen revocet, poteſt in causa principali procedere, perinde, ac ſi gravamen non interceſſiſſet; quia ceſſante causâ ceſſare debet effectus: dummodo Judex non ex alia legitima cauſa ſit ſuſpectus. *n.* 257. Declaratur *n.* 258, Quomodo intelligenda ſit illa regula: Ceſſante cauſa, ceſſat effectus? *n.* 259. Aſſert. V. Appellationi interpoſitæ poteſt quis dupliciter renunciare, expreſsè, & tacitè: expreſsè, deſiſtendo ab appellatione, quod poteſt, ſi adverſarij non interſit, & res adhuc ſit integra, ita tamen, ut adverſario ſumptus, ſi quos fecit, reſtituat: tacitè verò poteſt quis renunciare, ſive ipſo facto, ſi actum appellationi contrarium exerceat. *n.* 260.

§. II. *Quomodo procedendum ſit, ſi appellatio ſit deſerta, & an proſecutio appellationis deſertæ impediat, ne ſententia tranſeat in rem judicatam? pag.* 650.

Ad I. Quæſtionem Reſp. in cauſis electionum, aliiſque beneficialibus, in quibus Superior, ſive Judex ex officio procedere poteſt, & non tantùm ad petitionem partis, etſi appellatio ſit deſerta; quia v. g. is, qui appellavit, ex negligentia non proſequitur appellationem, intra terminum præfixum, poteſt tamen Judex appellationis nihilominus procedere ob bonum publicum, & de meritis cauſæ cognoſcere, v. g. de impedimentis electi, propter quæ appellatum; quia negligentia partis, & deſertio appellationis non præiudicat officio Judicis. *n.* 261. Declaratur *num.* 262. Ad. II. Quæſtionem Reſpond. Etſi appellans appellationem à ſe deſertam poſtea proſequatur, ſententia tamen, à qua fuit appellatum, tranſit in rem judicatam, perinde, ac ſi appellatum non fuiſſet. *n.* 263. Declaratur *n.* 264.

Sect. X. *De recuſationibus, & relationibus. pag.* 651.

§. I. *Quid ſit recuſatio, & quomodo cum appellatione conveniat, vel ab illa differat? pag.* 652.

Assertio I. Recuſatio eſt Judicis, & juriſdictionis ipſius, propoſitâ causâ ſuſpicionis, declinatio, eò quòd is ex veriſimili cauſa ſuſpectus ſit. *num.* 265. Aſſert. II. Appellatio, & recuſatio Judicis in quibuſdam conveniunt, in pluribus tamen differunt. *n.* 266. Æquiparantur quoad modum proponendi; quia, ſicut ſine juſta cauſa expreſſa, non admittitur appellatio ab interlocutoria ſententia; ita non

nec recuſatio Judicis: &, ſicut Regulares appellare poſſunt à correctione Superioris, ſi modus in ea exceдatur; ita etiam recuſari poteſt Superior, ſi valde ſuſpectus ſit. *n. eod.* In quibus in ſpecie appellatio, & recuſatio differant? *n.* 267.

§. II. *Quando, & quomodo fieri poſſit, vel debeat recuſatio Iudicis, & quis ſit illius effectus? pag.* 652.

ASSERTIO I. Recuſatio Judicis proponi debet intra viginti dies poſt libelli ablationem, ante litis conteſtationem. *n.* 268. Aliquando tamen etiam poſt litis conteſtationem opponi poteſt hæc recuſatio. *n.* 269. Aſſert. II. Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram Judice, qui recuſatur, & probanda coram Arbitris; quare, ſi quis contra Judicem delegatum objiciat, quòd illum ſuſpectum habeat, cauſam ſuſpicionis coram eodem allegare debet: & tunc, niſi omnino frivola appareat, idem Judex compellere poteſt partes, ut in aliquos tanquam Arbitros compromittant: qui non valde remoti ſint, coram quibus, ſi cauſa ſuſpicionis, intra terminum ab ipſis ſtatutum, probata non fuerit, tum idem Judex procedere poteſt. Si autem cauſa ſuſpicionis probata fuerit, non debet Judex recuſatus cognoſcere. *n.* 270. Declaratur *n.* 271. Aſſert. III. Similiter, ſi quis velit Judicem Ordinarium ut ſuſpectum recuſare, debet cauſam probabilem ſuſpicionis coram eodem proponere, & eam coram Arbitris communi conſenſu eligendis probare, quæ ſi non probetur, Judex recuſatus in cauſa principali procedat: cauſâ verò probatâ, eam, cum recuſatoris conſenſu, alteri committat, vel ad Superiorem mittat. *n.* 272. Declaratur *n.* 273. *& ſeq.* A Judice ſuſpecto regulariter appellari non poteſt, niſi gravet. *cit. n.* 273. Porrò, ſi Judex allegetur eſſe ſuſpectus, Arbitris electis, ſtatuere debet competentem terminum, intra quem terminent cauſam ſuſpicionis: quo elapſo, Judex in cauſa principali procedet, perinde, ac ſi recuſatus non eſſet. *n* 275. Declaratur *n.* 276. Aſſert. IV. Effectus recuſationis eſt, quod ſuſpendat jurisdictionem Judicis recuſati. *n.* 277. An per recuſationem ita ſuſpendatur jurisdictio Judicis, ut poſtea per eum geſta ſint ipſo jure nulla, ſaltem quando cauſa ſuſpicionis non eſt notoria, nec electi ſunt Arbitri ad cognoſcendum de illa. *cit. n.* 277.

§. III. *Quid ſit relatio, quomodo, & quando fieri debeat, & quis ſit illius effectus? pag.* 656.

ASSERTIO I. Relatio eſt Judicis in cauſa de jure dubitantis ad Principem miſſa conſultatio. *n.* 278. Relatio, prout hîc accipitur, fit, ſi Judex, proprio motu, càuſam arduam, vel valde dubiam ad Superiorem remittat, eum conſulendi causâ. *n.* 279. Quomodo relatio ſtrictè accepta differat à conſultatione? *n. eod.* Aſſert. II. Si Judex de jure dubitet, ídque referre velit ad Principem, debet relationis, ſeu conſultationis copiam priùs partibus apud acta edere, ſeu tradere; aliàs ei fides non habetur. *n.* 280. *& ſeq.* Debet autem relatio fieri, ante ſententiam definitivam, exceptis cauſis criminalibus. *n.* 281. *in fine.* Aſſert. III. Effectus relationis eſt, quòd per illam etiam ſuſpenditur jurisdictio Judicis inferioris, poſtquam partes approbârunt relationem. 282.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

Cap. 1. *n.* 246. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 107.
c. 3. *n.* 39.
c. 4. *n.* 154. *& ſeq.*
c. 5. *in princ. n.* 146. *& ſeq.*
§. *Præterea. n.* 35.
c. 6. *n.* 220. *& ſeq.*
c. 7. *in princ. n.* 96. *& ſeq.*
§. *Denique. n.* 98.
c. 8. *n.* 164.
c. 9. *n.* 176. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 178. *&*
§. *ſi autem. n.* 179.
c. 11. *n.* 36. *& ſeq.*
c. 12. *in princ. n.* 33. *&*
§. *in cauſis n.* 266. *&*
§. *ſi autem n.* 137.
c. 13. *n.* 52.
c. 14. *n.* 53. *& ſeq.*
c. 15. *n.* 175. *&* 177.
c. 16. *n.* 229. *& ſeq.*
c. 17. *n.* 222. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 108.
c. 19. *n.* 66. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 16. *& ſeq.*
c. 21. *n.* 18. *& ſeq.*
c. 22. *n.* 224.
c. 23. *n.* 27.
c. 24. *n.* 219.
c. 25. *n.* 227. *& ſeq.*
c. 26. *n.* 40. *& ſeq.*
c. 27. *n.* 180.
c. 28. *n.* 181. *& ſeq.*
c. 29. *n.* 58.
c. 30. *n.* 183.
c. 31. *n.* 42. *& ſeq.*
c. 32. *n.* 59. *& ſeq.*
c. 33. *n.* 148.
c. 34. *n.* 103. *& ſeq.*
c. 35. *n.* 188. *& ſeq.*
c. 36. *n.* 71.
c. 37. *n.* 46. *& ſeq.*
c. 38. *n.* 193.
c. 39. *n.* 129.
c. 40. *n.* 232.
c. 41. *in princ. n.* 77. *& ſeq. &*
§. *Tertiò. n.* 270. *& ſeq.*
c. 42. *n.* 28. *& ſeq.*
c. 43. *n.* 62. *& ſeq.*
c. 44. *n.* 157. *& ſeq.*
c. 45. *n.* 261. *& ſeq.*
c. 46. *n.* 57. *& ſeq.*
c. 47. *n.* 72. *& ſeq.*
c. 48. *n.* 20. *& ſeq.*
c. 49. *n.* 22. *quod idem eſt cum c.* 2. *de libell. oblat.*
c. 50. *n.* 151. *& ſeq.*
c. 51. *n.* 252. *& ſeq.*
c. 52. *n.* 105. *& ſeq.*
c. 53. *in princ. n.* 68. *& duobus ſeqq. &*
§. *verùm n.* 49. *& ſeq.*
c. 54. *n.* 255. *& ſeq.*
c. 55. *n.* 238. *& duob. ſeqq.*
c. 56. *n.* 184. *& ſeq.*
c. 57. *n.* 159. *& ſeq.*
c. 58. *n.* 198. *& ſeq.*
c. 59. *n.* 113. *& ſeq.*
c. 60. *n.* 257. *& duob. ſeqq.*
c. 61. *in prin. n.* 272. *&* 2 *ſeq.*
Et §. *Porrò. n.* 54. *& ſeq.*
c. 62. *n.* 115. *&* 116. *&* 117
c. 63. *n.* 119. *& duob. ſeqq.*
c. 64. *n.* 161. *& ſeq.*
c. 65. *n.* 125. *& duob. ſeqq.*
c. 66. *n.* 88. *& duob. ſeqq.*
c. 67. *n.* 23. *& duob. ſeqq.*
c. 68. *n.* 280. *& ſeq.*
c. 69. *n.* 250. *& ſeq.*
c. 70. *in princ. n.* 163. *& ſeq.*
§ *Eidem quoque. n.* 163. *&*
§. *Ille denique. n.* 190. *& ſeq. &*
§. *Sanè. ult. n.* 200. *& ſeq.*
c. 71. *n.* 79.
c. 72. *n.* 12. *& duob. ſeqq.*
c. 73. *& ult. n.* 86. *& ſeq.*

IN SEXTO.

c. 1. *in princ. n.* 109. *&*
§. *Poſt hoc. n.* 110. *& ſeq. &*
§. *fin. n.* 112.
c. 2. *n.* 275. *& ſeq.*
c. 3. *in princ. n.* 93.
§. 1. *n.* 91.
§. *cùm autem. n.* 205. *& ſeq.*
§. *Si verò. n.* 207. *& ſeq. &*
§. *Quod ſi n.* 209. *&*
§. *Si autem. n.* 210. *& ſeq.*
§. *In alium. n.* 212.
§. *Cùm verò is. n.* 213.
§. *Sententias. n.* 214.
§. *ult. n.* 215.
c. 4. *n.* 140.
c. 5. *n.* 194. *& duob. ſeqq.*
c. 6. *n.* 141. *& ſeq.*
c. 7. *in princ. n.* 241. *& ſeq.*
§. *Illa verò. n.* 243. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 133. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 102.
c. 10. *n.* 225. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 99 *& ſeq.*
c. 12. *& ult. n.* 216. *& ſeq.*

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *n.* 84. *& ſeq.*
Clem. 2. *n.* 144.
Clem. 3. *n.* 149. *& ſeq.*
Clem. 4. *n.* 166.
Clem. 5. *n.* 118.
Clem. 6. *n.* 263. *& ſeq.*
Clem. 7. *& ult. n.* 131.

TITULUS XXIX.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS. pag. 657.

Per peregrinantes hoc loco intelliguntur, qui Romam ad Sedem Apoſtolicam proficiſcuntur, ſive Clerici ſint, ſive etiam Laici. *n.* 1. Qui proficiſcuntur ad Sedem Apoſtolicam, ipſi cum ſuis rebus ſunt

conſtituti ſub eiuſdem protectione, &, ſi quid durante itinere, ijs ablatum fuerit, reſtituendum eſt; quia contra peregrinantes ad Sedem Apoſtolicam nihil eſt innovandum. *n.* 2. Idque extenditur, ſive aliquid contra eos attentetur ipſo facto, extra Judicium, ſive intra per ſententiam Iudicis. *n.* 3. Illi, qui Romipetas, ſeu peregrinantes Romam ſpoliant, vulnerant, detinent, incurrunt etiam excommunicationem reſervatam Papæ in Bulla Cœnæ. *n.* 4. Habet autem talis profectio vim appellationis. *n. eodem.*

Cap. Vnicum. n. 2.

TITULUS XXX. DE CONFIRMATIONE VTILI, vel inutili. *pag.* 659.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit confirmatio? pag.* 659.

Assertio. I. Confirmatio eſt juris priùs habiti per legitimum Superiorem facta corrobotatio: eàque fit dupliciter, vel tanquam per ſe neceſſaria ad complendum actum, vel ut ei firmitatem ſolùm tribuat. *n.* 1. Aſſert. II. Duplex eſt confirmatio, una ſimplex, ſeu in forma communi, altera in forma ſpeciali, ſeu ex certa ſcientia. *n.* 2. Differunt inter ſe hæ confirmationes; quia, quæ fit in forma communi, nullum novum Ius, neque valorem tribuit actui confirmato, ſicut illa, quæ fit in forma ſpeciali, & ex certa ſcientia. *n.* 3. & 4.

§. II. *Ex quibus ſignis cognoſci poſſit, quòd confirmatio alicuius diſpoſitionis, vel actûs facta ſit in forma communi, vel ſpeciali? pag.* 660

Assertio I. Omnis confirmatio cenſetur facta in forma communi, & ordinaria, niſi ſignum apponatur, ex quo conſtet, illam factam eſſe in forma ſpeciali. *n.* 5. Aſſert. II. Confirmatio in forma ſpeciali, ſive ex certa ſcientia cenſetur facta, ſi Reſcripto confirmationis totus tenor diſpoſitionis, ſeu actûs, qui confirmatur, inſeratur. *n.* 6. Declaratur *n.* 7. Aſſert. III. Aliud ſignum confirmationis factæ in forma ſpeciali eſt, ſi in literis addatur clauſula: *ex certa ſcientia. n.* 8. Sunt tamen plures caſus, in quibus confirmatio facta in forma ſpeciali, ſeu ex certa ſcientia, non tribuit jus, ſeu valorem actui ſecundùm ſe irrito. *n.* 9. Hinc non poteſt Papa per ſolam confirmationem ſuam, etiam factam ex certa ſcientia, Profeſſionem Religioſam, vel matrimonium ob defectum conſenſûs Profeſſionem emittentis, vel contrahentis matrimonium, validare. *n.* 10.

§. III. *Quando confirmatio ſit utilis, ſeu valida, & quando inutilis, ſive invalida? pag.* 662

Assertio I. Quando res eſt litigioſa, & aliquis impetrat confirmationem à Papa, hoc tacito, confirmatio non tenet; quia ſubreptitia eſt, & poteſt Judex, eâ non obſtante, de cauſa cognoſcere: ſi verò impetrans confirmationem pacificè poſſidebat, ſed poſtea lis orta ſit; tunc Judex non poteſt de ea cognoſcere, vel eam definire, ſiue mandato Sedis apoſtolicæ. *n.* 11. Idque declaratur *n.* 12. & *ſeq.* Aſſert. II. Contra confirmationes Papæ nullus judicare poteſt, ſine ſpeciali eius mandato, vel niſi certum ſit, quòd per falſi ſuggeſtionem ſint obtentæ. *n.* 14. Id tamen intelligendum eſt de confirmationibus factis in forma ſpeciali, ſeu ex certa ſcientia, non autem communi. *n.* 15. An, ſi mentio fiat de confirmatione ſimpliciter, id in dubio intelligi debeat de confirmatione in forma communi; an verò in forma ſpeciali, ſeu ex certa ſcientia? *n.* 16. Aſſert. III. Si quis appellet à ſententia, & impetret litteras à Papa, ut retractetur ſententia contra ſe lata: appellatus verò præveniens impetret à Papa confirmationem ſententiæ, non factâ mentione de appellatione; tunc non valent illæ litteræ confirmatoriæ priùs obtentæ, ſed poſteriores primi appellantis: ſi verò in litteris prioribus mentio facta ſit de appellatione; tunc, etſi in ſecundis litteris clauſula adiecta ſit (*nullo præjudicio facto iuſtitiæ, & veritati*) valent primæ litteræ confirmatoriæ ſententiæ, donec de iniquitate ſententiæ cognitum fuerit: ſecus eſt, ſi in ſecundis litteris ſpecialis mentio fiat de litteris confirmationis priùs impetratis; tunc enim iſtæ non valent. *n.* 17. Declaratur *n.* 18. Aſſert. IIII. Confirmatio, quam Religioſus à Papa ſuper Prioratu, vel alia temporali adminiſtratione pro ſua perſona impetravit, tacendo, quòd ſit Religioſus, eſt irrita. *n.* 19. Nam regulariter Monachis Prioratus, & adminiſtrationes temporales non confirmantur, &, ſi huiuſmodi confirmationes exhibeant, tanquam falſarij puniendi ſunt, & litteræ confirmationis, veritate tacitâ, impetratæ non valent. *n.* 20. An, ſi Papa confirmet Religioſum in beneficio Regulari ad vitam ſuam, is nihilominus à Prælato ſuo amoveri poſſit: &, quid ſi Religioſo conferatur beneficium ſeculare v. g. Parochia? *n.* 21. Si Adminiſtratores perpetui beneficiorum confirmentur à Papa, confirmatio eorum non valet, niſi id in ea exprimatur. *n.* 22. Confirmatio generalis ſtatutorum, vel privilegiorum non extenditur ad illicita. *n. eod.* Aſſert. IV. Sententia, ſeu laudum contra formam juris, vel compromiſſi latum per Arbitros, licèt communi conſenſu utriuſque partis ſit receptum, & à Papa confirmatum in forma communi, non valet. *n.* 23. & *ſeq.* Aſſert. VI. Quando per Legatum Papæ confertur Eccleſia, vel beneficium, & confirmatur deinde à Papa, per huiuſmodi appellationes, & confirmationes non tolluntur jura Diœceſani, ſed manet proviſus ſubiectus Diœceſano in juribus ordinarijs. *n.* 25.

§. IV. *An innovatio privilegiorum habeat vim confirmationis, ita, ut novum jus tribuat? pag.* 667.

Quamvis privilegia, ſicut & alia inſtrumenta, propter vetuſtatem, ne corrumpantur, & pereant, renovari poſſint: tamen, ſicut confirmatio privilegiorum, ita & innovatio nihil novi juris tribuit; ſed antiquum, ſi quod competebat, conſervat, & corroborat. *n.* 26. Si innovatio privilegij fiat in forma communi, tunc non tribuit novum jus, ſicut nec confirmatio facta in forma communi: ſi verò innovatio fiat ex certa ſcientia, tunc novum jus tribuit, ſicut & confirmatio facta in forma ſpeciali. *n.* 27. Si periculum ſit, ne Inſtrumenta pereant, & corrumpantur, poſſunt renovari etiam abſente parte adversâ, dummodo Originale nō ſit ita corruptum, quin adhuc legi poſſit. *n.* 28.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

Cap. 1. *n.* 11. & *duob. ſeqq.*	*c.* 6. *n.* 20. & *duobus ſeqq.*
c. 2. *n.* 14. & *ſeq.*	*c.* 7. *n.* 23. & *ſeq.*
c. 3. *n.* 17. & *ſeq.*	*c.* 8. *n.* 6. & *ſeq.*
c. 4. *n.* 26. & *duob. ſeqq.*	*c.* 9. & *ult. n.* 25.
c. 5. *n.* 19.	

INDEX